

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE
KELİME GRUPLARI

YÜKSEK LİSANS

ŞEYMA KULAKSIZ

HAZİRAN 2019

**AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE
KELİME GRUPLARI**

ŞEYMA KULAKSIZ

TARAFINDAN

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Anabilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederim.

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN

Tez Danışmanı

Jüri Üyeleri

Asil Üyeler

Prof. Dr. Funda TOPRAK (AYBÜ).....

Prof. Dr. Dilek ERGÖNENÇ AKBABA (Gazi Üniversitesi).....

Doç. Dr. Akartürk KARAHAN (Danışman) (AYBÜ).....

İNTİHAL SAYFASI

Bu tez içerisinde bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Şeyma KULAKSIZ

ÖZET

AZERBAYCAN ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

Kulaksız, Şeyma

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Akartürk Karahan

Haziran 2019, XV+272 sayfa

Bu çalışma, “Azerbaycan Atasözleri” kitabındaki atasözlerinde yer alan kelime gruplarını ele alır. Çalışmanın giriş bölümünü kelime grupları hakkında yapılan tanımlar, sınıflandırmalar oluşturmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde “Azerbaycan Atasözleri” kitabında yer alan kelime grupları yer almaktadır. Bu bölümde Azerbaycan Türkçesi atasözlerinde kelime grupları kapsamlı ve detaylı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde tespit edilen kelime grupları değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan Atasözleri, kelime, kelime grupları

ABSTRACT

WORD GROUPS IN AZERBAIJAN-TURKISH ADAGES

Kulaksız, Şeyma

Master, Turkish Language and Literature Department

Supervisor: Doç. Dr. Akartürk Karahan

June 2019, XV+272 pages

This issue recognises the word groups from adages in the book “Azerbaycan Atasözleri”. In the introduction part of this work, you can find the general definitions, classifications. In the first part, there are word groups which are in the book “Azerbaycan Atasözleri”. This chapter includes the extensive and detailed research of word groups from Azerbaijan-Turkish adage. Finally, as a result, the identified word groups were evaluated.

Key words: Azerbaijani adages, word, word groups

TEŞEKKÜR

Bu tezde;

Çalışmanın ilk anından son anına kadar yanımda olan, beni her zaman destekleyen, olumlu düşünceleri ile bana ışık tutan hocam Doç. Dr. Akartürk KARAHAN Hanımefendi'ye ve yüksek lisans ders dönemi boyunca verdiği bilgilerle yolumu aydınlatan Prof. Dr. Funda TOPRAK Hanımefendi'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu yaşıma kadar her zaman maddi ve manevi yönde yanımda olan aileme ve beni her zaman destekleyen eşime sonsuz şükranlarımı sunarım.

Sevgili arkadaşım Gizem KORKUT'a içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
AZERBAYCAN TÜRKÇESİ TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xiii
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xv
GİRİŞ.....	1
Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi	6
Türkçede Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar	9
-Kitaplar	9
-Makaleler- Bildiriler	11
-Tezler	13
-Azerbaycan Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	20
1. BÖLÜM.....	23
AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI.....	23
1.1.İSİM TAMLAMASI.....	23
1.1.1. Belirtili İsim Tamlamaları	23
1.1.1.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları.....	24
1.1.1.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması	24
1.1.1.1.2 Tamlanan + Tamlayan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması	48
1.1.1.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları	48
1.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	48
1.1.1.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	54
1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması ..	56

1.1.1.2.4. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	57
1.1.1.2.5. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	57
1.1.1.2.6. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	58
1.1.1.2.7. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	58
1.1.1.2.8. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması	58
1.1.1.2.9. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	59
1.1.1.2.10. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	59
1.1.1.2.11. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması	59
1.1.1.2.13. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması	63
1.1.1.2.14. Tamlayanı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması	67
1.1.1.2.15. Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması	67
1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları.....	67
1.1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları	68
1.1.2.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlaması.....	68
1.1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları	92
1.1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	92
1.1.1.2.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	92
1.1.1.2.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	92
1.1.1.2.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması.....	93
1.1.1.2.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması	93
1.1.1.2.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması	93
1.1.1.2.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması.....	93
1.2. SIFAT TAMLAMASI	93
1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları.....	94
1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları	144
1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması	144
1.2.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması	146
1.2.2.3. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlaması	146
1.2.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması	152
1.2.2.5. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması	152
1.2.2.6. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlaması	153

1.2.2.7. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlaması	153
1.2.2.8. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sıfat Tamlaması	153
1.2.2.9. Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması	154
1.2.2.10. Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması	154
1.3.SIFAT-FİİL GRUBU	154
1.3.1.“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu	155
1.3.2.“-Dİk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu	180
1.3.3.“-mİş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat Fiil Grubu.....	181
1.3.4.“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu.....	181
1.4.İSİM-FİİL GRUBU	181
1.4.1.“-mAK” İsim-Fiil Eki ile Kurulan İsim-Fiil Grubu	182
1.5.ZARF-FİİL GRUBU	190
1.5.1.“-AndA” Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu	190
1.5.2.“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu	196
1.5.3.“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu	206
1.5.4.“-InCA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu.....	207
1.5.5.“-DİkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu.....	209
1.5.6.“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu	209
1.6.TEKRAR GRUBU	209
1.7.EDAT GRUBU	213
1.7.1.“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu	214
1.7.2.“üçün” İle Oluşan Edat Grubu	214
1.7.3.“kimi” İle Oluşan Edat Grubu	215
1.7.4.“görä” İle Oluşan Edat Grubu	217
1.7.5.“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu	217
1.7.6.“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu.....	217
1.8.BAĞLAMA GRUBU	218
1.8.1.“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu	218
1.8.2.“və” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu	220
1.8.3.“nä..... nä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu	220
1.8.4.“ya.....ya” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu	221
1.8.5.“da.....da” / “dä..... dä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu ...	222

1.8.7.“gah.....gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu	223
1.9.UNVAN GRUBU	223
1.10.ÜNLEM GRUBU	224
1.11.SAYI GRUBU	224
1.12.BİRLEŞİK FİİL GRUBU	225
1.12.1.Bir Hareketi Karşıllayan Birleşik Fiiller	226
1.12.1.1.Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	226
1.12.1.2.Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller	241
1.12.2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller	249
1.13.KISALTMA GRUPLARI.....	251
1.13.1.İsnat grubu.....	253
1.13.2.Yükleme Grubu	256
1.13.3.Yönelme grubu.....	256
1.13.4.Bulunma Grubu	257
1.13.5.Uzaklaşma Grubu	257
1.13.6.Vasıta Grubu	260
1.13.7. İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu	260
SONUÇ	261
TABLolar.....	263
ŞEKİLLER.....	269
KAYNAKLAR.....	270

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi.....	6
Tablo 2. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Sayısı	263
Tablo 3. İsim Tamlamasının Dağılımı.....	264
Tablo 4. Sıfat Tamlamasının Dağılımı.....	266
Tablo 5. Sıfat-Fiil Grubunun Dağılımı.....	267
Tablo 6. Zarf-Fiil Grubunun Dağılımı.....	267
Tablo 7. Birleşik Fiil Grubunun Dağılımı.....	267
Tablo 8. Kısaltma Grubunun Dağılımı.....	267
Tablo 9. Bağlama Grubunun Dağılımı.....	268
Tablo 10. Edat Grubunun Dağılımı.....	268

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Oranı.....269

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Harfler	Türkiye Türkçesi Ses Karşılıđı
A a	a
B b	b
C c	c
 	
D d	d
E e	é
 	e
F f	f
G g	g
 	ğ
H h	h
X x	x (h)
I ı	ı
İ i	i
J j	j
K k	k
Q q	q (k)
L l	l
M m	m
N n	n
O o	o
 	
P p	p

R r

S s

Ş ş

T t

U u

Ü ü

V v

Y y

Z z

r

s

ş

t

u

ü

v

y

z

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AA Azerbaycan Atasözleri

İ. İsim

s. sayfa

ST. sıfat tamlaması

GİRİŞ

Dil insanlar arasında iletişimi sağlayan en etkili iletişim yöntemidir. Aynı zamanda dil; bir milleti meydana getiren bireyler arasındaki ortaklıktır. Dil içinde bulunduğu çevrenin sosyal özelliklerini taşır. Bu sebeple her dil kendisine ait yapısal ve anlamsal farklılıklar barındırır. Türkçe bu bakımdan incelendiğinde anlam zenginliği olan bir dildir.

Türkçe sondan eklemeli bir dil olması sebebiyle cümle içerisinde kastedilen anlam kelime sonlarına eklenen ekler yardımıyla sağlanır. Bazen bu ekler anlamı sağlamada tek başına yeterli olmayabilir. Böyle durumlarda anlam bütünlüğünü sağlama görevini kelime grupları üstlenir. “Tek kelime ile karşılanabilen nesneleri ve hareketleri daha geniş olarak ifade etmek veya tek kelimenin karşıladığı nesnelerden ve hareketlerden daha geniş nesneleri ve hareketleri karşılamak için kelimedenden daha geniş dil birlikleri olan kelime guruplarına başvurulur (Ergin, 2013: 648).

Muharrem Ergin, kelime gruplarını; birden fazla kelimeyi içine alan; yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliği şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını; tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, iyelik grubu ve isim tamlaması, aitlik grubu, birleşik isim, birleşik fiil, unvan grubu, ünlem grubu, sayı grubu, edat grubu, israr grubu, genitif grubu, datif grubu, lokatif grubu, ablatif grubu, fiil grubu, partisip grubu, gerundium grubu, kısaltma grubu ve akkuzatif grubu olmak üzere 21 ayrı başlıkta incelemiştir (Ergin, 2013: 374-377).

Tahsin Banguoğlu, “Türkçenin Grameri” adlı eserinde kelime gruplarını: “Sözü geliştirmek üzere kelimeler öbeklenirler. Kavramlar arasında derece derece ilişkiler meydana getirirler. Bunlara kelime öbeği diyoruz.” şeklinde tanımlar ve 8 başlıkta sınıflandırır: 1. Ad Takımları, 2. Sıfat Takımları, 3. Zarf Öbekleri, 4.Takı Öbekleri, 5.Çekim Öbekleri (a. İsim Öbekleri, b. Fiil Öbekleri), 6. Bağlam Öbekleri, 7. Yanaşma

Takımları (a. San Öbekleri, b. Ayırma ve Soyadı Öbekleri, c. Künye ve Mahlas), 8.Katma Öbekleri (a. Ünlem Öbekleri, b. Saplama Öbekleri) (Banguoğlu, 2007: 496-498).

Zeynep Korkmaz, kelime gruplarını “Cümle içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere birden çok kelimenin belirli kurallar ile yan yana getirilmesinden oluşan, yapı ve anlamındaki bütünlük dolayısıyla cümle içinde tek bir nesne veya hareketi karşılayan ve herhangi bir yargı bildirmeyen kelimeler topluluğu” şeklinde tanımlar (Korkmaz, 2010: 144).

Jean Deny, kelime gruplarını “hem biçim hem de mantık bakımından bir bütünü meydana getiren kelimeler topluluğu” olarak tanımlar ve “kelime öbeği” terimini kullanır (Deny, 2012: 657-658).

Mustafa Özkan ve Veysi Sevinçli’nin ortak hazırladığı “Türkiye Türkçesi Söz Dizimi”nde kelime grupları, “Tek kelime ile karşılanan varlıkları, hareketleri ve kavramları belirtmek veya tek kelimeyle ifade edilemeyen benzer durumları karşılamak üzere birden fazla kelimeyle kurulan dil birliklerine kelime grubu denir.” şeklinde tanımlanır ve kelime grupları 15 başlıkta sınıflandırılır: 1.İsim Tamlaması ve İyelik Grubu, 2. Sıfat Tamlaması, 3. Birleşik İsim Grubu, 4.Tekrar Grubu, 5. Aitlik Grubu, 6. Edat Grubu, 7. Unvan Grubu, 8. Birleşik Fiil Grubu, 9. İsim-fiil Grubu, 10. Sıfat-fiil Grubu, 11. Zarf-fiil Grubu, 12. Sayı Grubu, 13. Ünlem Grubu, 14. Bağlama Grubu, 15. Kısaltma Grupları(yönelme grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu, isnat grubu, yükleme grubu, vasıta grubu, ilgi grubu, eşitlik grubu, kısaltma gruplarının tersi görünüşünde olan kelime grupları.) (Özkan – Sevinçli, 2013: 13-15).

Vecihe Hatipoğlu, kelime gruplarını için yargısız anlatımlar terimini kullanır ve kelime gruplarını; en az iki sözcüğün türlü ilgi ve nedenlerle yan yana sıralanmasından oluşan birliklerdir şeklinde tanımlar ve bu birliklerin yargı bildirmediğini, anlatımlar ya da kalıplaşmış sözlerden kurulduğunu ifade eder (Hatipoğlu 1982). Hatiboğlu, “Kelime Grupları ve Kuralları” adlı makalesinde, kelime gruplarının en küçüğünün iki kelime ile kurulduğunu, en büyüğünün ise on kelimeye kadar çıkan deyiş ve cümleler olduğunu belirterek, kelime gruplarını aşağıdaki şekilde tasnif eder: 1. Birleşik kelimeler. 2.

Terimler. 3. Deyimler (Tekerlemeler, Ayaklar), 4. Bilmeceler. 5. Atasözleri. 6. Vecizeler, 7. Argo (Hatipoğlu, 1963: 203).

Halil Açıkgöz ve Muhammet Yelten tarafından hazırlanan “Kelime Grupları” adlı eserde: “Türkçenin genel yapısı ve işleyişi içinde kelime gruplarının yeri kelime ile cümle arasındadır. Bu sebeple dilimizdeki kelime grupları, kelimedenden daha geniş cümleden daha küçük bir gramer birliği durumundadırlar.” şeklinde açıkladıkları kelime gruplarını şu şekilde sınıflandırmışlardır:

A. Fiil görevli gruplar - Birleşik fiil

B. İsim görevli gruplar

B.1. Tam İsim Görevli Gruplar (Tekrarlar, Sıfat Tamlaması, Sayı Grubu, Unvan Grubu, Ünlem ve Hitap Grubu, İyelik Grubu ve İsim Tamlaması, Genitif Grubu, Aitlik Grubu, Akuzatif Grubu, Datif Grubu, Lokatif Grubu, Ablatif Grubu, İsnat Grubu, Edat Grubu)

B.2. Cümle Yapısına Yakın Olanlar (Mastar Grubu, Partisip Grubu, Gerundium Grubu, Asıl Kısaltma Grupları, Bağlama Grubu) (Açıkgöz – Yelten, 2005: 11-12).

M. Kaya Bilgegil, kelime gruplarını “Belirtme Grupları” olarak adlandırır ve “Birden ziyade kelimedenden meydana geldiği halde, cümledeki görevi bakımından bir tek kelimedenden farksız olan, gerektiği takdirde, yine bir kelimemış gibi çekim eki alabilen isim soyundan kelimelerin teşkil ettiği birleşik sözlere belirtme (tayin) grupları diyoruz” ekinde tanımlar ve 8 başlık halinde sınıflandırır: 1. İsim Tamlaması, 2. Sıfat Tamlaması, 3. Bağlaç Grupları, 4. Zarf Grupları, 5. İsim Grupları, 6. İkizlemeler, 7. Edat Grupları, 8. Unvan grupları (Bilgegil, 1984: 115-163).

Mahzar Kükey, kelime gruplarını “birden çok sözcüğü içine alan, anlamında ve yapısında bir bütünlük bulunan, tümcede bir tek sözcük gibi is gören; tümceden küçük, sözcükten büyük anlamlı, geniş dil birliğine sözcük öbeği adı verilir ” şeklinde tanımlar ve 11 başlık halinde sınıflandırır: 1. İkizlemeler, 2. Bağlam Öbeği, 3. İyelik Öbeği, 4. Ad Tamlaması, 5. Sıfat Tamlaması, 6. İlgeç Öbeği, 7. Ünlem Öbeği, 8. Unvan Öbeği, 9. Sayı Öbeği, 10. Yükleme Öbeği, -i’li Sözcük Öbeği (Akkuzatif Öbeği), -e’li Sözcük Öbeği 22 (Datif Öbeği) -de’li Sözcük Öbeği (Logatif Öbeği), -den’li Sözcük Öbeği (Ablatif Öbeği), 11. Belirteç Öbeği (Kükey 1975: 88-113).

Hamza Zülfikar, kelime gruplarını “bir yargı bildiren kelime veya kelime grubudur ” şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını: 1. İkilemeler, 2. Birleşik Kelimeler, 3. Deyimler, 4.Tamlamalar şeklinde 4 başlıkta sınıflandırır (Zülfikar, 2009).

Günay Karaağaç, kelime gruplarını “cümle oluşturmeyan söz dizimi birimleri” şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını:

Yapımlık Öbekleri: eylemsi öbekleri, kısaltma öbekleri (isnat öbeği, ad-durum veya edat öbekleri, ünlem öbeği), sayı öbeği, birleşik eylem öbeği, yineleme öbekleri, aitlik öbeği, bağlama öbek ve cümlesi, özel ad öbeği.

Çekimlik Öbekleri: ilişkilendirme öbekleri (isim tamlaması, iyelik öbeği, ilgi hali öbeği), niteleme öbeği (sıfat tamlaması) şeklinde sınıflandırır (Karaağaç, 2013: 443-498).

Süer Eker, “Sözcük grubu, tümce içinde kavramlar arasında ilişki kurmak üzere, birden çok sözcüğün yan yana getirilmesiyle oluşur” şeklinde tanımladığı kelime gruplarını 17 başlık altında sınıflandırır: 1. Tamlamalar (isim tamlamaları, sıfat tamlaması), 2. Aitlik grubu, 3. Unvan grubu, 4. Tekrar grubu, 5. Birleşik sözcük, 6. Sayı grubu, 7. Edat grubu, 8. Sıfat-fiil grubu, 9. Zarf-fiil grubu, 10. Eylem grubu, 11. Birleşik eylem grubu, 12. Ünlem grubu, 13. Bağlama grubu, 14. Kısaltma grupları (ilgi, yaklaşma, bulunma, uzaklaşma) 15. Dayanma grubu (isnat) 16. Klişe kısaltmalar, 17. Deyimler ve Atasözleri (Eker, 2011: 400).

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz, “Birden çok kelimenin tek işlevle kullanılacak şekilde bir araya gelmesinden oluşan birliklere kelime grubu denir” şeklinde tanımladıkları kelime gruplarını tamlayan- tamlanan ilişkisine göre sınıflandırmıştır:

Tamlayan- tamlanan ilişkisi bulunan kelime grupları: İsim tamlamaları (belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, zincirleme isim tamlaması), iyelik grubu, ilgi grubu, sıfat tamlamaları, takısız ad tamlaması, ünlem grubu.

Tamlayan- tamlanan ilişkisi olmayan kelime grupları: unvan grupları, edat grupları, kısaltma grupları (belirtme, yönelme, bulunma, ayrılma grupları), çekim grubu (isnat grubu), ikilemeler, sayı grubu, bağlama grubu, birleşik fiiller, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, birleşik kelimeler” (Demir- Yılmaz, 2010: 226-242).

Leylâ Karahan, kelime grubunu, “Bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak veya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimi” şekilde tanımlar ve kelime grupları 14 başlıkta sınıflandırır: 1. İsim tamlaması, 2. Sıfat tamlaması, 3. Sıfat- fiil grubu, 4. İsim-fiil grubu, 5. Zarf-fiil grubu, 6. Tekrar grubu, 7. Edat grubu, 8. Bağlama grubu, 9. Unvan grubu, 10. Birleşik isim grubu, 11. Ünlem grubu, 12. Sayı grubu, 13. Birleşik fiil, 14. Kısaltma grupları şeklinde sınıflandırmıştır (Karahan, 2012: 39-83).

Halil İbrahim Usta, kelime grubunu “Yalın veya türemiş bir sözcükle karşılanmayan kavramların ifadesi için veya cümlede anlamın bütünleşmesini sağlayacak görevli unsurları oluşturmak için bir araya getirilen anlamlı veya hem anlamlı hem de görevli kelimelerin oluşturduğu topluluğun dil bilgisindeki terim karşılığı” şeklinde tanımlar ve kelime gruplarını:

1. Tip: Yardımcı öge+ esas öge: isim tamlamaları, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu, ünlem grubu, isim-fiil grubu.
2. Tip: Esas öge+ yardımcı öge: edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil.
3. Tip: Birinci öge+ ikinci öge: tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu.
4. Tip: Birinci öge +ek+ ikinci öge: isnat grubu, yükleme grubu, yaklaşma grubu, bulunma grubu, uzaklaşma grubu, vasıta grubu şeklinde sınıflandırır (Usta, 2000: 209-216).

Usta, daha sonraki çalışmalarında kelime gruplarını, kuruluşlarına, kullanımına, kelime türlerine ve kalıplaşmış olup olmamasına göre tasnifin daha doğru olacağı görüşünü ileri sürerek tasnifini detaylandırır:

1. Tip: Düz (Kurallı) Kelime grupları: belirtili isim tamlaması, belirtisiz isim tamlaması, sıfat tamlaması, ünlem grubu.
2. Tip: Ters (kural dışı) Kelime Grupları: edat grubu, unvan grubu, birleşik fiil.
3. Tip: Eş Değerli Kelime Grupları: tekrar grubu, bağlama grubu, sayı grubu. 4. Tip: Kısaltma Grupları: İyelik, belirtme, bulunma, ayrılma, vasıta, eşitlik (Usta, 2007: 417-419).

Halil İbrahim Delice, kelime grupları için “Birçok kelimeden oluşan, yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan, cümle veya cümlemsi içinde tek cümle ögesi; kelime öbeği içinde bütün halinde yardımcı veya temel öge olarak işlem gören ve bir kelime türü

(isim, sıfat, zamir, edat vb.) yerine kullanılan söz dizisidir” şeklinde tanımını yapar. (Delice, 2012: 17)

Rasih Erkul, “Kelime grubu; birden çok kelimeyi içine alan, yapısında ve anlamında bir bütünlük olan, dilde bir bütün olarak işlem gören dil birliğidir” şeklinde tanımladığı kelime gruplarını: tekrarlar, bağlama grubu, sıfat tamlaması, isim tamlaması, aitlik grubu, birleşik kelime, birleşik fiil, sayı grubu, hal (durum) ekleriyle yapılan kelime grupları (yaklaşma, bulunma, uzaklaşma, ilgi), edat grubu, unvan grubu, ünlem grubu, isim-fiil grubu, sıfat-fiil grubu, zarf-fiil grubu ve kısaltma grupları şeklinde sınıflandırır (Erkul, 2004: 4-20).

Caner Kerimoğlu, kelime grupları için “sözcük öbeği” terimini tercih ederek kelime gruplarını: isim tamlaması, sıfat tamlaması, isim-fiil öbeği, sıfat-fiil öbeği, zarf-fiil öbeği, tekrar öbeği, bağlama öbeği, edat öbeği, unvan öbeği, ünlem öbeği, birleşik isim öbeği, birleşik fiil öbeği, sayı öbeği, kısaltma öbekleri (ilgi öbeği, vasıta öbeği, yaklaşma öbeği, bulunma öbeği, ayrılma öbeği, isnat öbeği) şeklinde sınıflandırır (Kerimoğlu, 2014: 71-148).

Tablo 1. Bazı gramercilerin kelime grubu tasnifi

	N.Atabay İ.Kutluk S. Özel	T.Banguoğlu	A. Beserek	K. Bilgegil	F. Bozkurt	J. Deny
İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Ad Takımları	İsim Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Terkib-i İzafî
Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Takımları	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Terkib-i Tavsifi
Sıfat-Fiil Grubu					Ortaç Birliği	
Zarf-Fiil Grubu					Ulaç Birliği	
İsim-Fiil Grubu					Eylemlik Birliği	

Ünlem Grubu		Ünlem Öbekleri	Ünlem Grubu	Ünlem Grupları	Ünlem Birliği	
Birleşik İsim		Soyadı Öbeği				
Zarf Grubu		Zarf Öbekleri	Zarf Grubu	Zarf Grupları		
Edat Grubu		Takı Öbekleri	Edat Grubu	Edat Grupları	İmleç Birliği	
Unvan Grubu		San Öbekleri	Unvan Grubu		San Birliği	
Birleşik Fiil						
Tekrar Grubu			Tekrarlar	İkizleme	İkileme	
Bağlama Grubu		Bağlama Öbekleri	Bağlaç Grupları	Bağlama Grupları	Bağlama Birliği	
Sayı Grubu Kısaltma Grupları		Çekim Öbekleri	İsim Grupları	İsim Grupları	Sayı Birliği Kısaltma Birliği	
	H.Ediskun	M.Ergin	E.G.Naskali	V.Hatipoğlu	L.Karahan	N.Koç (YeniDilbil)
İsim Tamlaması	İsim Takımları	İsim Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması
Sıfat Tamlaması	Sıfat Takımları	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Ön Ad Tamlaması
Sıfat-Fiil Grubu		Partisip Grubu			Sıfat-Fiil Grubu	
Zarf-Fiil Grubu		Gerundium Grubu			Zarf-Fiil Grubu	
İsim-Fiil Grubu		Fiil Grubu			İsim-Fiil Grubu	
Ünlem Grubu		Ünlem Grubu			Ünlem Grubu	
Birleşik İsim		Birleşik İsim	Birleşik İsim		Birleşik İsim	
Zarf Grubu						Belirteç Öbeği

Edat Grubu		Edat Grubu	Edat Grubu		Edat Grubu	İlgeç Öbeği
Unvan Grubu		Unvan Grubu			Unvan Grubu	
Birleşik Fiil	Birleşik Fiiller	Birleşik Fiil	Birleşik Fiil	Birleşmiş Eylemler	Birleşik Fiil	Eylem Öbeği
Tekrar Grubu		Tekrarlar	İkizleme	İkileme	Tekrar Grubu	
Bağlama Grubu		Bağlama Grubu			Bağlama Grubu	
Sayı Grubu Kısaltma Grupları		Sayı Grubu Kısaltma Grupları			Sayı Grubu Kısaltma Grupları	
	N. Koç (A.D.T.Sözlüğü)	Z. Korkmaz	M.Kükey	R.Şimşek	K.Yavuz K.Yetiş N.Birinci	
İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	İsim Tamlaması	Ad Tamlaması	Ad Takımı	İsim Tamlaması	
Sıfat Tamlaması	Ön Ad Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	Sıfat Tamlaması	
Sıfat-Fiil Grubu		Sıfat-Fiil Grubu			Sıfat-Fiil Grubu	
Zarf-Fiil Grubu					Zarf-Fiil Grubu	
İsim-Fiil Grubu					İsim-Fiil Grubu	
Ünlem Grubu			Ünlem Öbeği	Ünlem Öbeği	Ünlem Grubu	
Birleşik İsim		Birleşik İsim				
Zarf Grubu	Belirteç Öbeği		Belirteç Öbeği	Belirteç Öbeği		
Edat Grubu	İlgeç Öbeği	Edat Grubu	İlgeç Öbeği	İlgeç Öbekleri	Edat Grubu	
Unvan Grubu		Unvan Grubu	Unvan Öbeği	San Öbeği	Unvan Grubu	
Birleşik Fiil	Eylem Öbeği	Birleşik Fiil		Eylem Öbekleri	Birleşik Fiil	

Tekrar Grubu		İkileme	İkilemeler	İkileme	Tekrar Grubu
Bağlama Grubu		Bağlaç Grubu	Bağlama Öbeği	Bağlaç Öbekleri	Bağlama Grubu
Sayı Grubu Kısaltma Grupları			Sayı Öbeği Kısaltma Grupları	Sayı Öbeği Çekim Öbekleri	Sayı Grubu Kısaltma Grupları

Kaynak: A. S. Baydar- T. Baydar (2001: 38)

Türkçede Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

-Kitaplar

Deny, Jean. (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Ali Ulvi Elöve (çev.) İstanbul, Maarif Matbaası.

Bilgegil, M.K. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası.

Kükey, Mazhar. (1975). *Türkçenin Söz Dizimi*, Ankara, Kardeş Matbaası.

Gencan, T.N.(1979). *Dilbilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Atabay, Neşe- Özel, Sevgi – Çam, Ayfer. (1981). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara.

Hatiboğlu, Vecihe. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi.

Şimşek, Rasim. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.

Ediskun, Haydar. (1988). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.

Koç, Nurettin. (1990). *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul, İnkılap Yayınları.

Beserek, Ahmet. (1991). *Türkçede Cümle Yapısı*, İstanbul, MEB. Yay.

Güneş, Sezai.(1991). *Türk Dili Bilgisi*, İzmir, DEÜ. Rektörlük Matbaası.

Ergin, Muharrem. (1993). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Karahan, Leylâ. (1993). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karaörs, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Toparlı, Recep- Karataş, Turan- Vural, Hanifi. (1994). *Türk Dili*, Sivas, Seyran Yayınları.

Cemiloğlu, İsmet. (2001). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hengirmen, Mehmet. (2002) . *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara.

Üstünova, Kerime. (2002). *Türkçede Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Eker, S. (2003). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Delice, H.İbrahim. (2003). *Türkçe Sözdizimi* , İstanbul, Bayrak Matbaacılık.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yayınları.

Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Ankara, Anı Yayıncılık.

Açıkgöz, Halil – Yelten, Muhammet. (2005). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Özçelik, S. , Erten, M. (2005). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Diyarbakır.

Kahraman, Tahir. (2005). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara, Kendi yayını.

Yüksekkaya, G. Sağol. (2006). *Türk Dili Kitabı*, İstanbul, DUYAP Yayınları.

Akbayır, Sıddık. (2007). *Dil ve Diksiyon*, Ankara, Erek Matbaası.

Banguoğlu, Tahsin. (2007). *Türkçenin Grameri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi) (2. Baskı)*, Ankara, TDK Yayınları.

Yelten, Muhammet- Açıkgöz, Halil. (2008). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.

Ergin, Muharrem. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karaağaç, G. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul, Kesit Yay.

Zülfikar, Hamza. (2009). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Bursa, Ekin Yayınevi.

Aktan, Bilal. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara, Gazi Kitabevi.

Demir Nurettin- Yılmaz Emine. (2010). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.

Korkmaz, Zeynep. (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.

Baskakov, Aleksandr Nikolayeviç. (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, İstanbul, Kesit Yayınları.

Delice, Halil İbrahim. (2012). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul, Kitabevi.

Karahan, Leylâ. (2011). *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Karahan, Leylâ. (2012). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 18. Baskı.

Özkan, Mustafa – Sevinçli, Veysi. (2012). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)*, İstanbul, Akademik Kitaplar.

Deny, Jean. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği, Çevirmen Ali Ulvi Elöve, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.

Karaağaç, Günay.(2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara, Akçağ Yayınları.

Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*, Adana, Karahan Kitabevi.

Akbayır, Sıddık. (2013). *Eğitim Fakülteleri İçin Cümle ve Metin Bilgisi (Okuma, Anlama, Yorumlama, Çözümleme)*, Ankara, Pegem Akademi.

-Makaleler- Bildiriler

Hatipoğlu, Vecihe. (1963). “Kelime Grupları ve Kuralları”, *TDAY Belleten* 1963, 203-244.

Koç, Nurettin. (1996). “Türk Dilinde Öbek”, *Çağdaş Türk Dili*, c. 19, Ekim, 3-9.

Gemalmaz, Efrasiyap. (1996). “Türkçede İsim Tamlamalarının Derin Yapısı”, *AÜTAED*, 4. sayı, Erzurum, s.165-172.

Usta, Halil İbrahim. (2000). “Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 579, 209-216.

Koç, Nurettin. (2001). “Kelime Grubu Üzerine”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 598, 491-497.

Baydar, A.S., Baydar, T. (2001). “Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları”, [Elektronik Sürüm], *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (16): 24-47.

Özkan, Abdurrahman. (2004). “ Türkiye Türkçesinde Kısaltma Grupları”, *Arayışlar , İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Yıl: 6, Sayı: 11.

Özkan, Fatma – Musa, Bağdagül. (2004). “Yabancı Dillerin Türkçenin Söz Dizimi Üzerindeki Etkisi” , *bilig*, sayı 30.

Usta, H. İbrahim. (2007). “Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?”, *UTEK* , s.417-419.

Yener, Mustafa Levent. (2007). “Türk dilinde Sözcük Türleri Tasnifi Sorunu Üzerine”, *Turkish Studies/ Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3 Summer 2007. p. 606-623.

Kerimoğlu, Caner. (2007). “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine I (Kelime Grupları)”, *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 106-118.

Delice, H.İbrahim. (2007). “Yüklemnin Özne ve Nesne İlişkisi” , *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık, Cilt: 31, No:2, s.141-145.

Torun, Yeter. (2007) “Türkiye Türkçesinde Tekrarlı Bağlaçların Oluşturduğu Bağlama Gruplarının Söz Dizimindeki Kullanımları Üzerine”, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, s.503-510.

Demir, C. (2008). “Türkçede Deyimlerin Söz Dizimsel Özellikleri”, [Elektronik Sürüm], *Türk Dili Dergisi*, (677): 428-444.

Gökdayı, Hürriyet. (2010). “Türkiye Türkçesinde Öbekler”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3 Summer 2010, p. 1297-1319.

Kahraman, Tahir. (2010). “Öbek, Takım (Tamlama) ve Belirteç Takımı (Zarf Tamlaması)”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/2 Spring 2010. age. 1159-1172

Durukan, Erhan. (2010). “Türkiye Türkçesinde Sözcük Grupları ve Öğretimi üzerine”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)* 43, Erzurum, s. 145-166.

Sev, İ.Gülsen. (2012). “Bağlama Edatlarıyla Bağlanan Cümleler Bağlama Grubu Oluşturabilir mi?” , *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:12, Yıl:12, Sayı:2, 12:107-122.

Taştekin, A. (2015). “Kelime Gruplarının Türkiye Kamuoyundaki Yansımaları”, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/8 Spring 2015, p. 1949-1962, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8094>, ANKARA-TURKEY.

Özbek, Gökhan ve Karaca, Oktay Selim. (2016). “Çağdaş Türkçede Kelime Gruplarının İşlevsel Tasnifi Üzerine” , *Turkish Studies*, Volume 11/4, Winter 2016. p. 703-738 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9114> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY.

Aydın, İlker ve Akdi, Vehbi. (2018). “Türkçede Kelime Grupları ya da Öbek Yapı” *International Journal of Languages' Education and Teaching*, Volume 6, Issue 1, March 2018, p.241-270. Doi Number, 10.18298/ijlet.2522.

İlhan, Gacsi Serap. (2018). “Üniversitelerde Kelime Gruplarının Öğretimi ve Kelime Gruplarının Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar Üzerine Bir İnceleme” *Turkish Studies* Volume 13/4, Winter 2018. p. 583-598 . DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12594> ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

-Tezler

Kayra, Osman K. (1988). *XVII.-XVIII. yüzyıl metinlerinde kelime grupları*, İstanbul Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Küçük, M. (1988). *Partisipli, mastarlı veya fiil-isimli bir kelime ve ondan sonra gelen yabancı asıllı bir kelime ile teşkil edilmiş ve cümlede zarf olarak kullanılan kelime grupları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karabeyoğlu, A. (1996). *Nev'izade Atai'nin Hadaik'ül-Tekmileti'-Şakaik isimli eserinde geçen yabancı kelime grupları ve yapılarına göre Türkçe cümle türleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Atabey, İ. (1998). *Türkiye Türkçesi ve Kırgız Türkçesinin Kelime Grupları Bakımından Karşılaştırılması*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Tezer, K. (1999). *Mehmet Akif'in Safahat'ında kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Bayniyazov, A. (2000). *Çağdaş Kazak Türkçesi'ndeki Kelime Grupları ve Cümle Çeşitlerinin Türkiye Türkçesi'ndeki Karşılıkları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Enfel, D. (2001). *Eski Anadolu Türkçesinde kelime grupları ve kullanılışları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gündoğmuş, S. (2001). *Yahya Kemal'in manzum eserlerinde kelime grupları: Yapılışları ve kullanılışları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özsöyke, A. (2001). *Refik Halid Karay'ın Memleket Hikayeleri'nde kelime grupları*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Turgut, A. (2002). *Ali Şir Nevayi'nin eserlerinde kelime grupları ve Türkiye Türkçesi ile karşılaştırılması*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Korkut, Ü. (2002). *Ömer Seyfettin'in on iki hikayesinde Türk dilinin eğitimi ve öğretimi açısından kelime gruplarının değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Temizel (Akar), F. (2002). *Nedim Divanı'nın kelime grupları ve sözlüğü (2 cilt)*, Sakarya Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Arabul, O. (2004). *Türkiye Türkçesinde kelime gruplarının sınıflandırılması*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

İpek ,Z. (2004). *Reşat Nuri Güntekin'in 'Acımak' isimli eserindeki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Kara, D.(2004). *Ömer Seyfettin'in 'Efruz Bey' isimli eserindeki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Çakmak, O. (2006). *Türk Atasözlerinde Kelime Grupları Kip ve Şahıs İfadesinin İncelenmesi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Akpınar, F. (2006). *Sait Faik Abasıyanık'ın Son Kuşlar isimli eserindeki hikayelerin kelime grupları ve Türkçe eğitimi bakımından değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Özcan, A. (2006). *Refik Halit Karay'ın Gurbet Hikayeleri'ndeki kelime gruplarının tespiti ve Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Ocak, F.(2006). *Süheyl ü nevbahar'daki kelime grupları*, Niğde Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Arık, M.(2006). *Aka Gündüz'ün hikayelerinden hareketle kelime gruplarının Türkçe eğitimi açısından değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Sağlam, M.(2006). *Yahya Kemal Beyatlı'nın “edebiyata dair” adlı eserinde kelime grupları ve bunların cümle içindeki fonksiyonları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Uysal, A.(2007). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 'edebiyat üzerine makaleler'inde kelime grupları ve söz varlığı*, Sakarya Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Mıdık, Ö. (2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın Az Şekerli adlı hikâye kitabındaki hikâyelerin kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitime katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Öğretmenliği Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Genç, C.(2008). *Sait Faik Abasıyanık'ın “Alemdağ'da Var Bir Yılan” adlı hikâye kitabındaki hikâyelerin kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitime katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Bayram, Ş. (2008). *“Hicran Künleri” romanı örneğinde Özbek Türkçesinde kelime grupları*, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Ertuğrul, E. (2008). *Fuzuli Divanı söz varlığı, kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Aytekin, T. (2009) *Elvân-ı Şirâzî'nin Gülşen-i Râz tercümesi'nde kelime grupları* , Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Temel, A. (2010). *Gülşehri'nin Mantıku't-Tayr tercümesi'nde kelime grupları*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Demirci, A. (2010). *Fatih Harbiye romanında kelime grupları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.

Sabırlı, N. (2010). *Arif Nihat Asya'nın Sevgi Mektupları adlı eseri üzerine bir söz dizimi (kelime grupları) incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karakayalı, T. (2010). *İhsan Oktay Anar'ın 'Amat' adlı romanında kelime grupları*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.

Ural, E. (2010). *Şeyh Galib Divanı'nın kelime grupları ve dizinli sözlüğü*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Başlamışlı, M. (2010). *Tarık Buğra'nın 'Küçük Ağa' isimli romanındaki kelime gruplarının incelenmesi*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Yılbır, Ş. (2010). *Zâtî Divânı'ndaki kelime grupları ve söz varlığı*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Acur, E. (2011). *Reşat Nuri Güntekin'in Miskinler Tekkesi romanının kelime grupları bakımından incelenmesi ve Miskinler Tekkesi romanının Türkçe eğitimine katkısı*, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.

Mıh, N. (2011). *Sait Faik Abasıyanık'ın Havada Bulut adlı hikaye kitabının kelime ve kelime grupları bakımından incelenmesi ve Türkçe eğitimine katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Girişen, N. (2011). *Hazîni'nin Kırk Hadis tercümesinde kelime grupları*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Külahcı, A.(2011). *Şukûfe Nihal'in Domaniç Dağlarının Yolcusu kitabındaki kelime gruplarının incelenmesi*, Dumlupınar Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Gacsi, S. (2011). *Ahmed-i Dâî'nin "Vesîletü'l-Mülûk" adlı eseri (60a-115b) metin-kelime grupları incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Hancı, T. (2013). *Kazak şair Maxambet Ötemisuli'nin eserlerinde kelime grupları: Metin-inceleme-dizin*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Khan, H. (2014). *Mustafa Kutlu'nun Uzun Hikâye adlı eseri üzerine bir söz dizimi (Kelime grupları) incelemesi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Zahrani, A. (2014). *Yaşar Kemal'in 'Yılanı Öldürseler' adlı romanındaki kelime grupları: Yapıları ve işlevleri*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Dayıoğlu, A. (2014) *İskender Pala'nın Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk adlı romanındaki kelime grupları*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.

Aktaş, G.(2014). *Üriye Edemova'nın Ömürlük Yanımdasın adlı eserinden hareketle Kırım Tatar Türkçesinde kelime grupları*, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzincan.

Açıkgöz, K. (2014) *Peyami Safa'nın 'Bir Tereddüdün Romanı'nda kelime grupları ve söz varlığı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Yılmaz, F. (2014). *Ahmet B. Ercilasun'un 'Gülнар' adlı romanında kelime gruplarının tespiti ve Türkçe öğretimi bakımından değerlendirilmesi*, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Erbaş, O. (2015). *Nehcü'l Ferâdis'te kelime grupları*, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.

Çiçek, Ş. (2015). *İhsan Oktay Anar'ın 'Puslu Kıtalar Atlası' adlı romanında kelime grupları, kelime sayısı ve kelimelerin kullanım sıklığı*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.

Osanmaz, B. (2016). *Fehîm-i Kadîm divanı'nın kelime grupları ve dizinli sözlüğü*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Karadavut, A. (2016). *Kuseyin Esenkocoyev'in hikâyelerinde kelime grupları (metin-inceleme-Türkiye Türkçesine aktarım)*, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.

Kızılkaya, E. (2016). *Özdemir Asaf'ın şiirlerinde ve nesirlerinde kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Çal, G. (2016). *Osmanzâde Tâ'ib Ahmed'in Münşeâtı 'Gevher-i Yektâ' (Transkripsiyonlu metin-inceleme ve Türkçe kelime grupları)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Barcın, S. (2016). *Kadı Burhaneddin Divanı'nda kelime grupları*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Yelesdağ, A. (2016). *Ziya Osman Saba'nın şiirlerinde kelime grupları*, İstanbul Arel Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Özbek, G. (2016). *Mustafa Kutlu'nun eserlerindeki kelime gruplarının işlevsel özellikleri*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.

Belen, M. (2016). *Remzi Oğuz Arık'ın eserlerinin söz varlığı ve kelime grupları*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Özbek, G. (2018). *Yaşar Kemal'in Çakırcalı efe adlı romanındaki kelime grupları yapıları ve işlevleri*, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ağrı.

Acemoğlu, A.(2018). *Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki kelime gruplarının Türkçe eğitimi bakımından incelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Özgül, L. (2018). *Cemal Süreya' nın şiirlerinde kelime grupları*, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Akdemir, Z. (2018). *Ahmed Midhat Efendi'nin Vah adlı romanında kelime grupları ve söz varlığı*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

-Azerbaycan Türkçesinde Kelime Grupları ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Şireliyev, Memmedağa ve Hüseyinzade,Muhtar (1951). *Azerbaycan Dilinin Gramatikası, II, Sintaksis*, Maarif Neşriyatı, Bakü.

Rüstemov Resul, Şireliyev Memmedağa ve Budagova Zerife. (1959). *Azerbaycan Dilinin Gramatikası, II. Sintaksis*, Azerbaycan SSRİ Elmler Akademiyası Neşriyatı, Bakü.

Izade, Zemfira. (1960). *Müasir Azerbaycan Dilinin Sintaksisi*, Elm, Bakü.

- Tağ Hüseyinzade, M. (1961). *Müasir Azərbaycan dilinde teyini söz birləşmələri*, ADU, Bakü.
- Seyidov, Yusuf. (1966). *Azərbaycan Edebi Dilinde Söz Birləşmələri*, Maarif, Bakü.
- Mirzezade, Hadı. (1968). *Azərbaycan Dilinin Tarihi Sintaksisi*, Maarif, Bakü.
- Ceferov, Selim. (1970). *Müasir Azərbaycan Dili II. Leksika*, Maarif, Bakü.
- Bayramov, Hüseyn. (1978). *Azərbaycan Dili Frazologiyasının Esasları*, Maarif, Bakü.
- Budagova, Zerifa. (1980). *Müasir Azərbaycan Dili II. Morfologiya*, Elm, Bakü.
- Budagova, Zerifa. (1981). *Müasir Azərbaycan Dili III. Sintaksis*, Elm, Bakü.
- Ceferov, Selim. (1982). *Müasir Azərbaycan Dili II. Leksika*, Maarif, Bakü.
- Seyidov, Yusuf. (1992). *Azərbaycan Dilinde Söz Birləşmələri*, Bakü Universiteti Neşriyatı, Bakü.
- Abdullayev, K. (1999). *Azərbaycan Dili Sintaksisinin Nezeri Problemləri*, Bakü.
- Kazımov, Gazanfer. (2004). *Müasir Azərbaycan Dili, Sintaksis, Aspoliqraf*, LTD, MC, Bakü.
- Ceferov, Selim. (2007). *Müasir Azərbaycan Dili II. Leksika*, Şark-Karp. Bakü.
- Abdullayev, Elövset, Seyidov Yusuf ve Hesenov. (2007). *Ağamalı, Müasir Azərbaycan Dili- Sintaksis*, Şark- Karp, Bakü.
- Kazımov, G. (2007). *Müasir Azərbaycan Dili, Sintaksis*, Bakü.
- Halilov, Buludhan. (2008). *Müasir Azərbaycan Dilinin Leksikologiyası*, Nurlan, Bakü.
- Mirzeliyeva, Mehebbet. (2009). *Türk Dillerinin Frazologiyası*, Nurlan, Bakü.
- Gurbanov, Afad. (2010). *Müasir Azərbaycan Edebi Dili*, Elm ve Tehsil, Bakü.
- Kazımov, Gazanfer. (2010). *Müasir Azərbaycan Dili, Sintaksis, Elm ve Tehsil*, Bakü.
- Kazımov, Gazanfer. (2014). *Müasir Azərbaycan Dili, Sintaksis, Elm ve Tehsil*, Bakü.

Seyidov Yusuf, Abdullayev Elövset ve Memmedli, Nadır. (2014). *Azərbaycan Dilinin Funksional Grammatikası: Söz Birləşmələri, Tabeli Mürekkeblər, Frazologiya, IV. Cilt*, Presige Çap Evi, Bakü.

1. BÖLÜM

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ ATASÖZLERİNDE KELİME GRUPLARI

1.1.İSİM TAMLAMASI

İsim tamlamasıyla ilgili Vecihe Hatipoğlu, bir ya da birden fazla ismin başka bir ismin anlamını tamlamak üzere kurulan bir birlik olduğundan bahsederken (Hatiboğlu, 1982: 12); Zeynep Korkmaz, ilgi hali ekini alan tamlayan görevindeki bir isim ile iyelik eki alan tamlanan görevindeki bir ismin birleşmesiyle kurulan tamlama tanımını yapmaktadır. (Korkmaz, 2010: 90).

Mustafa Özkan, isim tamlamasının iki ya da daha çok ismin sahiplik, tahsis, tür, cins gibi nitelikleri belirtmek üzere birleşen bir kelime grubu olduğunu belirtir (Özkan, 2008: 17).

Günay Karaağaç ise isim tamlamasının bir ismin başka bir isimle ilişkilendirilen bir söz öbeği olduğu tanımına eserinde yer vermektedir (Karaağaç, 2013: 486).

1.1.1. Belirtili İsim Tamlamaları

Vecihe Hatipoğlu, belirtili isim tamlamasını; anlam bakımından bağlantı kurmaya yarayan, hem tamlayanın hem de tamlananın ek aldığı bir tamlama şeklinde tanımlar ve tamlayan durumundaki unsurun ünsüzle bittiğinde "-in" , ünlü ile bittiğinde "-nin" ekini aldığını, tamlanan durumundaki unsurun ise ünsüz ile bittiğinde 3. kişi iyelik eki olan "-i", ünlü ile bittiğinde "-si" ekini aldığını belirtir (Hatiboğlu, 1982: 12- 14).

Leylâ Karahan ise belirtili isim tamlamasını birinci unsuru ilgi hâli ekini alan isim tamlaması şeklinde tanımlamaktadır (Karahan, 2012: 43).

Süer Eker belirtili isim tamlamasını; tamlayanı bir ismin işaret ettiği nesneyi belirgin hâle getiren ilgi durumu ekini alan, tamlananı ise teklik üçüncü şahıs iyelik eki alan ad tamlaması şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 356).

Günay Karaağaç, konuyla ilgili; hem tamlayanın hem de tamlananın ek aldığı ve iki ismin ilişkilendirme yoluyla oluşturulduğu söz öbeği tanımını yapar ve tamlayan ögenin ilgi durumu ekini alarak ikinci isme bağlandığını, tamlanan ögenin ise ikinci bir ilişkilendirici olarak iyelik ekini aldığını ifade eder (Karaağaç, 2013: 487).

1.1.1.1. İki Kelimededen Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları

1.1.1.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acığın ävväli дәlilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12) “Acıların evveli delilik, sonu pişmanlıktır.”

Acığın ävväli дәlilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12)

Acın evindä nä od olar, nä ocaq. (AA, 13)

Acın gözü çöräk tikäsindä olar. (AA, 13) “Acın gözü ekmek lokmasında olur.”

Acın qarnı doyar, gözü doymaz. (AA, 13)

Ac qurd sürünün ortasına girär. (AA, 15)

Ac toxun üzünä baxmaqla doymaz. (AA, 16)

Adam var ki, adamların naxşıdır, (AA, 20)

Adilin gäzäbindän, zalimin sükutundan gorxmag gäräk. (AA, 21)

Adilin gäzäbindän, zalimin sükutundan gorxmag gäräk. (AA, 21)

Ağa ilä xanım savaşdı, arada nökärin canı çıxdı. (AA, 22) “Ağa ile hanım savaşmış, arada hizmetkarın canı çıkmış.”

Ağacın kökü torpaqdadır, insanın gözü yerdə. (AA, 22)

Ağacın kökü torpaqdadır, insanın gözü yerdə. (AA, 22)

Ağzı ayrını boynunun ardından tanımaq olar. (AA, 27)

Axmağın ağı başında olmaz, dabanında olar. (AA, 28)

Ailəsinin qədrini bilməyən, el-obasının da qədrini bilməz. (AA, 28)

Ağıl başın böyüklüyündə deyil. (AA, 30)

Ağıllı fikirləşincə, dəlinin oğlu bazara gedər. (AA, 33) “Akıllı düşününceye kasar deli çayı keçti.”

Ağıllı kişi qışın qeydinə yayda qalar. (AA, 33) “Akıllı kişi kışın hazırlığını yazın yapar.”

Ağıllının ağzı qəlbində olur, axmağın qəlbi-ağzında. (AA, 33)

Ağıllının ağzı qəlbində olur, axmağın qəlbi-ağzında. (AA, 33)

Ağıllının zənni cahilin həqiqətindən yaxşıdır. (AA, 34)

Ağıllının zənni cahilin həqiqətindən yaxşıdır. (AA, 34)

Ağın adı var, qaranın dadı. (AA, 34)

Ağın adı var, qaranın dadı. (AA, 34)

Əqrəbin xasiyyəti sancmaqdır. (AA, 35) “Akrebin işi sokmaktır.”

Axşamın işini sabaha qoyma. (AA, 36)

Axşamın sırrını dan bilər. (AA, 36) “Akşamın sırrını tan bilir.”

Al malın yaxşısını, çəkmə heç gayğısını. (AA, 36)

Ala it çaqqalın dayısıdır. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölər. (AA, 37)

Alanın gözü satanın əlində olar. (AA, 37)

Alanın gözü satanın əlində olar. (AA, 37)

Alıcı quş kimi başımın üstünü alma. (AA, 39)

Aləmin malı-mülkü, Qəmbərin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Aləmin malı-mülkü, Qəmbərin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Çalağan köydə dolanar, cücənin ürəyi bulanar. (AA, 39) “Alıcıkuş köyde dolanır civcivin yüreği bulanır (ödü kopar).”

Alimin yanında dilini saxla. (AA, 40)

Allah ilanın amalini bilib, ayaqlarını qarnında yaradıb. (AA, 42)

Allahın işini bilmək olmaz. (AA, 42)

Alma arvadın dulunu, yanında gətirər qulunu. (AA, 42)

Xəstənin qızıl taxt nəyinə gərək?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesinə gerek?”

Qızılın qiyməti azlığındadır. (AA, 44) “Altının kıyməti azlığındandır.”

Ana evin dirəyidir. (AA, 44)

Ananın canı övladdadır. (AA, 45)

Ar igidin bələsıdır. (AA, 47)

Arı qəhrini çakmayan, balın qədrini bilməz. (AA, 49)

Arxa su gələnə qədər, qurbağanın gözü bərələr. (AA, 49) “Arxa su gelene kadar kurbağanın gözü patlar.”

Armudun yaxşısını meşədə ayı yeyər. (AA, 49) “Armudun iyisini ormanda ayı yer.”

Armudun sapı var, üzümün çöpü. (AA, 49)

Armudun sapı var, üzümün çöpü. (AA, 49)

Arpanın dəni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50) “Arpanın tanesi altın, samanı gümüşdür.”

Arpanın dəni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50)

Arpanı töküblär itin qabağına, sümüyü töküblär atın qabağına. (AA, 50) “Arpayı dökmüşler itin önüne, kemiği dökmüşler atın önüne.”

Arpanı töküblär itin qabağına, sümüyü töküblär atın qabağına. (AA, 50)

Arsızın üzünä tüpürüblär, "yağış yağır" demiş. (AA, 50)

Aslanın qorxusu qarışqadan olar. (AA, 51)

Aslanın balası aslan olar. (AA, 51)

Aşı bişirän yağdır, gəlinin (aşbazın) üzü ağdır. (AA, 54)

Aşığın qılınıcı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılınıcı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın sazi boynunda, sözü boğazında. (AA, 54)

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırar. (AA, 54)

Aşın duruluğu dänin azlığındandır. (AA, 55)

Aşın duruluğu dänin azlığındandır. (AA, 55)

Aşın dadı duzdur, dünyanın dadı—gözdür. (AA, 55)

Aşın dadı duzdur, dünyanın dadı—gözdür. (AA, 55)

Ata gözdür, oğul-qözün işığı. (AA, 59)

Atanın duası ananın ahı. (AA, 62)

Atanın duası ananın ahı. (AA, 62)

Atanın kəsbi oğluna halaldır. (AA, 62) “Babanın kazancı oğluna helaldir.”

Atası turşu yemiş, balasının dişi qamaşmış. (AA, 62)

Atın ağzına baxıb arpasını verärlär. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın yaxşısını yaxşı saxla, paltarın yaxşısını yaxşı gey, at da, paltar da səni yaxşı saxlar. (AA, 64) “Atın iyisini iyi koru, elbisenin iyisini iyi giy, at da elbise de seni iyi korur.”

Atın yaxşısını yaxşı saxla, paltarın yaxşısını yaxşı gey, at da, paltar da səni yaxşı saxlar. (AA, 64)

Atın qisməti doqquzdur, birini yeyər, səkkizini sahibinə qaytarar. (AA, 65)

At ölüb, itlərin bayramıdır. (AA, 65)

Atın arığı döyüş günü mə'lum olar. (AA, 65) “Atın zayıfı döyüş günü bilinir.”

Atın arığına qan deyərlər, igidin yoxsuluna dəli. (AA, 65) “Atın zayıfına yaşlı derlər, yığidin yoxsuluna deli.”

Atın arığına qan deyərlər, igidin yoxsuluna dəli. (AA, 65)

Atlının qabağına piyada çıxma. (AA, 65) “Atın önünə yaya çıkmə.”

Ovçu ovunun izini gözlər. (AA, 66) “Avcı avının izini gözler.”

Aygırın çulu yırtıq olar. (AA, 69) “Aygırın çulu yırtık olur.”

Ayı meşədən küsüb, meşənin xəbəri yox. (AA, 70) “Ayı ormana küsmüş, ormanın habəri yok.”

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Ayının özündən də qorx, läpirindən də. (AA, 70) “Ayının kendinden de izinden de kork.”

Ayının özündən də qorx, läpirindən də. (AA, 70)

Heyvası yox, narı yox, qoy desinlər Şahbudağın bağı var. (AA, 72)

Azarlının qorxusu ölünçəndir. (AA, 74) “Azarlanmışın korkusu ölene kadardır.”

Azarlının yanında armud yeməzlər. (AA, 74) “Azarlanmışın yanında armut yemezler.”

Azın qədrini bilməyən çoxun da qədrini bilməz. (AA, 74)

Əzrailin danasını qurd yeməz. (AA, 74)

Bacasının ayriliyinə baxma, tüstüsünün düz çıxmasına bax. (AA, 76)

Bacı oğludur, haqq almaz, dayıdır, quzunun dişisini verər. (AA, 76)

Bäxt dönəndə burunun suyu gözə damar. (AA, 78)

Baqqal ölülərin borcun dirilərə yüklər. (AA, 79)

Bakı Şərqin qapısıdır. (AA, 79)

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Balığın böyüyü tabaq altındadır. (AA, 80)

Baş bədənin tacıdır, gözlər onun qaş-daşı. (AA, 82)

Başın böyüklüyü dövlətdir, ayağın böyüklüyü möhnət. (AA, 83)

Başın böyüklüyü dövlətdir, ayağın böyüklüyü möhnət. (AA, 83)

Özgənin yaxşısından öz pisimiz yaxşıdır. (AA, 85)

Bayquşun da dar olmasın qəfəsi. (AA, 86)

Bayquşun ruzisi ayağında gedər. (AA, 86) “Bayquşun rızkı ayağında gider.”

Bacariq ağlın nişanəsidir. (AA, 87)

Bədbəxtin atı çox getməz. (AA, 87)

Xal üzün bəzəyidir. (AA, 88) “Ben yüzün süsüdür.”

Dəllək dəlləyin başını qırxanda pul almaz. (AA, 88) “Berber berberin başını kırktığında para almaz.”

Dəlləkliyi bizim başımızda öyrənir. (AA, 89)

Bəy ilə bəy dalaşdı, nökərin başı yarıldı. (AA, 89) “Bey ile bey dalaştı, hizmetçinin başı yarıldı.”

Bəyin çeşməsindən su içmə. (AA, 90)

Bəyin kölgəsindən it kölgəsi yaxşıdır. (AA, 90)

Bıldırçının b ylyi dan savrulanacandır. (AA, 90) “Bıldırçının beyliğı darı savrulana kadardır.”

Bilik ağıln aynasıdır. (AA, 91)

Bilik insanın b z yidir. (AA, 91)

Bils ydim atımın  l m n , qulağı dolusu dariya satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu dariya satardım.”

Bir adamla dost olmaq ist yirs ns , onun dostuna bax. (AA, 93)

Böyük-evin qibl sidir. (AA, 103)

Nadanın d şmanı  z d r. (AA, 104) “Cahilin d şmanı kendisidir.”

Canı canın yolunda dey n çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

C h nn md  d  adamın dayısı g r k. (AA, 106)

C h nn m  ged n g l r, m şt rinin ged ni g lm z. (AA, 106)

C vahirin qiym ti var, sözün qiym ti yoxdur. (AA, 107) “Cevherin kıymeti var, sözün yoktur.”

C vahirin qiym ti var, sözün qiym ti yoxdur. (AA, 107)

C vahirin qiymətini sarraf bil r, n  bil r h r divan . (AA, 107) “Cevherin kıymetini sarraf bilir, ne bilir her divane.”

Cism n qidası—yem k, ruhun qidası—oxumaq. (AA, 108)

Cism n qidası—yem k, ruhun qidası—oxumaq. (AA, 108)

 aqqalın yuxusuna toyuq gir r. (AA, 110)

  nginin qazandığı anlık-kirşana ged r. (AA, 115) “ ingenenin kazandığı s s ne p s ne gider.”

 obanın yasdığı yastı qayalardır. (AA, 115)

Balacanın d rdi d  balacadır. (AA, 116) “ ocuğun derdi de  ocuk adır.”

Uşaq sözün düzü'nü deyär. (AA, 116)

Uşaqlıq ömrün baharıdır. (AA, 117)

Çox bilib, az danışmaq, igidin ləngəridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Dağın üstä bağın sağ olsun. (AA, 121)

Dairənin nə başı var, nə ayağı. (AA, 122)

Dairənin nə başı var, nə ayağı. (AA, 122)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinə düşär. (AA, 122)

Babanın əlindən nəvə tutar. (AA, 125)

Babanın üzünü ağardan nəvəsi olar. (AA, 125)

Däyirmanın boğazı boş qalsa, daş daşı sürtär. (AA, 126)

Däyirmanın boğazına ölü salsan diri çıxar. (AA, 126)

Däyirmanın pəri—iki günün əri. (AA, 127) “Değirmenin su dolabı, iki günün eri.”

Däyirmanın yaraşığı torba, çuvaldır. (AA, 127)

Dəlinin yadına daş salma. (AA, 130) “Delinin aklına taşı getirme.”

Dəlinin başında qoz ağacı bitməz. (AA, 130)

Dəlinin buynuzu olmaz ki?! (AA, 130)

Dəlinin xırmanı olmaz. (AA, 130) “Delinin harmanı olmaz.”

Dəlinin nə toyu olsun, nə bayramı. (AA, 130)

Dəlinin nə toyu olsun, nə bayramı. (AA, 130)

Dəlinin sözü, sərxoşun gözü. (AA, 130)

Dəlinin sözü, sərxoşun gözü. (AA, 130)

Dəlinin ürəyi dilindədir, ağıllının dili ürəyindədir. (AA, 131)

Dəlinin ürəyi dilindədir, ağıllının dili ürəyindədir. (AA, 131)

Dəmirçi yanından keçən qığılcım yeyər. (AA, 133)

Dərgahın qapısı açıq olanda köpəyin yuxusu gələr. (AA, 134)

Dərgahın qapısı açıq olanda köpəyin yuxusu gələr. (AA, 134)

Dəvənin ayağı altında qarışqa əzilməz. (AA, 140)

Dəvənin dizini bağla, sonra allaha tapşır. (AA, 141)

Dəvənin quyuğu yerə dəyməz. (AA, 141)

Dəvənin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Dəvənin kini—ılanın kini. (AA, 141)

Dəvənin kini—ılanın kini. (AA, 141)

Dövlət ağıllının nökdir, axmağın ağası. (AA, 142) “Devlet (zenginlik) ağıllının hizmetkarı, ahmağın ağasıdır.”

Dövlət ağıllının nökdir, axmağın ağası. (AA, 142)

Dil adamin düşmənidir. (AA, 143)

Dil ürəyin açarıdır. (AA, 144) “Dil, yüreğin anahtarıdır.”

Dilin bələsidir uzunçu olmaq, arıflar işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145) “Dilin belasıdır geveze olmak, arıfların işidir sukûta dalmak.”

Dilinin pərsəngi yoxdur. (AA, 146) “Dilinin ölçüsü yoktur.”

Lalın dilini anası bilər. (AA, 146)

Dinsizin ağzını imansız yumar. (AA, 147)

Dinsizin malını imansız yeyər. (AA, 147)

Dinsizin öhdəsindən imansız gələr. (AA, 147) “Dinsizin hakından imansız gelir.”

Dışının qədrini bilməyən çənəsiz qalar. (AA, 148)

Dost dostun eybini üzünə deyär. (AA, 153)

Dost sevinär, düşmānin gözü çıxar. (AA, 154)

Dostun qādrini dost bilär. (AA, 156)

Dostun sirrini dost bilär. (AA, 156)

Dostun üzünü evindä gör. (AA, 156)

Dostunun dostu da sänin dostundur. (AA, 156)

Dostunun dostu da sänin dostundur. (AA, 156)

Döymä özgä qapısını, döyərlär sänin qapını. (AA, 157)

Dodağın qalınlığına baxma, sözün zärifliyinä bax. (AA, 157)

Dodağın qalınlığına baxma, sözün zärifliyinä bax. (AA, 157)

Duran yatanın payını yeyär. (AA, 159)

Divarın dalısı da qürbätür. (AA, 159)

Toyun yaraşığı oynamaqdır. (AA, 159)

Dünya çalışanların äлиндädür. (AA, 161)

Dünyanın işini här tähär tutsan keçär gedär. (AA, 163)

Yıxılanın dostu olmaz. (AA, 163)

Düşmān düşmānin halına qalmaz. (AA, 163)

Xalqın eybini söyläyän, özü eyibli olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin gücü—tufan gücü. (AA, 174)

Elin gücü—tufan gücü. (AA, 174)

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Elin sözünə baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Özgənin sözünü özgənin evində danışma. (AA, 174) “Başkasının sözünü başkasının evində konuşma.”

Özgənin sözünü özgənin evində danışma. (AA, 174)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Älin tərəzisi yoxdur. (AA, 174)

Elin tərəzisi yoxdur. (AA, 174)

Ämək insanın ziynətidir. (AA, 176)

Är, arvadın tacıdır. (AA, 177)

Ärilərin äri var, dulların da Allahı. (AA, 180)

Eşşəyin anqırmayanı olmaz. (AA, 181)

Eşşəyin duası müstəcab olsaydı, çarvadar yolda ölərdi. (AA, 182)

Eşşəyin qulağını kəsməklə köhlən olmaz. (AA, 182)

Eşşəyin palanı eşşəyə yük olmaz. (AA, 182)

Eşşəyin yükü yüngül olanda oynamağı gələr. (AA, 182)

Eşşək anqıranda itin başı ağrılar. (AA, 182)

Eşşək nə bilir xurmanın dadını? (AA, 183)

Ätə pul verməz, küftənin böyüyündən yapışar. (AA, 184) “Ete para vermez, köftenin büyüğünden yapışır.”

Ätin çiyi ät gətirər, xəmirin çiyi—därd. (AA, 184) “Etin çiği et getirir, hamurun çiği dert.”

Ätin çiyi ät gətirər, xəmirin çiyi—därd. (AA, 184)

Ätin üstü açıqdır, pişiyin qanacağına nə gəldi?! (AA, 185)

Ätin üstü açıqdır, pişiyin qanacağına nə gəldi?! (AA, 185) “Etin üstü açıktır, kedinin marifetine ne oldu?!”

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Evin iti ol, kiçiyi olma. (AA, 187)

Evin yaraşığı uşaqdır, süfrənin yaraşığı-qonaq. (AA, 187)

Evin yaraşığı uşaqdır, süfrənin yaraşığı-qonaq. (AA, 187)

Evin yaraşığı gəлиндir. (AA, 187)

Evin zibilini küçəyə atmazlar. (AA, 187)

Övlad insanın mə'bədidir. (AA, 187)

Əvvəl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Əvvəl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Fəqirin cibi-boş, qəlbi doludur. (AA, 190)

Fəqirin cibi-boş, qəlbi doludur. (AA, 190)

Fəqirin təsəllisi—ölümdür. (AA, 190)

Farsın—qəzəli, türkün məsəli. (AA, 190)

Farsın—qəzəli, türkün məsəli. (AA, 190)

Fayda zərərin qardaşıdır. (AA, 191)

Fələyin cərxı dönər. (AA, 192)

Fələyin işinə bax, ayıya qaval çaldırır. (AA, 192)

Fələyin qaydasıdır, dağı dağ üstündən çəkər. (AA, 192)

Fələyin zoruna heç nə kar etməz. (AA, 192)

Filin gücü xortumundadır, dävənin gücü—dizində. (AA, 192)

Filin gücü xortumundadır, dävənin gücü—dizində. (AA, 192)

Qəribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Qəribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Qəribin dostu olmaz. (AA, 193)

Gələnin qisməti özündən qabaq gələr. (AA, 196)

Gəlin mənim süpürgəmdir, harda qoysam oturur. (AA, 196)

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bəzəyidir. (AA, 196)

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bəzəyidir. (AA, 196)

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bəzəyidir. (AA, 196)

Gəminin işini gəmiçi bilər. (AA, 196)

Cavanlığın qədrini bilmək gərək. (AA, 197) “Gençliğin kadrini bilmək gerek.”

Gəncliyin yükünü gənclikdə çəkərlər. (AA, 197)

Gənclik ömrün baharıdır. (AA, 197)

Darvaza qapısının bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Köçün dönməsi axsaq itə xoş gələr. (AA, 200)

Gölməçəyə su gəlincə qurbağanın gözləri bərələr. (AA, 200) “Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.”

Görməmişin oğlu oldu, vurdu gözünü çıxartdı. (AA, 201)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş dəyər. (AA, 202)

Gülmək ağlamağın qardaşıdır. (AA, 204)

Gülü yad etdikcə, bülbülün feryadı artar. (AA, 204)

Gün altında yatmayan kölgənin qədrini bilməz. (AA, 204)

Xain xäyanätinin cäzasını mütläq çäkär. (AA, 208) “Hain hıyanetinin cezasını mutlaka çeker.”

Xalamın saqqalı olsaydı, män ona dayı deyärdim. (AA, 209)

Xalının tozu tükänär, dälının sözü tükänmäz. (AA, 209)

Xalının tozu tükänär, dälının sözü tükänmäz. (AA, 209)

Xalqın ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 209)

Xalqın qapısını el döyür, bizim qapımızı—yel. (AA, 209)

Xalqın qapısını el döyür, bizim qapımızı—yel. (AA, 209)

Xalqın sädası—haqqın nidasıdır. (AA, 210)

Xalqın sädası—haqqın nidasıdır. (AA, 210)

Xämiraşı—bäylär aşı, umac onun yoldaşı. (AA, 210)

Xan arıqlayanda räiyyätin canı çıxar. (AA, 210) “Han zayıfladığında reayanın canı çıkar.”

Xanändä mäclisin bəzäyidir. (AA, 211) “Hanende meclisin bezeğidir (süsüdür).”

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Xırmanın axırı dərvişindir. (AA, 213) “Harmanın sonu dervişindir.”

Xırmanın tozu bərəkətli olar. (AA, 213)

Paxılın gözü doymaz. (AA, 213) “Hasetçinin gözü doymaz.”

Paxılın goru cähännəmdir. (AA, 213) “Hasetçinin mezarı cehennemdir.”

Xästənin işi qalar, astanın işi qalmaz. (AA, 214)

Xästənin işi qalar, astanın işi qalmaz. (AA, 214)

Heyvanın acgözlüyü onu kökəldär, insanın acgözlüyü onun başını yeyär. (AA, 216)

Heyvanın acgözlüyü onu kökəldär, insanın acgözlüyü onun başını yeyär. (AA, 216)

Heyvanın acgözlüyü onu kökəldər, insanın acgözlüyü onun başını yeyər. (AA, 216)

Heyvanın dişinə baxarlar, insanın—işinə. (AA, 216)

Heyvanın dişinə baxarlar, insanın—işinə. (AA, 216)

Xırdavatçının andı özünə qənim olar. (AA, 219) “Hırdavatçının yemini kendine haram olur.”

Xoruzun quyuğuna inanın, tülkünün andına? (AA, 222)

Xoruzun quyuğuna inanın, tülkünün andına? (AA, 222)

Xoruzun vəzifəsi banlamaqdır. (AA, 222) “Horozun vazifesi ötmektir.”

İynənin işini çuvalduz görməz. (AA, 225)

Ehtiyat igidin yaraşığıdır. (AA, 225)

Elm ağlın çırağıdır. (AA, 231) “İlim aqlın ışığıdır.”

İnəyin buynuzuna baxarlar, qızın—üzünə. (AA, 232)

İnəyin buynuzuna baxarlar, qızın—üzünə. (AA, 232)

Enişin yoxuşu, yoxuşun da enişi var. (AA, 232)

İnsaf dinin yarısıdır. (AA, 232)

Adam qocalanda gözü qazanın dibində olur. (AA, 234)

İnsanın gözünü bir ovuc torpaq doyurar. (AA, 234)

İpin uzununu yaxşıdır, dilin qıyası. (AA, 234)

İpin uzununu yaxşıdır, dilin qıyası. (AA, 234)

İş insanın cövhəridir. (AA, 235)

İşsizlik yoxsulluğun anasıdır. (AA, 237)

İt itin quyuğunu basmaz. (AA, 238)

İtə hörmət edərlər—yyəsi xətinə. (AA, 239) “Köpeğe sahibi hatrına hürmet ederler.”

İtin adını çäkdin, ağacı älinä al. (AA, 240)

İtin ağzına sümük verdilər. (AA, 240)

İtin axmağı tula olar. (AA, 240)

İtin ayağın basarsan, säni qapar. (AA, 240)

İtin dirisi nädır ki, ölüsü nă ola? (AA, 240)

İtin äblähi qaysavadan pay umar. (AA, 241) “İtin kötüsü muhallebiden pay umar.”

İtin qabağından qalanı aslan yemär. (AA, 241)

Yaxşı qässab ätin yaxşısını axıra saxlar. (AA, 242)

Yaxşılığın äväzi gälär. (AA, 244) “İyiliğın bedeli alınır.”

Qabiliyyätin mäktäbi yoxdur. (AA, 245)

Qaçanın anası ağlamaz. (AA, 245)

Arvadın ismät-i-ärin izzät-i. (AA, 246)

Arvadın ismät-i-ärin izzät-i. (AA, 246)

Arvadın öyüdü arvada keçär. (AA, 246)

Qazının yanına tāk gedän şad qayıdar. (AA, 246) “Kadının yanına tek giden mutlu döner.”

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kışinin halına! (AA, 246)

Qäläm fıkrin tärçümanıdır. (AA, 247)

Qarğanın säsi çıxanda qar gälär. (AA, 250)

Qarışqanın evindä şäbnäm böyük tufandır. (AA, 250)

Davada aradakinin gözü çıxar. (AA, 251)

Keçinin başı gicişändä buynuzunu çobanın çomağına sürtär. (AA, 253)

Keçinin başı gicişändä buynuzunu çobanın çomağına sürtär. (AA, 253)

Keçinin qoturu sərçəsmädän su içär. (AA, 253)

Pişik balası özünü anasının döşündä gızlädär. (AA, 254) “Kedi yavrusu kendisini annesinin döşünde gizler.”

Pişiyin dərdi iti öldürür. (AA, 254) “Kedinin derdi iti öldürür.”

Pişiyin gözü sıçan deşiyində olar. (AA, 254) “Kedinin gözü sıçan deliğinde olur.”

Pişiyin qanadı olsaydı sərçälərdən əlamət qalmazdı. (AA, 254) “Kedinin kanadı olsaydı serçelerden əlamet kalmazdı.”

Pişik ölüb, sıçanların bayramıdır. (AA, 254) “Kedinin ölümü sıçanların bayramıdır.”

Dazın istədiyi qara saç olar. (AA, 255) “Kelin istədiyi qara saçdır.”

Öz gözündä bayquşun balası, tovuş quşundan da gözəldir. (AA, 256)

Öz quru çörəyim, özgənin plovundan yaxşıdır. (AA, 256) “Kendi kuru çörəyim başkasının pilavından iyidir.”

Kəfگیر qazanın dibini deşib. (AA, 257)

Zimistan çəkməyən bülbül baharın qədrini bilməz. (AA, 258) “Kışı çəkməyən bülbül, baharın kadrini bilmez.”

Qız evin qonağıdır, vaxt gələr, gedər. (AA, 259)

Qızın qisməti-atanın dövləti. (AA, 260)

Qızın qisməti-atanın dövləti. (AA, 260)

Kimin arabasında gedirsən, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kimin arabasında gedirsən, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kiminin başında tac, kimi ac—yalavac. (AA, 260)

Kiminin əvvəli, kiminin axırı. (AA, 260)

Kiminin əvvəli, kiminin axırı. (AA, 260)

Kiminin sacı olar, kiminin äläyi. (AA, 260)

Kiminin sacı olar, kiminin äläyi. (AA, 260)

Kimsä kimsänin qismätini yemäz. (AA, 260)

Kimsänin ahı kimsäyä qalmaz. (AA, 261)

Kimsänin tikasi kimsänin qarnında qalmaz. (AA, 261) “Kimsenin lokması kimsenin karnında kalmaz.”

Kimsänin tikasi kimsänin qarnında qalmaz. (AA, 261)

Kimsänin näsibin kimsä yemäz. (AA, 261)

Kirayänişin olduğı bäs deyil, toyuq-cücä dä saxlayır. (AA, 261) “Kiracı olduğı yetmezmiş gibi tavuk-civciv de besler.”

Kirpik gözün çäpäridir. (AA, 261) “Kirpik, gözün çitidir.”

Kişi sevdiyinin nazını çäkär. (AA, 261)

Kişinin alnı açıq gäräk. (AA, 262)

Kişinin başına gälän, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

Kişinin dilinä qarqış gälmäz. (AA, 262)

Kişinin hörmäti öz äлиндädir. (AA, 262)

Kişinin özünä baxma, sözünä bax. (AA, 262)

Kişinin malı göz qabağında. (AA, 262)

Kitabın köhnäsi, libasın tüzäsı. (AA, 262) “Kitabın eskisi, elbisenin yenisi.”

Kitabın köhnäsi, libasın tüzäsı. (AA, 262)

Qonşu qonşunun gülünä möhtacdır. (AA, 263)

Qonşunun başı şişdi, qayğısı bizä düşdü. (AA, 264)

Qonağın ağzına baxarlar, atına yem verärlär. (AA, 264)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsinin könlündän keçmäz. (AA, 264)

Qorxu ölümün qardaşıdır. (AA, 266)

Köpäyin qarnı tox olsa, gecä ulduza hürmäz. (AA, 266)

Yaman olmasa, yaxşılığın qiymäti bilinmäz. (AA, 267)

Qurunun oduna yaş da yanar. (AA, 269)

Quzunun täqsiri qurdun acımasıdır. (AA, 269) “Kuzunun kusuru kurdun acımasıdır.”

Quzunun täqsiri qurdun acımasıdır. (AA, 269)

Külün altında köz olar. (AA, 270)

Küsänin payını yeyärlär. (AA, 270)

Mal adamın düşmänidir. (AA, 272)

Göycäk muncuq kimdädir, mänim gözüm ondadır. (AA, 273)

Meymunun balası ävvälcä yeriyr, sonra imäklär. (AA, 273) “Maymun yavrusu önce yürür, sonra emekler.”

Märdin süfrəsi açıq olar. (AA, 273)

Kasıbın sacı axırda qızar. (AA, 275) “Miskinin sacı geç kızar.”

Mollanın cibi derin olar. (AA, 276)

Salatçının säsi mollaya toy-bayramdır. (AA, 276) “Müezzinin sesi mollaya düğün bayramdır.”

Müştarinin ağı gözündä olar. (AA, 276)

Müştarinin gözü satıcının älindä olar. (AA, 276)

Müştarinin gözü satıcının älindä olar. (AA, 276)

Namärdin çöräyi dizinin üstä olar. (AA, 277)

Namərdin çörəyi dizinin üstə olar. (AA, 277)

Namərdin gözü dar olar. (AA, 277)

Harada dävənin quyuğu, orada eşşəyin qulağı. (AA, 278)

Harada dävənin quyuğu, orada eşşəyin qulağı. (AA, 278)

Nənə evin kötüyüdür. (AA, 279) “Nine, evin kütüğüdür.”

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

Oğul atanın kövşənin äkär. (AA, 281) “Oğul babanın ekinini çeker.”

Meşədə ağacın düzünü seçərlər. (AA, 282) “Ormanda ağacın düzünü seçerlər.”

Ölənin borcunu baqqal dirilərə yüklər. (AA, 285)

Ölünün vəsiyyəti özü ilə gedər. (AA, 285)

Ömrün bərakəti yaxşı əməl ilədir. (AA, 286)

Papaqçının könlü olsa, bir dəridən doqquz papaq tikər. (AA, 289)

Papaqçının papağı yırtıq olar. (AA, 289)

Barmağımın beşini də bal eləyib ağzına soxsam, deyər—Zähərdir. (AA, 289)

Barmağın hansını kəssən, ağrısı birdir. (AA, 289)

Lotu lotunun sözünə inanar. (AA, 291) “Puşt, puştun sözünə inanır.”

Lotunun dilini lotu bilər. (AA, 291) “Puştun dilini puşt bilər.”

Rəncbərin ümidi äkinədir. (AA, 292)

Rüşvət cəhənnəmin açarıdır. (AA, 292) “Rüşvet cəhənnəm anahtarıdır.”

Sabahın şəri axşamın xeyrindən yaxşıdır. (AA, 293) “Sabahın şəri axşamın hayrından iyidir.”

Sabahın şəri axşamın xeyrindən yaxşıdır. (AA, 293)

Səbir təkamülün babasıdır. (AA, 293)

Sağlamlığın qədrini xəstələr bilər. (AA, 294)

Sənət insanın xəzinəsidir. (AA, 296)

Sərxoşun məktubu meyhanada oxunar. (AA, 296)

Növbə bizə gələndə çırağın yağı qurtarar. (AA, 298) “Sıra bize gəldiyində mumun yağı biter.”

Növbə yetimə çatanda qaşığın dəstəsi sınıar. (AA, 298) “Sıra yetime gəldiyində kaşığın sapı kırılır.”

Növbə yetimə çatanda ya hərifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298) “Sıra yetime gəldiyində ya hərifin parası biter ya mumun yağı.”

Növbə yetimə çatanda ya hərifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Sözün acısı zəhərdən də betərdir. (AA, 302)

Sözün düzü daşdan keçər. (AA, 302) “Sözün doğrusu taştan keçər.”

Sözün düzünü uşaqdan xəbər al. (AA, 302) “Sözün doğrusunu çocuktan xəbər al.”

Sözün yaxşısı baldan şirin olar. (AA, 303)

Sözün qisası dəyərli olar. (AA, 303)

Sözün zahiri zərif, batini lətif olmalıdır. (AA, 303)

Sözün zahiri zərif, batini lətif olmalıdır. (AA, 303)

Suyun əvvəli bulantı gələr. (AA, 304)

Südün dadını qısır əmən daha bilər. (AA, 305)

Çaxırı toxsan sıçanın boğazına, pişikdən pasport istər. (AA, 306) “Şarabı döxsən sıçanın boğazına, kediden pasaport ister.”

Çaxırı keçinin boğazına toxsan varıb dağları aşar. (AA, 307)

Azanda get şeyxin evinə. (AA, 307) “Şeyhin evinə ezanda git.”

Şeytanın dostluğu dar günlərə qədərər. (AA, 307)

Şeytanın acığı yaxşı adamdan gälär. (AA, 307)

Tamahkarın gözünü torpaq doldurar. (AA, 308)

Daşın xırdası böyümüz, adamın xırdası böyüyär. (AA, 312) “Taşın küçüğü büyümez, adamın küçüğü büyür.”

Daşın xırdası böyümüz, adamın xırdası böyüyär. (AA, 312)

Dovşan dağdan küsmüş, dağın xəbəri yox. (AA, 313)

Dovşanın gümanı ayaqlarına gälär. (AA, 313) “Tavşanın kismeti ayaklarına gelir.”

Tulanın quyruğunu kəsməklə köpək olmaz. (AA, 313)

Tazının total olduğu dovşanın qulağına yetişib. (AA, 313)

Təkrar biliyin anasıdır. (AA, 314) “Tekrar bilginin anasıdır.”

Tənbəl diləncinin qardaşıdır. (AA, 315)

Dərzinin mayası iynə-sapdır. (AA, 315) “Terzinin sermayesi iğne-saptır.”

Torpağın qarası üz ağardar. (AA, 316)

Ustakarın qapısı qırıq olar. (AA, 318) “Ustalık sahibinin kapısı kırık olur.”

Yuxu ölümün qardaşıdır. (AA, 318)

Ümid həyatın sərmayəsidir. (AA, 320)

Varlığın sonu ilə yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

Varlığın sonu ilə yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

Vura bilməyən daşın böyüyündən yapışar. (AA, 322)

Yalançının evi yandı, heç kas inanmadı. (AA, 326)

Yalançının yaddası olmaz. (AA, 326)

Yalançının ipiylə quyuya düşən quyuda qalar. (AA, 326)

Yalançının mənzili olmaz. (AA, 326)

Yalanın ömrü az olar. (AA, 326)

Yanığın nâyi var ki, yoluğa nâ versin?! (AA, 327)

Qarının saçı ağ olar, üräyi qara. (AA, 328)

Qarının saçı ağ olar, üräyi qara. (AA, 328)

Xöräyin yaxşısı—hazır olanıdır. (AA, 332)

Yemäyin qulu, işlämäyin xəstəsi olma. (AA, 332)

Yemäyin qulu, işlämäyin xəstəsi olma. (AA, 332)

Xöräyin dadı ağızdadır. (AA, 332) “Yemeğin tadı ağızdadır.”

Yemäyin dadı duzdadır, dünyanın dadı gözdä. (AA, 332)

Yemäyin dadı duzdadır, dünyanın dadı gözdä. (AA, 332)

Yemäyin ustası, işlämäyin xəstəsi. (AA, 332) “Yemeğin ustası, çalışmanın hastası.”

Yemäyin ustası, işlämäyin xəstəsi. (AA, 332)

Yemäyänin malını yeyärlär, ölüsünü də söyärlär. (AA, 332)

Yetimin ağzı aşa çatanda, başı daşa dāyär. (AA, 333) “Yetimin ağzı aşa kavuştuğunda, başı taşa değer.”

İlan adamin topuğunu gözlär, adam ilanin başını. (AA, 334)

İlan adamin topuğunu gözlär, adam ilanin başını. (AA, 334)

İlanın zählesi yarpızdan gedär, o da bitär yuvasının ağzında. (AA, 334) “Yılan yarpızdan hoşlanmaz o da yuvasının ağzında biter.”

İlanın zählesi yarpızdan gedär, o da bitär yuvasının ağzında. (AA, 334)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

İlanın başını özgä äli ilä äz. (AA, 335)

İlanın boğazına girən çıxmaz. (AA, 335)

İlanın quyuğunu yox, başını əzərlər. (AA, 335)

İlanın quyuğunu yox, başını əzərlər. (AA, 335)

İgidin (mərdin) mənşili bir olar, namərdin mənşili olmaz. (AA, 336)

İgidin (mərdin) mənşili bir olar, namərdin mənşili olmaz. (AA, 336)

İgidin başı qalda gərək! (AA, 336) “Yiğidin başı kavgada gərək!”

İgidin əli işdə gərək. (AA, 336)

İgidin xəncəri qınında qalmaz. (AA, 336)

İgid ölər, adı qalar, müənnətin nəyi qalar? (AA, 337)

Yoxsulluğa düşməyən varlılığın qədrini bilməz. (AA, 338)

Ürəyimin daşqınıni ağız deyər. (AA, 340) “Yüregimin acısını ağızım der.”

Üzün qaralığı yaman deyil, qəlbin qaralığı yamandır. (AA, 342)

Üzün qaralığı yaman deyil, qəlbin qaralığı yamandır. (AA, 342)

Zəhmət çəkməyən rahatlığın qədrini bilməz. (AA, 343)

Zalimin ömrü az olar. (AA, 344)

Zalımın zülmü yadında qalmaz. (AA, 344)

Zərərin yarısından qayıtmaq da xeyirdir. (AA, 344)

Dövlətlinin dili uzun olar, əli qısa. (AA, 346)

Dövlətlinin dili uzun olar, əli qısa. (AA, 346)

Varlının çörəyi kasıbın çənəsini yorar. (AA, 346)

Varlının çörəyi kasıbın çənəsini yorar. (AA, 346)

Varlının əlini bıçaq kəsəndə, yoxsul köynəyini parçalar. (AA, 346)

Varlının könlü oluncaya qədər kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar.”

Varlının könlü oluncaya qədər kasıbın canı çıxar. (AA, 346)

Varlının arvadı öləndə yorğan-döşəyi təzələnər, kasıbın arvadı öləndə yorğan-döşəksiz qalar. (AA, 347) “Zenginin karısı öldüyündə yorgan-döşəgi yenilenir, fakirin karısı öldüyündə yorgan-döşeksiz kalır.”

Varlının arvadı öləndə yorğan-döşəyi təzələnər, kasıbın arvadı öləndə yorğan-döşəksiz qalar. (AA, 347)

Varlının xoruzu da yumurtlayar. (AA, 347)

Dövlətlinin iti yatmaz. (AA, 347) “Zenginin iti yatmaz.”

Varlının torpağından çay keçər, kasıbındakı yol. (AA, 347) “Zenginin toprağından çay geçer, fakirinkindən yol.”

Zülmün axırı olmaz. (AA, 349)

Zurnanın səsi uzaqdan xoş gəlär. (AA, 349)

1.1.1.1.2 Tamlanan + Tamlayan Dizilişində Olan Belirtili İsim Tamlaması

Adım mənim İsmətdir, hər nə versən qismətdir. (AA, 88)

Xeyri yoxdur çaxırın, içmə, açar paxırın. (AA, 215) “Hayrı yoktur şarabın içmə, çıkarır kusurunu.”

1.1.1.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları

1.1.1.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Acı dilin yarası qılinc yarasından pis olar. (AA, 12)

Ac toyuğun yumurtası tərs düşər. (AA, 15)

Açılmamış süfrənin eybi görünməz. (AA, 17)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağır yükün altına girənin beli sərpar. (AA, 25) “Ağır yükün altına girenin beli eğilir.”

Axmaq başın balasını ayaqlar çäkär. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zäräri var. (AA, 29)

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35) “Aksak atın kör de nalbantı olur.”

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Alıcı kuşun dimdiyi äyri olar. (AA, 39) “Alıcı kuşun gagası başka olur.”

Almadığın heyvanın noktasından yapışma. (AA, 42) “Almadığın hayvanın yularından tutma.”

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Bäxşiş atın dişinä baxmazlar. (AA, 78)

Bäy verän atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Min xala yığlsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir ağacın dibindä bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95) “Bir dana bir sürünün adını batırır.”

Bir var Koroğlu, bir dä var kor kişinin oğlu. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Boğuşan köpäyin yarası äksik olmaz. (AA, 100)

Böyük ağacın kölgəsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük dä ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Çalışan atın boynu muncuqlu olar. (AA, 111)

Damdan-dama gâzân köpâyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Däyirmanın pări—iki günün äri. (AA, 127)

Däli inäyin däli dä buzovu olar.(AA, 128)

Däli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128) “Deli kadının yazdığını akıllı kadı bozmaz.”

Dämir qapının taxta qapıya işi düşär. (AA, 132)

Düz yolun yolcusu azmaz. (AA, 150)

Dul arvadın boxçası qoltuğunda olar. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın dilläri, qaraca yazın günläri. (AA, 158)

Dul arvadın divarı alçaq olar. (AA, 158)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Ädäbsiz yerin adı olmaz. (AA, 165)

El ağzında bir sözün yüz rängi var. (AA, 167)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Ämäli olmayan alimin sözläri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178) “Ere giden kızların dili altında şeker olmalı.”

Är kişinin är oğlu olar. (AA, 178)

Är-arvadın savaşı, yaz gününün yağışı. (AA, 179)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179) “Erkeği olmayan evin rızkı olmaz.”

Erkäk atın yähäri yırtıq olar. (AA, 179) “Erkek atın semeri yıtık olur.”

Erkək quşun yuvası olmaz. (AA, 179)

Ät yeyän heyvanın (quşun) äti yeyilmär. (AA, 184)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) “Evlenecek kızın başı kavgalı olur.”

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözləri kor gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı.”

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Artıq yağın şorbaya nă zăräri? (AA, 191) “Artık yağın çorbaya ne zararı var?”

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Qärib quşun yuvası olmaz. (AA, 194)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Köçän yurdun qädrini, düşän yurdda bilärlär. (AA, 200) “Göçen yurdun kadrini gittiği yurttan bilirler.”

Kölgäda bitän ağacın meyvəsi olmaz. (AA, 200)

Könül sevän ağacın nă ağı, nă qarası? (AA, .200)

Xanım sındıran qabın säsi çıxmaz. (AA, 212) “Hanımın kırdığı kabın sesi çıkmaz.”

Haram malın bäräkäti olmaz. (AA, 212)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Hamisi bir bezin qırağıdır. (AA, 217) “Hepsi bir bezin parçasıdır.”

Hamisi bir yuvanın quşudur. (AA, 217)

Xiyar pulu ilä alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220) “Hıyar parasıyla alınan eşeğin ölümü suda olur.”

Heç kəs heç kâsin kitabını oxumur. (AA, 220)

Heç kâsin çöräyi heç kâsin qarnında qalmaz. (AA, 221)

Heç kâsin çöräyi heç kâsin qarnında qalmaz. (AA, 221)

Heç kâsin xoruzu sabaha kimi banlamayıb. (AA, 221) “Hiç kimsenin horozu sabaha kadar ötmez.”

Heç kâsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Heç kâsin şamı sähäräcän yanmayıb. (AA, 221) “Hiç kimsenin ışığı sabaha kadar yanmaz.”

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsin taxtı. (AA, 221)

Xoş günün sorağı uzaqlardan gälär. (AA, 223) “Hoş günün sedası uzaklardan gelir.”

Ehtiyatlı oğulun anası ağlamaz. (AA, 226)

İki dostun arasına ginnäzlär. (AA, 227)

İki arvadlının ağızının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının ağızının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının donu yırtıq olar. (AA, 227)

Adam var ki, bir şirinin xatirinä min acı udur. (AA, 233) “İnsan vardır, bir tatlının hatrına bin acıyı yutar.”

Ätirli gülün iyi uzaqdan gälär. (AA, 237) “İtrli gülün kokusu uzaktan gelir.”

Yaxşı at köhnä çulun altında da bilinär. (AA, 241) “İyi at eski çulun altında da bilinir.”

Yaxşı igidin adını eşit, üzünü görmä. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märe kişinin işidir. (AA, 243)
“İyiliğe iyilik her kişinin işidir, kötülüğe iyilik märe kişinin işidir.”

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq märe kişinin işidir. (AA, 243)

Barlı ağacın başına dolanarlar. (AA, 274) “Meyveli ağacın başında dolanırlar.”

Äski düşmännin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Ölmüş dävännin dârisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölü aslanın saqqalını yolarlar. (AA, 285)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Sağ älin rancı sol älä haramdır. (AA, 294) “Sağ elin kazancı sol ele haramdır.”

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Sakit başın ağrısı olmaz. (AA, 295) “Sakin başın ağrısı olmaz.”

Säfalät çalışqan adamın qapısından baxar. (AA, 296)

Daş üräklı düşmänin üräyini yarar yumşaqılıq. (AA, 311)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinä salsan, yenä eşälänmäyindän qalmaz. (AA, 313)

“Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz.”

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını kəsärlär. (AA, 321) “Vakitsiz öten horuzun başı kesilir.”

Verän ä alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Acıqlı dilänçinin torbası boş qalar. (AA, 326)

Yatan ilanın quyuğunu basma. (AA, 329)

Yavan ätin şorbası olmaz. (AA, 329) “Yavan etin çorbası olmaz.”

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329) “Yavru quşun ağzı böyük olur.”

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330) “Yaz gününün yağışı, kış gününün yavanlığıdır.”

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Täzä evä köçändä, köhnä evin ocağından kül götürärlär. (AA, 333)

Asta atın täpiyi bärk däyär. (AA, 340) “Yumuşak atın çiftesi (tekmesi) sert olur.”

1.1.1.2.2. Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündən yaxşıdır. (AA, 31)

Aləmin malı-mülkü, Qəmbərin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Ananın ərköyün oğlu hambal olar. (AA, 46) “Ananın şımarık oğlu hamal olur.”

Andın iki başı var. (AA, 46)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşıq ilə molların heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul əlindən tutar. (AA, 60)

Atalar sözünün hər biri bir dastandır. (AA, 61)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündədi. (AA, 71)

Özgənin yaman gününə gülən öz gününə ağlayar. (AA, 85) “Başkasının kötü gününə gülən kendi gününə ağlar.”

Darıcan əri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) “Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hükmü olur.”

Divarın iki üzün yıxmazlar. (AA, 159)

Dünyanın ən böyük ne'məti can sağlığıdır. (AA, 163)

Fələyin beylə-beylə işləri çox, aslanı ac gəzdirər, tülkünü tox. (AA, 191)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Qara qızın bəxti olsaydı, anadan ağ doğulardı. (AA, 249)

Qarnı toxun qayğısı olmaz. (AA, 250)

Yamanlığa yaxşılıq mərd kişinin işidir. (AA, 267)

Qudurmuş köpəyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Ay daş atan bəxtəvər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

İstəyənin bir üzü qara, verməyənin iki üzü. (AA, 235)

İstəyənin bir üzü qara, verməyənin iki üzü. (AA, 235)

Arvadın axır hiyləsi ağlamaqdır. (AA, 246)

Xəlbircən evi olanın, gözləri qədər dərdi var. (AA, 247) “Kalbur kadar evi olanın gözleri kadar derdi vardır.”

Qardaş qardaşın pis gününü istəsə də, ölümünü istəməz. (AA, 249)

Kitab verənin bir əlini kasarlar, qaytaranın iki əlini. (AA, 262)

Kitab verənin bir əlini kasarlar, qaytaranın iki əlini. (AA, 262)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu əyri. (AA, 275) “Miskinin bir oğlu olmuş, onun da boynu eğri.”

Olmayanın bir dərdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Olmayanın bir dərdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Küləkdə yatanın cin atı olar. (AA, 292) “Rüzgarda yatanın cin atı olur.”

Ağacın iki başı var. (AA, 300)

İlin axır çərşənbəsi kimiyə düşər, kimiyə yox. (AA, 335)

Zahidin bir barmağın kəssən, dönər haqqdan qaçar!... (AA, 343)

Dövlətin ən yaxşısı ağıldır. (AA, 347)

Zərrəcə eşqi olanın dəryaca tabı gərək. (AA, 348) “Zerrece aşkı (sevdası) olanın deryaya gücü olmalı.”

1.1.1.2.3. Tamlayanı ve Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Açıq süfrənin bir eybi var, örtülü süfrənin—yüz eybi. (AA, 16) “Açık (kurulu) sofranın bir aybı, kapalı sofranın yüz aybı olur.”

Açıq süfrənin bir eybi var, örtülü süfrənin—yüz eybi. (AA, 16)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündən yaxşıdır. (AA, 31)

Altı toyuğun bir xoruzu gərəkdir! (AA, 43)

Bir gecəlik söhbətin doqquz ay mabədi var. (AA, 96) “Bir gecelik sohbetin dokuz ay hatrı vardır.”

El ağzında bir sözün yüz rəngi var. (AA, 167)

Ər kişinin ər oğlu olar. (AA, 178)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Heç kəsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Elə bağın belə də meyvəsi olar. (AA, 287)

Elə çömçənin belə də qazanı olar. (AA, 287)

Elə qazanın belə də aşı olar. (AA, 287)

Üç tüzänlik eşşäyin on beş qramlıq qoduğı olar. (AA, 320) “Üç kuruşluk eşğın on beş qramlıq sıpası olur.”

1.1.1.2.4. Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Aclıq ilä toxluğun arası bir parça çörakdır. (AA, 17)

Ağa ilä nökärin arasına girmäk olmaz. (AA, 22) “Ağa ile hizmetçinin arasına girmek olmaz.”

Ağız ilä qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Aşıq ilä molların heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Od ilä pambığın nä dostluğu?! (AA, 63)

Atla igidin mäkanı olmaz. (AA, 65)

Barıt ilä odun dostluğu olmaz. (AA, 82) “Barutla ateşin dostluğu olmaz.”

Xäsıs ilä comärdin xärci birdir. (AA, 107) “Cimri ile cömerdin harcı birdir.”

Däli ilä sārxoşun meydanı birdir. (AA, 128)

Äl ilä cibin arasında nä var? (AA, 169)

Ärlä arvadın torpağı bir yerdän götürölüb. (AA, 180)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät ilä dırnaq arasına girmä. (AA, 183)

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

İblis ilä molların sirri birdir. (AA, 224)

1.1.1.2.5. Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Kişinin sözü ilä işi bir olar. (AA, 262)

Yay kasıbın hām atasıdır, hām anası. (AA, 329) “Yaz fakirin hem anasıdır hem babası.”

1.1.1.2.6. Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Dävânin ayağı altında qarışqa äzilmäz. (AA, 140) “Devenin ayağı altında karınca ezilmez.”

1.1.1.2.7. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün hər biri bir dastandır. (AA, 61)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85) “Başkasının kapısını bağlı (kilitli) isteyenin kendi kapısı bağlı (kilitli) kalır.”

Äkinçi yağmur istär, yolçu quraqlıq; här ikisinin muradı yerinä yetär. (AA, 166)

Qäflät yuxusu ürfan ählinin gözünä girmäz. (AA, 193)

Öz evimin nökäriyäm, özgä evinin-ağası. (AA, 255) “Kendi evimin hizmetçisiyim, başkasının evinin ağası.”

Öz evimin nökäriyäm, özü evinin-ağası. (AA, 255)

Kişi öz sözünün ağası olar. (AA, 261)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsini könlündän keçmäz. (AA, 264) “Misafirin gönlündən geçen ev sahibinin gönlündən geçmez.”

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269) “Kuyumcu dükanının tozu da altın olur.”

Sıçan sidiğinin də dəryaya xeyri var. (AA, 298)

Tamahkar öz năfsinin quludur. (AA, 308)

Allah qonağının öz qismäti var. (AA, 308)

1.1.1.2.8. Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178) “Ere gidecek kızların dili altında şeker olmalı.”

Gözälä baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

Arvad kişinin qoltuq saatıdır. (AA, 250)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Allah qonağının öz qismäti var. (AA, 308)

1.1.1.2.9. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Gözälä baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mä'nası yoxdur. (AA, 220) “Hızlı qaçan atı mahmuzlamanın manası yoktur.”

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

1.1.1.2.10. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Äski düşmānin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Qiymətdän düşmək istämirsänsä, heç kāsın qiymətdän düşmäsiniä çalışma. (AA, 259)

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

1.1.1.2.11. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Adı başqa olanın dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa ilä bostan äkänin tağı çiyində bitär. (AA, 22) “Ağa ile bostan ekenin teveği omzunda biter.”

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır yükün altına giränin belı särpär. (AA, 25)

Aman deyänin boynunu vurmazlar. (AA, 44)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Aş yeyänin qaşığı belində olar. (AA, 53)

Aznan çoxun oyunu olmaz. (AA, 72)

Bəxti yar olanın yar sarar yarasını. (AA, 78)

Bal tutanın arısı Şamdan gälär. (AA, 80)

Balıq istäyänin quyruğu buzda gäräk. (AA, 81)

Başacığın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85) “Başkasının kapısını bağlı (kilitli) isteyenin kendi kapısı bağlı (kilitli) kalır.”

Bäy ilä bostan äkänin tağı belindä bitär. (AA, 89) “Bey ile bostan ekenin teveği omzunda biter.”

Bäy ilä dost olanın tövləsi dolu olar, samanlığı-boş. (AA, 90) “Bey ile dost olanın ahırı dolu olur, samanlığı boş.”

Bäyä bel bağlayanın heybəsi çiyində gäräk. (AA, 90) “Beye bel bağlayanın heybesi omzunda olur.”

Boğazı böyük olanın dostu olmaz. (AA, 100)

Borc verənin dili uzun olar. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiyməti böyük olmaz. (AA, 101)

Çobanı özündən olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çox and içənin andına inanmazlar. (AA, 118)

Damdan düşənin halını damdan düşən bilär. (AA, 122)

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) “Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hükmü olur.”

Dayağı dağ olanın, başı göylärdä olar. (AA, 124)

Däyirmandan gälənin älinä baxarlar. (AA, 126)

Dävə minənin eşşäyi yanında olar. (AA, 137)

Dävâçi ilä dost olanın, darvazası gen gäräk. (AA, 140) “Deveci ile dost olanın, avlu kapısı geniş olmalıdır.”

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145) “Dili hoş olanın destekleyeni çok olur.”

Dini olmayanın imanı da olmaz. (AA, 146)

Dost yolunda äzaba düşänin el içindä üzü ağ olar. (AA, 154)

Dünya mänim deyänin, dünän gäldik yasından. (AA, 160)

Ä1 käsänin älini käsärlär. (AA, 170)

Ä1 tutanın älindän tutarlar. (AA, 170)

Eli olmayanın dili dä olmaz. (AA, 173)

Evlänänlä ev tikänin kömäkçisi çox olar. (AA, 188) “Evlenen ile ev yapanın yardımcısı çok olur.”

Xälvätdä halva yeyänin sirrini allah bilär. (AA, 199) “Gizlice helva yiyenin sırrını Allah bilir.”

Gözü tok olanın, könlü dä tox olar. (AA, 202)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş dāyär. (AA, 202) “Gözünün önüne bakmayanın ayağına taş değer.”

Hamamdan çıkanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Hamamdan çıkanın äri olasan, säfärdän gälänin arvadı. (AA, 210)

Xan qapısında işläyänin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Arvadı bäd olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

Xäznäyä tüpüränin tüpürcäyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216) “Hazineye tükürenin tükürdüğü kendi sakalına yapışır.”

Hesabı doğru olanın alını açıq olar. (AA, 218)

Hesabı tāmiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

İki dalaşanın biri döyülər. (AA, 227)

El malına kəm baxanın gözlərindən qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlerindən kan damlar.”

İnsafı olmayanın imanı da olmaz. (AA, 233)

Qəlbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Xəlbircən evi olanın, gözləri qədər dərdi var. (AA, 247) “Kalbur kadar evi olanın, gözleri kadar derdi var.”

Qara baxanın gözü qamaşar. (AA, 248)

Qaranlıqda halva yeyənin sirrini Allah bilər. (AA, 249) “Karanlıkta helva yiyenin sırrını Allah bilir.”

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçək olar. (AA, 252)

Öz qədrini bilməyənin qədrini özgəsi də bilməz. (AA, 255)

Özü ədalətli olanın qaziya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Vəziri qarğa olanın ağzı zibillikdə olar. (AA, 258)

Kitab verənin bir əlini kasarlar, qaytaranın iki əlini. (AA, 262)

Malını yeməyənin malını yeyərlər, ölüsünü də soyərlər. (AA, 272)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Oduna gedənin baltası iti olar. (AA, 280)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Əvvəli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286) “Önüne tilki çıxanın işi rast gider.”

Elə yeməyin belə də qusmağı olar. (AA, 288)

Pirini tanımayanın aqibəti pis olar. (AA, 291)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292)

Ağac gätiränin ävväl özünü döyürlär. (AA, 300)

Tarlada izi olmayanın süfrädä üzü olmaz. (AA, 308)

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Qaşqası böyük olanın sözü çox danışılar. (AA, 320)

Ustadına gäch baxanın gözlärindän qan damar. (AA, 320)

Varını veränin kisəsi boş qalar. (AA, 321)

Yarası avand olanın tábibi qabağına çıxar. (AA, 327)

Yazda başı bişänin qışda aşı bişär. (AA, 330)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäharici olanın vay halına. (AA, 338)

Üzünü xalqa çeviränin arxası möhkäm olar. (AA, 342)

Zärracä eşqi olanın däryaca tabı gärah. (AA, 348)

1.1.1.2.12. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması

Äläkçinin qıl veräni yanında olar. (AA, 172)

Ärik bağı yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Köpäyin iyä düşäni tuladan bärk qaçar. (AA, 266) “Köpeğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar.”

Tazının topal olduğu dovşanın qulağına yetişib. (AA, 313)

Yoldaşım mänä de sänin kim olduğunu deyim. (AA, 339)

1.1.1.2.13. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması

Acığın ävväli dälilik, axırı peşmançılıq. (AA, 12) “Acıların evveli delilik, sonu pişmanlıktır.”

Ailäsının qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zərəri var. (AA, 29)

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35)

Aləmin malı-mülkü, Qəmbərin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Xəstənin qızıl taxt nəyinə gərək?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesinə gerek?”

Andın da hökmü var, xeyirdə şərdə! (AA, 46)

Arpanın dəni qızıldır, samanı-gümüş! (AA, 50)

Aşığın qılınıcı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşıq ilə mollanın heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Atlının piyadadan xəbəri olmaz. (AA, 66)

Ay aydın, onun da üzündə ləkə var. (AA, 67)

Ayının özündən də qorx, ləpirindən də. (AA, 70)

Azın qədrini bilməyən çoxun da qədrini bilməz. (AA, 74)

Bacasının ayrılıyına baxma, tüstüsünün düz çıxmasına bax. (AA, 76)

Yaz kasıbın yorğan—döşəyidir. (AA, 77) “Yaz, miskin yorğan döşəgidir.”

Bəxti yar olanın yar sarar yarasını. (AA, 78)

Balçının var bal tası, odunçunun baltası. (AA, 80)

Baş bədən tacıdır, gözlər onun qaş-daşı. (AA, 82)

Bayquşun da dar olmasın qəfəsi. (AA, 86)

Bayquşun da dar olmasın qəfəsi. (AA, 86)

Min qoyunlunun bir qoyunluya iş düşər. (AA, 93)

Bir almağın bir də qaytarmağı var. (AA, 94)

Böyük başın böyük də ağrısı olar. (AA, 102)

Dağın da dardı dağ boydadır. (AA, 121)

Dairənin nə başı var, nə ayağı. (AA, 122)

Dairənin nə başı var, nə ayağı. (AA, 122)

Dəli inəyin dəli də buzovu olar. (AA, 128)

Dəlinin nə toyu olsun, nə bayramı. (AA, 130)

Dəlinin nə toyu olsun, nə bayramı. (AA, 130)

Dəmir qapının taxta qapıya iş düşər. (AA, 132)

Dəvənin də oynamağına az qalıb. (AA, 140)

Dost yolunda əzaba düşənin el içində üzü ağ olar. (AA, 154)

Dozanqurdunun da balası özü üçün əzizdir. (AA, 157) “Dozan kurdunun da yavrusu kendisi için azizdir.”

Dünya mənim deyənin, dünən gəldik yasından. (AA, 160)

Əyrinin heç yerdə yeri olmaz. (AA, 166)

El eybini sənə deyən, sənin də eybəni elə deyər. (AA, 174)

Ərlilərin əri var, dulların da Allahı. (AA, 180)

Evin böyüyü buyruqda, kiçiyi—qulluqda. (AA, 186)

Əvvəl evin içi, sonra bayırı. (AA, 189)

Fəqirin cibi-boş, qəlbi doludur. (AA, 190)

Artıq yağın şorbaya nə zərəri? (AA, 191)

Qəribin boynu uzun olar, dili qısa. (AA, 193)

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bəzəyidir. (AA, 196)

Gəlin evin yaraşığıdır, cəlalıdır, bəzəyidir. (AA, 196)

Könül sevən ağanın nə ağı, nə qarası? (AA, .200)

Arvadın biri ä'la, ikisi-bäla. (AA, 212)

Ay daş atan bəxtəvər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstə çevrilməsin taxtı. (AA, 221)

Enişin yoxuşu, yoxuşun da enişi var. (AA, 232)

İnsanın bir özü, bir sözü. (AA, 234)

Özü ədalətli olanın qazıya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Olmayanın bir dərdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Sağ əlin sol ələ ehtiyacı var. (AA, 294)

Sıçan sidiğinin də dəryaya xeyri var. (AA, 298)

Sirkənin öz qabına zərəri var. (AA, 299)

Ağac gətirənin əvvəl özünü döyərlər. (AA, 300)

Sözün zahiri zarif, batini lətif olmalıdır. (AA, 303)

Şahın da dəvələri ayaqyalın gəzir. (AA, 306)

Şahın da qaraçıya işi düşər. (AA, 306) “Şahın da soyguncuya işi düşər.”

Qarının saç ağ olar, ürəyi qara. (AA, 328)

Yazda başı bişənin qışda aşı bişər. (AA, 330)

İlanın ağına da lə'nət, qarasına da. (AA, 335)

İgidin igiddən nəyi artıqdır? —Ehtiyatı! (AA, 336)

İgidliyin də yeri var. (AA, 338)

İyirmi mädaxili, iyirmi bir mäsarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

İlanın quyuğunu yox, başını äzärlär. (AA, 335)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

1.1.1.2.14. Tamlayanı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması

Är-arvadın savaşı, yaz gününün yağışı. (AA, 179)

Yaxşı övlad ata-ananın färahidir. (AA, 242)

Daş-divarın qulağı var. (AA, 309)

Düz-çöräyin qädrini bilmäk gäräk. (AA, 316)

Där-divarın da qulağı var. (AA, 333)

1.1.1.2.15. Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması

Eşqin tärs-avandı olmaz. (AA, 56) “Aşkın tersi düzü olmaz.”

Hesabın böyük-kiciyi olmaz. (AA, 219)

Quşun erkak-dişisini ovçu tanıyar. (AA, 269)

Dövlätin dä düşär-düşmäzi olar. (AA, 347)

1.1.2. Belirtisiz İsim Tamlamaları

Muharrem Ergin bu tür tamlamaların ekli tamlayanla yapılmadığını belirtirken (Ergin, 2013: 383); Zeynep Korkmaz, konuyla ilgili; belirtili isim tamlamalarında tamlayan ile tamlanan arasındaki bağıllığının belirtisiz isim tamlamasında görülmemesinden bahseder ve belirtisiz isim tamlamalarının arasına herhangi bir unsurun giremeyeceğini belirtir (Korkmaz, 2003: 272).

Leylâ Karahan, belirtisiz isim tamlamasının; birinci unsurunda ilgi hâli eki bulunmayan isim tamlaması olduğunu ve bu tür tamlamaların belirsiz olan bir nesne ya da türü karşıladığını belirtir (Karahan, 2012: 44).

Süer Eker ise belirtisiz isim tamlamasını; tamlayanı yalın durumda, tamlananı ise teklik üçüncü şahıs iyelik eki alan ad tamlaması şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 356).

1.1.2.1. İki Kelimededen Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları

1.1.2.1.1 Tamlayan + Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Acı dilin yarası qılinc yarasından pis olar. (AA, 12)

Acın gözü çöräk tikäsindä olar. (AA, 13) “Acın gözü ekmek lokmasında olur.”

Adam adam sayäsindä adam olar. (AA, 18)

Adam ağzında söz, qazan altında köz. (AA, 18)

Adam ağzında söz, qazan altında köz. (AA, 18)

Adam gäräk özü öz häkimi olsun. (AA, 19)

Adam ol, adamlar cärgäsindä ol. (AA, 19) “Adam ol, adamlar sırasında ol.”

Adımı küväç qoy, oçaq üstä qoyma. (AA, 21)

Ağaç öz kökü üstä bitär. (AA, 23)

Ağalıq pul çoxluğundan deyil. (AA, 24)

Axmaq adam öz sähvini düz bilär, ağıllı düzäldär. (AA, 28) “Ahmak adam kendi yanlışını doğru bilir, akıllı düzeltir.”

Ailäsinin qädrini bilmäyän, el-obasının da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağıllı araba ilä dovşan ovuna gedär. (AA, 33)

Qoxumun qara qazan, ümidim un çuvalı. (AA, 34)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama yaydır. (AA, 35)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, sähär qızartısı axşama yaydır. (AA, 35)

Axşam säbri xeyir olar. (AA, 36)

Alämä it hürär, bizä Mazandaran çaqqalı. (AA, 39)

Almaq yaxşıdır, vermək-qarın ağrısı. (AA, 43)

Zər qədrini zərgər bilər. (AA, 43)

Ana haqqı-Tanrı haqqı. (AA, 44)

Ana haqqı-Tanrı haqqı. (AA, 44)

Ana qəlbi gövrək olar. (AA, 44)

Ana olanda kişi anası ol. (AA, 45)

Ana ürəyi-dağ çiçəyi. (AA, 45)

Ana ürəyi-dağ çiçəyi. (AA, 45)

Ana tökəni bala yığar. (AA, 45)

And içmək, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynəyəsən. (AA, 46)

Başa düşünə milçək səsi, düşməyənə zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Ara sözü ev yıxar. (AA, 48)

Arı yuvasına çöp uzatmazlar. (AA, 48)

Arı qəhrini çakmayan, balın qədrini bilməz. (AA, 49)

Arpa unun yoxdursa, dadlı dilin də yoxdur?! (AA, 50)

Arpa unundan paxlava olmaz. (AA, 50)

Arpa verilməyən at, qamçı gücü ilə yeriməz. (AA, 50)

Aslan qocalanda siçan yuvasını gözləyər. (AA, 51)

Aslan qocalanda üz gözünə qarışqa daraşar. (AA, 51)

Aslan tülkü kölgəsində yatmaz. (AA, 51)

Aslan ağzından şikar alınmaz. (AA, 53)

Aşıq el atasıdır. (AA, 54)

At ayağı külək olar, ozan dili yüyürək. (AA, 56)

At ayağı külək olar, ozan dili yüyürək. (AA, 56)

At izi it izinä qarışmaz. (AA, 57)

At izi it izinä qarışmaz. (AA, 57)

At meydanında eşşək anırmaz. (AA, 57)

Ata haqqı övlada mirasdır. (AA, 59)

Ata qırx yaşında qiymät versän, qiyamät meydanında sorarsan. (AA, 59)

Ata malı tez tükänär. (AA, 59)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata malından mal olmaz, özün qazanmaq qärək. (AA, 59)

Ata malını dərc elä, ona görə də xərc elä. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qədrini bilmär. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qədrini bilmär. (AA, 60)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul əlindən tutar. (AA, 60)

Atalar sözü hikmətdir. (AA, 61)

Atalar sözü Qur'ana girmär, amma Qur'an yanında gedär. (AA, 61)

Atalar sözü Qur'ana girmär, amma Qur'an yanında gedär. (AA, 61)

Atalar sözü mühakimə olunmaz. (AA, 61)

Atalar sözü bazarda satılmaz. (AA, 61)

Atalar sözünü tutmayı, biyabana atarlar. (AA, 61)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün başı vicdan qorxusudur. (AA, 61)

Atalar sözünün hər biri bir dastandır. (AA, 61)

Atam evində balıq başı, ərim evində toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evində balıq başı, ərim evində toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evində balıq başı, ərim evində toyuq aşı. (AA, 61)

Atam evində balıq başı, ərim evində toyuq aşı. (AA, 61)

Atası evində az qalib, bir az da at üstə saxlayın. (AA, 63)

Atın arığı döyüş günü mə'lum olar. (AA, 65)

Avara qonaq ev yiyəsini də avara edər. (AA, 66)

Ay həmişə ulduz altında qalmaz. (AA, 67)

Ay işığına it hürər. (AA, 67)

Ayaq büdrəməsi dil büdrəməsindən yaxşıdır. (AA, 69) “Ayak kayması dil sürçməsindən iyidir.”

Ayaq büdrəməsi dil büdrəməsindən yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayı yuvasında goz axtarmazlar. (AA, 70)

Ayı adamı öz yuvasında boğmaz. (AA, 70)

Eyibsiz gözəl olmaz, ay üzündə də ləkə var. . (AA, 71)

Aynaya baxan öz camalını görər. (AA, 71)

Güzgüyə baxan öz camalını görər. (AA, 71)

Ayran ağdır-nehrə içində, kişmiş qaradır-mərdlər çibində. (AA, 71)

Ayran ağdır-nehrə içində, kişmiş qaradır-mərdlər çibində. (AA, 71)

Az ye, öz çörəyini ye. (AA, 73)

Azaçıq aşım, ağrımaz başım. (AA, 74)

Azaçıq aşım, ağrımaz başım. (AA, 74)

Baba paltarı geyärsän, baba olarsan. (AA, 75)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Demä babamı yoxsuldur, can sağlığı dövlätidir. (AA, 75)

Dädäsinı görmäyän şahlıq iddiası eylär. (AA, 75)

Bacı oğludur, haqq almaz, dayıdır, quzunun dişisini verär. (AA, 76)

Yaz günündä tärlemäyän qış günündä titräyär. (AA, 78)

Yaz günündä tärlemäyän qış günündä titräyär. (AA, 78)

Yaz yağışı tez keçär. (AA, 78)

Baqqal, qässab-här ikisi bir hesab. (AA, 79)

Bakı yetim-yesir mäskänidir. (AA, 79)

Balçı qızı-daha şirin. (AA, 80)

Balığın böyüyü tabaq altındadır. (AA, 80)

Balta öz sapını kəsmäz. (AA, 82)

Baş sınar bel içindä, qol sınar kürk içindä. (AA, 82)

Baş sınar bel içindä, qol sınar kürk içindä. (AA, 82)

Baş namärd äлиндädir, nä kəsir, nä bağışlayır. (AA, 82)

Baş ol, istärsän lap soğan başı ol. (AA, 83) “Baş ol, istersen soğan başı ol.”

Başaçığın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Özgä atına minän tez düşär. (AA, 84)

Özgä bağından gül därmäzlär. (AA, 84) “Başkasının bağından gül dermezler.”

Özgä äлиндä kömbä böyük görünär. (AA, 84)

Özgä evindä qonaqdan borc istämäzlär. (AA, 84)

Özgä gözü yaxşı görär. (AA, 84)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgä kisäsindän pul bağışlamazlar. (AA, 85)

Özgänin yaxşısından öz pisimiz yaxşıdır. (AA, 85)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Bayram sümüyü ilä köpäk kökälmez. (AA, 86) “Bayram kemiği ile köpek beslenmez.”

Bıkar sözü ilä arvad alma. (AA, 87)

Bäy evindän küt gäldi, dalınca da it gäldi. (AA, 89)

Bäyin kölgäsindän it kölgəsi yaxşıdır. (AA, 90)

Bıçaq öz dästäsini kəsməz. (AA, 90)

Bıçaq yarası sağalar, söz yarası sağalmaz. (AA, 90)

Bıçaq yarası sağalar, söz yarası sağalmaz. (AA, 90)

Min il_qanqal otlasan, ağzın dävä ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir qız bir oğlanındır. (AA, 97)

Böyük daş götürmək yurmamak älamätidir. (AA, 103)

Nadan äлиндän su içme ab-häyat olsa da. (AA, 104) “Cahil elinden su içme, ab-ı hayat olsa da.”

Cahilliyi uzadan ya tula quyruğu xınalar, ya camadar olar. (AA, 104) “Cahilliyi uzatan ya tazı kuyruğu kınalar, ya tellak olur.”

Can sağlığı—dünya varlığı. (AA, 105)

Can sağlığı—dünya varlığı. (AA, 105)

Candan qonşu payı olmaz. (AA, 106)

Cävahir bazarında muncuq satılmaz. (AA, 107)

Cin atına minäräm, atanı yandıraram. (AA, 108) “Cin atına binerim, atanı yakarım.”

Comärd vergisini xeyirlidän-xeyirsizdän äsirgämäz. (AA, 109)

Çaqqal yuvasında toyuq qaqqıldar. (AA, 110)

Cähd ela dost qazan, düşman ocaq başında. (AA, 111)

Çay quşu çay daşı ilə vurular. (AA, 113)

Çay quşu çay daşı ilə vurular. (AA, 113)

Çay yanında quyu qazımazlar. (AA, 113)

Çay quşu ayağından tutular. (AA, 113)

Çäkmä namärd minnätin, get sahrada dolan gäz. (AA, 113)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Uşaq atasından güclüsünü bilmäz. (AA, 116)

Bala bağır (ciyär) ätidir. (AA, 116)

Uşaq sözü şah sözündän hükümlüdür. (AA, 116)

Uşaq sözü şah sözündän hükümlüdür. (AA, 116)

Uşaqlar hayatın çiçäkläridir. (AA, 117)

Çox bilən quş dimdiyindən tälâyä düşär. (AA, 117)

Çolaq kuru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118)

Dağ başı dumandan qurtarmaz, insan başı yamandan. (AA, 119)

Dağ başı dumandan qurtarmaz, insan başı yamandan. (AA, 119)

Dağ başı duman olar. (AA, 119)

Dağ başında xırman qurma, sovurarsan, yel aparar, sel yanında dāyirman qurma, üyüdärsän, sel aparar. (AA, 119)

Dağ başında xırman qurma, sovurarsan, yel aparar, sel yanında dāyirman qurma, üyüdärsän, sel aparar. (AA, 119)

Dağ dediğin ucalıqdır, ucalıq. (AA, 120)

Dağ iti gäldi, bağ itini qovladı. (AA, 120)

Dağ nä qädär uca olsa, el üstündən yol salar. (AA, 120)

Dağ suları dağdan gälär. (AA, 120)

Dağ üstü maral gäzär. (AA, 120)

Dağ üstündä tısbağa, gomuşdan böyük görünär. (AA, 120)

Dağ yeri-duman yeri! (AA, 120)

Dağ yeri-duman yeri! (AA, 120)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Dağı dağ üstä qoyub. (AA, 121)

Damdan düşsə, pişik kimi ayağı üstä düşär. (AA, 122)

Darı çöräyi—xırmana qädär. (AA, 123)

Däyirmanda doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Dəli dostun olunca, ağıllı düşmənin olsun. (AA, 128)

Dəli dostun olunca, ağıllı düşmənin olsun. (AA, 128)

Dəli başına dövlət quşu qonub. (AA, 130)

Dəli başına dövlət quşu qonub. (AA, 130)

Dəlinin başında qoz ağacı bitməz. (AA, 130)

Dəliyə yüz öyrət, öz bildiyini eylər. (AA, 132)

Dəniz suyu kimi, nə içilir, nə kiçilir. (AA, 133)

Dənizdə batan saman çöpündən yapışar. (AA, 133)

Dərd dərd üstündən gəlir. (AA, 135)

Dərviş olan şahlıq iddiası eyləməz. (AA, 136)

Dəryada balıq sevdası. (AA, 136)

Dəvə öz kövsədiyini udar. (AA, 139)

Dəvəni palaz altında gizlətmək olmaz. (AA, 139)

Dəvədən yıxılan pambıq üstə düşər, eşşəkdən yıxılan—daş üstə. (AA, 140)

Dəvədən yıxılan pambıq üstə düşər, eşşəkdən yıxılan—daş üstə. (AA, 140)

Dövlət qulluğu göyərçinə bənzər, qonar, uçar. (AA, 142)

Dövlət quşu başına qonub. (AA, 143)

Dövlət malı nə odda yanar, nə suda batar. (AA, 143)

Dövlət sırrını dövlət bilər. (AA, 143)

Dil ağrısından qol ağrısı yaxşıdır. (AA, 143)

Dil ağrısından qol ağrısı yaxşıdır. (AA, 143)

Dil yarası qılinc yarasından yamandır. (AA, 144)

Dil yarası qılinc yarasından yamandır. (AA, 144)

Dilənçi torbasından çörək yeməzlər. (AA, 145)

Dilin bələsıdır uzunçu olmaq, arıflar işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dinç adamsan, qanlı qapısında, nə qayıırırsan? (AA, 146)

Diz ağrısını can çəkər. (AA, 148)

Doğruluq dost qalasıdır. (AA, 151) “Doğruluk, dost kalesidir.”

Dost arası pak gərək. (AA, 152)

Dost arası sözsüz olmaz. (AA, 152)

Dost yolunda əzaba düşənin el içində üzü ağ olar. (AA, 154)

Dost yolunda əzaba düşənin el içində üzü ağ olar. (AA, 154)

O baş qorxsun ki, dost yolunda dayanmaz. (AA, 154)

Dost yolunda boran olar, qar olar. (AA, 154)

Dosta borc pul vermə, hər ikisi əldən gedər. (AA, 154)

Dostluq həyat vəsiqəsidir. (AA, 155)

Dostdan belə sirrini saxla. (AA, 155)

Dost gəlişi bayram olar. (AA, 156)

Döymə özgə qapısını, döyərlər sənənin qapını. (AA, 157) “Dövme el qapısını, dövrerlər sənənin qapını.”

Dul arvad ağ kalağaydır toxunma, ləkə düşər. (AA, 158) “Dul avrat ak yemenidir, dokunma; leke düşər.”

Dul arvadı qız adına almazlar. (AA, 158)

Dul arvad yuxuda ikinci ərini görər. (AA, 158)

Toy borcu ilə ev almaq olmaz. (AA, 159)

Dünänki nökarçiliyinä baxma, bugünkü ağalığına bax. (AA, 160) “Dünkü hizmetçiliğine bakma, bugünkü ağalığına bak.”

Dünänki işinə sağ ol, bugünkü işindən danış. (AA, 160)

Dünänki işinə sağ ol, bugünkü işindən danış. (AA, 160)

Dünya yaz ikän qış tədarükünə bax! (AA, 160)

Dünya bala dönsə də, ala qarğa öz yeməyin bilär. (AA, 160)

Dünya gör-götür dünyasıdır. (AA, 161)

Dünyaca gözəlliyin olunca, zərrəcə bəxtin olsun. (AA, 161) “Dünya kadar güzelliğin olacağına, zerrece bahtın olsun.”

Dünya varına güvənmə! (AA, 161)

Dünyada hər kəs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nə ola bilməz. (AA, 162)

Dünyanın ən böyük ne'məti can sağlığıdır. (AA, 163)

Əcəl gəldi, baş ağrısı bəhanə. (AA, 165)

Əcəl öz vaxtında gələr. (AA, 165)

Əkinçi yağmur istər, yolçu quraqlıq; hər ikisinin muradı yerinə yetər. (AA, 166)

El ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 167)

El ağzı-çuval ağzı. (AA, 167)

El ağzı-çuval ağzı. (AA, 167)

El ağzı ilə şorba içilməz. (AA, 167)

El ağzı ilə quş tutulmaz. (AA, 167)

El ağzı kəramətdir. (AA, 167)

El ağzı torba deyil ki, büzsən! (AA, 167)

El ağzı—yel ağzı. (AA, 167)

El ağzı—yel ağzı. (AA, 167)

El ağzına baxan, qarısını tez boşar. (AA, 167)

El ağzında bir sözün yüz rəngi var. (AA, 167)

El arasında it quyuğu kəsməzlər. (AA, 167)

El arasında it quyuğu kəsməzlər. (AA, 167)

El el üstə sığınar. (AA, 168)

Əl-ələ verməklə dağı dağ üstə qoymaq olar. (AA, 169)

El gözü tərəzidir. (AA, 169)

El gözündən düşən boy atmaz. (AA, 169)

El gözüylə dünya görünməz. (AA, 169)

El yaxşılığın unutma. (AA, 170)

Özgə uşağından oğul olmaz. (AA, 170)

Əl üstə əllər var. (AA, 171)

Əl yarası tez gedər, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Əl yarası tez gedər, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Elçiyə yox cavabı verməzlər. (AA, 171)

El eybini sənə deyən, sən də eybani elə deyər. (AA, 174)

El ayranı yanğını soyutmaz. (AA, 174)

Alma ağacından alma düşər, armud ağacından-armud. (AA, 175)

Alma ağacından alma düşər, armud ağacından-armud. (AA, 175)

Alma öz ağacından uzağa düşməz. (AA, 175)

El oğlu yumurtaya qulp qoyar. (AA, 175)

Än böyük ne'mät can sağlığıdır. (AA, 176)

Är altında at olur, qeyrät altında ar. (AA, 177) “Er altında at olur, namus altında ar.”

Är altında at olur, qeyrät altında ar. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äsik olmasın. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äsik olmasın. (AA, 177)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178)

Ärä getdi tayım-tuşum evdä qaldı yasar başım. (AA, 178) “Ere gitti dostum-yaşıtım, evde kaldı ağrıyan başım.”

Ärä getmək asandır, är donu tikmək çätin. (AA, 178)

Ärik ağacından saz olmaz, gäl zurnadan xəbär al. (AA, 178)

Ärik bağın yoxdur ki, bildircinin neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Äski un çuvalın çırpdıqca toz qopar. (AA, 181)

Eşşäk at yerini vermäz, ciyär—ät yerini. (AA, 182)

Eşşäk at yerini vermäz, ciyär—ät yerini. (AA, 182)

Eşşäk yük altında anqırmaz. (AA, 183)

Ev ayranı acı olar. (AA, 185)

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gälin başı bağlayır. (AA, 186)

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gälin başı bağlayır. (AA, 186)

Evin minarä dibində olsa da, qulağın säs eşitmäz. (AA, 187)

Övlad can yangısıdır. (AA, 187) “Evlat can yangınıdır.”

Övlad könül meyväsidir. (AA, 187)

Evlərə gedən qızın dili altında gənd gərək. (AA, 188) “Evlenəcək qızın dili altında şeker olmalı.”

Fayda-zərər hesab başında mə'lum olar. (AA, 191)

Fələyin qaydasıdır, dağı dağ üstündən çəkər. (AA, 192)

Qəflət yuxusu ürfan əhlinin gözüne girməz. (AA, 193)

Qəflət yuxusu ürfan əhlinin gözüne girməz. (AA, 193)

Qərib it quyruğu döşündə gəzər. (AA, 193)

Qərib it quyruğu döşündə gəzər. (AA, 193)

Keçmə namərd körpüsündən, qoy aparsın sel səni, yatma tülkü kölgəsində qoy yesin şir səni. (AA, 195)

Keçmə namərd körpüsündən, qoy aparsın sel səni, yatma tülkü kölgəsində qoy yesin şir səni. (AA, 195)

Gəl deməsi yaxşıdır, get deməsi pi (AA, 195)

Gəl deməsi yaxşıdır, get deməsi pi (AA, 195)

Gəlmək qonaqdan yola salmaq ev yiyəsindən. (AA, 196)

Darvaza qapısını bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199) “Giriş (avlu) kapısı bağlanır, halkın ağzı bağlanmaz.”

Get özünə dost qazan düşman ocaq başında. (AA, 199)

Yaşına-yaşına çıxdı ocaq başına. (AA, 199) “Gizlene-gizlene çıktı ocak başına.”

Gödək adam gündə üç dəfə padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinə qonar. (AA, 201)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinə qonar. (AA, 201)

Gün altında yatmayan kölgənin qədrini bilməz. (AA, 204)

Gün öz ışığını heç kəsdən əsirgəməz. (AA, 205)

Gözälä baxmaq göz qaydasıdır. (AA, 206)

Gözällik baş tacıdır, hər adama qismät olmaz. (AA, 206)

Haqq daşı ağır olar. (AA, 208)

Xala evinä dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Xala evinä dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Hamam suyu ilə özünü dost tutur. (AA, 210)

Xan eylär xan divanı. (AA, 210)

Xan qapısında işläyänin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Xan qulluğuna gedän, atlı gedär, piyada qayıdar. (AA, 210)

Xäncär yarası gedär, dil yarası getmüz. (AA, 211)

Xäncär yarası gedär, dil yarası getmüz. (AA, 211)

Xäncär yarası sağalar, namus yarası sağalmaz. (AA, 211)

Xäncär yarası sağalar, namus yarası sağalmaz. (AA, 211)

Arvad almamış övlad arzusu elämä. (AA, 211)

Arvad qoxumu şirin olar. (AA, 212)

Arvad malı alçaq qapıdır, bir girändä alınına dāyär, bir çıxanda. (AA, 212)

Xırman doymak kişi işidir. (AA, 212)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213)

Xäşil bişirmäk bilmir, aşbazlıq iddiası edir. (AA, 214)

Xäznäyä tüpüränin tüpürcäyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216)

Halvaçı qızı—daha şirin! (AA, 217)

Hamıya ovuc-ovuc bizä bir ıynä ucu. (AA, 218)

Hamıya it hürär, bizä Mazandaran çaqqalı. (AA, 218)

Oğru evli olmaz, ev yiyäsini evlilikdän salar. (AA, 219)

Oğruluğumuz ay ışığına düşdü. (AA, 220)

Xiyar pulu ilə alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220) “Hıyar parası ile alınan eşğin ölümü suda olur.”

Heç kəs öz eybini bilmäz. (AA, 220)

Heç kəs öz ayanına turs demäz. (AA, 220)

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstä çevrilmäsın taxtı. (AA, 221)

Axund mollanı bāyānmāz, molla axundu, seyid-här ikisini. (AA, 221)

Axundun minbär üstä gözü dörd olar. (AA, 221)

Xoruz öz küllüyündä banlar. (AA, 222)

İçdim üzüm suyunu, tökdüm üzüm suyunu. (AA, 224)

İçdim üzüm suyunu, tökdüm üzüm suyunu. (AA, 224)

İynä gözündün baxaram, cümlä cahanı yıxaram. (AA, 225)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

El qapısı, hām gec, hām güc açılar. (AA, 229)

El qazanı ilə aş qaynamaz. (AA, 229)

El öz dälisini yaxşı tanıyar. (AA, 229)

El malı ilə dost qazanılmaz. (AA, 229)

El malına göz tikän, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına göz tikmä, özün qazan, özün ye. (AA, 229)

El malına kām baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El malına kəm baxanın gözlərindən qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlərindən kan damlar.”

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

El şamı daim yanar. (AA, 229)

El nəğməsinə eldən öyrənərlər. (AA, 229)

El namusu elə düşər. (AA, 229)

El səsi—haqq səsi. (AA, 229)

El səsi—haqq səsi. (AA, 229)

El sözü—atalar sözüdür. (AA, 229)

El sözü—atalar sözüdür. (AA, 229)

El sözü—ata nəsihətidir. (AA, 229)

El sözü—ata nəsihətidir. (AA, 229)

El yumruğunu görməyən, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

El yumruğunu görməyən, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

Elm mərtəbəsi uca olar. (AA, 231)

İnsan olmayan insan qədrini bilməz. (AA, 233)

İsa öz yerində, Musa öz yerində. (AA, 234)

İsa öz yerində, Musa öz yerində. (AA, 234)

İslanmışın yağışdan nə arı (pakı)? (AA, 234)

İş içində iş var. (AA, 235)

Eşitmək istəmədiyini özgəsinə eşitdirmə. (AA, 237)

İştəha diş altındadır. (AA, 237)

İt araba kölgəsində yatar, elä bilär öz kölgəsidir. (AA, 237)

İt araba kölgəsində yatar, elä bilär öz kölgəsidir. (AA, 237)

İt ardına düşän, leş üstünä çıxar. (AA, 238)

İt ardına düşän, leş üstünä çıxar. (AA, 238)

İt dâ öz yediyini qusar. (AA, 238)

İt qursağı yağ götürmüz. (AA, 239)

İt balası it olar. (AA, 239)

İt ilxısı—köpäk sürüsü. (AA, 239)

İt ilxısı—köpäk sürüsü. (AA, 239)

İti dalıma almışam—qurd qorxusundan. (AA, 239)

İt qulağını kəsändän qorx. (AA, 241)

Yaxşı oğlan neylär ata malını? (AA, 243)

Arvadı axıl gözü ilä, atı-cahıl gözü ilä. (AA, 246)

Arvadı axıl gözü ilä, atı-cahıl gözü ilä. (AA, 246)

Qar suyundan qaymaq olmaz. (AA, 248)

Qaraqşa xeyir öz dimdiyindän çatar. (AA, 249)

Qarğa döşünü çäkmäklä qaz olmaz. (AA, 249)

Arvad kişinin qoltuq sAA, tıdır. (AA, 250)

Arvad malı-qab däsmaı. (AA, 250)

Arvad malı-qab däsmaı. (AA, 250)

Dava günündä igid gäräk daldalanmasın. (AA, 251)

Dava dağarcıq üstädir. (AA, 251)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçäk olar. (AA, 252)

Qazan qarası gedär, üz qarası yox. (AA, 252)

Qazan qarası gedär, üz qarası yox. (AA, 252)

Keçi can hayında, qässab piy axtarır. (AA, 253)

Pişik atası xeyrinä sıçan tutmaz. (AA, 253)

Pişik balası özünü anasının döşündä gızlädär. (AA, 254)

Pişiyin gözü sıçan deşiyindä olar. (AA, 254)

Keçäl çarä bilsä, öz başına eylär. (AA, 254)

Öz adını özgälärä qoyma. (AA, 255)

Öz aqlını özgä aqlına vermä. (AA, 255)

Öz aqlını özgä aqlına vermä. (AA, 255)

Öz kövşänindä otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Öz qädrini bilmäyänin qädrini özgäsi dä bilmäz. (AA, 255)

Öz çöräyini özgä süfräsindä yemä. (AA, 255)

Öz çöräyini özgä süfräsindä yemä. (AA, 255)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Öz gözündä bayquşun balası, tovus quşundan da gözäldir. (AA, 256)

Öz gözündä tiri görmür, özgä gözündä qılı seçir. (AA, 256)

Öz gözündä tiri görmür, özgä gözündä qılı seçir. (AA, 256)

Öz işini özün gör. (AA, 256)

Özü qazanmayan mal qädri bilmäz. (AA, 257)

Qılınç yarası sağalar, dil yarası sağalmaz. (AA, 258)

Qılınç yarası sağalar, dil yarası sağalmaz. (AA, 258)

Xınanahan gecəsi hamı xınaya boyanar. (AA, 258) “Kına gecesi herkes kınaya boyanır.”

Qız anası elçi gözlär. (AA, 259)

Qız evi-naz evi. (AA, 259)

Qız evi-naz evi. (AA, 259)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübä gedär, ya zurnaçıya. (AA, 259)

Qızlar bir qünäşdir, oğlanlarsa—ay parçası. (AA, 260)

Kişi bilmädiyini ayağı altına yığsa, başı ärşä dāyär. (AA, 261)

Kişi öz sözünün ağası olar. (AA, 261)

Kişi öz tayı ilä gāzär. (AA, 261)

Kişinin hörmäti öz äлиндädir. (AA, 262)

Kişinin malı göz qabağında. (AA, 262)

Qarıya qız evi yaraşmaz. (AA, 263)

Qoça buynuzu ağırılıq elämäz. (AA, 263)

Qonşu aşı (payı) dadlı olar. (AA, 263)

Qonağı qonşuya tanıdarsan här ikisindän mährum olarsan. (AA, 264)

Qonağın könlündän keçän, ev yiyäsini könlündän keçmäz. (AA, 264)

Qonaq evä girincä utanar, ev yiyäsi—sonra. (AA, 264)

Qonaq həyasız olsa, ev yiyəsini evdən qovar. (AA, 264)

Qonaq qonağı istəmáz, ev yiyəsi-həç birini. (AA, 265)

Qonaq qonağı istəmáz, ev yiyəsi-həç birini. (AA, 265)

Köpək taya dibində yatar, elä bilär öz hünəridir. (AA, 266)

Köpək taya dibində yatar, elä bilär öz hünəridir. (AA, 266)

Yaman yeyänin olsun, yaman deyänin olmasın. (AA, 267)

Yaman yeyänin olsun, yaman deyänin olmasın. (AA, 267)

Bädräng özü də bir rängdir. (AA, 267)

Qurd yuvasından sümük əskik olmaz. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Molla evindən aş, kor gözündən yaş çıxmaz. (AA, 275)

Molla evindən aş, kor gözündən yaş çıxmaz. (AA, 275)

Molla çöräyi, ilan ayağı görünmáz. (AA, 276)

Molla çöräyi, ilan ayağı görünmáz. (AA, 276)

Çıraq öz dibinə işıq salmaz. (AA, 276)

Nar üstündən turp yeməzlär. (AA, 277)

Ocaq yeri külündən mə'lum olar. (AA, 280)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğlanın oğlan oyunu var, qızın qız oyunu. (AA, 281)

Oğul anası gah döşünə vurar, gah başına. (AA, 281)

Orta oyunu orta yerdə oynayar. (AA, 282)

Aralıq oyunu aralıqda olar. (AA, 283)

Aralıq malı arada yeyilər. (AA, 283)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Ölüm qas ilə göz arasındadır. (AA, 285)

Ördək ätin qaz ätin, yeyän bilär ləzzätin. (AA, 287)

Ördək ätin qaz ätin, yeyän bilär ləzzätin. (AA, 287)

Çadra altında hər arvad gözəldir. (AA, 287)

Bazar çörəyi çox olsun, bazarda olsun. (AA, 290)

Bazar içində it qulağı kəsməzlər. (AA, 290)

Bazar içində it qulağı kəsməzlər. (AA, 290)

Bazar şeytan yuvasıdır. (AA, 290)

Küləkdə yatanın cın atı olar. (AA, 292)

Səbir cənnət açarıdır. (AA, 293) “Sabır cennet anahtarıdır.”

Səbir ağacı hər bağda göyärməz. (AA, 293)

Sağsağan kəkliyə baxar, öz yerişini itirər. (AA, 295)

Sıçan sidiğinin də dəryaya xeyri var. (AA, 298)

Sıçan sidiğinin də dəryaya xeyri var. (AA, 298)

Sirkə tünd olanda öz küpünü partladar. (AA, 299)

Sirkənin öz qabına zərəri var. (AA, 299)

Soğan acı olsa da, süfrədə öz yeri var. (AA, 300)

Suda boğulan saman çöpündən yapışar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balığın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Şah vəzir ağı ilə oturub durar. (AA, 306)

Çaxırı iç şir böyrü yırtmağa, içmə qarğalar gözünü dəlsin. (AA, 306) “Şarabı iç arslan böğrü yırtmaya, içme kargalar gözünü delsin.”

Şikayət acizlik əlamətidir. (AA, 307)

Tamahkar öz nəfsinin quludur. (AA, 308)

Tanrı qoruyanı qurd yeməz. (AA, 308)

Xaltanı aslan boynuna vurmazlar. (AA, 309)

Daş üstə əkin olmaz. (AA, 311)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadmamısan qaz ətinə, nə biləsən ləzzətini? (AA, 312)

Tovus quşunu tükünə görə kəsərlər. (AA, 313)

Təkədə qoç hünəri olmaz. (AA, 314)

Dərzi öz yırtığını yamamaz. (AA, 315)

Ticarət dostluq körpüsüdür. (AA, 315)

Duz yerinə buz yalama. (AA, 316)

Duzu yeyib duz qabını sındırma. (AA, 316)

Usta əli dəyməyən iş haramdır. (AA, 318)

Usta oğlundan şaqird olmaz. (AA, 318)

Vaxtsız qonaq öz kisəsindən yeyər. (AA, 321)

Vətənə məhəbbət iman əsəridir. (AA, 322) “Vatan sevgisi iman eseridir.”

Yağ içində böyrək kimi üzür. (AA, 324)

Yağ yaxşı yağdır, hayıf ki, it dārisindāndir. (AA, 324)

Yağı yağ üstündən tökür, yarmanı yavan qoyur. (AA, 324)

Yalanla plov bişsə, dāniz qādār yağı māndan. (AA, 326)

Yar mānimlə yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327)

Yar dārdini yar çākar. (AA, 327)

Yar qadasın yar alar. (AA, 327)

Yarı gör, özün danış, ev yıxar ara sözü. (AA, 328)

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yay gününün yağışı, qış gününün yavanlığıdır. (AA, 330)

Yay işini qışda gör, qış işini yayda. (AA, 330)

Yay işini qışda gör, qış işini yayda. (AA, 330)

Yayda kölgədə yatan qışda qar üstü yatar. (AA, 330)

Yemāmisān qaz ātini, nə bilārsān lāzzātini?! (AA, 332)

Xörāyin yaxşısı—hazır olanıdır. (AA, 332)

Yeyārsān qaz ātini, görārsān lāzzātini. (AA, 333)

İlan ağzından qurtardı, qurbağa ağzına düşdü. (AA, 334)

İlan ağzından qurtardı, qurbağa ağzına düşdü. (AA, 334)

İlan yolu ayrı gedār, yuvasına düz gedār. (AA, 335)

İlanı özgä āli ilā tutmazlar. (AA, 335)

İlanın başını özgä āli ilā āz. (AA, 335)

İgidim igid olsun, kol dibi evim olsun. (AA, 336)

Ürək öz dostunu tanıyar. (AA, 340)

Üzü üstä gäläni arxası üstä çevirmäzlär. (AA, 342)

Üzü üstä gäläni arxası üstä çevirmäzlär. (AA, 342)

Yüz il gäräk qanqal otlayasan ki, ağzın dävä ağzına oxşasın. (AA, 342)

Vay ondadır ki, varlı evinä yoxsul girä. (AA, 346)

Zurnaçı oğlu zurnaçı olar. (AA, 349)

1.1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları

1.1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95) “Bir çuval altın borcun olsun, bir çuval buğday borcun olmasın.”

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Çirkin dövlätli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

Ärik bağın yoxdur ki, bildircinin neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

1.1.1.2.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä kəsilib. (AA, 44) “Amca kızı ile amca oğlunun nikahı gökte kıyılmıştır.”

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä kəsilib. (AA, 44)

1.1.1.2.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

1.1.1.2.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

1.1.1.2.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması

Ämi qızı, ämi oğlu, kabini göydä kəsilib. (AA, 44) “Amca kızı ile amca oğlunun nikahı gökte kıyılmıştır.”

1.1.1.2.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Bakı yetim-yesir mäskenidir. (AA, 79) “Bakü yetim esir meskenidir.”

Dünya gör-götür dünyasıdır. (AA, 161)

Duz-çöräk qädri bilmäyän itdän dä alçaqdır. (AA, 317)

1.1.1.2.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması

Ağ ottan-balta sapı, biri sındı—birini tax. (AA, 29) “Ak ottan balta sapı, biri kırıldı birini tak.”

1.2. SIFAT TAMLAMASI

Zeynep Korkmaz, sıfat tamlamasını; isimleri nitelemek ya da belirtmek için isim ve ona bağlı sıfatın tamlama dizilişinde oluşturdukları kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu dizilişte tamlayanın sıfat tamlananın ise isim görevinde olduğunu ve bu iki unsurun da eksiz bir şekilde birleştiğini belirtir (Korkmaz, 2010: 133).

Muharrem Ergin konuyla ilgili; bir sıfat unsurunun ile bir isim unsuruyla birleşmesi sonucu meydana gelen kelime grubu tanımını yapar ve sıfat unsurunun isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirildiğini belirtir (Ergin, 2013: 380).

Günay Karaağaç, sıfat tamlamaları; bir söz, söz öbeği veya cümlenin eksiz bir şekilde bir ismin önüne getirilmesiyle elde edilen söz öbeği şeklinde tanımlar (Karaağaç, 2013: 96).

Leylâ Karahan, bir ismin sıfat unsuruyla nitelendiği ya da belirtildiği tamlama şeklinde tanımladığı sıfat tamlamasında birden fazla sıfatın kullanılabileceğini belirtir ve söz dizimi içerisinde sıfat tamlamasının zarf, sıfat ya da isim görevi aldığından bahseder (Karahan, 2012: 52).

1.2.1. İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

Abad känd tüstüsündän bälli olar. (AA, 11) “Abad köy dumanından belli olur.”

Täläsik işä şeytan qarışar. (AA, 11)

Acı dilin yarası qılinc yarasından pis olar. (AA, 12)

Acı söz üräk bulandırar. (AA, 12)

Acı sözü bir batman bal ilä yemäk olmaz. (AA, 12)

Acı sözü bir batman bal ilä yemäk olmaz. (AA, 12)

Acmış eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 12)

Acıqlı başda ağıl olmaz. (AA, 12)

Aciz adam qorxaq olar. (AA, 13)

Ac ayı oynamaz. (AA, 13)

Ac bayıra qaçar, yalavac 1 evä girär. (AA, 14)

Ac bäydän tox it yaxşıdır. (AA, 14)

Ac bäydän tox it yaxşıdır. (AA, 14)

Ac canavarlar ağız ağıza yatar. (AA, 14)

Ac donuz darıdan çıxmaz. (AA, 14)

Ac elä bilär hamı acdır, tox elä bilär hamı toxdur. (AA, 14)

Ac elä bilär hamı acdır, tox elä bilär hamı toxdur. (AA, 14)

Ac qoyun, viran дәйirman sahibinä başağrısıdır. (AA, 15)

Ac qoyun, viran дәйirman sahibinä başağrısıdır. (AA, 15)

Ac köpək özünü aslana vurar. (AA, 15)

Ac qurd aslanı basar. (AA, 15)

Ac qurd sürünün ortasına girər. (AA, 15)

Ac qurd balasını yeyər. (AA, 15)

Ac toyuğun yumurtası tårs düşər. (AA, 15)

Ac toyuq yuxusunda darı görər. (AA, 16)

Aca doqquz yorğan örtmüşlər, yenä dä yuxulaya bilməmiş. (AA, 16)

Açgöz adamdır, açıq gözdən kirpik qopardır. (AA, 16)

Açgöz adamdır, açıq gözdən kirpik qopardır. (AA, 16)

Açıq süfrənin bir eybi var, örtülü süfrənin—yüz eybi. (AA, 16)

Açıq süfrənin bir eybi var, örtülü süfrənin—yüz eybi. (AA, 16)

Açıq ağız ac qalmaz. (AA, 17)

Açıq qaba it dəyər. (AA, 17)

Açıq qapını döyməzlər. (AA, 17)

Açıq sevda baş tutmaz. (AA, 17)

Açıq süfrə təklif istəmər. (AA, 17)

Açılmamış süfrənin eybi görünməz. (AA, 17)

Aclıq bir il gedər, minnət—min il. (AA, 17)

Aclıq bir il gedər, minnət—min il. (AA, 17)

Açma hər pərdəni, arxasında min sirr var. (AA, 18)

Açma hər pərdəni, arxasında min sirr var. (AA, 18)

Adam adamı bir dəfə aldadar. (AA, 18)

Adam älini bir dāfä yandırar. (AA, 19)

Adam olana bir söz yetar. (AA, 19)

Adam var ki, heyvan ondan yaxşıdır. (AA, 19)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmäz. (AA, 20)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmäz. (AA, 20)

Ağa-ağa, girdi bağa, bir quş tutdu o da qurbağa. (AA, 21)

Ağa toxdur, nökarä bir çöräk yoxdur. (AA, 22)

Ağac körpə olanda qara yeldän qoruyarlar. (AA, 23)

Ağaclı kändi sel basmaz (aparmaz). (AA, 23)

Ağam bir xatın aldı, davanı satın aldı. (AA, 24)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağır qazan geç qaynar. (AA, 24)

Ağır daş batman gälär. (AA, 25)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25)

Ağız ilä qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Ağlamayan uşağa süd vermäzlär. (AA, 26)

Ağrımayan baş yastığa gälmäz. (AA, 26)

Ağrımayan başa däsmal bağlamazlar. (AA, 26) “Ağrımayan başa örtü bağlamazlar.”

Ağrımayan dişä kälbätin nä lazım?! (AA, 26) “Ağrımayan dişə kerpeten ne lazım?!”

Ağrımaz baş qäbirdä olar. (AA, 26)

Axmaq adam oğurluq keçi ilə gəzməyə çıxar. (AA, 28) “Ahmak adam çalıntı keçi ilə gezmeye çıxar.”

Axmaq adam oğurluq keçi ilə gəzməyə çıxar. (AA, 28)

Axmaq adam öz səhvini düz bilər, ağıllı düzəldər. (AA, 28) “Ahmak adam kendi yanlışını doğru bilir, akıllı düzeltir.”

Axmaq baş balalı olar. (AA, 28)

Axmaq başın balasını ayaqlar çəkər. (AA, 28)

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Ağ ayranı itə tökərlər, qara kişmiş çibə. (AA, 29)

Ağ ayranı itə tökərlər, qara kişmiş çibə. (AA, 29)

Ağ divara hansı rəngi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ağ divara hansı rəngi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağ gün (adamı) ağardar, qara kün qaraldar. (AA, 29)

Ağ gün (adamı) ağardar, qara kün qaraldar. (AA, 29)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağ göyərçin qara qarğaya qismət olub. (AA, 29)

Ağ göyərçin qara qarğaya qismət olub. (AA, 29)

Ağ itin pambıq satana zərəri var. (AA, 29)

Ağ köpək, qara köpək, ikisi də köpəkdir. (AA, 29)

Ağ köpək, qara köpək, ikisi də köpəkdir. (AA, 29)

Ağ köpək, qara köpək, ikisi də köpəkdir. (AA, 29)

Ağ ottan-balta sapı, biri sındı—birini tax. (AA, 29)

Ağ şəkər qara şəkər, bir damarı suya çəkər. (AA, 29)

Ağ şəkər qara şəkər, bir damarı suya çəkər. (AA, 29)

Ağ şəkər qara şəkər, bir damarı suya çəkər. (AA, 29)

Ağ üzüm qara üzüm, başını dibindən üzüm. (AA, 30)

Ağ üzüm qara üzüm, başını dibindən üzüm. (AA, 30)

Ağ üzdə qara xal zinətdir, qara üzdə ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdə qara xal zinətdir, qara üzdə ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdə qara xal zinətdir, qara üzdə ağ xal—neybät. (AA, 30)

Ağ üzdə qara xal zinətdir, qara üzdə ağ xal—neybät. (AA, 30)

Axar su qedär, qalmaz. (AA, 30)

Axar su tāmiz olar. (AA, 30)

Axar suya dayanma, hər deyilänä inanma. (AA, 30)

Axçalı (pullu) adamdan dağlar da qorxar. (AA, 30)

Ağıllı adam yüksäkdän danışmaz. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı adamın bir günü, axmağın min günündän yaxşıdır. (AA, 31)

Ağıllı baş bəlasız olar, doğru yol-qäräzsiz. (AA, 32)

Ağıllı baş bəlasız olar, doğru yol-qäräzsiz. (AA, 32)

Ağıllı baş hər şeydən fayda çıxardar. (AA, 32)

Ağıllı baş hər şeydən fayda çıxardar. (AA, 32)

Ağıllı bir dəfə aldanar. (AA, 32)

Ağıllı dostunu hər zaman xatırlar, ağılsız isə işi düşəndə. (AA, 32)

Ağıllı uşaq bələkdə özünü göstərir. (AA, 32)

Ağıllı balaca yekə cahildən yaxşıdır. (AA, 32)

Ağıllı balaca yekə cahildən yaxşıdır. (AA, 32)

Ağıllı düşməndən qorxma, dəli dostdan qorx. (AA, 32)

Ağıllı düşməndən qorxma, dəli dostdan qorx. (AA, 32)

Ağıllı kişi qışın qeydinə yayda qalar. (AA, 33)

Ağıllı kişini falçılar sevməz. (AA, 33)

Ağıllı yoxsul axmaq varlıdan yaxşıdır. (AA, 33)

Ağıllı yoxsul axmaq varlıdan yaxşıdır. (AA, 33)

Ağıllı üzünə həsrət canım. (AA, 33)

Ağıllı araba ilə dovşan ovuna gedər. (AA, 33)

Ağılsız adama nəsihət etmək, dənizə su tökmək kimidir. (AA, 34)

Yaman baş yiyəsinə donuz güddürər. (AA, 34)

Ağılsız köpəklər ulduza hürər. (AA, 34)

Qoxumun qara qazan, ümidim un çuvalı. (AA, 34)

Axsaq atın kor da nalbəndi olar. (AA, 35)

Çolaq ayağa daş dəyər. (AA, 35)

Axsaq it ova getməz, tutsa da buraxmaz. (AA, 35)

Axsaq goyuna nə dağ, nə aran? (AA, 35)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmäz. (AA, 35)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmäz. (AA, 35)

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Ala it çaqqalın dayısıdır. (AA, 37)

Ala qarğa suya düşsə də qaz ola bilmäz. (AA, 37)

Alçaq yerdä çadır qurma. (AA, 38)

Alçaq yerdä yatma, sel aparar, hündür yerdä yatma, yel aparar. (AA, 38)

Alçaq yerdä yatma, sel aparar, hündür yerdä yatma, yel aparar. (AA, 38)

Alämi plov tutsa, ala qarğa xöräyini bilär. (AA, 39)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Alıcı quş dimdiyindän bilinär. (AA, 39)

Alıcı quş kimi başımın üstünü alma. (AA, 39)

Alıcı quş gözündän mälum olar. (AA, 39)

Alıcı quşun dimdiyi ayrı olar. (AA, 39)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söylämäk, iki eşitmäk üçündür. (AA, 41)

Alma şähärli qızı- "hamam" deyär, ağlar, alma kändli qızı- "xırman" deyär, ağlar. (AA, 42)
"Alma şehirli kızı "hamam" der ağlar, alma köylü kızı "harman" der ağlar."

Alma şähärli qızı- "hamam" deyär, ağlar, alma kändli qızı- "xırman" deyär, ağlar. (AA, 42)

Almadığın heyvanın noktasından yapışma. (AA, 42) “Almadığın hayvanın yularından yapışma.”

Alt daş ağır olar. (AA, 43)

Altı toyuğun bir xoruzu gərəkdir! (AA, 43)

Altı toyuğun bir xoruzu gərəkdir! (AA, 43)

Qızıl quş äldä gəzär, gözäl qız-dildä. (AA, 43)

Qızıl quş äldä gəzär, gözäl qız-dildä. (AA, 43)

Xästänin qızıl taxt näyinä gərək?! (AA, 43) “Altın taht hastanın nesine gerek?!”

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Analı qızın işi görünär, anasız qızın-dişi! (AA, 45)

Ananın ärköyün oğlu hambal olar. (AA, 46) “Ananın şımarık oğlu hamal olur.”

Anasız uşaq evdä xar olar, atasız uşaq-çöldä. (AA, 46)

Anasız uşaq evdä xar olar, atasız uşaq-çöldä. (AA, 46)

Andın iki başı var. (AA, 46)

Bu dünyada maldan, mülkdän bir ağıllı baş yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayan adama qul olasan. (AA, 47)

Anlayan bir qıldan da anlar. (AA, 47)

Anlayan düşman anlamaz dostdan yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayan düşman anlamaz dostdan yaxşıdır. (AA, 47)

Anlayana bir söz bir kitabdır. (AA, 47)

Anlayana bir söz bir kitabdır. (AA, 47)

Anlayana bircä milçäk da sazdır, anlamayana zurna-qaval da azdır. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek saz, anlamayana zurna-davul sesi.”

Axtardım cahanda başıma bir tac, nə oğrunu tox gördüm, nə doğrunu ac. (AA, 48)
“Ararım cihanda başıma bir tac, ne hırsızı tok gördüm ne doğruyu aç.”

Arxalı köpək qurd basar. (AA, 49)

Arpa onun yoxdursa, dadlı dilin də yoxdur?! (AA, 50)

Asılsan da uca budaqdan asıl. (AA, 52)

Äsil al, çirkin olsun, bädäsil gözäl alma. (AA, 52)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Äsil dost yaman günün dostudur. (AA, 52)

Aşpaz aşpazlığın artırıb, südlü aş soğan doğrayıb. (AA, 54) “Aşçı aşçılığını geliştirmiş, sütlü aş soğan doğramış.”

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Aşığın qılıncı-qalxanı-bir sazıdır, bir sözü. (AA, 54)

Eşq bir deryadır, üzmək bilməyən bu deryada boğulur. (AA, 55)

Eşq bir deryadır, üzmək bilməyən bu deryada boğulur. (AA, 55)

Äşkar düşmən gizli dostdan yaxşıdır. (AA, 55)

Äşkar düşmən gizli dostdan yaxşıdır. (AA, 55)

At olmayan yerdä eşşäk də atdır. (AA, 57)

Ata qırx yaşında qiymät versän, qiyamät meydanında sorarsan. (AA, 59)

Ata oğluna bir bağ verdi, oğul ataya bir salxım qıymadı. (AA, 60)

Ata oğluna bir bağ verdi, oğul ataya bir salxım qıymadı. (AA, 60)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Atalar sözünün här biri bir dastandır. (AA, 61)

Atasız uşaq-damsız ev. (AA, 63)

Atasız uşaq-damsız ev. (AA, 63)

Od düşdüğü yeri yandırır. (AA, 63)

Atılan ox geri qayıtmaz. (AA, 64)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Avara adam kordur. (AA, 66)

Avara qonaq ev yiyäsini dä avara edär. (AA, 66)

Ovcuya bir göz дә kifayätidir. (AA, 67)

Ayı ilä bir çuvala girmä. (AA, 70)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündädi. (AA, 71)

Ayının yüz oyunu bir armudun üstündädi. (AA, 71)

Eyibsiz dost axtaran, dostsuz qalar. (AA, 71)

Eyibsiz gözäl olmaz, ay üzündä дә lākä var. . (AA, 71)

Eyibsiz yar axtaran, yarsız qalar. (AA, 71)

Ayrı qardaş-yad qonşu. (AA, 72)

Ayrı qardaş-yad qonşu. (AA, 72)

Ata evindä-ögey ana, är evindä-qayınana. (AA, 75)

Dädä görmäyän elä bilär, şaqqu lu da bir dädädir. (AA, 75)

Dädäm mänä kor deyib, här yetänä vur deyib. (AA, 75)

Dädänä ehsan verib ayağı çarıqlıları qapına dadandırma. (AA, 75)

Badä ki, bir şarabdır här käs ondan içmälidir, (AA, 76)

Ölmäk ki, bir körpüdür, här kim ordan keçmälidir. (AA, 76)

Bağban bir gül üçün, min xara xidmətkar olar. (AA, 77)

Bağlı qapıya xəta dəyməz. (AA, 77)

Bəxşiş atın dişinə baxmazlar. (AA, 78)

Bax mənə bir gözlə, baxım sənə iki gözlə. (AA, 78)

Bax mənə bir gözlə, baxım sənə iki gözlə. (AA, 78)

Baqqal, qəssab-hər ikisi bir hesab. (AA, 79)

Balçı qızı-daha şirin. (AA, 80)

Balığı nə vaxt tutsan təzədir. (AA, 80)

Balsız şanda arı durmaz. (AA, 81)

Başacağıın qaçan yeri—papaqçı dükanı. (AA, 83)

Başbilənsiz iş olmaz. (AA, 83)

Başını daz eyləmə, hər daz bir taledə olmaz. (AA, 84)

Başını daz eyləmə, hər daz bir taledə olmaz. (AA, 84)

Özgənin yaman gününə gülən öz gününə ağlayar. (AA, 85)

Başlanmış iş yarı olmaq deməkdir. (AA, 85)

Batman qara daşdan, yaxşılıq iki başdan. (AA, 86)

Batman qara daşdan, yaxşılıq iki başdan. (AA, 86)

Bayquş gündə üç sərçə yeyər. (AA, 86)

Bayraməlisiz toy olmaz. (AA, 86)

Bə'zən az tamah çox ziyan verər. (AA, 86)

Bə'zən az tamah çox ziyan verər. (AA, 86)

Bə'zən dəli də ağıllı söz deyir. (AA, 86)

Bä'zän düz yerdä dä insan büdräyir. (AA, 87) “Bazen düz yerde de insan kayar.”

Havayı sirkä baldan şirin olar. (AA, 87)

Bädänini tämiz saxla, qäfil äcäl gälär. (AA, 87)

Bäla hämişä yaxşı adamı tapar. (AA, 88)

Xallı üz göyçäk olar. (AA, 88)

Bilmädiyin işä başını soxma! (AA, 91)

Doğruya zaval yoxdur, çäksälär min divana. (AA, 92)

Min dost azdır, bir düşmən-çox. (AA, 92)

Min dost azdır, bir düşmən-çox. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini vermäz. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Min qoyunlunun bir qoyunluya işi düşär. (AA, 93)

Min il qanqal otlasan, ağzın dävä ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir abam var ataram, harda olsa yataram. (AA, 93)

Bir ac qudurar, bir yalavaç. (AA, 93)

Bir ac qudurar, bir yalavaç. (AA, 93)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortağ ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir ağaca çıxanda hamı budaqları silkälämä. (AA, 93)

Bir ağacın dibində bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir ağacın dibində bir sürü yatar. (AA, 93)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir tövlädä at da olar, eşşäk da. (AA, 93)

Bir ağıllı baş min başı saxlar. (AA, 94)

Bir ağıllı baş min başı saxlar. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir anaya bir qız, bir källäyä iki göz. (AA, 94)

Bir arxdan min at su içär. (AA, 94)

Bir arxdan min at su içär. (AA, 94)

Bir ayağı burda, bir ayağı gorda. (AA, 94)

Bir ayağı burda, bir ayağı gorda. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bəslär, doqquz oğul bir atanı bəsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bəslär, doqquz oğul bir atanı bəsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bəslär, doqquz oğul bir atanı bəsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir ata doqquz oğul bəslär, doqquz oğul bir atanı bəsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir baş bir dāriyā sığmaz. (AA, 94)

Bir baş bir dāriyā sığmaz. (AA, 94)

Bir baş haraya olsa sığışar. (AA, 94)

Bir başa bir qöz yetär. (AA, 94)

Bir başa bir qöz yetär. (AA, 94)

Bir başa iki qapaz cāfadır. (AA, 94)

Bir başa iki qapaz cāfadır. (AA, 94)

Käsilsin o iki äl ki, bir başı saxlamaz. (AA, 94)

Käsilsin o iki äl ki, bir başı saxlamaz. (AA, 94)

Bir buğda äkmäsän, min buğda biçmäzsän. (AA, 95)

Bir buğda äkmäsän, min buğda biçmäzsän. (AA, 95)

Bir bulud ilä qış olmaz. (AA, 95)

Bir böhtan min ziyana bārabərdir. (AA, 95)

Bir böhtan min ziyana bārabərdir. (AA, 95)

Bir qoz üçün daş atmazlar. (AA, 95)

Bir çıpağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95)

Bir çıpağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95)

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Bir çuval qızıl borcun olsun, bir çuval buğda borcun olmasın. (AA, 95)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95)

Bir dana bir naxırın adını batırar. (AA, 95)

Bir dāfä gälän-yoldaş, iki dāfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir dāfä gälän-yoldaş, iki dāfä gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir dəfə görmək, iki dəfə eşitməkdən yaxşıdır. (AA, 95)

Bir dəfə görmək, iki dəfə eşitməkdən yaxşıdır. (AA, 95)

Bir dəli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilməmiş. (AA, 95)

Bir dəli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilməmiş. (AA, 95)

Bir dəli bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilməmiş. (AA, 95)

Bir dəmirdən nal da olar, nizə də. (AA, 96)

Bir dost min ildə qazanılar. (AA, 96)

Bir dost min ildə qazanılar. (AA, 96)

Bir əl əkər, iki əl biçər. (AA, 96)

Bir əl əkər, iki əl biçər. (AA, 96)

Bir əl ilə qarpız tutmaq olmaz. (AA, 96)

Bir əldən səs çıxmaz. (AA, 96)

Bir evdə iki qız—biri biz, biri çuvalduz. (AA, 96)

Bir evdə iki qız—biri biz, biri çuvalduz. (AA, 96)

Bir gecəlik söhbətin doqquz ay mabədi var. (AA, 96)

Bir gəmini iki rəis batırar. (AA, 96)

Bir gəmini iki rəis batırar. (AA, 96)

Bir gönüldə iki məhəbbət olmaz. (AA, 96)

Bir gönüldə iki məhəbbət olmaz. (AA, 96)

Bir gözə bir dünya sığışar. (AA, 96)

Bir gözə bir dünya sığışar. (AA, 96)

Bir gül ilə bahar olmaz. (AA, 97)

Bir iş başlamayınca qurtarmaz. (AA, 97)

Bir it hürmäklä karvan qayıtmaz. (AA, 97)

Bir qapıda iki dilänçi olmaz. (AA, 97)

Bir qapıda iki dilänçi olmaz. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dıǵ-dıǵ edär hār gecä. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dıǵ-dıǵ edär hār gecä. (AA, 97)

Bir qarı ilä bir qoca, dıǵ-dıǵ edär hār gecä. (AA, 97)

Bir qaşıq ilä doqquz abdal keçinär. (AA, 97)

Bir qaşıq ilä doqquz abdal keçinär. (AA, 97)

Bir qazanda iki källä qaynamaz. (AA, 97)

Bir qazanda iki källä qaynamaz. (AA, 97)

Bir qız bir oǵlanındır. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir qoyundan iki dări çıxmaz. (AA, 97)

Bir qoyundan iki dări çıxmaz. (AA, 97)

Bir qoyundan sürü olmaz. (AA, 98)

Bir var Koroǵlu, bir dä var kor kişinin oǵlu. (AA, 98)

Bir känddä iki darǵa olmaz. (AA, 98)

Bir känddä iki darǵa olmaz. (AA, 98)

Bir meşâyä od düşsä, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Bir birädän ötrü yorğanı yandırmazlar. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir şeyin qiymäti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir daşla doqquz qoz düşmäz. (AA, 98)

Bir daşla doqquz qoz düşmäz. (AA, 98)

Bir daşla divar olmaz. (AA, 98)

Bir daşla iki sārçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Bir daşla iki sārçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Bir ölkädä iki hökmdar olmaz. (AA, 98)

Bir ölkädä iki hökmdar olmaz. (AA, 98)

Bir axurdan at da yeyär, eşşäk da. (AA, 99)

Bir ziyan min böhtana sâbâb olar. (AA, 99)

Bir ziyan min böhtana sâbâb olar. (AA, 99)

Bir ziyan min öyüddän artıqdır. (AA, 99)

Bir ziyan min öyüddän artıqdır. (AA, 99)

Boğuşan köpâyin yarası äksik olmaz. (AA, 100)

Dalaşan köpäk xoralı olar. (AA, 100)

Borcsuz adam yoxsul bāydän yaxşıdır. (AA, 100)

Borcsuz adam yoxsul bāydän yaxşıdır. (AA, 100)

Boş damardan qan çıxmaz. (AA, 100)

Boş eşşäk dāyirmanā getmäz. (AA, 101)

Boş evə qız verməzlər. (AA, 101)

Boş sözlə qarın doymaz. (AA, 101)

Boş torba ilə at tutulmaz. (AA, 101)

Bu dünya arsızla qəmsizindir. (AA, 101)

Bugünkü toyuq sabahki qazdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü toyuq sabahki qazdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü yumurta, sabahki toyuqdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bugünkü yumurta, sabahki toyuqdan yaxşıdır. (AA, 101)

Bülbülü qızıl qəfəsə salmışlar, "Vay Vətən!" demiş. (AA, 102) "Bülbülü altın kafese koymuşlar, "Ah Vatanım" demiş."

Böyük ağacın kölgəsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük də ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük başın böyük də ağrısı olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Böyük insan işindən tanınar. (AA, 102)

Böyük olan yerdə kiçik danışmaz. (AA, 103)

Böyük daş götürmək vurmamak əlamətidir. (AA, 103)

Cahil ilə çıxma yola, gətirər başına min bir bəla. (AA, 104)

Cahil özünə düşməndir, başqasına necə dost ola bilər?! (AA, 104)

Can verirsən qardaşa ver, min il keçsə yad olmaz. (AA, 105)

Cənnət də bu dünyadadır, cəhənnəm də. (AA, 107)

Cəvahirin qiymətini sarraf bilər, nə bilər hər divanə. (AA, 107)

Ümid ilədir cahanda hər iş. (AA, 107)

Cins madyan balasın döşündä saxlar. (AA, 108)

Çağırılan yerä ärinmä, çağırılmayan yerdä görünmä. (AA, 110)

Çağırılan yerä ärinmä, çağırılmayan yerdä görünmä. (AA, 110)

Çağırılmamış qonağı köpäkler qarşılar. (AA, 110)

Çağırılmamış qonaq süpürülmämiş yerdä oturur. (AA, 110)

Çağırılmamış qonaq süpürülmämiş yerdä oturur. (AA, 110)

Çaqqal var ki, baş kəsär, qurdun adı bädnamdır. (AA, 110)

Çalgı olan yerdä, oynamaq da olar. (AA, 111)

Çalgısız toy olmaz. (AA, 111)

Çalışan atın boynu muncuqlu olar. (AA, 111)

Çalışan dävä zınqrovlu olar. (AA, 111)

Çalışan äli bıçaq kəsmäz. (AA, 111)

İşlök keçäl qız ärä gedär, pinti gözäl—gora. (AA, 112) “Çalışkan kel kız ere gider, pinti güzel; mezara.”

İşlök keçäl qız ärä gedär, pinti gözäl—gora. (AA, 112)

İşläyänlä işlämäyäne bir ayağa yazmazlar. (AA, 112)

Çaräsiz därd olmaz. (AA, 112)

Çaräsiz därdä Loğman da acizdir. (AA, 112)

Çäkilän zähmät hädär getmüz. (AA, 113)

Çäkmä, çäkmä bu därdi, çäkän bilär bu därdi. (AA, 113)

Çäkmä, çäkmä bu därdi, çäkän bilär bu därdi. (AA, 113)

Çıxan qan damarda qalmaz. (AA, 114)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Çiy ät därd gätirär. (AA, 114)

Çiy ät ät gätirär, çiy çöräk—därd. (AA, 114)

Çiy ät ät gätirär, çiy çöräk—därd. (AA, 114)

Çiy süd ämänä e'tibar yoxdur. (AA, 115)

Çobanın yasdığı yastı qayalardır. (AA, 115)

Çobansız qoyunu qurd yeyär. (AA, 116)

Çobansız sürü yolu azar. (AA, 116)

Çocuk düştüğü yere bakar. (AA, 116)

Uşaq yıxıldığı yerä baxar. (AA, 116)

Uşaq evdä qiybät olmaz. (AA, 117)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Danalı inäkdän sağım olmaz. (AA, 123)

Mäslähätli aş dadlı olar. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerləşär, bir düşmən yerləşmüz. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerləşär, bir düşmən yerləşmüz. (AA, 123)

Dar yerä min dost yerləşär, bir düşmən yerləşmüz. (AA, 123)

Dä'vätsiz gälän qonaq, quru yerdä oturar. (AA, 124)

Dä'vätsiz qonağı köpäk qarşılar. (AA, 124)

Dayı görmäyib, elä bilir Şaqqu da bir dayıdır. (AA, 124)

Däyərli muncuq yerdä qalmaz. (AA, 125)

Däyirman iki daşdan, mähäbbät iki başdan. (AA, 125)

Däyirman iki daşdan, mähəbbət iki başdan. (AA, 125)

Däyirman getsə dünya xəbəri gətirər. (AA, 126)

Däyirmanın səsindən qaçan un üyütməz. (AA, 126)

Dəli inəyin dəli də buzovu olar. (AA, 128)

Dəli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128)

Dəli qazının yazdığını, ağıllı qazı pozmaz. (AA, 128)

Dəli özünə bir dəli yoldaş tapdı, elə bildi ki, çox ağıllıdır. (AA, 128)

Dəli qız dayısından yaşınar. (AA, 129)

Dəli qız evdə qalmaz. (AA, 129)

Dəli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmədi. (AA, 129)

Dəli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmədi. (AA, 129)

Dəlicə qızdan dəlicə gəlin olar. (AA, 129)

Dəlicə qızdan dəlicə gəlin olar. (AA, 129)

Dəlidən doğru xəbər. (AA, 130)

Dəliyə bir hava bəsdır. (AA, 131)

Dəmir ayaq, dəmir çarıq, dəmir diş. (AA, 132)

Dəmir ayaq, dəmir çarıq, dəmir diş. (AA, 132)

Dəmir ayaq, dəmir çarıq, dəmir diş. (AA, 132)

Dəmir qapının taxta qapıya işi düşər. (AA, 132)

Dəmir qapının taxta qapıya işi düşər. (AA, 132)

Dərlməmiş güldən dəstə bağlamaq olmaz. (AA, 134)

Dərin su bulanmaz. (AA, 134)

Därdsiz baş olmaz. (AA, 135)

Därdsiz könüldä mähäbbät yuva açmaz. (AA, 136)

Därya qädär mal—ala bildiyin qädär al. (AA, 136)

Däryadakı balıq, göydäki quş satılmaz. (AA, 136)

Däryadakı balıq, göydäki quş satılmaz. (AA, 136)

Däryadan bir damcı. (AA, 136)

Däryaya bir daş at, ya bir qaya sal. (AA, 137)

Däryaya bir daş at, ya bir qaya sal. (AA, 137)

Dävä bir fikir eyläsä, sarban ikisini eylär. (AA, 138)

Dävänin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Däväyä qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdän uzadar. (AA, 141)

Dil ağrıyan dişä däyär. (AA, 144)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Dinç adamsan, qanlı qapısında, nə qayırırsan? (AA, 146)

Dinç ayağa heç nə däymäz. (AA, 146)

Diri it ölü aslandan yaxşıdır. (AA, 147)

Diri it ölü aslandan yaxşıdır. (AA, 147)

Dişsiz ağız—daşsız däyirman. (AA, 148)

Dişsiz ağız—daşsız däyirman. (AA, 148)

Haqq-hesaba dağlar da baş äyär. (AA, 148)

Haqq-hesabı düz elä. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, nəticəsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar. (AA, 149)

Düz söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz axar suları saxlar. (AA, 149)

Haqq söz axar suları saxlar. (AA, 149)

Doğru söz dilinə gəlməz. (AA, 149)

Düz söz - bir söz. (AA, 150)

Düz söz - bir söz. (AA, 150)

Doğru sözü zarafata salıb deyirlər. (AA, 150)

Doğru yolla gedən yorulmaz. (AA, 150)

Doğru elə bilar hamı doğrudur, ayrı elə bilar hamı ayrıdır. (AA, 150)

Doğru elə bilar hamı doğrudur, ayrı elə bilar hamı ayrıdır. (AA, 150)

Doğruluq insanı heç vaxt utandırmaz. (AA, 151)

Dolaşan qurd ac qalmaz. (AA, 151)

Dolu quyuya it düşməz. (AA, 151)

Dolu tüfəng bir nəfəri qorxudar, boşu – iki nəfəri. (AA, 151) “Dolu tüfək bir neferi korkutur, boşu; iki neferi.”

Dolu tüfəng bir nəfəri qorxudar, boşu – iki nəfəri. (AA, 151)

Dolu tüfəng bir nəfəri qorxudar, boşu – iki nəfəri. (AA, 151)

Donuzdan bir tük də qənimətdir. (AA, 152) “Domuzdan bir tük de ganimettir.”

Dost dar gündə tanınar. (AA, 153)

Dost dostu dar gündə sınayar. (AA, 153)

Dost-düşmən qara gündə mə'lum olar. (AA, 153)

O baş qorxsun ki, dost yolunda dayanmaz. (AA, 154)

Dosta borc pul vermə, hər ikisi əldən gedər. (AA, 154)

Dostsuz insan—qanadsız quş. (AA, 155)

Dostsuz insan—qanadsız quş. (AA, 155)

Dostu dar gündə sına. (AA, 155)

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157)

Dörd divardır, bir həsir. (AA, 157)

Dörd divardır, bir həsir. (AA, 157)

Döyülməmiş düydən aş olmaz. (AA, 157)

Dul arvad ağ kalağayıdır toxunma, ləkə düşər. (AA, 158)

Dul arvad evdə oturmaz. (AA, 158)

Dul arvadı qız adına almazlar. (AA, 158)

Dul arvad yuxuda ikinci ərini görər. (AA, 158)

Dul arvad yetim saxlar, naxırçıya minnət qoyar. (AA, 158)

Dul arvadın boxçası qoltuğunda olar. (AA, 158)

Dul arvadın dilləri, qaraca yazın günləri. (AA, 158)

Dul arvadın dilləri, qaraca yazın günləri. (AA, 158)

Dul arvadın divarı alçaq olar. (AA, 158)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlərə anadır. (AA, 158)

Dumansız çən olmaz. (AA, 158)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Duran öküz yatan öküzün başına batırar. (AA, 159)

Dayanan su tez iylänär. (AA, 159)

Divarın iki üzün yıxmazlar. (AA, 159)

Toydan sonra xınanı taziya yaxarlar. (AA, 159)

Dünya bala dönsä dä, ala qarğa öz yemäyin bilär. (AA, 160)

Dünya beş gündür, beşi dä qara. (AA, 160)

Dünya bir nərdivandır, biri çıxar, biri düşär. (AA, 160) “Dünya bir merdivendir; biri çıkar, biri iner.”

Dünya bir pəncərədir, hər gälän baxar gedär. (AA, 161)

Dünyada bir pislük qalar, bir dä yaxşılıq. (AA, 162)

Dünyada hər an, mardä arxalan. (AA, 162)

Dünyada hər şey satılıb-alınar, namusdan başqa. (AA, 162)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nə ola bilmär. (AA, 162)

Dünyanın işini hər tähr tutsan keçär gedär. (AA, 163)

Ädäbsiz yerin adı olmaz. (AA, 165)

Äyilän baş kəsilmär. (AA, 165)

Äyilän boynu qılinc kəsmär. (AA, 166)

Äyilän boynu vurmazlar. (AA, 166)

Äyri ağaç yayımdır, hər gördüyüm dayımdır. (AA, 166)

Äyri bacadan tüstü doğru çıxar. (AA, 166)

Äyrinin heç yerdä yeri olmaz. (AA, 166)

Äppäyi qatıqla uyuşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166)

El ağzında bir sözün yüz rəngi var. (AA, 167)

El ağzında bir sözün yüz rəngi var. (AA, 167)

Əl beş barmaqdır, hərəsi bir boyda. (AA, 168)

Əl beş barmaqdır, hərəsi bir boyda. (AA, 168)

Əl ilə alınmayan əlli il qalar. (AA, 169)

Əlindən gələn beş qaba çək. (AA, 175)

Əmanət ata minən tez düşər. (AA, 175)

Əmək qızıl bilərzikdir. (AA, 176) “Emek altın bileziktir.”

Ər axar çaydır, arvad isa—bänd. (AA, 177)

Ər kişinin ər oğlu olar. (AA, 178)

Ər kişinin ər oğlu olar. (AA, 178)

Kişini cavan saxlar, yaxşı arvad, yaxşı at. (AA, 179) “Erkeği genç korur; iyi kadın, iyi at.”

Kişini cavan saxlar, yaxşı arvad, yaxşı at. (AA, 179)

Erkək atın yəhəri yırtıq olar. (AA, 179)

Erkək quş ötər, dişi quş yuva tikər. (AA, 179)

Erkək quş ötər, dişi quş yuva tikər. (AA, 179)

Erkək quşun yuvası olmaz. (AA, 179)

Ərlə arvadın torpağı bir yerdən götürülüb. (AA, 180)

Ərsiz arvad, cilovsuz at. (AA, 180)

Ərsiz arvad, cilovsuz at. (AA, 180)

Əsən külək geri qayıtmaz. (AA, 180)

Köhnə dərdi təzələmə. (AA, 180)

Qarı düşmən dost olmaz, yedirtsən yağı balı! (AA, 180)

Köhnä düşmən dost olmaz. (AA, 180)

Əski düşmənin dost olmağı fürsət tapmaq üçündür. (AA, 180)

Köhnä kändä təzä darğa gəlib. (AA, 181) “Eski köye yeni adət gelmiş.”

Köhnä kändä təzä darğa gəlib. (AA, 181)

Köhnä kändä təzä nırx qoyma. (AA, 181) “Eski köye yeni adət koyma.”

Köhnä kändä təzä nırx qoyma. (AA, 181)

Köhnä qurd yolunu azmaz. (AA, 181)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Əski pambıq bez olmaz, gəlin gəlib qız olmaz. (AA, 181)

Əski un çuvalın çırpdıqca toz qopar. (AA, 181)

Eşşäyä qızıldan noxta taxsan yenä adı eşşäkdir! (AA, 181)

Ät yeyän quş dimdiyindän mə'lum olar. (AA, 184)

Ätə baxma, olana baxma, içindəki cana bax. (AA, 184)

Äti ätdän kəsərlär, uman yerdän kəsərlär. (AA, 184)

Evdäki hesab bayıra çıxmaz. (AA, 186)

Evdän qabaq qonşu axtar. (AA, 186)

Əziyyätsiz iş olmaz. (AA, 189)

Färä çıxdığı qabı tanıyar. (AA, 190)

Faydasız qohumdan faydalı yad yaxşıdır. (AA, 191)

Faydasız qohumdan faydalı yad yaxşıdır. (AA, 191)

Artıq aş-ya qarın ağrıdır, ya baş. (AA, 191)

Artıq qazanc cib yırtmaz. (AA, 191)

Artıq tikä diş qırar. (AA, 191)

Artıq xərc (israf) ev yıxar. (AA, 191)

Artıq tamah daş yarar, daş qayıdar baş yarar. (AA, 191)

Fäläyin zoruna heç nă kar etmăz. (AA, 192)

Fürsät hăr zaman älă düşmăz. (AA, 192)

Qafil baş düşmana yaraşar. (AA, 193)

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Qäribä bir salam min tüməndən yaxşıdır. (AA, 193)

Qäribä bir salam min tüməndən yaxşıdır. (AA, 193)

Qärib it yeddi mähəllädən qovular. (AA, 193)

Qärib it yeddi mähəllädən qovular. (AA, 193)

Qärib quşa yuvanı Allah yetirär. (AA, 193)

Qärib quşun yuvası olmaz. (AA, 194)

Geç gälän qonaq olduğundan yeyär. (AA, 194)

Keçän gün ömürdəndir. (AA, 194)

Keçän günä gün çatmaz, calaşan günü günä. (AA, 194)

Keçmişin qazancı bu günün rahatlığıdır. (AA, 195)

Gälänä "xoş gäldin" gedänä - "yaxşı yol" deyärlär. (AA, 195)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Cavanlıq bir dəfə olar qocalıq da bir dəfə. (AA, 197) “Gençlik bir defa olur, yaşlılık da bir defa.”

Cavanlıq bir dəfə olar qocalıq da bir dəfə. (AA, 197)

Cavanlıqda qocalığa güc saxla, pullu gündə pulsuz günə pul saxla, savaşıanda barışmağa üz saxla. (AA, 197) “Gençlikte kocalığa güc sakla, paralı günde parasız güne para sakla, savaştığında barışmaya yüz sakla.”

Cavanlıqda qocalığa güc saxla, pullu gündə pulsuz günə pul saxla, savaşıanda barışmağa üz saxla. (AA, 197)

Gärəkli malı gərəksiz gündə al. (AA, 198)

Gärəkli malı gərəksiz gündə al. (AA, 198)

Gəzən ayağa daş dəyər. (AA, 198)

Gəzəyən qızdan gəlin olmaz. (AA, 198) “Gezgin kızdən gəlin olmaz.”

Dolanmağa yad ölkə, olmaya vətən yaxşı. (AA, 198) “Gezmeye yad eller, ölmeye vatan iyidir.”

Banlayan toyuq mollaya düşər. (AA, 199) “Gıdaklayan tavuk mollaya düşər.”

Girdiyin yer qaranlıqsa sən də gözünü yum. (AA, 199)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünə-sürünə səssiz gələr. (AA, 199)

Köç qayıdanda axsaq keçi qabağa düşər. (AA, 199)

Köçən yurdun qədrini, düşən yurdda bilərlər. (AA, 200) “Göçən yurdun kədrini gittiği yurtda bilirlər.”

Köçən yurdun qədrini, düşən yurdda bilərlər. (AA, 200)

Köçün dönməsi axsaq itə xoş gələr. (AA, 200)

Gödək adam gündə üç dəfə padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Gödək adam gündə üç dəfə padşahlıq iddiasında olar. (AA, 200)

Könül bir saraydır tikilməsi çətin, yıxılması asan. (AA, 200)

Gönül quşu uçar, bir budaqdan o birinə qonar. (AA, 201)

Görölmüş işdän, gül iyi gälär. (AA, 201)

Görünän dağ uzaq deyil. (AA, 201)

Görünän kändä nä bälädçi?! (AA, 201)

Göz bir pāncārädır-gönülä baxar. (AA, 201)

Göz istädiyi gözälä baxar. (AA, 202)

Qürbät yerdän vätän olmaz. (AA, 203)

Gül o qädär bitib, reyhan arada itib. (AA, 203)

Gülär üz, dadlı dil ilanı yuvadan çıxardar. (AA, 204)

Gülär üz, dadlı dil ilanı yuvadan çıxardar. (AA, 204)

Gözällär çok iş görärlär, soyarlar adamı dərviş edärlär. (AA, 206)

Gözällik baş tacıdır, här adama qismät olmaz. (AA, 206)

Xain adam xoflu olar. (AA, 207) “Hain adam korkak olur.”

Xain dost, дәli düşmән, göz tikär öläң günä. (AA, 208)

Xain dost, dәli düşmән, göz tikär öläң günä. (AA, 208)

Xain dost, дәli düşmән, göz tikär öläң günä. (AA, 208)

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

Haqq iş gündän aydıdır. (AA, 208)

Xalamdan bir diläk diläräm, versä дә xalamdır vermäsä дә. (AA, 209)

Xam dämır döyülmäz. (AA, 210)

Xam yer axtarır bostan atmağa. (AA, 210)

Xana yaradı, bāyā yaradı, keçäl Gänbärä yaramadı?! (AA, 210)

Hansı äl ilä vermişsän, o äl ilä дә alarsan. (AA, 211)

Hansı əl ilə vermişsən, o əl ilə də alarsan. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir əqrəb çıxar. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir əqrəb çıxar. (AA, 211)

Arvad malı alçaq qapıdır, bir girəndə alnına dəyər, bir çıxanda. (AA, 212)

Xanım qız xalasına oxşar, yaxşı oğlan—dayısına. (AA, 212)

Xanım qız xalasına oxşar, yaxşı oğlan—dayısına. (AA, 212)

Haram malın bərkəti olmaz. (AA, 212)

Xəstə həkimdən dərman istəməzlər. (AA, 213)

Xəyalsız insan meyvəsiz ağaca bənzər. (AA, 214)

Xəyalsız insan meyvəsiz ağaca bənzər. (AA, 214)

Xeyir iş yerdə qalmaz. (AA, 215)

Xeyir işə yaxın ol, şər işdən saqın. (AA, 215)

Xeyir işə yaxın ol, şər işdən saqın. (AA, 215)

Xeyir işi yubatmazlar. (AA, 215)

Fərsiz övlad altıncı barmaq kimidir, kəsərsən ağrıdar, saxlarsan—eybəcər göstərər. (AA, 215) “Hayırsız evlat altıncı parmaq gibidir; kesərsən ağrıdır, korursan çirkin göstərir.”

Fərsiz övlad altıncı barmaq kimidir, kəsərsən ağrıdar, saxlarsan—eybəcər göstərər. (AA, 215)

Fərsiz oğuldan bir qara daş əfzəldir. (AA, 215) “Hayırsız oğlandan bir qara daş daha iyidir.”

Heyvanda arıqlıq, insanda yekə qarınlıq eyibdir. (AA, 216)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Hazır aşın dik qaşığıdır. (AA, 216)

Halvaçı qızı—daha şirin! (AA, 217)

Hamisi bir bezin qırağıdır. (AA, 217)

Hamisi bir yuvanın quşudur. (AA, 217)

Hər ağ gün, qara gün ömürdən gedir. (AA, 217)

Hər ağ gün, qara gün ömürdən gedir. (AA, 217)

Har yerdə yerin olsun. (AA, 217)

Hesab bilmirsən, yoxsa yarım çubuq görməyib? (AA, 219)

Ay daş atan bəxtəvər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Oğru it özünü bildirər. (AA, 220)

Xəcalətli düşmənin olsun. (AA, 220) “Hicaplı düşmənin olsun.”

Heç kim adama müftə quş tutmaz. (AA, 220) “Hiç kimse adama bedava quş tutmaz.”

Heç kəsin qara papağı yanmasın. (AA, 221)

Heç igidin yatmasın baxtı, yanı üstə çevrilməsin taxtı. (AA, 221)

Xoruz bir kərə bəzənər. (AA, 222)

Xoruz elə xoruzdur nə qocası, nə cavanı!? (AA, 222)

Xoruz silkələnsə bir çəngə tük olar, dəvə silkələnsə bir ulağa yük olar. (AA, 222)

Xoş günün sorağı uzaqlardan gələr. (AA, 223)

İynə gözündün baxaram, cümlə cahanı yıxaram. (AA, 225)

İynə ucu qədər bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

İynə ucu qədər bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

Ehtiyatlı oğulun anası ağlamaz. (AA, 226)

El adamı igid deyə candan edər, comərd deyə maldan edər. (AA, 226)

İki adam bir adama qoşundur. (AA, 226)

İki adam bir adama qoşundur. (AA, 226)

İki adam danışanda üçüncüsü danışmaz. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki at bir ağaca bağlanmaz. (AA, 226)

İki at bir ağaca bağlanmaz. (AA, 226)

İki ayağın var, ikisini də kiräyā elä. (AA, 226)

İki ayağını bir başmağa diräyir. (AA, 226)

İki ayağını bir başmağa diräyir. (AA, 226)

İki ayaq bir başmağa yerləşməz. (AA, 226)

İki ayaq bir başmağa yerləşməz. (AA, 226)

İki baş bir qazanda qaynamaz. (AA, 226)

İki baş bir qazanda qaynamaz. (AA, 226)

İki baş—dörd ayaq. (AA, 226)

İki baş—dörd ayaq. (AA, 226)

İki dostun arasına ginnäzlär. (AA, 227)

İki äl bir baş üçündür. (AA, 227)

İki äl bir baş üçündür. (AA, 227)

İki eşşak bir axurdan arpa yemäz. (AA, 227)

İki eşşak bir axurdan arpa yemäz. (AA, 227)

İki eşşäkdän bir at yaxşıdır. (AA, 227)

İki eşşäkdän bir at yaxşıdır. (AA, 227)

İki arvadlı ev bäräkätsiz olar, süpürülmämiş (zibilli) qalar. (AA, 227)

İki häkimi olan xəstə sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gəzən köpək ac qalar. (AA, 227)

İki qıbläyä namaz olmaz. (AA, 227)

İki qılinc bir qına sığmaz. (AA, 228)

İki qılinc bir qına sığmaz. (AA, 228)

İki nəsihətdän bir sərəncam yaxşıdır. (AA, 228)

İki nəsihətdän bir sərəncam yaxşıdır. (AA, 228)

İki dovşan dalınca yüyürən heç birini tuta bilməz. (AA, 228)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

İkiüzlü adamdan dost olmaz. (AA, 228)

El ilə qara gün bayramdır. (AA, 229)

Elä arxalanan igid başa çatar. (AA, 230) “İle dayanan yığit başa çıkar.”

Elm bir xəzinədir, nə qədər sərf edərsən, o qədər artar. (AA, 231)

Elm bir xəzinədir, nə qədər sərf edərsən, o qədər artar. (AA, 231)

Elm bir xəzinədir, nə qədər sərf edərsən, o qədər artar. (AA, 231)

Elm insana böyük mirasdır. (AA, 231)

Elm sahibinə böyük zinətdir. (AA, 231)

Elmli adam cür'ətli olar. (AA, 231)

Elmli qazıya şahid lazım deyil. (AA, 231)

Elmsiz adam meyvəsiz ağac kimidir. (AA, 231)

Elmsiz adam meyvəsiz ağac kimidir. (AA, 231)

Elmsiz adam-ruhsuz cəsəd. (AA, 232)

Elmsiz adam-ruhsuz cəsəd. (AA, 232)

İmam azizdir, qara pul imamdan da azizdir. (AA, 232)

İnsan çiy süd əmib... (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilməz, adam var, bir söz deyərsən, anlar. (AA, 233)

Adam var ki, bir şirinin xatirinə min acı udur. (AA, 233)

Adam var ki, bir şirinin xatirinə min acı udur. (AA, 233)

Adam qocalanda ikinci dəfə uşaq olur. (AA, 234)

Adam yıxıldığı yerdən qalxar. (AA, 234)

Qapan it dişini göstərməz. (AA, 234)

İstəyənin bir üzü qara, verməyənin iki üzü. (AA, 235)

İstəyənin bir üzü qara, verməyənin iki üzü. (AA, 235)

İşə bax, ala qarğa şux tərlanı bəyanmır. (AA, 236)

İşin düşdü arvada, ölən günü sal yada. (AA, 236)

İsləyən dəmir pas tutmaz. (AA, 237)

Ətirli gülün iyi uzaqdan gəlir. (AA, 237)

Yaxşı adam yavan çörəyə dözər, yaman adamı yağlı çörək də üzər. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çörəyə dözər, yaman adamı yağlı çörək də üzər. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çörəyə dözər, yaman adamı yağlı çörək də üzər. (AA, 241)

Yaxşı adam yavan çörəyə dözər, yaman adamı yağlı çörək də üzər. (AA, 241)

Yaxşı at köhnə çulun altında da bilinir. (AA, 241)

Yaxşı at köhnə çulun altında da bilinär. (AA, 241)

Yaxşı at yemini artırar, yaman at qamçısın. (AA, 241)

Yaxşı at yemini artırar, yaman at qamçısın. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı ata bir qamçı, yaman ata—min qamçı. (AA, 241)

Yaxşı atları, yaxşı kişilər minib getdilär. (AA, 241)

Yaxşı atları, yaxşı kişilər minib getdilär. (AA, 241)

Yaxşı atadan pis oğul?! (AA, 241)

Yaxşı dost yaman gündä mə'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı dost yaman gündä mə'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı dost qardaşdan əzəldir. (AA, 242)

Yaxşı dostları qılıncla da ayırmaq olmaz. (AA, 242)

Yaxşı övlad ata-ananın fərahidir. (AA, 242)

Xoşraftar ol, xoş gün görärsən. (AA, 242) “İyi keçin, hoş gün görürsün.”

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bəyänməyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bəyänməyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bəyänməyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bəyänməyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)

Yaxşı arvad ärini bəy eylär, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı arvad ärini bəy eylär, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı qässab ätin yaxşısını axıra saxlar. (AA, 242)

Yaxşı qızdan yaxşı gəlin olar. (AA, 242)

Yaxşı qızdan yaxşı gəlin olar. (AA, 242)

Yaxşı mal yerdə qalmaz. (AA, 243)

Yaxşı oğlan neylər ata malını? (AA, 243)

Yaxşı tacir malın hamısını birdən bazara çıxartmaz. (AA, 243)

Yaxşı igidin adını eşit, üzünü görmə. (AA, 243)

Yaxşı igid dalı gözlər, yaxşı at qabağı. (AA, 243)

Yaxşı igid dalı gözlər, yaxşı at qabağı. (AA, 243)

Yaxşı yoldaş yaman gündə tanınar. (AA, 243)

Yaxşı yoldaş yaman gündə tanınar. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq mərd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq mərd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılıq eləyib bir şey umursansa etməsən yaxşıdır. (AA, 244)

Qaba söz qaba hərəkətdən pisdir. (AA, 245)

Qaba söz qaba hərəkətdən pisdir. (AA, 245)

Qəbahət çox vaxt öldürəndə yox, öləndə olur. (AA, 245)

Qabil şagird ustad olar ustadan. (AA, 245)

Arvadın axır hiyləsi ağlamaqdır. (AA, 246)

Arvadsız ev, susuz dəyirman. (AA, 246)

Arvadsız ev, susuz dəyirman. (AA, 246)

Qalan işə qar yağar. (AA, 247)

Qəlb bir şüşədir, sındırsan-yamamaq olmaz. (AA, 248)

Qara dolağa qırmızı papış tikməzlər. (AA, 248)

Qara dolağa qırmızı papış tikməzlər. (AA, 248)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Qara xəbər tez yayılar. (AA, 249)

Qara qızın bəxti olsaydı, anadan ağ doğulardı. (AA, 249)

Yaman günə səbr edən, yaxşı günə tez çatır. (AA, 249)

Yaman günə səbr edən, yaxşı günə tez çatır. (AA, 249)

Qardaş qardaşın pis gününü istəsə də, ölümünü istəməz. (AA, 249)

Qarğadan gözəl quş istədilər, balasını göstərdi. (AA, 250)

Qarın tox olanda çox şey yada düşər. (AA, 250)

Qarışqanın evində şəbnəm böyük tufandır. (AA, 250)

Qart köpək yedəyə gəlməz. (AA, 250)

Qatrardan olmaz şəkər, bir damarı cinsinə çəkər. (AA, 251)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Dava üçün bir qazı, isbat üçün on şahid. (AA, 251)

Davalı yerdə ot bitmez. (AA, 252)

Qayınana-bir çiçək, hər sözü gerçək. (AA, 252)

Qayınana-bir çiçək, hər sözü gerçək. (AA, 252)

Dazın istədiyi qara saç olar. (AA, 255)

Kacad bazarın gəliri olmaz. (AA, 257)

Käsik baş bitmüz, bitsä dä yiyäsinä xeyir vermüz. (AA, 257)

Käsilän başın zülfü üçün ağlamazlar. (AA, 257)

Xınalı äl cibä qoyulmaz. (AA, 258)

Sınıq qabda su qalmaz. (AA, 258)

Sınan qol sağalar, sınan qälb sağalmaz. (AA, 258)

Sınan qol sağalar, sınan qälb sağalmaz. (AA, 258)

Qızıl inäk qaraqabaq gälinä süd vermüz. (AA, 259)

Qızıl inäk qaraqabaq gälinä süd vermüz. (AA, 259)

Qızlar bir qünäşdir, oğlanlarsa—ay parçası. (AA, 260)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Kitab veränin bir älini kasarlar, qaytaranın iki älini. (AA, 262)

Qoca çaqqal ulamaz. (AA, 262)

Qoça quyruq yük olmaz. (AA, 263)

İyimiş ätä milçäk qonar. (AA, 263) “Kokmuş ete sinek konar.”

İylänmiş suyu içmäzlär. (AA, 263) “Kokmuş suyu içmezler.”

Qonaq köçäri quşdur. (AA, 265) “Konuk göçmen kuştur.”

Qonaqsız ev uğursuz olar. (AA, 265)

Qonaqsız ev-susuz дәyirman. (AA, 265)

Qonaqsız ev-susuz дәyirman. (AA, 265)

Qorxaq gündä yüz yol ölä, igid ömründä bir yol. (AA, 265)

Qorxaq gündä yüz yol ölä, igid ömründä bir yol. (AA, 265)

Qorxan gözä çöp düşär. (AA, 265)

Köpäk elä köpäkdir, xaltası qızıldan da olsa. (AA, 266) “Köpek yine köpektir, tasmaı altından da olsa.”

Köpäksiz sürüyä qurd dadanar. (AA, 266)

Kor it kölgäsindän qorxar. (AA, 266)

Kor köru tapar, su çuxuru. (AA, 266)

Kor nä istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gärah. (AA, 267)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gärah. (AA, 267)

Bäd at özünü gözlär, yaxşı at igidi. (AA, 267)

Bäd at özünü gözlär, yaxşı at igidi. (AA, 267)

Bäd övlad xataya ürcah olar. (AA, 267)

Yaman arvad, deyingän olar. (AA, 267)

Bädräng özü dä bir rängdir. (AA, 267) “Kötü rengin kendi de bir renktir.”

Yamanlığa yaxşılıq märd kişinin işidir. (AA, 267)

Qudurmuş köpəyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qudurmuş köpəyin ömrü qırx gün olar. (AA, 268)

Qurbansız bayram olmaz. (AA, 268)

Qurd dumanlı gün axtarar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Qurdlu paxlanın kor alıcısı olar. (AA, 268)

Kuşa qızıl qäfäs zindandır. (AA, 269) “Kuşa altın kafes zindandır.”

Qüvvä här şeyi sındırar, ağıl-qüvväni. (AA, 269) “Kuvvet her şeyi, akıl kuvveti kırar.”

Kiçiyin kiçik dardı var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik därdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Köhlän at yeriyəndə toz qopar. (AA, 270)

Märifätsiz millät yaşamaz. (AA, 273)

Göycäk muncuq kimdədir, mänim gözüüm ondadır. (AA, 273) “Mavi boncuk kimdeyse benim gözüüm ondadır.”

Mäkruh yeyänä haram söz yaraşar. (AA, 273)

Märd kişi çöräyini daşdan çıxardar. (AA, 273)

Märd igid tək qalmaqdan qorxmaz. (AA, 273)

Meyvəli ağaca quş qonar. (AA, 274)

Barlı ağacın başına dolanarlar. (AA, 274)

Barsız ağaca daş atmazlar. (AA, 274)

Minnätli plovdan minnətsiz pendir-çörək yaxşıdır. (AA, 275)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu äyri. (AA, 275)

Molla duru sudan qaymaq yığar. (AA, 275)

Harada gördün dərviş, orada olar mikbät iş. (AA, 278)

Novruzdan sonra qırx gün kötük yanar. (AA, 278)

Novruzdan sonra qırx gün kötük yanar. (AA, 278)

Nänä yarım dənə ilə də keçinär. (AA, 279)

O qədər dərd çəkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280)

O qədər dövlətli deyiləm ki, ucuz şey alım. (AA, 280)

Olmayanın bir dərdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

Olmayanın bir därdi var, olanın-on bir. (AA, 282)

On iki imama yalvarınca, bir Allah'a yalvar. (AA, 282)

Orta oyunu orta yerdä oynayar. (AA, 283)

Şarikli qazan gec qaynar. (AA, 283) “Ortak kazan geç kaynar.”

Öküzü olana borc gön verärlär. (AA, 284) “Öküzü olana borç deri verirler.”

Ölmüş aslana dovşanlar da hücum eylär. (AA, 285)

Ölmüş aslandan diri köpäk yaxşıdır. (AA, 285)

Ölmüş aslandan diri köpäk yaxşıdır. (AA, 285)

Ölmüş ata yük çatmazlar. (AA, 285)

Ölmüş dövänin dərisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölmüş dövänin dərisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 285)

Ölü aslanın saqqalını yolarlar. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ömrün bäräkäti yaxşı ämäl ilädir. (AA, 286)

Çadra altında här arvad gözäldir. (AA, 287)

Örtülü bazar dostluğu pozar. (AA, 287)

Elä bağın belä dä meyvəsi olar. (AA, 287)

Elä bir daşdır ki, götürän dä peşmandır, götürmüyän dä. (AA, 287)

Elä çömçänin belä dä qazanı olar. (AA, 287)

Elä don geymək gäräk ki, yamağı evdä tapıla. (AA, 287)

Elä iş tut ki, içindän qänbärqulu çıxmasın. (AA, 287)

Elä qazanın belä dä aşı olar. (AA, 287)

Elä tikä götür ki, uda biläsän. (AA, 288)

Elä söz de ki, kalı tökülsün, däymişi qalsın. (AA, 288)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Elä söz deyir ki, bişmiş toyuğun gülmäyi gälir. (AA, 288)

Elä yemäyin belä dä qusmağı olar. (AA, 288)

Paslı dämirdän qılinc olmaz. (AA, 289)

Bazar yansın, amma mänä bir manat qazanc olsun. (AA, 290)

Küläk kimi härdän bir yana äsmä. (AA, 292)

Küläkli gündä xırman sovurmazlar. (AA, 292)

Säbir ağacı här bağda göyärmäz. (AA, 293)

Sabun qara palazı ağartmaz. (AA, 293)

Sağ älin rancı sol älä haramdır. (AA, 294) “Sağ elin kazancı sol ele haramdır.”

Sağ älin rancı sol älä haramdır. (AA, 294)

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Sağ älin sol älä ehtiyacı var. (AA, 294)

Kar iki däfä gülär. (AA, 294)

Sağlam ruh sağlam bädändä olar. (AA, 294)

Sağlam ruh sağlam bädändä olar. (AA, 294)

Sağlıq än böyük varlıqdır. (AA, 294)

Sahibsiz qoyunu qurt yeyär. (AA, 295)

Sahibsiz mal yetimdir. (AA, 295)

Sakit başın ağrısı olmaz. (AA, 295)

Sənə hər kim daş atsa, sən ona çörək at. (AA, 295)

Sənət qolda qızıl bilərzikdir. (AA, 296) “Sanat altın bileziktir.”

Kürən adamla, kürən ata yaxın düşmə. (AA, 296) “Sarışın adamla sarı ata yakın düşmez.”

Kürən adamla, kürən ata yaxın düşmə. (AA, 296)

Sayılan gün tez keçər. (AA, 296)

Səfalət çalışqan adamın qapısından baxar. (AA, 296)

Səkkiz mıxa doqquz at bağlamazlar. (AA, 296)

Səkkiz mıxa doqquz at bağlamazlar. (AA, 296)

Səkkiz gün ömrə doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Səkkiz gün ömrə doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Səpilməyən buğda göyärməz. (AA, 297)

İsti çörək təndirdən, minnəti yox pendirdən. (AA, 298)

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Sizin evdə yeyək, bizim evdə oynayaq. (AA, 299)

Sizin evdə yeyək, bizim evdə oynayaq. (AA, 299)

Soyuq dəmir döyülməz. (AA, 300)

Ağacın iki başı var. (AA, 300)

Bədəsildən əsil olmaz, qaçan qızdan-xanım! (AA, 300) “Soysuzdan asil olmaz, qaçan kızam hanım.”

Deviləcək sözü fikirləş, sonra de. (AA, 301)

Devilən söz geri qayıtmaz. (AA, 301)

Deyilən söz yadigardır. (AA, 301)

Deyilmiş sözdən deyilməmiş yaxşıdır. (AA, 301)

Su axdığı yerə tökülər. (AA, 303)

Su olan yerdə abadlıq olar. (AA, 303)

Susamış it kəhrizə baxar. (AA, 304)

Susuz ağac meyvə verməz. (AA, 304)

Südlü qoyun sürüdən ayrılmaz. (AA, 304)

Çaxırı lala versən, lal dil açar. (AA, 306)

Şayiə har yanı gəzər. (AA, 307)

Şeytanın dostluğu dar günlərə qədərər. (AA, 307)

Şeytanın acığı yaxşı adamdan gəlir. (AA, 307)

Daş bir yerdə qalanda göyərər. (AA, 309)

Daş bir yerdə—qoz bir yerdə. (AA, 309)

Daş bir yerdə—qoz bir yerdə. (AA, 309)

Daş düşdüyü yerdə qalar. (AA, 309)

Daşınma su ilə bağ salınmaz. (AA, 311)

Daşınma su ilə dəyirmən işləməz. (AA, 311)

Şirin dil adama dost qazandırar. (AA, 312)

Şirin dil ilanı yuvasından çıxardar. (AA, 312)

Şirin söz baldan şirindir. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz-can arzusu, dadsız söz-baş ağrısı. (AA, 312)

Dadlı söz dinlənər, dadsız söz əsnədər. (AA, 312)

Dadlı söz dinlənər, dadsız söz əsnədər. (AA, 312)

Dadsız şorbaya duz da kar eləmər. (AA, 312)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinə salsan, yenə eşələnməyindən qalmaz. (AA, 313)
“Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan yine eşelenmeden durmaz.”

Naşı oğru özünü samanlığa vurur. (AA, 314) “Təcrübəsiz hırsız kendini samanlığa gizler.”

Tək ağaçdan bağ olmaz. (AA, 314)

Tək əl ilə düyün düyünlənmər. (AA, 314)

Tək əldən səs çıxmaz. (AA, 314)

Tək qoyundan sürü olmaz. (AA, 314)

Tək daşdan divar olmaz. (AA, 314)

Tərəzi gözü kimi iki tərəfə ayılmə. (AA, 315)

Tox it ac bəydən yaxşıdır. (AA, 316)

Tox it ac bəydən yaxşıdır. (AA, 316)

Çolaq at seyidə nəzirdir. (AA, 316) “Topal at seyide nazırdır.”

Duzdan ləziz, sudan əziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Usta meymun qamçısız oynar. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çəngə yun da qənimətdir. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çəngə yun da qənimətdir. (AA, 318)

Qotur qoyundan bir çəngə yun da qənimətdir. (AA, 318)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Uzaq yerin arpasından yaxın yerin samanı yaxşıdır. (AA, 319)

Üç eşşək bir axurdan arpa yemər. (AA, 320)

Üç eşşäk bir axurdan arpa yemär. (AA, 320)

Vaxt insana har şeyi öyrädär. (AA, 321)

Vaxtsız qonaq öz kisäsindän yeyär. (AA, 321)

Vätäni sevmäyän insan olmaz, olsa, ol şäxsdä vicdan olmaz. (AA, 322)

Verdiyin äl ilä al! (AA, 322)

Verän äl alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Verän ä alan älin üstündä olar. (AA, 322)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya dävä ölär, ya däväçi, ya da üstündäki hacı. (AA, 323)

Ya keçäl Häsän, ya Häsän keçäl. (AA, 323) “Ya kel Hasan ya Hasan kel.”

Yağ yaxşı yağdır, hayıf ki, it dārisindandır. (AA, 324) “Yağ iyi yağdır, yazık ki, it derisindendir.”

Yakındaki äläf, uzaqdakı arpadan yaxşıdır. (AA, 325) “Yakındaki yulaf, uzaktaki arpadan iyidir.”

Yakındaki äläf, uzaqdakı arpadan yaxşıdır. (AA, 325)

Yandırdığın şamı söndürmä. (AA, 325) “Yaktığın mumu söndürme.”

Acıqlı dilänçinin torbası boş qalar. (AA, 326) “Yalvarmayan dilencinin torbası boş kalır.”

Yanan yerdän tüstü çıxar. (AA, 326)

Yanlıs hesab Bağdaddan qayıdar. (AA, 327)

Yaş ağac tez äyilär. (AA, 328)

Yaş da quru oduna yanar. (AA, 328)

Qoca tülkü hiyläbaz olar. (AA, 328)

Yatağan aslandan gəzəyən pişik yaxşıdır. (AA, 328) “Yatan aslandan gezen kedi iyidir.”

Yatağan aslandan gəzəyən pişik yaxşıdır. (AA, 328)

Yatan aslan olsa da, fürsət oyağındır. (AA, 328)

Yatan öküzə yem yoxdur. (AA, 328)

Yatan ilanın quyruğunu basma. (AA, 329)

Yavan ätin şorbası olmaz. (AA, 329)

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329)

Balak qarğaya pay düşməz. (AA, 329)

Yay var, qış var, hələ çox iş var. (AA, 330)

Yaz var, qış var, nə tükənməz iş var. (AA, 330)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Yeddi arxın suyunu bir arxa calamazlar. (AA, 331)

Yeddi qonşu bir qazana möhtacdır. (AA, 331)

Yeddi qonşu bir qazana möhtacdır. (AA, 331)

Yeddi qurda bir çarıq neyləsin? (AA, 331)

Yeddi qurda bir çarıq neyləsin? (AA, 331)

Yeməsə älli il bəsdır. (AA, 333)

Təzə evə köçəndə, köhnə evin ocağından kül götürərlər. (AA, 333)

Yetmiş iki dərədən su gətirər. (AA, 333)

Uçuq ev xarabasından mə'lum olar. (AA, 334)

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İl var bir günə dəyər, gün var bir ilə. (AA, 334)

İl var bir günä dəyər, gün var bir ilä. (AA, 334)

İlan çıxdığı bacanı yaxşı tanıyar. (AA, 334)

İlan vuran ala çatıdan qorxar. (AA, 334)

İlin axır çərşənbəsi kimiyə düşər, kimiyə yox. (AA, 335)

İgidi yaxşı saxlar, yaxşı arvad, yaxşı ad. (AA, 336)

İgidi yaxşı saxlar, yaxşı arvad, yaxşı ad. (AA, 336)

İgid odur, atdan düşüb atlana, igid odur, hər əzaba qatlana. (AA, 337)

İgid oğul cavan eylər atanı. (AA, 337)

İgid oğul düşməyə əyilməz. (AA, 337)

İyirmi mədaxili, iyirmi bir məxarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

İyirmi mədaxili, iyirmi bir məxarici olanın vay halına. (AA, 338)

Yox yerdən istəməzlər. (AA, 338)

Yorğun eşşəyə "hoşa" xoş gəlir. (AA, 340)

Yorulmuş ata qamçı vurarsan, şıllaq atar. (AA, 340)

Yuxarı başda yer yoxdur, aşağı başda oturmur. (AA, 340)

Yuxarı başda yer yoxdur, aşağı başda oturmur. (AA, 340)

Asta atın təpiyi bərk dəyər. (AA, 340)

Yüz iynə yığsam, bir çuvalduz olmaz. (AA, 341)

Yüz iynə yığsam, bir çuvalduz olmaz. (AA, 341)

Yüz qayğı bir borcu ödəməz. (AA, 341)

Yüz qayğı bir borcu ödəməz. (AA, 341)

Yüz namərd bir mərdə qurban olsun! (AA, 341)

Yüz namärd bir märedä qurban olsun! (AA, 341)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz tülkü bir aslan yerini, yeddi oğul bir dädä yerini vermäz. (AA, 342)

Yüz il gäräk qanqal otlayasan ki, ağzın dävä ağzına oxşasın. (AA, 342)

Zahidin bir barmağın kässän, dönär haqqdan qaçar!... (AA, 343)

Zähmätsiz iş olmaz. (AA, 343)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

Zaman bir nəhrdir axar, durmaz. (AA, 344)

Zärürät insana här şeyi öyrädär. (AA, 344)

Arıq ata quyuğu da yükdür. (AA, 345)

Arıq ata yük çatmazlar. (AA, 345)

Arıq atda tärpär çox, yerimäyä hünär yox. (AA, 345)

Arıq öküzä bıçaq olmaz. (AA, 345)

Ziräk quş dimdiyindən täläyä düşär. (AA, 345) “Zeki quş gagasından tuzağa düşer.”

Dövlätli kasıb olsa—qırx il iyi getmäs. (AA, 345)

Varlı yoxsullaşanda älli il, dästgahını pozmaz. (AA, 346)

Dövlätin än yaxşısı ağıldır. (AA, 347)

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348) “Zerrece aşkı (sevdası) olanın deryaya gücü olmalı.”

Zärräcä eşqi olanın däryaca tabı gäräk. (AA, 348)

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

1.2.2. Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları

1.2.2.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

Aclıq ilə toxlğun aras bir parça çörəkdir. (AA, 17)

Adın anılsın bir çürük qoz ilə. (AA, 21) “Adın bir çürük ceviz ile anılsın.”

Anlamayan bir källädän bir qara daş yaxşıdır (AA, 47)

Atlas nə qədər köhnə olsa, patava olmaz. (AA, 65) “Atlas ne kadar eski olsa da dolak olmaz.”

Ovçu nə qədər hiylə bilsə ov o qədər yol bilär. (AA, 66)

Ovçu nə qədər hiylə bilsə ov o qədər yol bilär. (AA, 66)

Min batman varın olunca, bir batman aqlın olsun. (AA, 92) “Bin batman varın olacağına, bir batman aqlın olsun.”

Aləm od tutdu, bir dəstə həşəmdän. (AA, 96) “Bir deste ottan alemi atəş sarar.”

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Dağ nə qədər uca olsa, el üstündän yol salar. (AA, 120)

Dəli özünə bir dəli yoldaş tapdı, elə bildi ki, çox ağıllıdır. (AA, 128)

Dävə nə qədər uzaq getsə, qatarını gözlär. (AA, 139)

Dävə nə qədər arıq olsa, darisi bir eşşäyä yükdür. (AA, 139)

Dävə ölsə dərisi yükdür, toyuq ölsə bir çängə tükdür. (AA, 140)

Düz yolun yolcusu azmaz. (AA, 150)

Dünyada ən yaxşı şey yaxşılıqdır. (AA, 162)

Dünyada ən zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Dünyada ən zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Dünyanın ən böyük ne'məti can sağlığıdır. (AA, 163)

Än böyük dærd nadanlıqdır. (AA, 176)

Än böyük hədiyyə kitabdır. (AA, 176)

Än böyük məhəbbət düzlükdədir. (AA, 176)

Än böyük ne'mət can sağlığıdır. (AA, 176)

Än böyük sərvət ağıldır. (AA, 176)

Än böyük igidlik sözü üzə deməkdir. (AA, 177)

Än böyük dövlət dostluqdur. (AA, 177)

Cavan baş bir çanax qandır. (AA, 197)

Xoruz silkələnsə bir çəngə tük olar, dəvə silkələnsə bir ulağa yük olar. (AA, 222)

İynə ucu qədər bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225)

İnsanın gözünü bir ovuc torpaq doyurar. (AA, 234)

Qar nə qədər çox yağsa, yenə yaz qalmaz. (AA, 248)

Koroğlunu tutmağa bir keçəl Həməz gərək. (AA, 267)

Minnət qədər ağır yük olmaz. (AA, 275)

Minnət qədər ağır yük olmaz. (AA, 275)

O qədər dærd çəkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280) “O kadar dert çekmiş, karnı davula dönmüş.”

Bazar yansın, amma mənə bir manat qazanc olsun. (AA, 290)

Sağlıq ən böyük varlıqdır. (AA, 294)

Səkkiz gün ömrə doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinə salsan, yenə eşələnməyindən qalmaz. (AA, 313)

“Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz.”

Dayça nə qədər bærk qaçsa, arabanı çəkən atdır, at! (AA, 313)

Zərrə qədər iman, dünya qədər günah. (AA, 348)

Zərrə qədər iman, dünya qədər günah. (AA, 348)

1.2.2.2. Tamlananı Sifat Tamlaması Olan Sifat Tamlaması

Anlamayan bir kəllədən bir qara daş yaxşıdır (AA, 47)

Bu dünyada maldan, mülkdən bir ağıllı baş yaxşıdır. (AA, 47)

Bacarmadığın bir işi "bacararam!" demə. (AA, 87)

Biçimsiz bir libası biçimli geymək hünərdir. (AA, 90) “Biçimsiz bir elbiseyi biçimli giymək hünərdir.”

Darıycan əri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124)

Dəvə kimi düz bir yeri yoxdur. (AA, 138)

Dişi düşmüş boz öküz, qoşulub cöngələrə. (AA, 148)

Dost məni ansın bir çürük qoz ilə. (AA, 152)

Dünya bir yağlı quyuqdur, yeyə bilənə nuş olsun. (AA, 161)

Ərik bağı yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu biləsən? (AA, 179)

Fürsət qanadlı bir quşdur, əldən qaçırtmaq olmaz. (AA, 192)

Fərsiz oğuldan bir qara daş əfzəldir. (AA, 215)

Elə bir daşdır ki, götürən də peşmandır, götürməyən də. (AA, 287)

1.2.2.3. Tamlayanı Sifat-Fiil Grubu Olan Sifat Tamlaması

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oğlağı olar. (AA, 22)

Ağaç olan yerdə budaq sınar. (AA, 23)

Ağız yandıran aşı qaşıq tanıyar. (AA, 25)

Ağzı çörəyə çatan yerdə canını Əzrail aldı. (AA, 27)

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Altını görmediyin qabdan su içmä. (AA, 43)

Ananın keçdiyi köprüdän qızı da keçär. (AA, 45)

Anasından ayrılan quzunu qurd yeyär. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinlämäyän övlad, üzängiyä yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anası gäzän ağacları balası budaq-budaq gäzär. (AA, 46)

Arif olan buluddan da nām çäkär. (AA, 49)

Daldan atılan daş topuğa däyär. (AA, 49)

At oğurlanandan sonra axur näyä gäräkdir? (AA, 57)

At olmayan yerdä eşşäk dä atdır. (AA, 57)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Darvazadan keçmäyän iynä gözündän keçär. (AA, 67)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bälä görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq däymäyän daş olmaz, bälä görmäyän baş. (AA, 68)

Ayaq girmäyän yerä baş girmäz. (AA, 68)

Ayaqla gälän qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Yazda arpa yeyän at, qışda ätini tökmäz. (AA, 78)

Palçığa batan arabanı öküz çıxardar. (AA, 80)

Balıq tora düşändän sonra, ağı başına gälär. (AA, 80)

Bal verən çiçäyi arı tanıyar. (AA, 80)

Balta görmäyän bağ meşä olar. (AA, 82)

Bäydän gälmiş nökaräm, dişlərini tökaräm! (AA, 90) “Beyden gelmiş hizmetçiyim, dişlerini dökerim.”

Bäy verən atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Birlik olmayan yerdä dirlik olmaz. (AA, 99)

Canı yanan eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 106)

Ciyärä qane olmayan pişik, asılırsan qänarädän. (AA, 107) “Ciğere kanaat detmeyen kedi, asılır çengele.”

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Cütä gedän öküz gözündän tanınar. (AA, 114)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinä düşär. (AA, 122)

Damdan-dama gäzän köpäyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Dä'väsiz gälän qonaq, quru yerdä oturur. (AA, 124)

Dayı tikän körpünü su aparmaz. (AA, 125)

Däyirmanda doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Däyirmana gäländän sonra ulaq görän çox olar. (AA, 126)

Därya görünän yerdä qäträ nä görünär? (AA, 137)

Dävänin yemädiyi ot, ya başını ağrıdar, ya qıçını. (AA, 141)

Dävəsi ölmüş äräbäm! (AA, 141)

Dostun atdığı daş baş yarmaz. (AA, 156)

Ä1 uzanan yerä dil uzanmaz. (AA, 170)

Ä1 uzadılan yerä ayaq uzadılmaz. (AA, 170)

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

El atan daşa güc çatmaz. (AA, 173)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Älin ilä qoymadığın şeyä däymä. (AA, 175)

Ämäli olmayan alimin sözläri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Ärä gedän qızların dili altında qänd qäräk. (AA, 178)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çox olar. (AA, 182)

Ät olmayan yerdä balıq da ätdir. (AA, 184)

Ätdän olan divara e'tibar yoxdur. (AA, 185)

Ev tikän balta çöldä qalar. (AA, 185)

Övlad pāncārādān düşän işıqdır. (AA, 187)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) “Evlenecek kızın başı kavgalı olur.”

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözläri kor gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı.”

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gäräk. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Kölgäda bitän ağacın meyvəsi olmaz. (AA, 200)

Könül sevän ağanın nä ağı, nä qarası? (AA, 200)

Qürbätdä keçän ömür—ömür sayılmaz. (AA, 203)

Gül olmayan yerdä, böyürtkän özünü gül sanar. (AA, 204) “Gül olamayan yerde böğürtlen kendini gül sanır.”

Gün girän evä häkim girmäz. (AA, 205)

Gün girmäyän evä häkim girär. (AA, 205)

Haqq yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 209) “Hakk’ın yandırdığı mum söndürülmez.”

Xalq kəsän barmaq qanamaz. (AA, 210)

Xanım sındıran qabın säsi çıxmaz. (AA, 212)

Xırmana girän porsuq yabanı özünä qäbul edär. (AA, 213)

Ay daş atan bəxtävər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Xiyar pulu ilə alınan eşşäyin ölümü suda olar. (AA, 220)

İti qaçan atı mähmizlämäyin mäh’nası yoxdur. (AA, 220)

Xoruz çox olan yerdä sähär tez açılar. (AA, 222)

İki häkimi olan xəstä sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

Elä arxalanan igid başa çatar. (AA, 230) “İle dayanan yiğit başa çıkar.”

El keçän körpüdän sän da keç. (AA, 232)

El yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 232)

İlk atılan daş uzaq gedär. (AA, 232)

İş olan yerdä nöqsan da olar. (AA, 235)

İşə getməyän oğlum olunca, cütä gedän öküzüm olsun. (AA, 236) “İşe gitmeyen oğlum olacağına, çifte giden öküzüm olsun.”

İşə getməyən oğlum olunca, cütə gedən öküzüm olsun. (AA, 236)

Arvad yıxan evi fäläk də yıxa bilməz. (AA, 246)

Qäläm tutan äl daməndə qalmaz. (AA, 247)

Öz kövşənində otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Zimistan çəkməyən bülbül baharın qədrini bilməz. (AA, 258) “Kışı çəkməyən bülbül, baharın kadrini bilmez.”

İy bilməyən tula dərisini kola verməz. (AA, 263)

Qorxu olmayan yerdə nizam-intizam olmaz. (AA, 265)

Mäscid şamını yeyən pişik kor olar. (AA, 273)

Meydana girən köpək kötəkdən qorxmaz. (AA, 273)

Meyxanada yazılan məktub cəhənnəmdə oxunar. (AA, 274)

Bar verən ağaca daş atarlar. (AA, 274)

Öküz olacaq dana poxundan bilinər. (AA, 284)

Kürəyə düşməyən dəmir yumşalmaz. (AA, 287)

Gəzər divanə divanə parası olmayan dərviş. (AA, 289)

Ruzisi gələn zaman köpəyi yuxu tutar. (AA, 292)

Saman yeyən eşşək torbasını özü daşıyar. (AA, 295)

Saz olan yerdə sözü saza verərlər. (AA, 296)

Axırı fəna olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

Ağac tutan baş yarandan çoxdur. (AA, 300)

Söz çox olan yerdə yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözünü bilməyən ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Su olan yerdä abadlıq olar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balıgın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Sürüdän ayrılan qoyunu qurd yeyär. (AA, 304)

Süd verän inäyi kəsməzlär. (AA, 304)

Südüñ dadını qısır ämən dana bilär. (AA, 305)

Täk gəzän dananı qurd yeyär. (AA, 314)

Ulamağını bilməyän köpək, sürüyä qurd gətirär. (AA, 318)

Usta äli dəyməyän iş haramdır. (AA, 318)

Vaxtsız açılan gül tez solar. (AA, 321)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını kəsärlär. (AA, 321)

Vaxtında görülməmiş iş həmişə görülməmiş qalar. (AA, 321)

Vätäni sevməyän insan olmaz, olsa, ol şəxsdə vicdan olmaz. (AA, 322)

Ertäyä qalan bələdan qorxma. (AA, 327) “Yarına kalan beladan korkma.”

Zorla qedän köpək qoyuna fayda verməz. (AA, 348)

1.2.2.4. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu dəriyə satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu dəriyə satardım.”

Yar mənimlə yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nə ola bilməz. (AA, 162)

1.2.2.5. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması

Arvad üzlü kişidən, kişi üzlü arvaddan əlhəzər. (AA, 67)

Arvad üzlü kişidən, kişi üzlü arvaddan əlhəzər. (AA, 67)

Ayda-ildä bir namaz, onu da şeytan qoymaz. (AA, 69)

Ayda-ildä bir tamaşa, onda da göz qamaşa. (AA, 69)

Bir günlük bəylik də bəylikdir. (AA, 97)

Dildən acı, dildən şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dildən acı, dildən şirin şey yoxdur. (AA, 144)

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

Yaxşı arvadlı ev cənnətdir. (AA, 242)

Daş ürəkli düşmənin ürəyini yarar yumşaqılıq. (AA, 311)

Üç tümənlik eşşəyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Üç tümənlik eşşəyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Yeddi fərsiz oğuldan bir fərli qız yaxşıdır. (AA, 331)

Yeddi fərsiz oğuldan bir fərli qız yaxşıdır. (AA, 331)

1.2.2.6. Tamlayanı Edat Grubu Olan Sifat Tamlaması

Balın yoxdur, bal kimi dilin olsun. (AA, 81)

1.2.2.7. Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sifat Tamlaması

Min bir dərdin min bin dərmanı var. (AA, 92)

Min bir dərdin min bir dərmanı var. (AA, 92)

1.2.2.8. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sifat Tamlaması

Axsaq atın kor da nalbändi olar. (AA, 35)

Dəli inəyin dəli də buzovu olar. (AA, 128)

Dünyada bir pislik qalar, bir də yaxşılıq. (AA, 162)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik dərdi var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Kiçiyin kiçik yeri var, böyüyün—böyük. (AA, 270)

Elä bağın belä dā meyvəsi olar. (AA, 287)

Elä qazanın belä dā aşı olar. (AA, 287)

Elä yemäyin belä dā qusmağı olar. (AA, 288)

1.2.2.9. Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması

Dediyin deyir, demädiyini gedär-gälmaz vaxta saxlayır. (AA, 125)

Fäläyin beylä-beylä işləri çox, aslanı ac gäzdirär, tülkünü tox. (AA, 191)

1.2.2.10. Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması

Allah dävâyä qanad versäydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Minnätli plovdan minnətsiz pendir-çörək yaxşıdır. (AA, 275)

1.3.SIFAT-FİİL GRUBU

Muharrem Ergin, sıfat-fiil grubunu; “Partisip Grubu” şeklinde adlandırır ve sıfat-fiil grubunun bir partisiple ona bağlı unsurlardan meydana gelen bir kelime grubu olduğunu belirtir (Ergin, 2013: 396).

Zeynep Korkmaz, sıfat-fiil grubunu; sıfat gibi kullanılabilen fiil şekillerinin oluşturduğu kelime grubu olarak tanımlar ve cümle içerisinde sıfat, özne, nesne ya da zarf görevi aldığını belirtir (Korkmaz, 2010: 133).

Leylâ Karahan, konuyla ilgili; bir sıfat-fiil ile bu sıfat-fiile bağlayıcı tamlayıcı ya da tamlayıcılardan oluşan kelime grubu tanımını yapar ve grubun ana unsurunun sıfat-fiil olduğunu ve genellikle sonda bulunduğunu belirtir (Karahan, 2012: 53).

Süer Eker, sıfat-fiil grubunu; sıfat-fiil ekleriyle yardımcı ögelerin oluşturduğu sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 365).

Günay Karaağaç ise sıfat-fiil grubunu “Eylem Adı” şeklinde adlandırır. Öbeğin ana ögesinin eylem adı olduğunu ve sonda bulunduğunu, eylem adı öbeğinin cümle ve söz öbekleri içinde isim görevi yaptığını ve bu öbeklerin sıfat ya da zarf olamayacağını belirtir (Karaağaç, 2013: 454).

1.3.1.“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Äcälä ilä gedän yolda qalar. (AA, 11)

Acıǵı gälän su içär. (AA, 12)

Acını dadmayan şirini bilmäz. (AA, 13) (sıfat-fiil grubu)

Ac älinä düşäni yeyär, tox ağzına gäläni deyär. (AA, 14)

Ac älinä düşäni yeyär, tox ağzına gäläni deyär. (AA, 14)

Acla äcäli yetän birdir. (AA, 14)

Adam olana bir söz yetar. (AA, 19)

Adı başqa olanın, dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa ilä bostan äkänin taǵı çiyində bitär. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oǵlaǵı olar. (AA, 22)

Ağaca çıxan keçinin dala baxan oǵlaǵı olar. (AA, 22)

Ağaç olan yerdä budaq sınar. (AA, 23)

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır yükün altına giränin beli särpär. (AA, 25)

Ağız yandıran aş qasıq tanıyar. (AA, 25)

Ağıza qälän qazançdır. (AA, 25)

Ağızdan çıxan başa däyär. (AA, 25)

Ağzı çöräyä çatan yerdä canını Äzrail aldı. (AA, 27)

Ağız deyäni qulaq eşitmir. (AA, 27)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Ailäsini qädrini bilmäyän, el-obasını da qädrini bilmäz. (AA, 28)

Ağ itin pambıq satana zərəri var. (AA, 29)

Axar suya dayanma, hər deyilənə inanma. (AA, 30)

Axşam oduna gedən çox olar. (AA, 35)

Axşamdan sonra gələn qonağın yeyəcəyi soğandır. (AA, 35)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Aldattım! deyən özü aldanar. (AA, 38)

Aldığını verməyən, aradığını tapmaz. (AA, 38)

Allaha inanmayan bəndəyə də inanmaz. (AA, 42)

Altmışında zurna çalmaq öyrənən axirətdə çalar. (AA, 44)

Altda qalan namərddir! (AA, 44)

Aman deyənə əl qaldırmazlar. (AA, 44)

Aman deyənin boynunu vurmazlar. (AA, 44)

Anadan olmayan qardaş sayılmaz. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ananı alanın yanında durma, balta çalanın yanında dur. (AA, 45)

Ana tökəni bala yığar. (AA, 45)

Anasından ayrılan quzunu qurd yeyər. (AA, 46)

Anasını, atasını dinləməyən övlad, üzəngiyə yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinləməyən övlad, üzəngiyə yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anasını, atasını dinləməyən övlad, üzəngiyə yatmayan at, qapıda saxlanan at. (AA, 46)

Anası gəzən ağacları balası budaq-budaq gəzər. (AA, 46)

Başa düşənə can qurban. (AA, 47)

Başa düşənə milçək səsi, düşməyənə zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Başa düşənə milçək səsi, düşməyənə zurna-qaval. (AA, 47) “Anlayana sivrisinek, anlamayana zurna-davul sesi.”

Araba qırılanda yol göstərən çox olar. (AA, 48)

Arı qährini çakmayan, balın qədrini bilməz. (AA, 49)

Arif olan buluddan da nəm çəkər. (AA, 49)

Daldan atılan daş topuğa dəyər. (AA, 49)

Arpa əkən arpa biçər, buğda əkən buğda. (AA, 50)

Arpa əkən arpa biçər, buğda əkən buğda. (AA, 50)

Arpa verilməyən at, qamçı gücü ilə yeriməz. (AA, 50)

Əsil olan əsilliyini itirməz. (AA, 52)

Əslə pak olandan zərər gəlməz. (AA, 53)

Əslində olmayanı astarlamaq olmaz. (AA, 53)

Əslini danan namərddir. (AA, 53) “Aslını inkâr eden namerttir.”

Aş yeyənin qaşığı belində olar. (AA, 53)

Aşı bişirən yağdır, gəlinin (aşbazın) üzü ağdır. (AA, 54)

Aşıqı ağladan gülməz. (AA, 54)

Aşıq olan divanə olar. (AA, 55)

Eşq bir dəryadır, üzmək bilməyən bu dəryada boğulur. (AA, 55)

At minən atasını tanımaz. (AA, 56)

At minməyən at minsə, çapa çapa öldürər. (AA, 56)

At oğurlanandan sonra axur nəyə gərəkdir? (AA, 57)

At olmayan yerdä eşşäk dä atdır. (AA, 57)

At öldürməyän baytar olmaz. (AA, 58)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata nal çaxıldığını görändä qurbağa ayağını uzatır. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata olmayan ata, ana olmayan ana qädrini bilmäz. (AA, 60)

Ata-ana tärbiyə etməyäni, həyat tärbiyə edär. (AA, 60)

Atadan qalan mal yanan şama bänzär, äriyib qurtarar. (AA, 61)

Atalar sözünü tutmayanı, biyabana atarlar. (AA, 61)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Atası ölän yetim qalmaz, anası ölän yetim olar. (AA, 62)

Atasına oxşamayan nadürüstdür. (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atını minän cilovlar. (AA, 64) “Atı binen dizginler.”

Atdan düşän yenä atlanır. (AA, 66)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Atdan qalanı öküzä verärlär. (AA, 66)

Ov tutan tazı burnundan bilinär. (AA, 66)

Darvazadan keçməyän iynä gözündän keçär. (AA, 67) “Avludan geçmeyen iğne gözünden geçer.”

Ayağa düşməyän başa çıxmaz. (AA, 68)

Ayağı ilä gälänä ölüm olmaz. (AA, 68)

Ayaq d ym y n daş olmaz, b la g rm y n bař. (AA, 68)

Ayaq d ym y n daş olmaz, b la g rm y n bař. (AA, 68)

Ayaq girm y n yer  bař girm z. (AA, 68)

Ayaqla g l n qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Aydınlıqda yařayan çox yařayar. (AA, 69)

Eybini bil n  zg y  eyib eyl m z. (AA, 70)

Eyibsiz dost axtaran, dostsuz qalar. (AA, 71)

Eyibsiz yar axtaran, yarsız qalar. (AA, 71)

Güzgüyə baxan  zg sini g rm z. (AA, 71) “Aynaya bakan bařkasını g rmez.”

Aynaya baxan  z camalını g r r. (AA, 71)

Güzgüyə baxan  z camalını g r r. (AA, 71) “aynaya bakan kendi cəmalini g r r.”

Aza qane olmayan  oxa yetiřm z. (AA, 73) “Aza kani olmayan  oğa kavuřamaz.”

Azın q drini bilm y n çoxun da q drini bilm z. (AA, 74)

D d  g rm y n el  bil r, řaqqulu da bir d d dir. (AA, 75)

D d sini g rm y n řahlıq iddiası eyl r. (AA, 75)

Bağ salan barın yey r. (AA, 76)

Yaz g n nd  t rl m y n qıř g n nd  titr y r. (AA, 78)

Yazda arpa yey n at, qıřda  tini t km z. (AA, 78)

B hsl  Həccə ged n yollarda sərgərdan olar. (AA, 78)

Bal tutan barmaq yalar. (AA, 79)

Bal tutanın arısı řamdan g l r. (AA, 80)

Bal ver n  i y  arı tanıyar. (AA, 80)

Palçığa batan arabanı öküz çıxardar. (AA, 80)

Balı äli uzun olan yemär, qismät olan yeyär. (AA, 80)

Balı äli uzun olan yemär, qismät olan yeyär. (AA, 80)

Balı olana doşab satmazlar. (AA, 80)

Balıq istäyän-özünü suya vurur. (AA, 80)

Balıq tutan islanmaqdan qorxmaz. (AA, 81)

Balıq tutan suyu bulanıq istär. (AA, 81)

Balta görmäyän bağ meşä olar. (AA, 82)

Başına gälän bilär. (AA, 84)

Başını itirän tükü üçün ağlamaz. (AA, 84)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Özgä atına minän tez düşär. (AA, 84)

Özgä ipi ilə quyuya düşän, quyuda qalar. (AA, 85)

Özgä qapısını bağlı istäyänin öz qapısı bağlı qalar. (AA, 85)

Özgänin yaman gününä gülän öz gününä ağlayar. (AA, 85)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Başda oturan baş olmaz. (AA, 85)

Bäladan qaçan bälaya düşär. (AA, 88)

Bäy ilə bostan äkänin tağı belindä bitär. (AA, 89)

Bäy ilə dost olanın tövləsi dolu olar, samanlığı-boş. (AA, 90)

Bäyä bel bağlayanın heybäsi çiyində gäräk. (AA, 90)

Bäy verän atın dişinä baxmazlar. (AA, 90)

Biläräk yanan ağlamaz. (AA, 91)

Min bilän olsan, bir biländän soruş. (AA, 92)

Min bilän olsan, bir biländän soruş. (AA, 92)

Min qapıda duz dadan, bir qapıda bänd olmaz. (AA, 92)

Bir ağızdan çıxan min ağıza yayılar. (AA, 93)

Bir dəfə gälän-yoldaş, iki dəfə gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir dəfə gälän-yoldaş, iki dəfə gälän-qardaş. (AA, 95)

Bir şeyin qiyməti, o şey äldän gedändän sonra bilinär. (AA, 98)

Bir vuran min "vur" deyändän yaxşıdır. (AA, 99)

Bir vuran min "vur" deyändän yaxşıdır. (AA, 99)

Bir "yeyiräm" deyändän qorx, bir "yemiräm" deyändän. (AA, 99)

Bir "yeyiräm" deyändän qorx, bir "yemiräm" deyändän. (AA, 99)

Birlik olmayan yerdä dirlik olmaz. (AA, 99)

Boğazı böyük olanın dostu olmaz. (AA, 100)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Borc veränin dili uzun olar. (AA, 100)

Borcdan qorxan qapısını gen açmaz. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiyməti böyük olmaz. (AA, 101)

Boyunduruqdan qaçan öküzü kəsärlär. (AA, 101)

Böyük olan yerdä kiçik danışmaz. (AA, 103)

Can alan baxışından bälli olar. (AA, 104)

Can deyän çox olar, can verän olmaz. (AA, 105)

Can deyän çox olar, can verän olmaz. (AA, 105)

Canandan ayrılan candan ayrılar. (AA, 105)

Canı yanan eşşäk atdan yeyin gedär. (AA, 106)

Canı yanan ya bir olar, ya iki. (AA, 106)

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Canı canın yolunda deyän çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Cäfa çäkmäyän säfa görmüz. (AA, 106)

Cähännämä gedän gälär, müştärinin gedäni gälmüz. (AA, 106)

Cähännämä gedän özünä yoldaş axtarar. (AA, 106)

Ceyran qovan çiçäyä batar, donuz qovan—lehmäyä. (AA, 107) “Ceylan kovalayan çiçeğe batar, domuz kovalayan çamura.”

Ceyran qovan çiçäyä batar, donuz qovan—lehmäyä. (AA, 107)

Ciyärä qane olmayan pişik, asılırsan qänarädän. (AA, 107) “Ciğere kanaat etmeyen kedi, asılır çengele.”

Çaqqaldan çox çarıq aparan olmaz, yenä ayaqları yalındır. (AA, 110)

Çalgı olan yerdä, oynamaq da olar. (AA, 111)

Çalışanı ac, tәнbäli tox görän yoxdur. (AA, 111)

Çalışanı ac, tәнbäli tox görän yoxdur. (AA, 111)

Çarığında itirän, patavasında tapar. (AA, 112)

Çarıq tapan dolağın da tapar. (AA, 112)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Cütä gedän öküz gözündän tanınar. (AA, 114)

Xışa gedän öküzüm olsun, işä getmäyän oğlum olmasın. (AA, 114)

Xışa gedän öküzüm olsun, işä getmäyän oğlum olmasın. (AA, 114)

Cütä getmäyän öküzü ätlik adına satarlar. (AA, 114) “Çifte gitmeyen öküzü etlik namına satarlar.”

Çiy süd ämänä e'tibar yoxdur. (AA, 115)

Çobanı özündän olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çobanı özündän olanın qoyunu dişi doğar. (AA, 115)

Çox bilän çox çäkär. (AA, 117)

Çox bilän quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 117)

Çox bilän, tez qocalar. (AA, 117)

Çox bilmäk istäyän, çox da çalışsın gäräk! (AA, 117)

Çox and içänin andına inanmazlar. (AA, 118)

Çor deyänä can desän, ya räbb, näyim äskilär?! (AA, 118)

Dağdan gälän, dağa gedär. (AA, 121)

Budaqdan qopan alma ağacın dibinä düşär. (AA, 122)

Damdan-dama güzän köpəyin beli sınar (qırılar). (AA, 122)

Damdan düşänin halını damdan düşän bilär. (AA, 122)

Damdan düşänin halını damdan düşän bilär. (AA, 122) (sıfat-fiil grubu)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıycan äri olanın tanrıycan hökmü olar. (AA, 124) “Darı kadar eri olanın Tanrı kadar hökmü olur.”

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Davasını bilməyənə şahid olma. (AA, 124)

Də'vətsiz gələn qonaq, quru yerdə oturur. (AA, 124)

Dumbulla gələn zurna ilə gedər. (AA, 124) “Davulla gələn zurna ilə gider.”

Dayağı dağ olanın, başı göylərdə olar. (AA, 124)

Dayı tikən körpünü su aparmaz. (AA, 125)

Dayısı olan dayısına güvənər. (AA, 125)

Babanın üzünü ağardan nəvəsi olar. (AA, 125) “Dedenin yüzünü ağartan torunudur.”

Dəyirməndə doğulan siçan göy gurultusundan qorxmaz. (AA, 126)

Dəyirməndən acıq eyləyən çuvalını boş aparar. (AA, 126)

Dəyirməndə dəni olmayana un verməzlər. (AA, 126)

Dəyirməndən gələnin əlinə baxarlar. (AA, 126)

Dəyirməndə gələndən sonra ulaq görən çox olar. (AA, 126)

Dəyirməndə gələndən sonra ulaq görən çox olar. (AA, 126)

Dəyirmanın səmindən qaçan un üyütməz. (AA, 126)

Dəli bağlayanı ağıllı açma bilməz. (AA, 130)

Dəli söyləyən doğru olar. (AA, 130)

Dəmirçi yanından keçən qılgılcım yeyər. (AA, 133)

Dəmiri döyən dəmirçi olar. (AA, 133)

Dəmiri kürədən dəmir çıxardar. (AA, 133)

Dənizdə batan saman çöpündən yapışar. (AA, 133)

Dərdi olan dərman axtarar. (AA, 134)

Dərdi verən, dərman da verər. (AA, 134)

Dərdini dərd bilənə söylə. (AA, 134)

Dərdini gizlədən—davasını tapmaz. (AA, 134)

Dərəni tapanı sel bilir, yaxşını, yamanı el bilir. (AA, 134)

Dərviş olan şahlıq iddiası eyləmáz. (AA, 136)

Dəvə minənin eşşayı yanında olar. (AA, 137)

Dəvə nalbändə baxan kimi baxır. (AA, 139)

Dəvəçi ilə dost olanın, darvazası gen gərək. (AA, 140)

Dəvədən yıxılan pambıq üstə düşər, eşşəkdən yıxılan—daş üstə. (AA, 140)

Dəvədən yıxılan pambıq üstə düşər, eşşəkdən yıxılan—daş üstə. (AA, 140)

Dəvəni satan köşək ala bilmáz, köşəyi satan, eşşək ala bilmáz. (AA, 142)

Dəvəni satan köşək ala bilmáz, köşəyi satan, eşşək ala bilmáz. (AA, 142)

Dəvəni aparan eşşəkdir. (AA, 142)

Tikən akan, gül dərmáz. (AA, 143)

Dildən gələn əldən gəlsə, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144)

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145)

Dilini bilməyən anasın tanımaz. (AA, 145)

Dilini saxlayan, başını saxlar. (AA, 146)

Dilini uzun eləyən, başını bäləyə salar. (AA, 146)

Dil ilə olan, zor ilə olmaz. (AA, 146)

Dini olmayanın imanı da olmaz. (AA, 146)

Dış verən dişlik də verər. (AA, 147)

Dışının qədrini bilməyən çənəsiz qalar. (AA, 148)

Düz danışanı utandırmaq olmaz. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, səni tərifləyənlə yox. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, səni tərifləyənlə yox. (AA, 149)

Doğru yolla gedən yorulmaz. (AA, 150)

Doqquzu verən, onu da verər. (AA, 151)

Dolan qoyunum, dolan, borç verən gələr, ya səni aparar, ya məni. (AA, 151)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dost yolunda əzaba düşənin el içində üzü ağ olar. (AA, 154)

Dünya mənim deyənin, dünən gəldik yasından. (AA, 160)

Dünya bir pəncərədir, hər gələn baxar gedər. (AA, 161)

Düşməni sahib çıxan, düşmən sayılar. (AA, 164)

Düşməni yumşaqlıqla dost edən ağıllıdır. (AA, 164)

Əppəyi qatıqla uyşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166) “Ekmeği katıqla uyşduran hiçbir vakit aç kalmaz.”

El ağzına baxan, qarısını tez boşar. (AA, 167)

El gözündən düşən boy atmaz. (AA, 169)

Əl ilə alınmayan əlli il qalar. (AA, 169)

Əl kəsənin əlini kəsərlər. (AA, 170)

Əl uzanan yerə dil uzanmaz. (AA, 170)

Əl uzadılan yerə ayaq uzadılmaz. (AA, 170)

Əl yananda ağza təpərlər. (AA, 171)

Eldə olan bəyda olmaz. (AA, 171)

Eldən dərs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çox. (AA, 172)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çox. (AA, 172)

Älä gälän qazanandır. (AA, 172)

Äläkçinin qıl veräni yanında olar. (AA, 172)

Eli olmayanın dili dä olmaz. (AA, 173)

El atan daşa güc çatmaz. (AA, 173)

El atanı—är atar, el tutanı—är tutar. (AA, 173)

El atanı—är atar, el tutanı—är tutar. (AA, 173)

El atanı haqq da atar. (AA, 173)

El eybini sänä deyän, sänin dä eybäni elä deyär. (AA, 174)

Xalqın eybini söyläyän, özü eyibli olar. (AA, 174)

El çalan zurnanın säsi uzaqdan gälär. (AA, 174)

Elin sözünä baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Älindän gäläni beş qaba çäk. (AA, 175)

Älindän iş gälmäyän uzun danışar. (AA, 175)

Ämanät ata minän tez düşär. (AA, 175)

Ämäli olmayan alimin sözləri tä'sirsiz qalar. (AA, 176)

Är-arvad ipäkdir, araya girän-köpäk! (AA, 178)

Kişisi olmayan evin ruzisi olmaz. (AA, 179)

Ertäykän äkän, erkän dä biçär. (AA, 180)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çox olar. (AA, 182)

Eşşäk tapılarda yük vuran çox olar. (AA, 182)

Ät ilä dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät yeyän heyvanın (quşun) äti yeyilmär. (AA, 184)

Ät yeyän quş dimdiyindän mä'lum olar. (AA, 184)

Ät olmayan yerdä balıq da ätdir. (AA, 184)

Ätdän olan divara e'tibar yoxdur. (AA, 185)

Ev tikän balta çöldä qalar. (AA, 185)

Evi abad edän arvaddır. (AA, 186)

Övrad pāncārādän düşän işıqdır. (AA, 187)

Evlärä gedän qızın başı qovğalı olar. (AA, 188) “Evlenecek kızın başı kavgalı olur.”

Evlärä gedän qızın qulaqları kar, dili lal, gözləri kor gārək. (AA, 188) “Evlenecek kızın kulakları sağır, dili lâl, gözleri kör olmalı.”

Evlärä gedän qızın dili altında gänd gārək. (AA, 188) “Evlenecek kızın dili altında şeker olmalı.”

Evlänänlä ev tikänin köməkçisi çox olar. (AA, 188) “Evlənen ilə ev yapının yardımcısı çok olur.”

Fürsəti fot eyläyän aqıl deyil, divanädır. (AA, 192)

Qärib dostu olmayandır. (AA, 194)

Gecä dırnaq käsän, gündüz nağıl danışan älbät gora gedär. (AA, 194) “Gece tırnak kesen, gündüz masal anlatan elbette mezara gider.”

Gecä dırnaq käsän, gündüz nağıl danışan älbät gora gedär. (AA, 194)

Geç gälän qonaq olduğundan yeyär. (AA, 194)

Ötüb keçän ömürdür, qocalan insan! (AA, 194)

Gämisini batıran çarığını axtarmaz. (AA, 196)

Gämini qurtaran pişqahdır. (AA, 196)

Cavanlıqda zəhmət çəkən, qocalıqda möhnət çəkməz. (AA, 198)

Daldan gələn dadlı olar. (AA, 198)

Xəlvətdə halva yeyənin sirrini allah bilər. (AA, 199)

Kölgədə bitən ağacın meyvəsi olmaz. (AA, 200)

Könlü balıq istəyən quyruğunu suya vurur. (AA, 200)

Könül sevən ağacın nə ağı, nə qarası?

Könül sevən göyçək olar. (AA, 200)

Gözdə olmayan gönüldə də olmaz. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü də tox olar. (AA, 202)

Gözünün qabağına baxmayanın ayağına daş dəyər. (AA, 202)

Qürbətdə keçən ömür—ömür sayılmaz. (AA, 203)

Gül istəyən tikanın da istəsin gərək. (AA, 203)

Gül olmayan yerdə, böyürtkən özünü gül sanar. (AA, 204)

Gün altında yatmayan kölgənin qədrini bilməz. (AA, 204)

Gün girən evə həkim girməz. (AA, 205)

Gün girməyən evə həkim girər. (AA, 205)

Gündüz çıraq yandıran, axşam qaranlıqda qalar. (AA, 205)

Gündüz şam yandıran, gecə şamsız qalar. (AA, 205)

Gözəl gözəl deyil, könül sevən gözəldir. (AA, 205)

Haqq deyən məhrum olmaz. (AA, 208)

Haqq verən haqq götürər. (AA, 208)

Haqq yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 209)

Xala evinə dadanan, är evinda dayanmaz. (AA, 209)

Xalça salan özü oturur. (AA, 209) “Halıyı seren kendisi oturur.”

Xalq kəsən barmaq qanamaz. (AA, 210)

Hamamdan çıxanın äri olasan, səfərdən gələnin arvadı. (AA, 210)

Hamamdan çıxanın äri olasan, səfərdən gələnin arvadı. (AA, 210)

Xan qapısında işləyənin ayağını daş aparar. (AA, 210)

Xan qulluğuna gedən, atlı gedər, piyada qayıdar. (AA, 210)

Arvadı bəd olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

Xanım sındıran qabın səsi çıxmaz. (AA, 212)

Xırmana girən porsuq yabanı özünə qəbul edər. (AA, 213)

Bar vaxtı bağbana salam verən çox olar. (AA, 213)

Xəznəyə tüpürənin tüpürcəyi öz saqqalına yapışar. (AA, 216)

Hamını ley vurdu, mənim kimi tükü dağılan olmadı. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alını açıq olar. (AA, 218)

Hesabı təmiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

Hesab bilməyənlə durub-oturma. (AA, 219)

Hesabda doğru ol, hesabdar olma, hesab bilməyənlə durub oturma. (AA, 219)

Ay daş atan bəxtəvər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Xiyar pulu ilə alınan eşşəyin ölümü suda olar. (AA, 220)

İti qaçan atı məhmizləməyin mə'nası yoxdur. (AA, 220)

Xoruz çox olan yerdə səhər tez açılar. (AA, 222)

İynə batırana çuvalduz batırlar. (AA, 224)

İynäni axtaran döväni itirär. (AA, 225)

İki dalaşanın biri döyülär. (AA, 227)

İki häkimi olan xəstə sağalmaz. (AA, 227)

İki qapıda gəzən köpək ac qalar. (AA, 227)

İki dovşan dalınca yüyürən heç birini tuta bilməz. (AA, 228)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

El malına göz tikən, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına kəm baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El yumruğunu görməyən, öz yumruğunu batman sanar. (AA, 229)

Elə arxalanan igid başa çatır. (AA, 230) “İle dayanan yığit başa çıxar.”

El keçən körpüdən sən da keç. (AA, 232)

El yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 232)

İlk atılan daş uzaq gedär. (AA, 232)

Elminə əməl etməyən alim, əlində çıraq gəzdirən kora bənzär. (AA, 232)

Elminə əməl etməyən alim, əlində çıraq gəzdirən kora bənzär. (AA, 232)

İnsafı olmayanın imanı da olmaz. (AA, 233)

İnsan olmayan insan qədrini bilməz. (AA, 233)

İstədiyini söyləyən istəmədiyini eşidär. (AA, 235)

İş olan yerdə nöqsan da olar. (AA, 235)

İşə getməyən oğlum olunca, cütə gedən öküzüm olsun. (AA, 236)

İşə getməyən oğlum olunca, cütə gedən öküzüm olsun. (AA, 236)

İt ardına düşən, leş üstünə çıxar. (AA, 238)

İti məsciddən qovan kimi qovdular. (AA, 240)

İt qulağını kəsəndən qorx. (AA, 241)

İtin qabağından qalanı aslan yeməz. (AA, 241)

İtdən çox çarığ yığan olmaz, yenə ayaqları yalındır. (AA, 241)

Yaxşı gündə yağlı çörəyi bəyənməyən, yaman gündə qum çərəyə salam verər. (AA, 242)

Yaxşılığı bilməyənə yaxşılıq etmə. (AA, 244)

Qəbahət çox vaxt öldürəndə yox, öləndə olur. (AA, 245)

Qazının yanına tək gedən şad qayıdar. (AA, 246) “Kadının yanına tek giden mutlu döner.”

Arvad yıxan evi fəlak də yıxa bilməz. (AA, 246)

Qəlbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Xəlbircən evi olanın, gözləri qədər dərdi var. (AA, 247)

Qələm tutan əl daməndə qalmaz. (AA, 247)

Qələm yazanı qılınc poza bilməz. (AA, 247)

Qara baxanın gözü qamaşar. (AA, 248)

Yaman günə səbr edən, yaxşı günə tez çatar. (AA, 249)

Qaranlıqda halva yeyənin sirrini Allah bilər. (AA, 249)

Qarın doyuranı göz tanıyar. (AA, 250)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçək olar. (AA, 252)

Kələk ilə gələn külək ilə gedər. (AA, 255)

Kanardan baxan yaxşı görər. (AA, 255)

Öz kövşəninə otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Öz qədrini bilməyən qədrini özgəsi də bilməz. (AA, 255)

Özü yıxılan ağlamaz. (AA, 255)

Özü özünə eyləyənə çarə yoxdur. (AA, 256)

Özünə hörmət qoymayan, özgəyə də hörmət qoymaz. (AA, 256)

Özünü tanımayan Allah'ını da tanımaz. (AA, 257)

Özü ədalətli olanın qaziya ehtiyacı olmaz. (AA, 257)

Özü qazanmayan mal qədri bilməz. (AA, 257)

Kərə yeyən da çıxar yaza, tərə yeyən də. (AA, 257)

Kərə yeyən da çıxar yaza, tərə yeyən də. (AA, 257)

Kəs barmağını çıx bazara, əlac tapan çox olar. (AA, 257) “Kez parmağını pazara çıx, ilac bulan çok olur.”

Bələdçiyə gedən yorulmaz. (AA, 258)

Vəziri qarğa olanın ağzı zibillikdə olar. (AA, 258)

Zimistan çəkməyən bülbül baharın qədrini bilməz. (AA, 258) “Kışı çəkməyən bülbül, baharın kadrini bilmez.”

Qız alan göz ilə baxmasın, qulağı ilə eşitsin. (AA, 259)

Kişinin başına gələn, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kişinin başına gələn, ağzından çıxandır. (AA, 262)

Kitab verənin bir əlini kasarlar, qaytaranın iki əlini. (AA, 262)

İy bilməyən tula dərisini kola verməz. (AA, 263) “Koku bilməyən tazi derisini dala budağa vermez.”

Qonağın könlündən keçən, ev yiyəsinin könlündən keçməz. (AA, 264)

Qorxu olmayan yerdə nizam-intizam olmaz. (AA, 265)

Köpəyin iyə düşəni tuladan bərk qaçar. (AA, 266) “Köpeğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar.”

Badnan gälän, badnan gedär. (AA, 268) “Kötülükle gelen kötülükle gider.”

Qurddan qorxan qoyun saxlamaz. (AA, 268)

Quşdan qorxan darı äkmäz. (AA, 269)

Quyu qazıyan ävväl özü düşär. (AA, 269)

Quzusuna qıymayan kabab yeyä bilmäz. (AA, 269)

Zar ilä olan, zor ilä olmaz. (AA, 272)

Malını yemäyänin malını yeyärlär, ölüsünü dä soyärlär. (AA, 272)

Mäkruh yeyänä haram söz yaraşar. (AA, 273)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Meydana girän köpäk kötäkdän qorxmaz. (AA, 273)

Meyxanada yazılan mäktub cähännämdä oxunar. (AA, 274)

Bar verän ağaca daş atarlar. (AA, 274)

Cıdanı oğurlayan yerini bilär. (AA, 274)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Oduna gedänin baltası iti olar. (AA, 280)

Oğlana balacalıqda qız verän çox olar. (AA, 281) “Oğlana çocukluğunda kız veren çok olur.”

Oğlum oğul olsun, ona tapılmayan qız olsun. (AA, 281)

Oğlunu sevän-gälinin sevär, qızını sevän-küräkänin. (AA, 281) “Oğlunu seven gelinini de sever, kızını seven eniştesini de.”

Oğlunu sevän-gälinin sevär, qızını sevän-küräkänin. (AA, 281)

Oruç tutmayanın oğluna Ramazan adı qoyarlar. (AA, 283)

Oynaşa ümid olan ärsiz qalar. (AA, 283)

Öküzü olana borc gön verärlär. (AA, 284)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün. (AA, 285)

Ävväl qaçan canını qurtarar. (AA, 286)

Ävväli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286)

Küräyә düşmäyän dämır yumşalmaz. (AA, 287)

Elä elä ki, bir dā bazara şor satan gälsin. (AA, 288)

Bahalıqda çöräyini äsirgäyän ucuzluqda yalqız qalar. (AA, 289)

Gäzär divanä divanä parası olmayan därviş. (AA, 289)

Pay bölänä pay qalmaz. (AA, 289)

Pay paylayan payından olar. (AA, 289)

Payını yalgız yeyän payını dişi ilä tutar. (AA, 290)

Bazarı kasad olan mädänä gäräk olsun. (AA, 290)

Bäkmäz satana da lä'nät, bäkmäz alana da! (AA, 291)

Bäkmäz satana da lä'nät, bäkmäz alana da! (AA, 291)

Pendir yeyän su axtarar. (AA, 291)

Pirini tanımayanın aqibäti pis olar. (AA, 291)

Rahat oturana nä vali gälär, nä hakim. (AA, 292)

Ruzisi gälän zaman köpäyi yuxu tutar. (AA, 292)

Küläkdä yatanın cin atı olar. (AA, 292)

Säbir edän muradına yetişär. (AA, 293)

Kar özünä särf eläyäni eşidär. (AA, 294)

Saman yeyän eşşäk torbasını özü daşıyar. (AA, 295)

Saz olan yerdä sözü saza verärlär. (AA, 296)

Särçädän qorxan dan äkmäz. (AA, 297)

Damazlığını yeyän tamarzı qalar. (AA, 297)

İsti sevän tüstüsünä dözär. (AA, 298)

Süfrädän qalanı itä atarlar. (AA, 299)

Söhbät ilä qarıyan, qämdän, qüssädän azad olar. (AA, 300)

Axırda gälän qapını örtär. (AA, 300)

Axırda gülän yaxşı gülär. (AA, 300)

Ağaç tutan baş yarandan çoxdur. (AA, 300)

Ağac gätiränin ävväl özünü döyärlär. (AA, 300)

Söz çox olan yerdä yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözünü bilmäyän ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Su olan yerdä abadlıq olar. (AA, 303)

Suda boğulan saman çöpündän yapışar. (AA, 303)

Sudan ayrılan balığın oddan qorxusu olmaz. (AA, 304)

Suda batan ilana da sarılar. (AA, 304)

Sürüdän ayrılan qoyunu qurd yeyär. (AA, 304)

Süd verän inäyi kəsmäzlär. (AA, 304)

Süddä ağzı yanan, qatığı üfläyä-üfläyä içär. (AA, 304)

Südün dadını qısır ämän dana bilär. (AA, 305)

Çaxır paxır açandır. (AA, 307)

Çaxır içän malın itirär, bäng çäkän-ağlın. (AA, 307)

Çaxır içän malın itirär, bäng çäkän-ağlın. (AA, 307)

Seytanla ortağ olan buğda äkär-saman biçär. (AA, 307)

Täqdär ilä yazılan, tädbir ilä pozulmaz. (AA, 308)

Tarlada izi olmayanın süfrädä üzü olmaz. (AA, 308)

Daş atan bälli—baş atan bälli. (AA, 309)

Daş atan bälli—baş atan bälli. (AA, 309)

Daş atana—çöräk at. (AA, 309)

Daş quyuya düşän kimi düşüb. (AA, 311)

Dayça nä qädär bärk qaçsa, arabanı çäkän atdır, at! (AA, 313) “Tay ne kadar hızlı koşsa da arabayı çeken attır, at!”

Tazısız ova gedän evä dovşansız qayıdar. (AA, 313)

Täk gäzän dananı qurd yeyär. (AA, 314)

Tez qaçan, tez yorular. (AA, 315)

Tez parıldayan tez dä sönär. (AA, 315)

Tox ikän yeyän, dişi ilä özünä qäbir qazıyar. (AA, 315)

Torpaqnan oynayan ac qalmaz. (AA, 316)

Duz-çöräk qädri bilmäyän itdän dä alçaqdır. (AA, 317)

Ulamağını bilmäyän köpäk, sürüyä qurd gätirär. (AA, 318)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Usta äli däymäyän iş haramdır. (AA, 318)

Uzaqdan baxana dava asan görünür. (AA, 319) “Uzakan bakana kavga kolay görünür.”

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Qaşqası böyük olanın sözü çox danışılar. (AA, 320) “Ünü büyük olanın sözü çok edilir.”

Ustadına gäch baxanın gözlərindən qan damar. (AA, 320)

Vaxtsız açılan gül tez solar. (AA, 321)

Vaxtsız banlayan xoruzun başını kəsərlər. (AA, 321) “Vakitsiz öten horozun başını keserler.”

Vaxtını itirän bəxtini itirär. (AA, 321)

Varını veränin kisəsi boş qalar. (AA, 321)

Vätäni sevmäyän insan olmaz, olsa, ol şäxsdä vicdan olmaz. (AA, 322)

Ya bil, ya bir biländän soruş. (AA, 323)

Yağışdan qaçan doluya düşär. (AA, 325)

Yalançının ipiylä quyuya düşän quyuda qalar. (AA, 326)

Yarası avand olanın tábibi qabağına çıxar. (AA, 327) “Yarası iyileşecek olanın tâbibi önüne çıkar.”

Ertäyä qalan bäladan qorxma. (AA, 327) “Yarına kalan, geride kalır.”

Ertäyä qalan, arxaya qalar. (AA, 327)

Yavaş gedän çox gedär. (AA, 329)

Asta gedän mänzil kəsär. (AA, 329) “Yavaş giden menzil tutar (yol alır).”

Asta gedän yorulmaz, yürüyän yolda qalar. (AA, 329)

Yavaş gedän yorulmaz. (AA, 329)

Piyada gäländän at almayı öyränmä. (AA, 329)

Yayda ayran tapmayan qışda yorğan tapmaz. (AA, 330)

Yazda başı bişənin qışda aş bişər. (AA, 330)

Yazda buza yerikləyən, qışda göbäləyə yeriklər. (AA, 330)

Yayda kölgədə yatan qışda qar üstü yatar. (AA, 330)

Yazda yatan, qışda üşüyər. (AA, 331)

Yazda ilandan qorxan, qışda çatıdan qorxar. (AA, 331)

Yel ilə gələn, sel ilə gedər. (AA, 331)

Yaldan tuta bilməyən quyruqdan heç tuta bilməz. (AA, 332)

Yeməyini yalnız yeyən yükünü özü qaldırar. (AA, 332)

Yetimə öyüd verən çox olar, çörək verən az. (AA, 333)

Yetimə öyüd verən çox olar, çörək verən az. (AA, 333)

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İlan vuran ala çatıdan qorxar. (AA, 334)

İlan vuran yatar, ac yatmaz. (AA, 334)

İlanın boğazına girən çıxmaz. (AA, 335)

İldə başa gəlməyən, dildə başa gələr. (AA, 335)

İyirmi mədaxili, iyirmi bir məxarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

İyirmisində yel çəkən altmışında sızıldar. (AA, 338)

Yoxsulluğa düşməyən varlılığın qədrini bilməz. (AA, 338)

Yol ilə gedən yorulmaz. (AA, 339)

Yüz "vur" deyəndən bir vuran yaxşıdır. (AA, 341)

Yüz "vur" deyəndən bir vuran yaxşıdır. (AA, 341)

Üzünü xalqa çevirənin arxası möhkəm olar. (AA, 342)

Üzü üstə gələni arxası üstə çevirməzlər. (AA, 342)

Zəhmət çəkən bal yeyər. (AA, 343)

Zəhmət çəkməyən rahatlığın qədrini bilməz. (AA, 343)

Varlılığa tələsən yoxsulluğa tez düşər. (AA, 347)

Zərrəcə eşqi olanın dəryaca tabı gərək. (AA, 348)

Zindana səbr eyləyən, axır taxta çıxar. (AA, 348)

Zorla qədən köpək qoyuna fayda verməz. (AA, 348)

Zülm ilə abad olan, bir gün gələr bərbad olar. (AA, 349)

Zülm ilə bərbad olan, ədl ilə abad olar. (AA, 349)

1.3.2.“-DİK” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Əqrəb etməz əqrəbaya əqraba etdiyini. (AA, 34)

Alacağını yadında saxladığın kimi, verəcəyini də yadında saxla. (AA, 37)

Altını görmediyin qabdan su içmə. (AA, 43)

Ananın keçdiyi köprüdən qızı da keçər. (AA, 45)

Ataların səpdiyi oğullara mirasdır. (AA, 61)

Bəy dediyin nədir, bəyənmədiyin nədir? (AA, 89)

Dağ dediyin ucalıqdır, ucalıq. (AA, 120)

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121) “Dağdan gelir dağ arabası, hiç kimsenin bindiği yok.. Dokumacı dokur nazik bezi, hiç kimsenin onu giydiği yok.”

Dağdan galir, dağ arabası, heç kim onu mindiyi yox, culfa toxur nazik bezi, heç kim onu geydiyi yox. (AA, 121)

Dävənin yemədiyi ot, ya başını ağrıdar, ya qıçını. (AA, 141)

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

Älin ilä qoymadığın şeyä däymä. (AA, 175)

Ärik bağın yoxdur ki, bıldırcının neca bir quş olduğunu biläsän? (AA, 179)

Özünä qıymadığını, özgäyä qıyma. (AA, 256)

Yoldaşım mänä de sänin kim olduğunu deyim. (AA, 339)

1.3.3.“-mİş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat Fiil Grubu

Dävəsi ölmüş äräbäm! (AA, 141)

Dişi düşmüş boz öküz, qoşulub cöngälärä. (AA, 148)

Vaxtında görülməmiş iş həmişə görülməmiş qalar. (AA, 321)

Vaxtında görülməmiş iş həmişə görülməmiş qalar. (AA, 321)

1.3.4.“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

Öküz olacaq dana poxundan bilinär. (AA, 284)

Axırı fana olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

1.4.İSİM-FİİL GRUBU

Muharrem Ergin; isim fiil grubunun fiil isimleri üzerine kurulduğunu ve bu grubun asıl unsurunun fiil isimleri olduğunu bu sebeple de sonda bulunduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 395).

İsim-fiil grubunu bir hareket ismi ile ona bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubu şeklinde ifade eden Leylâ Karahan; hareket isminin , -mAk, -mA ve –İş ekleri ile yapıldığını, grubun ana unsurunun hareket ismi olduğunu ve sonda bulunduğunu belirtir (Karahan, 2012: 55).

Tuncer Gülensoy ise hareket isimlerinin -ma /-me ve –iş /-iş eklerini kullanarak isim fiil grubu meydana getirebildiklerini ve bu şekilde oluşan isim-fiil gruplarının iş isimleri yaptığını ifade eder (Gülensoy, 2003: 376).

Günay Karaağaç, isim-fiil grubunun cümle ve söz öbekleri içinde, ad ve sıfat görevi yaptığını ve varlıkların eylem özelliklerini belirten ya da varlıkların hareketleri yüzünden sonradan kazandıkları sıfatların yalnızca bu öbekte ifade edilebileceğini belirtir (Karaağaç, 2013: 454)

1.4.1.“-mAK” İsim-Fiil Eki ile Kurulan İsim-Fiil Grubu

Ac qalmaq borclu olmaqdan yaxşıdır. (AA, 14)

Ac qalmaq borclu olmaqdan yaxşıdır. (AA, 14)

Acdan ummaq olmaz. (AA, 16)

Ağa ilə nökarin arasına girmək olmaz. (AA, 22)

Ağaya söz anlatmaq—dağı yerindən qopartmaq. (AA, 24)

Ağaya söz anlatmaq—dağı yerindən qopartmaq. (AA, 24)

Ağzı ayrını boynunun ardından tanımaq olar. (AA, 27)

Ağılsız adama nəsihət etmək, dənizə su tökmək kimidir. (AA, 34)

Ağılsız adama nəsihət etmək, dənizə su tökmək kimidir. (AA, 34)

Alim olmaq asandır, adam olmaq çətin. (AA, 40)

Alim olmaq asandır, adam olmaq çətin. (AA, 40)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söyləmək, iki eşitmək üçündür. (AA, 41)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söyləmək, iki eşitmək üçündür. (AA, 41)

Allahın işini bilmək olmaz. (AA, 42)

And içmək, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynəyəsən. (AA, 46)

Əsil almaq çətin, saxlamaq ondan çətin. (AA, 52)

Əslində olmayanı astarlamaq olmaz. (AA, 53)

At almağa cahil gedär, qız almağa axıl. (AA, 56)

At almağa cahil gedär, qız almağa axıl. (AA, 56)

At at ilə yola gedär, söz arpa kəsməkdədir. (AA, 56)

Ata malından mal olmaz, özün qazanmaq qärək. (AA, 59)

Ata olmaq asandır, atalıq öyrənmək-çətin. (AA, 60)

Ata olmaq asandır, atalıq öyrənmək-çətin. (AA, 60)

Od ilə oynamaq olmaz. (AA, 64)

Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayaq üstə ölmək diz üstə yaşamaqdan yaxşıdır. (AA, 69)

Ayran içməyə gəlmisən, yoxsa ara açmağa?! (AA, 72)

Ayran içməyə gəlmisən, yoxsa ara açmağa?! (AA, 72)

Azadlıq gözəl yaşamaq üçündür. (AA, 74)

Yarımçıq bilməkdən heç bilməmək yaxşıdır. (AA, 74)

Yarımçıq bilməkdən heç bilməmək yaxşıdır. (AA, 74)

Baxmaqla öyrənmək olsa, itdən qəssab olar. (AA, 79)

Baş əyməklə baş ağrımaz. (AA, 82)

Baş vermək olar, sirr vermək olmaz. (AA, 83)

Baş vermək olar, sirr vermək olmaz. (AA, 83)

Başlanmış iş yarı olmaq deməkdir. (AA, 85)

Bacarırsan aslan ol, tülkü olmaq asandır. (AA, 87)

Mən gəldim gəlin görməyə, gəlin getdi təzək yığmağa. (AA, 88)

Mən gəldim gəlin görməyə, gəlin getdi təzək yığmağa. (AA, 88)

Bây ilä dolaşmaq, diräklä güläşmäyä bänzär. (AA, 89)

Bây ilä dolaşmaq, diräklä güläşmäyä bänzär. (AA, 89)

Biçimsiz bir libası biçimli geymək hünərdir. (AA, 90)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortağ ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istäyirsänsä, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir almağın bir də qaytarmağı var. (AA, 94)

Bir dəfä görmək, iki dəfä eşitmäkdən yaxşıdır. (AA, 95)

Bir dəfä görmək, iki dəfä eşitmäkdən yaxşıdır. (AA, 95)

Bir äl ilä qarpız tutmaq olmaz. (AA, 96)

Bir it hürmäklä karvan qayıtmaz. (AA, 97)

Bir daşla iki sərçä vurmaq olmaz. (AA, 98)

Biz gäldik gälin görmäyä, gelin gättdi täzäk yığmağa. (AA, 100)

Biz gäldik gälin görmäyä, gelin gättdi täzäk yığmağa. (AA, 100)

Böyük daş götürmək vurmamak älamätidir. (AA, 103)

Can demäklä can äskilmäz. (AA, 105)

Xäsisdən qışda buz almaq olmaz. (AA, 108)

Comärd demäklä—maldan etdilär, igid demäklä—candan etdilär. (AA, 109)

Comärd demäklä—maldan etdilär, igid demäklä—candan etdilär. (AA, 109)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çox bilib az danışmaq, igidin länğäridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Çox bilmək istäyän, çox da çalışsın gäräk! (AA, 117)

Çox varlanmaq və çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Çox varlanmaq və çox danışmaq, insanı məhv edər. (AA, 118)

Dadananla quduranı saxlamaq olmaz. (AA, 119)

Damımız uçdu, dam kürəməkdən qurtardıq. (AA, 123)

Dəli ilə tapmaqdan, ağıllı ilə itirmək yaxşıdır. (AA, 128)

Dəlidən ağıl ummaq olmaz. (AA, 129)

Demək asandır, yerinə yetirmək çətin. (AA, 132)

Dənizi çömçə ilə boşaltmaq olmaz. (AA, 133)

Dərlənməmiş güldən dəstə bağlamaq olmaz. (AA, 134)

Dəryaya daş atmaqla suyu bulanmaz. (AA, 137)

Dəvəni palaz altında gizlətmək olmaz. (AA, 139) “Deve kilim altında gizlenmez.”

Dilin bələsıdır uzunçu olmaq, arıflar işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dilin bələsıdır uzunçu olmaq, arıflar işidir, sükuta dalmaq. (AA, 145)

Dini dinara satmaq olmaz. (AA, 146)

Dirini öldürmək olar, ölünü diriltmək olmaz. (AA, 147)

Dirini öldürmək olar, ölünü diriltmək olmaz. (AA, 147)

Diş qurdalamaqla qarın doymaz. (AA, 147)

Divan ilə divanlıq eləmək olmaz. (AA, 148)

Düz danışanı utandırmaq olmaz. (AA, 149)

Don tapmaq asandır, dost tapmaq çətin. (AA, 152)

Don tapmaq asandır, dost tapmaq çətin. (AA, 152)

Dostla dağı tez aşmaq olar. (AA, 155)

Toy borcu ilə ev almaq olmaz. (AA, 159)

Dünyada ən zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

El ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 167)

Əl bulaşdırmağa dəyməz. (AA, 168)

Əl-ələ verməklə dağı dağ üstə qoymaq olar. (AA, 169)

Ən böyük igidlik sözü üzə deməkdir. (AA, 177)

Ərə getmək asandır, ər donu tikmək çətin. (AA, 178)

Ərə getmək asandır, ər donu tikmək çətin. (AA, 178)

Əski düşmənin dost olmağı fürsət tapmaq üçündür. (AA, 180)

Eşşayın qulağını kəsməklə köhlən olmaz. (AA, 182)

Eşşək Məkkəyə getməklə hacı olmaz. (AA, 182)

Əti dırnaqdan ayırmaq olmaz. (AA, 183)

Ətək öpməklə ağız aşınmaz. (AA, 184)

Evlənmək su içmək deyil. (AA, 188)

Artıq yemək haramdır. (AA, 191)

Fələyə bel bağlamaq olmaz. (AA, 191)

Fürsət qanadlı bir quşdur, əldən qaçırtmaq olmaz. (AA, 192)

Gəlmək bizdən, yola salmaq sizdən. (AA, 196)

Gəlmək qonaqdan yola salmaq ev yiyəsindən. (AA, 196)

Cavanlığın qədrini bilmək gərək. (AA, 197)

Gənclik gözəllik deməkdir. (AA, 197)

Cavanlıq gözəllikdir, onu boyamaq artıqdır. (AA, 197)

Darvaza qapısını bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Darvaza qapısının bağlamaq olar, xalqın ağzın bağlamaq olmaz. (AA, 199)

Gözsüz yaşamaq olar, vətənsiz yox. (AA, 202)

Qürbätdä öyünmək hamamda oxumağa bənzər. (AA, 203)

Qürbätdä öyünmək hamamda oxumağa bənzər. (AA, 203)

Qürbätdä öyünmək hamamda oxumağa bənzər. (AA, 203)

Qürbätdən vətənə qayıdanda sevinmək olmasaydı, qürbət safari. (AA, 203) “Gurbetten vatana döndüldüğündə sevinmək olmasaydı, gurbet haram olurdu.”

Gözälə baxmaq göz qaydasıdır. (AA, 206)

Gözälə baxmağın könül sefası var. (AA, 206)

Xəbar almaq eyib deyil, öyrənməmək eyibdir. (AA, 207)

Haqq yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 209)

Xalqın ağzını bağlamaq olmaz. (AA, 209)

Xam yer axtarır bostan atmağa. (AA, 210)

Xırman doymak kişi işidir. (AA, 212)

Xəstə yatmaq, xəstəyə baxmaqdan yaxşıdır. (AA, 213)

Xəstə yatmaq, xəstəyə baxmaqdan yaxşıdır. (AA, 213)

Xəstəyə naz eləmək həkimə yaraşmaz. (AA, 214)

Xəşil bişirmək bilmir, aşbazlıq iddiası edir. (AA, 214)

Heyvana çuluna görə, insana geyiminə görə qiymət vermək düz deyil. (AA, 215)

Halva-halva deməklə ağız şirin olmaz. (AA, 217)

Hamı çox yaşamaq istər, amma qocalıq istəməz. (AA, 218)

Hamı ilə xoş görüşmək ədavəti yox eylər. (AA, 218)

İti qaçan atı məhmizləməyin mə'nası yoxdur. (AA, 220)

Elm oxumaq—İynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

Elm oxumaq—İynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

Elm oxumaq—İynä ilä gor qazımaq demäkdir. (AA, 231)

El yandıran şamı söndürmək olmaz. (AA, 232)

İnsan qocaldıqca aynaya baxmağı az istär. (AA, 233)

İtä atmağa daşı yoxdur. (AA, 239)

Yaxşı dostları qılıncla da ayırmaq olmaz. (AA, 242)

Qanmaza arvad olmaqdansa, çərçiyä ulaq olmaq yaxşıdır. (AA, 248)

Pälängä ät yemäyi, keçiyä ot yemäyi öyrätmäzlär. (AA, 248)

Pälängä ät yemäyi, keçiyä ot yemäyi öyrätmäzlär. (AA, 248)

Qar suyundan qaymaq olmaz. (AA, 248)

Qarğa döşünü çäkmäklä qaz olmaz. (AA, 249)

Qarı qabağına tökmäklä dävä pambıqdan çıxmaz. (AA, 250)

Qarpız kasmäklä ürək böyümär. (AA, 250)

Qartalı uçuşundan tanımaq olar. (AA, 251)

Qıymätdän düşmək istämirsänsä, heç kəsin qıymätdän düşməsinä çalışma. (AA, 259)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinä düşär. (AA, 262)

Koroğlunu tutmağa bir keçäl Hämzä gäräk. (AA, 267)

Kosa getdi saqqal gätirmäyä bıǵı da qoydu gäldi. (AA, 267) “Köse gitmiş sakal getirmeye, bıyığı da bırakmış gelmiş.”

Zärlä gözällik almaq olmaz. (AA, 272)

Namä yazmaq asandır, yetirmək çätin. (AA, 273)

Märd igid täk qalmaqdan qorxmaz. (AA, 273)

Cidani çuvalda gizlətmək olmaz. (AA, 274) “Mızrak çuvalda gizlenmez.”

Cida ilə qulağa, bambıq yeritmək olmaz. (AA, 274) “Mızrak ile kulağa pamuk sokulmaz.”

Minnət ilə behiştə getməkdənsə, minnətsiz cəhənnəmə getmək yaxşıdır. (AA, 275)

Minnət ilə behiştə getməkdənsə, minnətsiz cəhənnəmə getmək yaxşıdır. (AA, 275)

Ördäyi bağlamaya ipək gərək, yar ilə oynamağa ürək gərək. (AA, 286)

Ördäyi bağlamaya ipək gərək, yar ilə oynamağa ürək gərək. (AA, 286)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çäkiç ol, üstä ol. (AA, 287)

Elä don geymək gərək ki, yamağı evdä tapıla. (AA, 287)

Saqqız çeynämäklä qarın doymaz. (AA, 295)

Säkkiz gün ömrä doqquz gün çalışmaq lazımdır. (AA, 296)

Sıçanı öldürmək pişiyä oyundur. (AA, 298)

Sirr saxlamaq mürdlikdir. (AA, 298)

Su götürmäklä deryadan su äksik olmaz. (AA, 303)

Çaxırı iç şir böyrü yırtmağa, içmä qarğalar gözünü dälsin. (AA, 306)

Tulanın quyruğunu kasmäklä köpək olmaz. (AA, 313) “Tazının kuyruğunu kesmekle köpek olmaz.”

Duz-çöräyin qädrini bilmək gərək. (AA, 316)

Piyada gäländän at almayı öyränmä. (AA, 329)

Yazıdan qaçmaq olmaz. (AA, 330)

Yerä düşmäklä gövhär qiymatdän düşmäz. (AA, 333)

Yoldan çıxmaq eyib deyil, yola gälmämək eyibdir. (AA, 339)

Yoldan çıxmaq eyib deyil, yola gälmämək eyibdir. (AA, 339)

Yovşan başlämäklä çämänzar olmaz. (AA, 340)

Yüz eşitməkdən bir görmək yaxşıdır. (AA, 341)

Yüz eşitməkdən bir görmək yaxşıdır. (AA, 341)

Zalıma rəhm etmək məzluma zülm etməkdir. (AA, 343)

Zalıma rəhm etmək məzluma zülm etməkdir. (AA, 343)

Zaman pul deyil, onu qaytarmaq olmaz. (AA, 344)

Zəmanəyə uymaq gərək. (AA, 344)

Zaman ilə hesablaşmaq gərək. (AA, 344)

Zərərin yarısından qayıtmaq da xeyirdir. (AA, 344)

Varlı olub qəm-qüssə ilə yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürrəm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) “Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir.”

1.5.ZARF-FİİL GRUBU

Leylâ Karahan konuyla ilgili; bir zarf-fiil ile bu zarf-fiile bağlı olan tamlayıcı veya tamlayıcılardan kurulan kelime grubudur tanımını yapar ve zarf-fiil gruplarının söz diziminde zaman, sebep, şart, bağlama gibi işlevlerle yer aldıklarını belirtir (Karahan, 2012: 57).

Tahsin Banguoğlu ise zarf-fiillerin, fiilin zarf görevine girmek için aldığı özel durumlar şeklinde tanımladığı zarf-fiil grubunun tamamen zamana bağlı olmadıklarını ve bu yönüyle isim-fiillere benzediklerini ve sıfat-fiillerden ayrıldıklarını belirtir (Banguoğlu, 2007: 428).

1.5.1.“-AndA” Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu

Abdal oynayanda qar yağar. (AA, 11)

Adam danışanda utanar, dalaşanda utanmaz. (AA, 19)

Ağacı baltalayanda "sapı mändəndir" demiş. (AA, 22)

Ağac sınında baltalı da gələr, baltasız da. (AA, 23) “Ağac kırıldığında baltalı da gelir baltasız da.”

Ağac körpə olanda qara yeldən qoruyarlar. (AA, 23)

Ağac bar verändä başını aşağı dikär. (AA, 23)

Ağı qaradan seçändä gäl. (AA, 30)

Ağıllı dostunu hər zaman xatırlar, ağılsız isə iş düşändä. (AA, 32)

Allah verändä yox yerdän verär. (AA, 41)

Allah vermäyändä bändä neyläsin?! (AA, 41)

Ana olanda kişi anası ol. (AA, 45)

Araba qırılarda yol göstärän çox olar. (AA, 48)

Aslan qocalanda siçan yuvasını gözläyär. (AA, 51)

Aslan qocalanda üz gözünä qarışqa daraşar. (AA, 51)

Aslan öländä də aslandır. (AA, 51)

Aslan qocalanda başına çaqqallar toplaşar. (AA, 51)

Şir qocalanda özünä gülmäyi gälär. (AA, 53)

Aş daşanda käfkir baha olur. (AA, 53)

Aşağıdan yuxarı gäländä xeyir olar. (AA, 53)

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırar. (AA, 54)

At minändä vəräm olmaz. (AA, 56)

At öländä yähəri qalar, adam öländä—adı. (AA, 58)

At öländä yähəri qalar, adam öländä—adı. (AA, 58)

Ata minändä özünü unutma, atdan düşändä atını. (AA, 59)

Ata minändä özünü unutma, atdan düşändä atını. (AA, 59)

Ata nal çaxıldığını görändä qurbağa ayağını uzatır. (AA, 60)

Ayaqqabı dar olanda dünya başa zindan olur. (AA, 69)

Ayının boğazına su çıxanda, balasını ayağının altına alar. (AA, 70)

Bäxt dönändä burunun suyu gözä damar. (AA, 78)

Balıq balığı udmasa-däryanı balıq tutar. (AA, 80)

Baş ağrıyanda Allah yada düşür. (AA, 82)

Bäla gäländä "gäliräm" demär. (AA, 88)

Dälläk dälläyin başını qırxanda pul almaz. (AA, 88)

Bir ağaca çıxanda hamı budaqları silkälämä. (AA, 93)

Biri od olanda o biri su olar. (AA, 99)

Canavar tək qalanda başına çaqqallar yığışar. (AA, 105)

Çoban çox olanda qoyunu qurd yeyär. (AA, 115)

Çolaq koru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118)

Därgahın qapısı açıq olanda köpəyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Dävä bostana girändä elä bilär onu heç kim görmür. (AA, 138)

Dävä oynayanda qar yağar. (AA, 140)

Dävəquşu yükä gäländä, qanadlarını göstärär. (AA, 140) “Devekuşu yüke geldiğinde kanatlarını gösterir.”

Düşman çox olanda qaçmaq da märdlikdändir. (AA, 163)

Düşmən yaxandan tutanda it ätäyindän tutar. . (AA, 163)

Äcäl gäländä soruşmaz ki, oğul-uşağın neçädir. (AA, 165)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

El däli olanda mollaya gedär, molla däli olanda hara gedär? (AA, 168)

Äldän älä keçändä pulu sayarlar. (AA, 171)

Äldän gedän älä gälmäz. (AA, 172)

Xalqa it hürändä bizä çaqqal ulayar. (AA, 172)

Änliklä sürmä çox olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşəğin canı yandığında attan hızlı kaçar.”

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Eşşäk anqıranda itin başı ağrıyar. (AA, 182)

Eşşäk tapılanda yük vuran çox olar. (AA, 182)

Ät iylänändä itä toy olur. (AA, 183) “Et koktuğunda ite düğün olur.”

Ät iylänändä duz säpärlär, duz iylänändä nä säpärlär? (AA, 183) “Et koktuğunda tuz serperler, tut koktuğunda ne serperler?”

Ät iylänändä duz säpärlär, duz iylänändä nä säpärlär? (AA, 183)

Evdä qonaq olanda uşağa acıqlanmazlar. (AA, 186)

Köç qayıdanda axsaq keçi qabağa düşär. (AA, 199) “Göç döndüğünde aksak keçi öne düşer.”

Göz gözä alışanda ayrılıq çätin olar. (AA, 202)

Qürbätdän vätänä qayıdanda sevinmək olmasaydı, qürbät safari. (AA, 203) “Gurbetten vatana döndüğünde sevinmek olmasaydı, gurbet haram olurdu.”

Gül solduğunda bülbul ağlar. (AA, 204)

Xan arıqlayanda räiyyätin canı çıxar. (AA, 210) “Han zayıfladığında reayanın canı çıkar.”

Arvad iki olanda ev süpürülməmiş qalar. (AA, 211)

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218) “Herkes susunca can oldu, ben susunca kan oldu.”

Hamı dinändä can oldu, män dinändä qan oldu. (AA, 218)

İki adam danışanda üçüncüsü danışmaz. (AA, 226)

Adam ac olanda pendir-çöräk dä lüzizdir. (AA, 233)

Adam qocalanda gözü qazanın dibində olur. (AA, 234)

Adam qocalanda ikinci dəfə uşaq olur. (AA, 234)

İşi düşəndə arar mənə, işim düşəndə qovar mənə. (AA, 236)

İşi düşəndə arar mənə, işim düşəndə qovar mənə. (AA, 236)

İt it ilə dalaşanda, qurd körpünü aşar. (AA, 238)

İt quduranda yiyəsini də qapar. (AA, 238)

Yaxşı olanda—xanımdan, pis olanda—kənizdən. (AA, 243)

Yaxşı olanda—xanımdan, pis olanda—kənizdən. (AA, 243)

Qarğanın səsi çıxanda qar gəlir. (AA, 250)

Qarın tox olanda çox şey yada düşər. (AA, 250)

Keçinin başı gicişəndə buynuzunu çobanın çomağına sürtər. (AA, 253) “Keçinin başı kaşındığında boynuzu çobanın çomağına sürter.”

Pişik evdən çıxanda, siçanlar baş qaldırır. (AA, 253)

Kəfən havayı olanda adam özünü öldürməz. (AA, 254) “Kefen bedava olduğunda adam kendini öldürmez.”

Özündə olmayanda qonşuya gedərsən, qonşunda olmayanda hara gedərsən? (AA, 256)

Köpək qocalanda, qurda gülünc olar. (AA, 266)

Qurd qocalanda toplana məsxərə olar. (AA, 268)

Köhlən at yeriyəndə toz qopar. (AA, 270)

Leylak gününü tak-takla keçirdər, leş görəndə quzğuna dönər. (AA, 271)

Kasıb geyəndə soruşarlar—haradandır? (AA, 275) “Miskin giydiğinde sorarlar; nereden aldın?”

Noxudların hesabına baxanda görünür heç bayram olmayacaq. (AA, 279)

O yağış olanda sen torpaq ol. (AA, 280)

Oba yiyəsiz qalanda donuz täpâyä çıxar. (AA, 280)

Öküz özünə yonca äkändä başı ağrılar. (AA, 284)

Bazarda bez ucuz olanda adam özünü öldürmüz. (AA, 290)

Sän mollaya gedändä, män molladan gälirdim. (AA, 297)

Növbä bizä gäländä çırağın yağı qurtarar. (AA, 298) “Sıra bize geldiğinde mumun yağı biter.”

Növbä yetimä çatanda qaşığın дәstәsi sınar. (AA, 298)

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Sirkä tünd olanda öz küpünü partladar. (AA, 299) “Sirke keskin olduğunda kendi küpünü patlatır.”

Su suya qarışanda güclü olar. (AA, 303)

Sürüyä qurd gäländä köpәyi yuxu tutar. (AA, 304)

Daş bir yerdä qalanda göyärär. (AA, 309)

Yel әsәndә yellänär, yol görändä yollanar. (AA, 331)

Yel әsәndә yellänär, yol görändä yollanar. (AA, 331)

Tәzә evä köçәndә, köhnә evin ocağından kül götürәrlar. (AA, 333)

Yer yiyәsiz olanda, donuz täpâyä çıxar. (AA, 333)

Yetimin ağzı әşә çatanda, başı daşә дәyär. (AA, 333) “Yetimin ağzı әşә kavuştuğunda, başı taşә değär.”

Dövlәtli yanını qaşıyanda, kasıb elә bilär ona pul verir. (AA, 346)

Varlı yoxsullaşanda әlli il, дәstgahını pozmaz. (AA, 346) “Zengin yoxsullaştığında әlli yıl tezgahını bozmaz.”

Varlının əlini bıçaq kəsəndə, yoxsul köynəyini parçalar. (AA, 346)

Varlının arvadı öləndə yorğan-döşəyi təzələnər, kasıbın arvadı öləndə yorğan-döşəksiz qalar. (AA, 347) “Zenginin karısı öldüyündə yorğan-döşəgi yenilənir, fakirin karısı öldüyündə yorğan-döşəksiz kalır.”

Varlının arvadı öləndə yorğan-döşəyi təzələnər, kasıbın arvadı öləndə yorğan-döşəksiz qalar. (AA, 347)

1.5.2.“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu

Adam istəsə dağı dağ üstə qoyar. (AA, 19)

Adını verirsən, dadını da ver. (AA, 21)

Ağan eşşək də olsa, "hoş" demə. (AA, 24)

Ağız yeməsə, üz utanmaz. (AA, 25)

Ağ divara hansı rəngi yaxsan, tutar. (AA, 29)

Ala qarğa suya düşsə də qaz ola bilməz. (AA, 37)

Alacaq çox qalsa, yaddan çıxar. (AA, 37)

Alan olmasa, satan da olmaz. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölər. (AA, 37)

Aləmi plov tutsa, ala qarğa xörəyini bilər. (AA, 39)

Allah bir yandan bağlasa, bir yandan açar. (AA, 40)

Allah dəvəyə qanad versəydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Arpa onun yoxdursa, dadlı dilin də yoxdur?! (AA, 50)

Arsıza üz göstərsən, yaxandan yapışar. (AA, 50)

Əslə olmasaydı, Kərəm dağlara düşməzdi. (AA, 53)

At minməyən at minsə, çapa çapa öldürər. (AA, 56)

Ata qırx yaşında qiymət versən, qiyamət meydanında sorarsan. (AA, 59)

Atana necə baxarsan, övladın da sənə elə baxar! (AA, 62)

Od olsa özünü yandırar. (AA, 63)

Od yanmasa tüstüsü çıxmaz. (AA, 63)

Atı at yanında bağlarsan həmrəng olmasa, həmxasiyyət olar. (AA, 64)

Atın yürək isə min çap. (AA, 65)

Atlas nə qədər köhnə olsa, patava olmaz. (AA, 65)

Ovçu nə qədər hiylə bilsə ov o qədər yol bilər. (AA, 66)

Ayağına daş toxunsa, məndən bilər. (AA, 68)

Ayaq gətirməsə, əl də gətirməz. (AA, 68)

Ayaq getməsə, əl də getməz. (AA, 68)

Ayaq yeriməsə, lapir düşməz. (AA, 69)

Eyibli eybini bilsə, başına kilim örtər. (AA, 71)

Baba paltarı geyərsən, baba olarsan. (AA, 75)

Bağa baxarsan bağ olar, baxmazsan dağ olar. (AA, 77)

Baxmaqla öyrənmək olsa, itdən qəssab olar. (AA, 79)

Balıqı nə vaxt tutsan təzədir. (AA, 80)

Balta ağac kəsməzdi, sapı ağac olmasaydı. (AA, 81)

Baş hara gedərsə, ayaq da ora qədər. (AA, 83)

Bəla cana gələcəksə, mala gəlsin. (AA, 88)

Bilsəydim atımın ölümünü, qulağı dolusu dəriyə satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu dəriyə satardım.”

Min bilən olsan, bir biləndən soruş. (AA, 92)

Min xala yığılsa, bir ananın yerini verməz. (AA, 92)

Min il qanqal otlasan, ağzın dəvə ağzına oxşamaz. (AA, 93)

Bir adamı tanımaq istəsən, ya ortaql ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Bir adamla dost olmaq istəyirsənsə, onun dostuna bax. (AA, 93)

Bir buğda əkməsən, min buğda biçməzsən. (AA, 95)

Bir meşəyə od düşsə, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Tapılan tapanın olsa, qoyun çobanın olar. (AA, 102)

Can verirsən qardaşa ver, min il keçsə yad olmaz. (AA, 105)

Can verirsən qardaşa ver, min il keçsə yad olmaz. (AA, 105)

Cähännämä girsə, üzü qızarmaz. (AA, 107)

Xäsisə zähər versən, pulsuzdur deyə içər. (AA, 108) “Cimriye zehir versen, parasızdır diye içər.”

Nadan əlindən su içmə ab-həyat olsa da. (AA, 104)

Cährə ayırsən—don geyərsən. (AA, 114)

Uşaqla yola çıxma, eşşəyi yıxılsa ağlar, eşşəkdən yıxılsan gülər. (AA, 116)

Uşaqla yola çıxma, eşşəyi yıxılsa ağlar, eşşəkdən yıxılsan gülər. (AA, 116)

Çor deyənə can desən, ya rəbb, nəyim əskilər?! (AA, 118)

Dağ nə qədər uca olsa, el üstündən yol salar. (AA, 120)

Dağ yıxılmasa-dərə dolmaz. (AA, 120)

Dağ yeriməsə abdal yeriyr. (AA, 120)

Dağa yağsa—çöl abadan, çölə də yağsa—çöl abadan. (AA, 120)

Dağa yağsa—çöl abadan, çölə də yağsa—çöl abadan. (AA, 120)

Dağdan hey götürüb desən ki, "çoxdur," bir də görərsən ki, dağ özü yoxdur. (AA, 121)

Dağdan hey götürüb desən ki, "çoxdur," bir də görərsən ki, dağ özü yoxdur. (AA, 121)

Damdan düşsə, pişik kimi ayağı üstə düşər. (AA, 122) (zarf-fiil grubu)

Davakarın şah olsa, ərizəni Allaha yaz. (AA, 124) “Davacın şah olursa dilekçeni Allah’a yaz.”

Dediyindən donərsən, el donər səndan, dediyini tutarsan, el tutar səndən! (AA, 125)

Dediyindən donərsən, el donər səndan, dediyini tutarsan, el tutar səndən! (AA, 125)

Dəyirmanı getsə dünya xəbəri gətirər. (AA, 126)

Dəyirmanın boğazı boş qalsa, daş daşı sürtər. (AA, 126)

Dəyirmanın boğazına ölü salsan diri çıxar. (AA, 126)

Dəli ilə tapmaqdaysa, ağıllı ilə itirmək yaxşıdır. (AA, 128)

Bablı babın tapmasa, işi ah-vayla keçər. (AA, 133)

Dənizə getsə dənizi qurudar. (AA, 134)

Dərd bir olsa çarəyə nə var? (AA, 135)

Dərvişin fikri nə isə, zikri də odur. (AA, 136)

Dəvə bir fikir eyləsə, sarban ikisini eylər. (AA, 138)

Dəvə böyüksə, yükü də böyükdür. (AA, 138)

Dəvə kimi böyüksən, qulağı qədər aqlın yoxdur. (AA, 138)

Dəvə köşəyə uymasa, köşək dəvəyə uyar. (AA, 139)

Dəvə nə qədər uzaq getsə, qatarını gözlər. (AA, 139)

Dəvə nə qədər arıq olsa, dərisi bir eşşəyə yüküdür. (AA, 139)

Dəvə ölsə dərisi yüküdür, toyuq ölsə bir çəngə tüküdür. (AA, 140)

Dəvə ölsə dərisi yüküdür, toyuq ölsə bir çəngə tüküdür. (AA, 140)

Dəvənin qanadı olsa, uçulmamış dam qalmaz. (AA, 141)

Dəvəyə qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdən uzadar. (AA, 141)

Dävəni yel aparsa, keçini göydə gör. (AA, 142)

Dildən gələn äldən gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144)

Dilin olmasaydı, qarğalar dimdikläyərdi. (AA, 145)

Düz gälmişän—düz get, qız gälmişän—qız get. (AA, 148)

Düz gälmişän—düz get, qız gälmişän—qız get. (AA, 148)

Dost min isä—azdır, düşmən bir isä—çoxdur. (AA, 152)

Dost min isä—azdır, düşmən bir isä—çoxdur. (AA, 152)

Dost dostə tən gərək, tən olmasə gen gərək. (AA, 153)

Dost dostdan kənar olmaz aralıqda mərdimazar olmasə. (AA, 153)

Dostun yoxsa, axtar, tapdın—qoru. (AA, 156)

Dünya bala dönsə də, ala qarğa öz yeməyin bilər. (AA, 160) ,

Dünyada hər kəs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Dünyanın işini hər tühər tutsan keçər gedər. (AA, 163)

Düşmən gücsüz də olsa, ehtiyatı äldən vermə. (AA, 163)

Düşmən qarışqa da olsa, sən onu fil say. (AA, 163)

El bir olsa—dağ oynadar yerindən, söz bir olsa, zərbi kərən sındırar. (AA, 168)

El bir olsa—dağ oynadar yerindən, söz bir olsa, zərbi kərən sındırar. (AA, 168)

Əli älä vurarsan səs çıxar. (AA, 172)

Ər axar çaydır, arvad isə—bänd. (AA, 177)

Eşşəyə qızıldan noxta taxsan yenə adı eşşəkdir! (AA, 181)

Eşşəyə qızıl yükləsən qıyməti artmaz. (AA, 181)

Eşşəyə buynuz versən, vurar ölkəni dağıdar. (AA, 181)

Eşşəyin duası müstəcab olsaydı, çarvadar yolda ölərdi. (AA, 182)

Ev dağılsa tiri qalar, kalafa uça—yeri. (AA, 185)

Ev dağılsa tiri qalar, kalafa uça—yeri. (AA, 185)

Evin minarə dibində olsa da, qulağın səs eşitməz. (AA, 187)

Fəqir əlinə baxırsa, sən cibinə bax. (AA, 190)

Fikri nəysə, zikri də odur. (AA, 192)

Geç danışsan, kəlamın gül olar. (AA, 194)

Naqqalar olmasaydı, dünya laləzara dönərdi. (AA, 198)

Girdiyin yer qaranlıqsa sən də gözünü yum. (AA, 199)

Göydən yağmasa yerdən bitməz. (AA, 200)

Görməmiş görsə, ağıldan çıxar. (AA, 201)

Göz görməsə gönül bulanmaz. (AA, 202)

Qürbət cənnət olsa, yenə vətən yaxşıdır. (AA, 202)

Gül əzizdirsə, gülşən ondan əzizdir. (AA, 203)

Qürbətdən vətənə qayıdanda sevinmək olmasaydı, qürbət safari. (AA, 203) “Gurbetten vatana döndüldüğündə sevinmək olmasaydı, gurbet haram olurdu.”

Haqq kömək eyləsə qurd çoban olar. (AA, 208) “Hak yardım ederse kurt çoban olur.”

Xalamın saqqalı olsaydı, mən ona dayı deyərdim. (AA, 209)

Hansı əl ilə vermişsən, o əl ilə də alarsan. (AA, 211)

Hansı daşı qaldırsan altından bir əqrəb çıxar. (AA, 211)

Xanım qırsa—qəza, nökar qırsa-cəza. (AA, 211)

Xanım qırsa—qəza, nökər qırsa-cəza. (AA, 211)

Paxıl artsa qurd artar. (AA, 213) “Hasetçi artarsa kurt da artar.”

Heyvan saxlasan pişik saxla, özü tutar, özü yeyär. (AA, 215)

Xoruz banlamasa səhər açılmaz?! (AA, 222) “horoz ötmese sabah olmaz.”

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dəvə silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222) “Horoz silkelenmse bir tutam tüy olur, deve silkelense bir ulağa yük olur.”

Xoruz silkälänsä bir çängä tük olar, dəvə silkälänsä bir ulağa yük olar. (AA, 222)

İynä verärsän, sap istär. (AA, 225)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki vermäsän bir ala bilmäzsän. (AA, 228)

Elm bir xəzinədir, nə qədər sərf edärsän, o qədər artar. (AA, 231)

İnsan xain olmasa, heyvan damğanı neylär? (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilmäz, adam var, bir söz deyärsän, anlar. (AA, 233)

İşinə yaxşı baxarsan, iş də sənə yaxşı baxar. (AA, 236)

İti qısqırtmasan hürməz. (AA, 239)

İti quyruğundan bağlasan durmaz. (AA, 240)

İtin ayağın basarsan, səni qapar. (AA, 240)

İtdən utanmasan sahibindən utan. (AA, 241)

Yaxşı olarsa—Allahdan, pis olarsa—şeytandandır deyärlär. (AA, 243)

Yaxşı olarsa—Allahdan, pis olarsa—şeytandandır deyärlär. (AA, 243)

Yaxşılıq elä, at dəryaya, balıq bilmäsä, xaliq bilär. (AA, 244)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Qələm ayrı kəsilsä də doğru yazar. (AA, 247)

Qanmaza arvad olmaq darsa, çərçiyä ulaq olmaq yaxşıdır. (AA, 248) “Açgöze avrat olmaktansa çərçiciye ulak olmak iyidir.”

Qar nə qədər çox yağsa, yenə yaza qalmaz. (AA, 248)

Davaçı qazı isə, ərizəni Allah'a yaz. (AA, 251)

Qaya uçmasa, dərə-dəpə dolmaz. (AA, 252)

Qazanan qazandığını yesə, xanlar, bəylər acından ölər. (AA, 253)

Pişiyin qanadı olsaydı sərçələrdən əlamət qalmazdı. (AA, 254)

Keçəl çarə bilsə, öz başına eylər. (AA, 254) “Kel çaresini bilse kendi başına saz yapar.”

Özünü yəstə bilsən, yoldaşını ölmüş bil. (AA, 257)

Bahasına pul vermişəm, gözlərim də çıxsə yeyəcəyəm. (AA, 259)

Qiymətdən düşmək istəmirsənsə, heç kəsin qiymətdən düşməsinə çalışma. (AA, 259)

Qız anadan qorxmasa öyüd almaz. (AA, 259)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübə gedər, ya zurnaçıya. (AA, 259)

Kimin arabasında gedirsən, onun mahnısını oxu. (AA, 260)

Kişi bilmədiyini ayağı altına yığsa, başı ərşə dəyər. (AA, 261)

Kişidə qeyrət olsa, torpağı qızıla döndərər. (AA, 261)

Qocalıq hünər olsaydı, şeytan peyğəmbər olardı. (AA, 263)

İstəyirsən qocalıqda hörmətin olsun, cavanlıqda qocalara hörmət elə. (AA, 263)

Qonağı qonşuya tanıdarsan hər ikisindən məhrum olarsan. (AA, 264)

Qonaq həyasız olsa, ev yiyəsini evdən qovar. (AA, 264)

Danışmaq gümüş olsa, danışmamaq qızıldır. (AA, 265)

Köpəyin qarnı tox olsa, gecə ulduza hürməz. (AA, 266)

Köpək elə köpəkdir, xaltası qızıldan da olsa. (AA, 266)

Yaman olmasa, yaxşılığın qiyməti bilinməz. (AA, 267)

Qurd keçiyä däymäsä keçi Mäkkäyä gedär. (AA, 268)

Minnät ilä behiştä getmäkdänsä, minnätsiz cähännämä getmək yaxşıdır. (AA, 275)

Şam yanmasa, başına pərvanä dolanmaz. (AA, 276)

Nä ilä ölçärsän, onunla da ölçülärsän. (AA, 277)

Oğul ölsä ciyärim yanar, qardaş ölsä belim bükülär. (AA, 281)

Oğul ölsä ciyärim yanar, qardaş ölsä belim bükülär. (AA, 281)

Ox kimi doğru olan äldä tutarlar sän, yay kimi äyri olan çölä atarlar sän. (AA, 281)

Ox kimi doğru olan äldä tutarlar sän, yay kimi äyri olan çölä atarlar sän. (AA, 281)

Avazın yaxşı gälir oxuduğun, Qur'an olsa! (AA, 282)

Şarik yaxşı olsaydı, Allah özünä yaradardı. (AA, 283)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çäkiç ol, üstdä ol. (AA, 287)

Papaqçının könlü olsa, bir däridän doqquz papaq tikär. (AA, 289)

Paran ucuz isä, özün bahalı ol. (AA, 289)

Barmağın hansını kässän, ağrısı birdir. (AA, 289)

Rüşvät qapıdan girärsä, iman bacadan çıxar. (AA, 292)

Saqqalda feyz olsaydı, keçiyä Kəraməddin ağa deyärdilər. (AA, 295)

Sänä här kim daş atsa, sän ona çöräk at. (AA, 295)

Soğan acı olsa da, süfrädä öz yeri var. (AA, 300)

Bädäsili başa çäkärsän, sürüşär ayağa düşär. (AA, 301)

Sudan xeyir olsa, qurbağa äjdahaya dönär. (AA, 304)

Şär demäsän, xeyir gälmäz. (AA, 307)

Şeytan olmasa, qurd qoyunla gäzär. (AA, 307)

Daş olsaydı sıxardım, torpaqdı dayandım. (AA, 311)

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinə salsan, yenə eşälänmäyindən qalmaz. (AA, 313)
“Tavuğu bir kalbur buğdayın içine salsan, yine eşelenmeden durmaz.”

Toyuğu bir xalvar buğdanın içinə salsan, yenə eşälänmäyindən qalmaz. (AA, 313)

Dayça nə qədər bärk qaçsa, arabanı çäkən atdır, at! (AA, 313)

Dırnağın varsa, başını qaşı. (AA, 315)

Vätän viranə də olsa, cännətdir. (AA, 322)

Yalanla plov bişsə, dəniz qədər yağı mändan. (AA, 326)

Yatan aslan olsa da, fürsət oyağındır. (AA, 328)

Yeddisində nə idi isə, yetmişində də odur. (AA, 331)

İlan ulduz görməsə ölməz. (AA, 334)

Ulduz çoxsa, ay birdir. (AA, 335)

Yoldaş yoldaş ilə tən gərək, tən olmasa gen gərək. (AA, 339)

Yorulmuş ata qamçı vurarsan, şıllaq atar. (AA, 340)

Ürək yanmasa, gözdən yaş çıxmaz. (AA, 341)

Yüz biliyin olsa da, bir bilənlə danış. (AA, 341)

Yüz mamaça yığılsa, güc doğana düşər. (AA, 341)

Dövlətli kasıb olsa—qırx il iyi getməz. (AA, 345)

Varlı varından pay versə, varsız da varlı olar. (AA, 345)

Varlı olub qəm-qüssə ilə yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürrəm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

Dövlətliyə saxsı lazım olsa, kasıb kasasını sındırar. (AA, 346)

1.5.3.“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Acından ölüb cännätä gedincä, toxluqdan ölüb, cähännämä get. (AA, 13)

Acından ölüb cännätä gedincä, toxluqdan ölüb, cähännämä get. (AA, 13)

Adına baxıb nalını taxar. (AA, 21)

Ağrı qoyup yüngülü götürmä. (AA, 25)

Ağ evi görüb qara evi yandırmazlar. (AA, 29)

Ağıllı olup därd çäkinçä, dälil ol—därdini çäksinlər. (AA, 33)

Atın ağzına baxıb arpasını verärlär. (AA, 64)

Dädänä ehsan verib ayağı çarıklıları qapına dadandırma. (AA, 75) “Babana ihsan verip ayağı çarıklıları kapına dadandırma.”

Çäkic ol-üstü ol, zindan olub altda qalma! (AA, 113)

Üz götürüb gedäni, zäncir ilä saxlamaq olmaz. (AA, 113)

Çox bilib az danışmaq, igidin ləngəridir (yaraşığıdır). (AA, 117)

Dävädän düşüb, höt-hötündän äl çäkmir. (AA, 140)

Däväni itirib köşäyi axtarır. (AA, 142)

Dildä bir şey deyib, üräkdä başqa şey tutma. (AA, 146)

Doğru sözü zarafata salıb deyärlär. (AA, 150)

Dolunu yeyib boşə təpik atma. (AA, 152)

Dostunu ağladıb, düşmənini güldürmə. (AA, 156)

Əski pambıq bez olmaz, gəlin gəlib qız olmaz. (AA, 181)

Gördüyünü qoyub, eşitdiyinə inanma. (AA, 201)

İynə olub sancılımsan atəyimə. (AA, 225)

İynə olub yaxama sancılma. (AA, 225)

Ördək gəlib qaz olmaz, gəlin gəlib qız olmaz. (AA, 287)

Ördək gəlib qaz olmaz, gəlin gəlib qız olmaz. (AA, 287)

Zindan olub altda qalmaqdansa, çəkiç ol, üstə ol. (AA, 287)

Barmağımın beşini də bal eləyib ağzına soxsam, deyər—Zähərdir. (AA, 289)

Tanrı eşşəyi tanıyıb, buynuz verməyib. (AA, 308)

Duzu yeyib duz qabını sındırma. (AA, 316)

Üstümü unlu görüb, adım dəyirmançı çağırma. (AA, 320)

Yad gəlib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324) “Yabancı gelin akraba olunca, akraba yabancı olur.”

Yaxını qoyub uzaqdan danışma. (AA, 325)

İgid odur, atdan düşüb atlana, igid odur, hər əzaba qatlana. (AA, 337)

Varlı olub qəm-qüssə ilə yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürrəm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) “Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir.”

Varlı olub qəm-qüssə ilə yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürrəm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

1.5.4.“-InCA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acından ölüb cənnətə gedincə, toxluqdan ölüb, cəhənnəmə get. (AA, 13) “Acından ölüp cennete gideceğine, tokluktan ölüğ cəhenneme git.”

Ağır basmayınca yüngül qalxmaz. (AA, 24) “Ağır basmayınca hafif kalkmaz.”

Ağıllı fikirləşincə dəli çayı keçdi. (AA, 32)

Ağıllı fikirləşincə, dəlinin oğlu bazara gedər. (AA, 33)

Ağıllı olup dərd çəkinçə, dəli ol—dərdini çəksinlər. (AA, 33)

At at olunca, yiyəsi mat olar. (AA, 58)

Ayaq islanmayınca balıq tutulmaz. (AA, 69)

Baş başa verməyincə, daş yerindən qopmaz. (AA, 82)

Min batman varın olunca, bir batman ağılın olsun. (AA, 92)

Bir iş başlamayınca qurtarmaz. (AA, 97)

Biri ölməyincə, biri dirilməz. (AA, 99)

Buğdam var demə-anbara tökməyınca, (AA, 102)

Övladım var demə-evlənəyincə.

Can gedincə mal getsin. (AA, 105)

Dəli dostun olunca, ağıllı düşmənin olsun. (AA, 128)

Dəyəcən boyun olunca, düyməcə ağılın olsun. (AA, 139) “Deve kadar boyun olacağına düğmə kadar aklın olsun.”

Düz tanınmayınca – əyri tanınmaz. (AA, 150)

Dünyaca gözəlliyin olunca, zərrəcə bəxtin olsun. (AA, 161)

Gölməçəyə su gəlincə qurbağanın gözləri bərələr. (AA, 200) “Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü patlar.”

Göz yumulub açılınca fürsət əldən gedər. (AA, 202)

İşə getməyən oğlum olunca, cütə gedən öküzüm olsun. (AA, 236)

Qonaq evə girincə utanar, ev yiyəsi—sonra. (AA, 264)

Qorxa qorxa cənnətə gedincə, gülə-gülə cəhənnəmə get. (AA, 265)

Oğluna qız axtarınca, qızına oğlan axtar. (AA, 281)

On iki imama yalvarınca, bir Allah'a yalvar. (AA, 282)

Öküz ölməyincə inəyə qiymət olmaz. (AA, 284)

Sən yerindən tərpəyincə dağ-daş dilə gələr. (AA, 297)

Su bulanmayınca durulmaz. (AA, 303)

Dayça at olunca yiyəsi mat olar. (AA, 313) “Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.”

Verib yaman olunca, verməyib yaman ol. (AA, 322)

Varlının könlü oluncaya qədər kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar.”

1.5.5.“-DİkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Allah verdikcä, bəndə gümana düşər. (AA, 41)

Əski un çuvalın çırpıqca toz qopar. (AA, 181)

Gülü yad etdikcä, bülbulün feryadı artar. (AA, 204)

İnsan qocaldıqca aynaya baxmağı az istər. (AA, 233)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

1.5.6.“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu

Ağac yaş ikän ayılər. (AA, 23)

Balıq suda ikän bazarlıq olmaz. (AA, 81)

Diş yox ikän dodaq var idi. (AA, 147)

Dünya yaz ikän qış tədarükünə bax! (AA, 160)

Fürsət əldə ikän yaxşılıq eylə. (AA, 192)

Malını dişin var ikän ye. (AA, 272)

Maşa var ikän əlini yandırma. (AA, 273)

Tox ikän yeyən, dişilə özünə qəbir qazıyar. (AA, 315)

1.6.TEKRAR GRUBU

Leylâ Karahan tekrar grupları için; bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevde olan iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubu tanımını yapmaktadır (Karahan, 2012: 60).

Muharrem Ergin, tekrar gruplarının; aynı cinsten iki kelimenin arka arkaya getirilmesi ile meydana gelen kelime grupları olduğunu ifade eder ve tekrarları dörde ayırarak inceler;

1. Aynen tekrarlar
2. Eş manalı tekrarlar
3. Zıt manalı tekrarlar
4. İlaveli tekrarlar (Ergin, 2013: 377).

Süer Eker, tekrar grubunu ; aynı, yakın ya da zıt anlamlı iki sözcüğün tek sözcük işleviyle yan yana gelmesiyle oluşan sözcük grubu şeklinde tanımlar ve tekrar grubunu dört ayrı başlıkta sınıflandırır;

- 1.Aynen tekrar grubu
- 2.Yakın ya da eş anlamlı tekrar grubu
- 3.Karşıt anlamlı tekrar grubu
- 4.İlâveli tekrar grubu (Eker, 2011: 362-363).

Çalışmada yer alan tekrar grubu örnekleri:

Abdal düyündän-toydan, uşaq oyundan usanmaz. (AA, 11)

Ac canavarlar ağız ağıza yatar. (AA, 14)

Ağa-ağa, girdi bağa, bir quş tutdu o da qurbağa. (AA, 21)

Alämin malı-mülkü, Qämbärin yırtıq kürkü. (AA, 39)

Allah dävâyä qanad versäydi, uçurmadığı dam-daş qalmazdı. (AA, 40)

Allah vermez kuluna, kalır yuruna vuruna. (AA, 41)

Anası gäzän ağaçları balası budaq-budaq gäzär. (AA, 46)

Anlayana bircä milçäk da sazdır, anlamayana zurna-qaval da azdır. (AA, 47)

Näcabät ata-ana ilä ölçülmäz. (AA, 52) “Asalet ata-ana ile ölçülmez.”

Aşığın sözü qurtaranda "yarım, yarım" çağırır. (AA, 54)

Eşqin tärs-avandı olmaz. (AA, 56)

At minmäyän at minsä, çapa çapa öldürär. (AA, 56)

Ata-ata-atıcı, minä-minä-minici. (AA, 58)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul äлиндän tutar. (AA, 60)

Atdan düşänä-yorğan-döşäk, eşşäkdän düşänä-mäzar. (AA, 66)

Az-az ye, hämişä ye. (AA, 72)

Özgä malına göz tikän malsız-davarsız qalar. (AA, 85)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Borc alan ağlaya-ağlaya gälär, gülä-gülä gedär. (AA, 100)

Damar-damar, daşı dälär. (AA, 123)

Dama-dama göl olar, axa-axa sel. (AA, 123)

Däyirman bildiyini eylär, çaq-çaq baş ağrıdır. (AA, 125)

Dämiri isti-isti döyär. (AA, 133)

Dävä başın soxar pambığa, gözlärini dä bärk-bärk yumar, Deyär —Mäni heç käs görmädi. (AA, 137) “Deve başını sokar pamuğa, gözlerini de sıkı sıkıya yumar. Der ki; beni hiç kimse görmedi.”

Dıǵ-dıǵ qardaşı qardaşdan ayırar. (AA, 143) “Dır dır kardeşi kardeşten ayırır.”

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144) “Dilden gelen elden gelirse fakir fukara zenginleşir.”

Dost-düşmən qara gündä mä'lum olar. (AA, 153)

Dünän yumurtadan çıxıb, bu gün bizä cip-cip öyrädür. (AA, 160) “Dün yumurtadan çıkmış, bugün bize cik-cik demeyi öğretir.”

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Küçük hürä-hürä köpäk olar. (AA, 177) “Enik havlaya havlaya köpek olur.”

Är-arvad ipäkdir, araya girän-köpäk! (AA, 178)

Ärä getdi tayım-tuşum evdä qaldı yasar başım. (AA, 178) “Ere gitti dostum- yaşıttım, evde kaldı ağrıyan başım.”

Fayda-zärär hesab başında mä'lum olar. (AA, 191)

Fäläyin beylä-beylä işläri çox, aslanı ac gäzdirär, tülkünü tox. (AA, 191)

Yaşma-yaşma çıxdı ocaq başına. (AA, 199)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünä-sürünä sässiz gälär. (AA, 199)

Xanım xanım dedilər, var-yoxumu yedilər. (AA, 211)

Azar batman-batman gälär, misqal-misqal çıxar. (AA, 214)

Azar batman-batman gälär, misqal-misqal çıxar. (AA, 214) “Hastalık batman batman gelir, miskal miskal çıkar.”

Halva-halva demäklä ağız şirin olmaz. (AA, 217)

Hamiya ovuc-ovuc bizä bir iynä ucu. (AA, 218)

Hesabın böyük-kıçıyı olmaz. (AA, 219)

Hesab var dinar-dinar, bəxşiş var xalvar-xalvar. (AA, 219)

Hesab var dinar-dinar, bəxşiş var xalvar-xalvar. (AA, 219)

Adam ac olanda pendir-çöräk də ləzizdir. (AA, 233)

İnsan dostunu, düşmənini tanımalıdır. (AA, 233)

Adam işini-kücünü bilməlidir. (AA, 233)

Adam var, yaxşı-yamanı bilməz, adam var, bir söz deyärsän, anlar. (AA, 233)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyränär.) (AA, 234)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyränär.) (AA, 234)

Yaxşı-yaman,keçdi karvan. (AA, 242)

Kirayənişin olduğu bäs deyil, toyuq-cücä dä saxlayır. (AA, 261)

Qoç quzu qurbanlıq üçündür. (AA, 263)

Qorxa qorxa cännätä gedincä, gülä-gülä cähännämä get. (AA, 265)

Qorxa qorxa cännätä gedincä, gülä-gülä cähännämä get. (AA, 265)

Kora gecä-gündüz birdir. (AA, 267)

Leylāk gününü tak-takla keçirdär, leş görändä quzğuna dönär. (AA, 271)

Salatçının säsi mollaya toy-bayramdır. (AA, 276)

Gäzär divanä divanä parası olmayan dərviş. (AA, 289)

Süddä ağzı yanan, qatığı üfläyä-üfläyä içär. (AA, 304)

Därzinin mayası iyinä-sapdır. (AA, 315)

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) “Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir.”

Varlının arvadı öländä yorğan-döşäyi tüzälänär, kasıbın arvadı öländä yorğan-döşäksiz qalar. (AA, 347)

1.7.EDAT GRUBU

Muharrem Ergin edat grubunu için, bir isim ile bir son çekim edatının birleşmesinden meydana gelen kelime grubu tanımını yapmıştır (Ergin, 2013: 392).

Zeynep Korkmaz edat grubunu kuran başıca edatları “kadar, aşkın, sanki, için, gibi, ile, doğru, karşı, göre, nazaran, yüzünden, yalnız, ancak, beri, değil, sonra, üzere, üzerine, diye, evvel, rağmen, karşın, bile, itibaren, başka, ibaret, ziyade, dair, dolayı, dolayısıyla, ait” şeklinde ifade eder (Korkmaz, 2010: 1049).

Süer Eker, edat grubu için; isim soylu bir sözcüğün, yalın hâlde veya yaklaşma, uzaklaşma, ilgi hâli eklerinden birini alarak bir son çekim edatına bağlanmasıyla oluşturduğu grup tanımını yapar (Eker, 2011: 364).

Leylâ Karahan ise edat grubundaki birleşmenin ismin ve edatın türüne göre ekli ya da eksiz olabileceğinden bahseder (Karahan, 2012: 63).

1.7.1.“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu

Ağac meyvəni däyänä qädär böyüdär. (AA, 23)

Arxa su gälänä qädär, qurbağanın gözü bärälär. (AA, 49)

Darı çöräyi—xırmana qädär. (AA, 123)

Şeytanın dostluğu dar günlərə qädärär. (AA, 307)

Varlının könlü oluncaya qädär kasıbın canı çıxar. (AA, 346) “Zengini gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıxar.”

1.7.2.“üçün” İle Oluşan Edat Grubu

Ağ axça (ağ pul) qara gün üçündür. (AA, 29)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söyləmək, iki eşitmək üçündür. (AA, 41)

Allah insana bir ağız, iki qulaq veribdir, bu da bir söyləmək, iki eşitmək üçündür. (AA, 41)

Azadlıq gözəl yaşamaq üçündür. (AA, 74)

Bağban bir gül üçün, min xara xidmətkar olar. (AA, 77) “Bağban bir gül için bin dikene hizmetkar olur.”

Başını itirən tükü üçün ağlamaz. (AA, 84) “Başını yitiren tüyü için ağlamaz.”

Bir qoz üçün daş atmazlar. (AA, 95) “Bir ceviz için taş atılmaz.”

Dozanqurdunun da balası özü üçün əzizdir. (AA, 157) “Dozan kurdunun da yavrusu kendisi için əzizdir.”

Əski düşmənin dost olmağı fürsət tapmaq üçündür. (AA, 180)

Gözəl—göz üçün, ağıllı—könül üçün. (AA, 206)

Gözəl—göz üçün, ağıllı—könül üçün. (AA, 206)

Hamımız birimiz üçün, birimiz hamımız üçün. (AA, 217)

Hamımız birimiz üçün, birimiz hamımız üçün. (AA, 217)

İki  l bir baŗ u  nd r. (AA, 227)

Adam var ki, yem k u  n yaŗayır, adam var yaŗamaq u  n yeyir. (AA, 233)

Adam var ki, yem k u  n yaŗayır, adam var yaŗamaq u  n yeyir. (AA, 233)

Qarpız doyumluq u  n deyil, sərinlik u  nd r. (AA, 250)

Qarpız doyumluq u  n deyil, sərinlik u  nd r. (AA, 250)

Dava u  n bir qazı, isbat u  n on řahid. (AA, 251)

Dava u  n bir qazı, isbat u  n on řahid. (AA, 251)

K sil n baŗın z l   u  n a lamazlar. (AA, 257)

Qo  quzu qurbanlıq u  nd r. (AA, 263)

Quzu  oban u  n deyil,  oban quzu u  nd r. (AA, 269)

Quzu  oban u  n deyil,  oban quzu u  nd r. (AA, 269)

Uzaqlaŗmaq yaxınlaŗmaq u  n vasitədir. (AA, 319)

 bl h odur dünya u  n q m   k r, Tanrı bilir, kim qazanar, kim yey r. (AA, 342)

1.7.3.  kimi   ile Oluŗan Edat Grubu

Ağılsız adama nəsihət etmək, dənizə su t kmek kimidir. (AA, 34)

Alacağını yadında saxladığın kimi, verəcəyini d  yadında saxla. (AA, 37)

Alıcı quŗ kimi baŗımın  st n  alma. (AA, 39)

Ata dost kimi bax, d ŗman kimi min. (AA, 59)

Ata dost kimi bax, d ŗman kimi min. (AA, 59)

Balın yoxdur, bal kimi dilin olsun. (AA, 81)

 ŗl  nökər kimi, ye a a kimi. (AA, 111)    alıŗ hizmet i gibi, ye a a gibi.  

 ŗl  nökər kimi, ye a a kimi. (AA, 111)

Damdan d ŗs , piŗik kimi ayağı  st  d ŗ r. (AA, 122)

Dəniz suyu kimi, nə içilir, nə içilir. (AA, 133)

Dävə kimi böyüksən, qulağı qədər ağlın yoxdur. (AA, 138)

Dävə kimi düz bir yeri yoxdur. (AA, 138)

Dävə nalbändä baxan kimi baxır. (AA, 139)

Dosta dost, düşmənə düşmən kimi bax. (AA, 154)

Gizli düşman ilan kimidir, sürünə-sürünə səssiz gələr. (AA, 199)

Färsiz övlad altıncı barmaq kimidir, kəsərsən ağrılar, saxlarsan—eybəcər göstərər. (AA, 215)

Hamını ley vurdu, mənim kimi tükü dağılan olmadı. (AA, 218)

Heç kəsin xoruzu sabaha kimi banlamayıb. (AA, 221)

El malını qoru öz malın kimi. (AA, 229)

Elmsiz adam meyvəsiz ağac kimidir. (AA, 231)

İti məsciddən qovan kimi qovdular. (AA, 240)

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Ox kimi doğru olsan äldə tutarlar səni, yay kimi ayrı olsan çölə atarlar səni. (AA, 281)

Ox kimi doğru olsan äldə tutarlar səni, yay kimi ayrı olsan çölə atarlar səni. (AA, 281)

Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zülüm kimi. (AA, 285)

Ölüm var ölüm kimi, ölüm var zülüm kimi. (AA, 285)

Külək kimi hərdən bir yana əsmə. (AA, 292) “Rüzgar gibi her bir yana esme.”

Yaraqsız igid buynuzsuz qoç kimidir. (AA, 299)

Daş quyuya düşən kimi düşüb. (AA, 311)

Tərəzi gözü kimi iki tərəfə ayılmə. (AA, 315)

Yağ içində böyrək kimi üzür. (AA, 324)

1.7.4.“görä” İle Oluşan Edat Grubu

At miniçisinä görä kişnär. (AA, 56)

Ayağını yorğanına görä uzat. (AA, 68)

Ärinä görä bağla başını, qazanına görä qaynat aşını. (AA, 179)

Ärinä görä bağla başını, qazanına görä qaynat aşını. (AA, 179)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Qab sirkäyä görädir. (AA, 248)

Qazanına görä qaynat aşını. (AA, 253)

Qonağa görä süfrä açılar. (AA, 264)

Tovus quşunu tükünä görä kəsärlär. (AA, 313)

İgidä hünärinä görä ad verärlär. (AA, 336)

Yorğanına görä ayağını uzat. (AA, 340)

1.7.5.“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu

At öläncän otlar. (AA, 58)

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157) “Dovğa avluya kadar, katıqlı aş dış kapıya kadar.”

Dovğa doqqazacan qatıqlı aş darvazaycan. (AA, 157)

Elm öyrän beşikdän qäbräcän. (AA, 231)

1.7.6.“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu

Bir barmaq qatıqdan ötrü tuluğu yırtma. (AA, 98)

Bir birädän ötrü yorğanı yandırılmazlar. (AA, 98)

1.8.BAĞLAMA GRUBU

Muharrem Ergin bağlama gruplarının çeşitli bağlama edatlarıyla birbirine bağlanan iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grupları olduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 397).

Leylâ Karahan, bağlama edatlarının birbirine bağlanmış iki veya daha fazla isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubu olduğunu belirtir ve bağlama edatlarının iki isim unsuru arasında yer aldığından bahseder (Karahan, 2012: 65).

Süer Eker bağlama grubunu, eşit durumda bulunan en az iki ögenin bir bağlama edatıyla oluşturduğu grup şeklinde tanımlar ve 1.öge + bağlama edatı + 2.öge şeklinde ifade eder (Eker, 2011: 434).

1.8.1.“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Acla acâli yetân birdir. (AA, 14)

Aclıq ilâ toxluğun arası bir parça çöraqdır. (AA, 17)

Adam var ki, sağı ilâ solunu bilmâz. (AA, 20)

Ağa ilâ bostan âkânin tağı çiyinindâ bitâr. (AA, 22)

Ağa ilâ xanım savaşıdı, arada nökärin canı çıxdı. (AA, 22)

Ağa ilâ nökärin arasına girmäk olmaz. (AA, 22)

Ağız ilâ qulağın arası dörd barmaqdır. (AA, 25)

Axurda yatanla saman satan qardaşdır. (AA, 28)

Alacaq ilâ veräcäk ödänmäz. (AA, 37)

Araba ilâ dovşan tutur. (AA, 48)

Aşıq ilâ molların heç olmaz saz arası. (AA, 55)

Od ilâ pambığın nä dostluğu?! (AA, 63)

Atla igidin mäkanı olmaz. (AA, 65)

Atlı ilâ atsız (piyada) bir deyil. (AA, 65)

Ayı ilə meymun-birbirinə uyğun. (AA, 70)

Bant ilə odun dostluğu olmaz. (AA, 82)

Bây ilə bây dalaşdı, nökarin başı yarıldı. (AA, 89)

Bây ilə bostan äkänin tağı belində bitär. (AA, 89)

Bilän ilə bilmäyän bir deyil. (AA, 91)

Bir qarı ilə bir qoca, dığ-dığ edär här gecä. (AA, 97)

Bu dünya arsızla qämsizindir. (AA, 101)

Xäsis ilə comärdin xärci birdir. (AA, 107)

İşläyänlä işlämäyäni bir ayağa yazmazlar. (AA, 112) “Çalışanla çalışmayanı bir yere yazmazlar.”

Dadananla quduranı saxlamaq olmaz. (AA, 119)

Däli ilə sārxoşun meydanı birdir. (AA, 128)

Däli ilə dövlätli, ikisi dä bildiyini eylär. (AA, 128)

Ä1 ilə cibin arasında nä var? (AA, 169)

Ät ilə dırnaq arasına girän, iylänib çıxar. (AA, 183)

Ät ilə dırnaq arasına girmä. (AA, 183)

Evlänänlä ev tikänin köməkçisi çox olar. (AA, 188)

Göycäk arvadlı ilə yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206) “Güzel hanımlı ile yorga atlıya yoldaş olma.”

Haqla batilin arası dörd barmaqdır. (AA, 208)

Xeyir ilə şär qardaşdır. (AA, 215)

İblis ilə molların sirri birdir. (AA, 224)

Kişinin sözü ilə işi bir olar. (AA, 262)

Cida ilə qulağa, bambıq yeritmək olmaz. (AA, 274)

Nevruzgülü ilə bənövşə birbirini görməzlər. (AA, 278)

Ölüm qaş ilə göz arasındadır. (AA, 285)

Kürən adamla, kürən ata yaxın düşmə. (AA, 296)

Sözün ilə işin bir olsun. (AA, 302)

Varlığın sonu ilə yoxluğun sonu birdir. (AA, 321)

1.8.2.“və” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Çox varlanmaq və çox danışmaq, insanı məhv edər. (AA, 118)

Ämək färäh və səadətdir. (AA, 176)

Mähəbbət və doğruluğ məğlub edilməz. (AA, 298)

1.8.3.“nä..... nə” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Acın evində nä od olar, nä ocaq. (AA, 13)

Ac nä olsa yeyər, nä olsa da söylər. (AA, 15)

Aca nä halal, nä haram?! (AA, 16)

Axsaq goyuna nä dağ, nä aran? (AA, 35)

Axtardım cahanda başıma bir tac, nä oğrunu tox gördüm, nä doğrunu ac. (AA, 48)

Baş namərd əlindədir, nä kəsir, nä bağışlayır. (AA, 82)

Dairənin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Dairənin nä başı var, nä ayağı. (AA, 122)

Dəyirmanə gedirəm, nä dənim var, nä çuvalım. (AA, 126)

Dəlinin nä toyu olsun, nä bayramı. (AA, 130)

Dəniz suyu kimi, nä içilir, nä kiçilir. (AA, 133)

Dövlət malı nä odda yanar, nä suda batar. (AA, 143)

Dildir, nä qoruğu var, nä qaytanı. (AA, 144)

Xoruz elä xoruzdur nä qocası, nä cavanı!? (AA, 222)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä varlıya borçlu ol, nä yoxsuldan alacaqlı. (AA, 278)

Elä elä ki, nä şiş yansın nä kabab. (AA, 288)

Rahat oturana nä vali gälär, nä hakim. (AA, 292)

1.8.4. “ya.....ya” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Allah adama ya ağıl verär, ya dövlät. (AA, 40)

At atı ya töylädä tanıyar, ya da yolda. (AA, 58)

Bir adamı tanımaq istäsän, ya ortağ ol, ya yola çıx. (AA, 93)

Cahilliyi uzadan ya tula quyruğu xınalar, ya camadar olar. (AA, 104)

Canı yanan ya bir olar, ya iki. (AA, 106)

Çobana vermä qızı, ya qoyun güddürär, ya quzu. (AA, 115)

Däväni ya duza, ya suya. (AA, 142)

Dolan qoyunum, dolan, borç verän gälär, ya säni aparar, ya mäni. (AA, 151)

Eşşäk ya oduna gedär, ya suya. (AA, 183)

Artıq aş-ya qarın ağrıdır, ya baş. (AA, 191)

Qızı öz xoşuna qoysan ya mürtübä gedär, ya zurnaçıya. (AA, 259) “Kızı kendi keyfine bırakırsan ya davulcuya gider ya zurnacıya.”

Gädadan borç alma, ya toyda istär, ya bayramda. (AA, 275) “Miskinden borç alma, ya düğünde ister ya bayramda.”

Növbä yetimä çatanda ya härifin pulu qurtarar, ya çırağın yağı. (AA, 298)

Ya dalına min, ya dalına mindir. (AA, 323)

Ya bağätäyi, ya dağätäyi. (AA, 323)

Ya bil, ya bir biländän soruş. (AA, 323)

Ya bu däväni güdmäli, ya bu dünyadan getmäli. (AA, 323)

Ya dävä ölär, ya däväçi, ya da üstündäki hacı. (AA, 323)

Ya dövlät başa, ya quzğun leşä. (AA, 323)

Ya älimi käs, ya ätäyimi. (AA, 323)

Ya hä, ya yox. (AA, 323)

Ya keçäl Häsän, ya Häsän keçäl. (AA, 323)

Ya torba yırtılar, ya dağarcıq. (AA, 323)

Ya unçu ölär, ya däyirmançı. (AA, 324)

Ya vältälädän, ya zälzälädän. (AA, 324)

1.8.5.“da.....da” / “dä.....dä” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Adam gäräk Ömərə dä ağlasın, Äliyä dä. (AA, 20)

Ağac sınında baltalı da gälär, baltasız da. (AA, 23) “Ağac kırıldığında baltalı da gelir baltasız da.”

Ayının özündän dä qorx, läpirindän dä. (AA, 70)

Bir tövlädä at da olar, eşşäk da. (AA, 93)

Bir dämirdän nal da olar, nizä dä. (AA, 96)

Bir meşäyä od düşsə, quru da yanar, yaş da. (AA, 98)

Bir axurdan at da yeyär, eşşäk da. (AA, 99)

Cännät dä bu dünyadadır, cähännäm dä. (AA, 107)

Çiçäk çox olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Balasız da ağlar, balalı da. (AA, 117)

Divan haqqa da baxar, nahaqqa da. (AA, 148) “Divan haklıya da bakar haksıza da.”

Änliklä sürmä çox olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177) “Enlikle sürme çok olduğunda kaşa da yakarlar göze de.”

Evdır, aşağısı da olar, yuxarısı da. (AA, 186)

Xalamdan bir diläk diläräm, versä dä xalamdır vermäsä dä. (AA, 209)

Kärä yeyän da çıxar yaza, tärä yeyän dä. (AA, 257)

Danışıram da pis olur, danışmıram da. (AA, 265)

Elä bir daşdır ki, götürän dä peşmandır, götürmäyän dä. (AA, 287)

İlanın ağına da lä’nät, qarasına da. (AA, 335)

1.8.6.“häm..... häm” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Gälin anasına häm ağlar, häm dä "gediräm" deyär. (AA, 196)

El qapısı, häm gec, häm güc açılar. (AA, 229)

Yay kasıbın häm atasıdır, häm anası. (AA, 329) “Yaz fakirin hem anasıdır hem babası.”

1.8.7.“gah.....gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu

Oğul anası gah döşünä vurar, gah başına. (AA, 281)

1.9.UNVAN GRUBU

Leylâ Karahan unvan grubunu bir şahıs ismiyle, bir unvan veya akrabalık isminden oluşan kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu gruptaki şahıs isminin önce, unvan ya da akrabalık isminin sonra geldiğini ifade eder (Karahana, 2012: 68).

Muharrem Ergin, unvan grupları için; bir şahıs ismiyle bir unvan veya akrabalık isminden meydana gelen kelime grubu tanımını yapar (Ergin, 2013: 389).

Süer Eker, unvan grubunu; bir kişi ismiyle bir unvan ya da akrabalık gösteren ismin herhangi bir ek almadan bir araya gelerek oluşturduğu sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 361).

Günay Karaağaç ise bu kelime grubunun daha geniş söz öbekleri veya cümle içinde bütün söz öbeklerinde olduğu gibi isim görevi yaptığını belirtir (Karaağaç, 2013: 483).

Çalışmada yer alan tekrar grubu örnekleri:

Ağıllınız Xıdır ağa, barmağını basdı yağa. (AA, 34)

Saqqalda feyz olsaydı, keçiyä Käramäddin ağa deyärdilär. (AA, 295)

1.10.ÜNLEM GRUBU

Tahsin Banguoğlu, ünlem gruplarının asıl ünlemlerle kurulmuş veya çağrı halinde olan adların ve belirtme öbeklerinin meydana getirdiği gruplar olduğunu ve çoğu kez bir ünleneni kapsadığını ifade eder (Banguoğlu, 2007: 187).

Leylâ Karahan, ünlem gruplarını; bir ünlem ile bir isim unsurunun oluşturduğu kelime grubu şeklinde tanımlar ve bu grupta yer alan ünlemlerin başta, isim unsurunun sonda bulunduğunu ve bu gruptaki birleşmede de hem ünlemin hem de isim unsurunun eksiz birleştiğini belirtir (Karahan, 2012: 70).

Süer Eker, ünlem grubunu; bir ünlem edatıyla bir ismin oluşturduğu sözcük grubu şeklinde ifade eder (Eker, 2011: 368).

Çalışmada tespit edilen ünlem grubu örnekleri:

Ağzıma-pay, qarnıma-vay. (AA, 27)

Bülbülü qızıl qäfäsä salmışlar, "Vay Vätän!" demiş. (AA, 102) “Bülbülü altın kafese koymuşlar, “Ah Vatanım demiş.”

Çor deyänä can desän, ya räbb, näyim äskilär?! (AA, 118)

Ay daş atan bəxtävər, daşın da bir vaxtı var. (AA, 219) “Hey taş atan sevgili! Taş atmanın da bir vakti vardır.”

Arvadın yediyi geydiyi kimi olsa, vay kişinin halına! (AA, 246)

Vay ondadır ki, varlı evinä yoxsul girä. (AA, 346)

1.11.SAYI GRUBU

Leylâ Karahan, sayı grubunu; basamak sistemine göre sıralanmış sayı isimleri topluluğu şeklinde tanımlar ve kelime grubu şeklindeki sayıların sıfat tamlaması ya da sayı grubu

olabileceğini belirtir. Ana sayıların sıfat tamlaması kategorisinde, ara sayıların ise sayı grubu kategorisinde yer aldığını ifade eder (Karahana, 2012: 72).

Muharrem Ergin; bu grubun büyük sayı ve küçük sayı olmak üzere iki unsurdan yapıldığını ve büyük sayının önce, küçük sayının sonra getirildiğini belirtir. Sayı grubunda vurgunun ikinci unsurda, yani küçük sayı üzerinde bulunduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 391).

Süer Eker, sayı grubunu; büyük sayının önce, küçük sayının ise sonra getirilmesiyle oluşan sözcük grubu şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 363).

Çalışmada tespit edilen sayı grubu örnekleri:

Dost bir, düşman on bir. (AA, 153)

İyirmi mādaxili, iyirmi bir māxarici olanın vay halına. (AA, 338) “Yirmi ithali, yirmi bir ihracı olanın vay haline.”

1.12.BİRLEŞİK FİİL GRUBU

Muharrem Ergin, birleşik fiil grubunun; bir yardımcı fiil ile bir isim ya da fiil şeklinin meydana getirdiği grup olduğunu ifade eder ve isim ya da fiil unsurun önce, yardımcı fiilin sonra kullanıldığını belirtir (Ergin, 2013: 386).

Leylâ Karahan; bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek için yan yana gelen kelimeler topluluğu şeklinde tanımladığı birleşik fiil gruplarını işlevleri yönüyle “bir hareketi karşılayan birleşik fiiller” ve “bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller” olmak üzere iki grupta inceler (Karahana, 2012: 73).

Günay Karaağaç, birleşik fiil gruplarını; bir eylemden sonra bil-, ver-, gel-, dur-, kal-, yaz, koy- yardımcı eylemlerinin getirilerek oluşturulan söz öbeği şeklinde tanımlar (Karaağaç, 2013: 473).

Süer Eker, birleşik fiil gruplarını; biri asıl fiil, diğeri yardımcı isim ya da fiil olan iki sözcüğün birbiriyle yapı ve anlamca kaynaşmasıyla oluşan grup şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 366).

1.12.1.Bir Hareketi Karşılayan Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan; bu birleşik fiillerin bir isim ile bir fiil unsurunun birleşmesinden meydana geldiğini belirtir ve fiilin ya bir ana yardımcı fiil ya da sözlük anlamı dışında kullanılan bir başka fiil olduğunu ifade eder (Karahan, 2012: 73).

1.12.1.1.Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Bu tip birleşik fiillerde “et-, ol-, yap-, eyle-, kıl-, bulun-” yardımcı fiillerinin yer aldığını ve asıl unsur olan ismin başta, yardımcı fiilin sonda bulunduğunu belirten Leylâ Karahan; yardımcı fiilin, bir çekim görevi yaparak anlamı üzerinde bulunduran isim unsurunu fiilleştirdiğini ifade eder (Karahan 2012: 73,74).

Mustafa Özkan, isimlerle birleşik fiil yapan yardımcı fiillerin “et-,eyle, yap-,kıl-,ol-, bulun-” yardımcı fiilleri olduğunu ve bunlardan “et-, eyle-, yap-” fiillerinin isimlerden geçişli birleşik fiiller yaptığını, “ol-, bulun-” fiillerinin ise geçişsiz birleşik fiiller yaptığını belirtir (Özkan, 2004: 185).

Süer Eker; bu tür fiillerin, Türkçe ya da yabancı kökenli bir isim ile yardımcı eylemden oluştuğunu ifade eder (Eker, 2011: 367).

Çalışmada tespit edilen ana yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiil örnekleri:

Abad känd_tüstüsündän bälli olar. (AA, 11)

Abdalın qarnı doyunca gözü qapıda olar. (AA, 11)

Acı dilin yarası qılinc yarasından pis olar. (AA, 12)

Ac oldun-çobana qoşul, yoruldun-sarbana. (AA, 12)

Qanmaza yoldaş olma, säni dä qanmaz eylär. (AA, 16)

Adam adam sayäsindä adam olar. (AA, 18)

Adam gözlämäklä säbirli olar. (AA, 19)

Adı başqa olanın, dadı da başqa olar. (AA, 21)

Ağa borc eylär, nökar-xärç. (AA, 21)

Ağa borc eylär, nökar-xärç. (AA, 21) “Ağa borç eyler, hizmetçi harç.”

Ağac äkänin ömrü uzun olar. (AA, 23)

Ağır günün daşı ağır olar. (AA, 24)

Ağ göyärçin qara qarğaya qismät olub. (AA, 29)

Axar su tämiz olar. (AA, 30)

Ağıllı baş bəlasız olar, doğru yol-qərəzsiz. (AA, 32)

Ağılsız adama nəsihət etmək, dənizə su tökmək kimidir. (AA, 34)

Axşam oduna gedən çox olar. (AA, 35)

Axşamdan sonra sabahın xeyir olsun. (AA, 36)

Axşam səbri xeyir olar. (AA, 36)

Al almaya daş atan çox olar. (AA, 36)

Aləmə adət oldu, bizə bid'ət. (AA, 38)

Alıcı quş gözündən mə'lum olar. (AA, 39)

Alıcı quşun dimdiyi ayrı olar. (AA, 39)

Alt daş ağır olar. (AA, 43)

Qızıl atəşdə, insan zəhmətdə bəlli olar. (AA, 43)

Anasız uşaq evdə xar olar, atasız uşaq-çöldə. (AA, 46)

Araba qırılarda yol göstərən çox olar. (AA, 48)

Aslan yatağından (yatışından) bəlli olar. (AA, 51)

Äsilzadə sözünə ağa olar. (AA, 53)

Aş daşanda kəfkir baha olur. (AA, 53) “Aş taşıdığında kevgir kıymətli olur.”

Aşağıdan yuxarı gələndə xeyir olar. (AA, 53)

Aşiq olan divanə olar. (AA, 55)

At ayağı külək olar, ozan dili yüyürək. (AA, 56) “At ayağı külek, ozan dili kıvrak olur.”

At ayağı külək olar, ozan dili yüyürək. (AA, 56)

At at olunca, yiyəsi mat olar. (AA, 58)

Ata malını dərc elä, ona görə də xərc elä. (AA, 60)

Ata malını dərc elä, ona görə də xərc elä. (AA, 60)

Atalar sözü mühakimə olunmaz. (AA, 61)

Atana hörmət elä, oğlun sənə hörmət edär. (AA, 62)

Atana hörmət elä, oğlun sənə hörmət edär. (AA, 62)

Atası ölən yetim qalmaz, anası ölən yetim olar. (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atasına xeyri olmayanın kimä xeyri olar?! (AA, 62)

Atı at yanında bağlarsan həmrəng olmasa, həmxasiyyət olar. (AA, 64) “At at yanına bağlarsan renkdaş olamasa da huydaş olur.”

Atı at yanında bağlarsan həmrəng olmasa, həmxasiyyət olar. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın axmağı yorğa olar, itin axmağı tula. (AA, 64)

Atın arığı döyüş günü mə'lum olar. (AA, 65)

Avara qonaq ev yiyəsini də avara edär. (AA, 66)

Ayaqqabı dar olanda dünya başə zindan olur. (AA, 69)

Eybini bilən özgəyə eyib eyläməz. (AA, 70)

Bəhanəçiyə bəhanə əskik olmaz. (AA, 77)

Bəhlə Həccə gedən yollarda sərgərdan olar. (AA, 78)

Başlanmış iş yarı olmaq deməkdir. (AA, 85)

Başda oturan baş olmaz. (AA, 85)

Havayı sirkə baldan şirin olar. (AA, 87) “Bedava sirke baldan tatlı olur.”

Xallı üz göyçək olar. (AA, 88) “Benli yüz güzel olur.”

Bir qıza qurban olsun-doqquz qoca, min qarı. (AA, 97)

Bir ziyan min böhtana səbəb olar. (AA, 99)

Birini gör fikir eylə, birini gör şükür eylə. (AA, 99)

Birini gör fikir eylə, birini gör şükür eylə. (AA, 99)

Boğuşan köpəyin yarası əksik olmaz. (AA, 100)

Dalaşan köpək xoralı olar. (AA, 100) “Boğuşan köpek yaralı olur.”

Borc verənin dili uzun olar. (AA, 100)

Boyu böyük olanın qiyməti böyük olmaz. (AA, 101)

Börkünü qoy qabağına—fikir elə. (AA, 101)

Böyüyə hörmət elə, sən də böyüyəcəksən. (AA, 102)

Böyük ağacın kölgəsi böyük olar. (AA, 102)

Böyük dağın dumanı da böyük olar. (AA, 102)

Can alan baxışından bəlli olar. (AA, 104)

Can deyən çox olar, can verən olmaz. (AA, 105)

Can verirsən qardaşa ver, min il keçsə yad olmaz. (AA, 105)

Canavar tək qalanda başına çaqqallar yığışar. (AA, 105)

Canı canın yolunda deyən çox olur, qoyan—az. (AA, 106)

Ciyərə qane olmayan pişik, asılırsan qənarədən. (AA, 107)

Xəsis acgöz olar. (AA, 107)

Xäsis zalım olar. (AA, 108)

Nakäsä borçlu olma. (AA, 108) “Cimriye borçlu olma.”

Cähd ela dost qazan, düşman ocaq başında. (AA, 111)

Çay bir olar, çeşme min. (AA, 113)

Çay bir olar, çeşme min. (AA, 113)

Çiçäk çok olan yerdä, an da olar, bal da. (AA, 114)

Çoban çok olanda qoyunu qurd yeyär. (AA, 115)

Çox varlanmaq və çox danışmaq, insanı mähv edär. (AA, 118)

Çolaq kuru qörändä öz halına şükür eylär. (AA, 118) “Çolak körü görünce kendi haline şükreder.”

Dadanan qudurandan pis olar. (AA, 119)

Dağ başı duman olar. (AA, 119)

Dağ säfasız olmaz, gözäl vāfasız. (AA, 120)

Dağ säfasız olmaz, gözäl vāfasız. (AA, 120)

Dağbaşı duman olar. (AA, 121)

Dağın üstä bağın sağ olsun. (AA, 121)

Mäslähätlä tikilän don gen olar. (AA, 123)

Darıya girän domuz, yabanı özünä qäbul elär. (AA, 124)

Davakarın şah olsa, ärizäni Allaha yaz. (AA, 124)

Davasını bilmäyänä şahid olma. (AA, 124)

Babanın üzünü ağardan nävəsi olar. (AA, 125)

Däyirmändan acıq eyläyän çuvalını boş aparar. (AA, 126)

Däyirmanä gäländän sonra ulaq görän çok olar. (AA, 126)

Däli deyingän olar. (AA, 129)

Däli söyläyän doğru olar. (AA, 130)

Däliyə ağıl, qaraya sabun kar eylämüz. (AA, 131)

Däliyə qoşulma, səni də däli edär. (AA, 131)

Damiri döyän dämirci olar. (AA, 133)

Dərgahın qapısı açıq olanda köpəyin yuxusu gälär. (AA, 134)

Dərd bir olsa çarəyə nə var? (AA, 135)

Dəryadan nə əksik olacaq? (AA, 136)

Div qurbağaya aşiq olub. (AA, 137)

Dävə kinli olar. (AA, 139)

Dävəyə qanqal lazım olsa, boynunu yüz yerdən uzadar. (AA, 141)

Dilənçiyə torbası ağırlıq elämüz. (AA, 145)

Dili xoş olanın havadarı çox olar. (AA, 145)

Dilini qısa eylär. (AA, 145)

Dilini uzun eläyän, başını bäləyə salar. (AA, 146)

Divan ilə divanlıq elämäk olmaz. (AA, 148)

Haqq-hesabı düz elä. (AA, 149)

Düz danışanla dost ol, səni tərifləyänlä yox. (AA, 149)

Düz oldu-ox, ayrı oldu-yay. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, nəticəsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar, nəticəsi şirin. (AA, 149)

Doğru söz acı olar. (AA, 149)

Düz söz acı olar. (AA, 149)

Haqq söz acı olar. (AA, 149)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dost dostu arxa olar. (AA, 153)

Dost dostdan kənar olmaz aralıqda mərdimazar olmasa. (AA, 153)

Dost-düşmən qara gündə mə'lum olar. (AA, 153)

Dost yolunda əzaba düşənin el içində üzü ağ olar. (AA, 154)

Dost üzdən bəlli olar, düşmən—gözdən. (AA, 154)

Dost ziyankar olmaz. (AA, 154)

Dostun dost olsun, hesabın dürüst. (AA, 156)

Dostun dost olsun, hesabın dürüst. (AA, 156)

Dost gəlişi bayram olar. (AA, 156)

Dünənki işinə sağ ol, bugünkü işindən danış. (AA, 160)

Dünya bir yağlı quyuqdur, yeyə bilənə nuş olsun. (AA, 161)

Dünyada hər kəs öz haqqına razı olsa, dava olmaz. (AA, 162)

Düşmən çox olanda qaçmaq da mərdlikdəndir. (AA, 163)

El dəli olanda mollaya gedər, molla dəli olanda hara gedər? (AA, 168)

El dəli olanda mollaya gedər, molla dəli olanda hara gedər? (AA, 168)

Ə1 mərd olar, göz namərd. (AA, 170)

Ə1 mərd olar, göz namərd. (AA, 170)

Elçi çox olar, qismət bir. (AA, 171)

Eldən dərs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äldan tutan az olar ayaqdan çäkän çok. (AA, 172)

Elin gücü, yelin gücü, selin gücü—güclü olar. (AA, 174)

Elin sözü ävväl-axır düz olar. (AA, 174)

Ämäyä hörmät et ki, hörmätini artırsın. (AA, 176)

Küçük hürä-hürä köpäk olar. (AA, 177)

Änliklä sürmä çok olanda qaşa da yaxarlar, gözä dä. (AA, 177) “Enlikle sürme çok olduğunda kaşa da yakarlar göze de.”

Är od olar, arvad—su. (AA, 177)

Är başından dövlät, dağ başından-duman äksik olmasın. (AA, 177)

Qarı düşmän dost olmaz, yedirtsän yağı balı! (AA, 180)

Köhnä düşmän dost olmaz. (AA, 180)

Köhnä pambıq bez olmaz, dul arvaddan qız olmaz. (AA, 181)

Eşşäyin duası müstäcab olsaydı, çarvadar yolda ölärdi. (AA, 182)

Eşşäyin palanı eşşäy yük olmaz. (AA, 182)

Eşşäk palçığa batandan sonra yol göstärän çok olar. (AA, 182)

Eşşäk tapılarda yük vuran çok olar. (AA, 182)

Eşşäk Mäkkäyä getmäklä hacı olmaz. (AA, 182)

Eşşäyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Ät iylänändä itä toy olur. (AA, 183)

Ät qonaqdır, sümük möhkäm olsun. (AA, 183)

Ät yeyän quş dimdiyindän mä'lum olar. (AA, 184)

Evi abad edän arvaddır. (AA, 186)

Evlänän evdar olar. (AA, 188)

Evlänänlä ev tikänin köməkçisi çox olar. (AA, 188)

Fayda-zərər hesab başında mə'lum olar. (AA, 191)

Fäləyin zoruna heç nə kar etmáz. (AA, 192)

Fürsəti fot eyləyən aqıl deyil, divanədir. (AA, 192)

Qafil quşun ovçusu çox olar. (AA, 193)

Geç danışsan, kəlamın gül olar. (AA, 194)

Gəlirinə bax, xərc eylə. (AA, 196)

Daldan gələn dadlı olar. (AA, 198)

Könül sevən göyçək olar. (AA, 200)

Göz gözə alışanda ayrılıq çətin olar. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü də tox olar. (AA, 202)

Gözü tok olanın, könlü də tox olar. (AA, 202)

Güclü günahkar olmaz. (AA, 203)

Rişxənd etmə qonşuna, gələr birgün başına. (AA, 204) “Güle komşuna gelir başına.”

Gülü yad etdikcə, bülbülün feryadı artar. (AA, 204)

Gözəllik baş tacıdır, hər adama qismət olmaz. (AA, 206)

Xain adam xoflu olar. (AA, 207) “Hain adam korkak olur.”

Xain qorxaq olar. (AA, 208)

Haqq deyən məhrum olmaz. (AA, 208)

Haqq daşı ağır olar. (AA, 208)

Haqq kömək eyləsə qurd çoban olar. (AA, 208)

Arvad iki olanda ev süpürülməmiş qalar. (AA, 211)

Arvadı gözəl, atı yorğa ilə yoldaş olma. (AA, 211)

Arvad qoxumu şirin olar. (AA, 212)

Xırmana girən porsuq yabanı özünə qəbul edər. (AA, 213)

Xırmanın tozu bərəkətli olar. (AA, 213)

Bar vaxtı bağbana salam verən çox olar. (AA, 213)

Xəstəyə naz eləmək həkimə yaraşmaz. (AA, 214)

Xətakardan xəta əksik olmaz. (AA, 214)

Xeyir işə yaxın ol, şər işdən saqın. (AA, 215)

Hazır oldu bişmişlər, gəldi gözdən düşmüşlər. (AA, 216)

Hamı dedi—Dad oldu, mən deyəndə-bidad. (AA, 218)

Hamı dedi—Dad oldu, mən deyəndə-bidad. (AA, 218)

Hamı ilə xoş görüşmək ədavəti yox eylər. (AA, 218)

Hamı dinəndə can oldu, mən dinəndə qan oldu. (AA, 218)

Hamı dinəndə can oldu, mən dinəndə qan oldu. (AA, 218)

Hamıya hörmət elə, hörmətin olar. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alını açıq olar. (AA, 218)

Hesabı doğru olanın alını açıq olar. (AA, 218)

Hesabı təmiz olanın üzü ağ olar. (AA, 218)

Hesabda doğru ol, hesabdar olma, hesab bilməyənlə durub oturma. (AA, 219)

Xırdavatçının andı özünə qənim olar. (AA, 219) “Xırdavatçının yemini kendine haram olur.”

Axundun minbər üstə gözü dörd olar. (AA, 221)

Xoruza quyruğu yük olmaz. (AA, 222)

Xoruz çok olan yerdə səhər tez açılar. (AA, 222)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ağız bir olsa, bir ağız heç olar. (AA, 226)

İki ayağın var, ikisini də kirâyə elə. (AA, 226)

Elm bir xəzinədir, nə qədər sərf edərsən, o qədər artar. (AA, 231)

Elminə əməl etməyən alim, əlində çıraq gəzdirən kora bənzər. (AA, 232)

Adam ac olanda pendir-çörək də ləzizdir. (AA, 233)

İnsan xain olmasa, heyvan damğanı neylər? (AA, 233)

Adam yanıla-yanıla adam olar (adam yanıla-yanıla öyrənər.) (AA, 234)

İşi işə bənd elə, görün desin ha belə! (AA, 236)

İt əppəyə həris olar, uşaq—məhəbbətə. (AA, 238)

İtə hörmət edərlər—yiyəsi xatirinə. (AA, 239)

Yaxşı dost yaman gündə mə'lum olar. (AA, 242)

Yaxşı arvad ərinə bəy eylər, yaman arvad—zay. (AA, 242)

Yaxşı elə yaxşıdır, çalış yamanı yaxşı elə. (AA, 243)

Yaxşılıq eləyib bir şey umursansa etməsən yaxşıdır. (AA, 244)

Yaxşılıq elə, at dəryaya, balıq bilməsə, xaliq bilər. (AA, 244)

Yaxşılıq elə minnət qoyma. (AA, 244)

Qabil şagird ustad olar ustadan. (AA, 245)

Qəlbi dolu olanın, dili uzun olar. (AA, 247)

Qara günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günün ömrü az olar. (AA, 249)

Yaman günə səbr edən, yaxşı günə tez çatar. (AA, 249)

Qarğa qazı təqlid etdi, qarılısını da itirdi. (AA, 249)

Qarın tox olanda çox şey yada düşər. (AA, 250)

Dava acı, faydası şirin olar. (AA, 251)

Dava acı, faydası şirin olar. (AA, 251)

Qazan dibi yalayanın adaxlısı göyçək olar. (AA, 252)

Kəs barmağını çıx bazara, əlac tapan çox olar. (AA, 257)

Kimsə namərdə möhtac olmasın. (AA, 260)

Kişinin cibi iki olsa, arvad almaq fikrinə düşər. (AA, 262)

Kişinin sözü ilə işi bir olar. (AA, 262)

İstəyirsən qocalıqda hörmətin olsun, cavanlıqda qocalara hörmət elə. (AA, 263)
“Kocalıqda hörmətin olsun istersen, gençlikte kocalara (yaşlılara) hörmət eyle.”

Qoça buynuzu ağırliq eləmáz. (AA, 263)

Qoça quyruq yük olmaz. (AA, 263)

Qonşu aş (payı) dadlı olar. (AA, 263)

Qonaq həyasız olsa, ev yiyəsini evdən qovar. (AA, 264)

Qonaqsız ev uğursuz olar. (AA, 265)

Danışram da pis olur, danışmıram da. (AA, 265)

Köpəyin qarnı tox olsa, gecə ulduza hürməz. (AA, 266)

Köpək qocalanda, qurda gülünc olar. (AA, 266)

Bəd övlad xataya ürcah olar. (AA, 267)

Yaman arvad, deyingän olar. (AA, 267)

Qurd yuvasından sümük əskik olmaz. (AA, 268)

Qurd qocalanda toplana mäsxärä olar. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd balası qurd olar—eşşäk balası-qoduq. (AA, 268)

Qurd acgöz olar. (AA, 268)

Zärgär dükanının tozu da qızıl olar. (AA, 269)

Kiçiklərä hörmät elä, böyüklärdän hörmät qazan. (AA, 270)

Märdin süfrəsi açıq olar. (AA, 273)

Mäscid şamını yeyän pişik kor olar. (AA, 273)

Namaza meyli olanın qulağı azanda olar. (AA, 277)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä şaşqın ol basıl, nä daşqın ol asıl. (AA, 278)

Nä varlıya borçlu ol, nä yoxsuldən alacaqlı. (AA, 278)

Ocaq yeri külündən mä'lum olar. (AA, 280)

Ocaqdan kül äskik olmaz. (AA, 280)

Oğlana balacalıqda qız verən çox olar. (AA, 281)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

Ortaq çox olduqca ziyan az olar. (AA, 283)

Öküzü ölänä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Ölmüş aslana dovşanlar da hücüm eylär. (AA, 285)

Ävväli meydan olanın axırı zindan olar. (AA, 286)

Qabağına tülkü çıxanın işi avand olar. (AA, 286)

Elä ye ki, dişlərinä zärär elämäsın. (AA, 288)

Papaqçının papağı yırtıq olar. (AA, 289)

Pay paylayan payından olar. (AA, 289)

Pirini tanımayanın aqibəti pis olar. (AA, 291)

Kar özünə sərf eləyəni eşidər. (AA, 294) “Sağır işinə geleni işitir.”

Mähəbbət və doğruluğ məğlub edilməz. (AA, 298)

Sifariş ilə həcc qəbul olmaz. (AA, 299) “Sipariş ilə hac kabul olmaz.”

Söhbət ilə qarıyan, qəmdən, qüssədən azad olar. (AA, 300) “Sohbet ile kocayan, gamdan kasavetten azat olur.”

Axırı fəna olacaq işi heç başlama. (AA, 300)

Söz var adamı məst eylär, söz var məsti ayıldar. (AA, 302)

Söz çox olan yerdə yalan da çox olar. (AA, 302)

Söz çox olan yerdə yalan da çox olar. (AA, 302)

Sözün ilə işin bir olsun. (AA, 302)

Sözün qıssası dəyərli olar. (AA, 303)

Su götürməklə deryadan su əksik olmaz. (AA, 303)

Su suya qarışanda güclü olar. (AA, 303)

Dadsız şorbaya duz da kar eləməz. (AA, 312)

Dayça at olunca yiyəsi mat olar. (AA, 313) “Tay at oluncaya kadar sahibi mat olur.”

Uzun danışanın ömrü az olar. (AA, 319)

Verib yaman olunca, verməyib yaman ol. (AA, 322)

Verib yaman olunca, verməyib yaman ol. (AA, 322)

Yad gəlib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324) “Yabancı gelip akraba olunca, akraba yabancı olur.”

Yad gälib qohum olunca, qohum yad olur. (AA, 324)

Yalanın ömrü az olar. (AA, 326)

Yarası avand olanın tâbibî qabağına çıxar. (AA, 327) “Yarası iyileşecek olanın tâbibî önüne çıkar.”

Yar mənimplä yar olsun, kol dibi diyar olsun. (AA, 327) “Yâr benimle yâr olsun, diken dibi diyar olsun.”

Qocaya hörmät elä, sän dä qocalarsan. (AA, 328)

Bala quşun ağzı böyük olar. (AA, 329) “Yavru kuşun ağzı büyük olur.”

Yetimä öyüd verän çox olar, çöräk verän az. (AA, 333)

Yetimä öyüd verän çox olar, çöräk verän az. (AA, 333)

Uçuq ev xarabasından mä'lum olar. (AA, 334) “Yıkık ev harabesinden malum olur.”

Yıxılan ağaca balta çalan çox olar. (AA, 334)

İgidin (märdin) mänzili bir olar, namärdin mänzili olmaz. (AA, 336)

İgid meydanda mälum olar. (AA, 337)

İgid oğul cavan eylär atanı. (AA, 337) “Yiğit oğul civan eyler atayı.”

Yox olsun yoxsulluq, varlığı—nä darlıq?! (AA, 338)

Yüz namärd bir märdä qurban olsun! (AA, 341)

Üzünü xalqa çeviränin arxası möhkäm olar. (AA, 342) “Yüzünü halka çevirenin arkası sağlam olur.”

Zalıma rähm etmək mäzluma zülm etməkdir. (AA, 343) “Zalime acımaq, mazluma zulmetmektir.”

Zalıma rähm etmək mäzluma zülm etməkdir. (AA, 343)

Zalimin ömrü az olar. (AA, 344)

Dövlətli kasıb olsa—qırx il iyi getməz. (AA, 345) “Zengin fakirleşirse kırk yıl kokusu gitmez.”

Varlı varından pay versä, varsız da varlı olar. (AA, 345) “Zengin malından pay verirse fakir de zengin olur.”

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345) “Zengin olup gam kasavet ile yaşamaktansa, fakir olup mutlu-şen yaşamak iyidir.”

Varlı olub qäm-qüssä ilä yaşamaqdansa, kasıb olub şad-xürräm yaşamaq yaxşıdır. (AA, 345)

Dövlətli yanını qaşıyanda, kasıb elä bilär ona pul verir. (AA, 346) “Zengin yanını kaşıyınca fakir ona para vereceğini sanır.”

Dövlətliyə saxsı lazım olsa, kasıb kasasını sındırar. (AA, 346) “Zengine saksı lazım olsa, fakir kâsesini kırar.”

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Dövlätlinin dili uzun olar, äli qısa. (AA, 346)

Zindana säbr eylâyän, axır taxta çıxar. (AA, 348) “Zindana sabreden sonunda tahta çıkar.”

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

Zülm ilä abad olan, bir gün gälär bärbad olar. (AA, 349)

Zülm ilä bärbad olan, ädl ilä abad olar. (AA, 349) “Zulm ile abad olan adaletle abad olur.”

Zülm ilä bärbad olan, ädl ilä abad olar. (AA, 349)

1.12.1.2.Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan, bazı birleşik fiillerde “ol-, et-, kıl-, yap-, bulun-, başla-” yardımcı fiilleri yerine asıl fiillerin kullanıldığını ve bu yapıda yer alan kelimelerin genellikle sözlük anlamını kaybederek deyimleştiğini ifade eder (Karahan, 2012: 5,76).

Çalışmada tespit edilen örnekler:

Äcälä ilä gedän yolda qalar. (AA, 11)

Açıq ağız ac qalmaz. (AA, 17)

Açıq sevda baş tutmaz. (AA, 17)

Adam odur, "Dur get"i "Buyur äyləş" dən tez baş düşsün. (AA, 19) "Adam odur ki, "dur git"i "buyur otur"dan daha tez anlasın."

Ağac bar verəndə başını aşağı dikər. (AA, 23) "Ağac meyve verdiğinde başını eğer."

Ağam bir xatın aldı, davanı satın aldı. (AA, 24)

Ağır daş batman gələr. (AA, 25)

Ağızdan çıxan baş dağyar. (AA, 25)

Axmaq adam öz səhvini düz bilər, ağıllı düzəldər. (AA, 28)

Ağ gün qara günü yaddan çıxardar. (AA, 29)

Ağıllı adama əl verər. (AA, 31)

Alacağımı yadında saxladığın kimi, verəcəyini də yadında saxla. (AA, 37)

Alacağımı yadında saxladığın kimi, verəcəyini də yadında saxla. (AA, 37)

Alacaq çox qalsa, yaddan çıxar. (AA, 37)

Alanın gözü olsa, satan acından ölər. (AA, 37)

Allah paxıla pay verməz, versə də qarnı doymaz. (AA, 40) "Allah hasetçiye pay vermez, verse de karnını doyurmaz."

Allah kimə pay verməyi yaxşı bilir. (AA, 41) "Allah kime pay vereceğini iyi bilir."

Ana bala üçündən canını oda yaxar. (AA, 44)

And içmək, dağ saqqızı deyil ki, hey çeynəyəsən. (AA, 46)

Baş düşənə can qurban. (AA, 47) "Anlayana can kurban."

Baş düşənə milçək səsi, düşməyəyə zurna-qaval. (AA, 47) "Anlayana sivrisine, anlamayana zurna-davul sesi."

Baş düşənə milçək səsi, düşməyəyə zurna-qaval. (AA, 47)

Arını duman, insanı iman yola gətirär. (AA, 49)

Arif olan buluddan da näm çäkär. (AA, 49)

Arsıza üz göstärsän, yaxandan yapışar. (AA, 50)

Aşiq sözlä täsälli tapar. (AA, 55)

At älä düşär, meydan älä düşmäz. (AA, 57)

At älä düşär, meydan älä düşmäz. (AA, 57)

Ata malına göz tikän malsız qalar. (AA, 59)

Ata-ana tärbiyə etməyäni, həyat tärbiyə edär. (AA, 60)

Ata-ana tärbiyə etməyäni, həyat tärbiyə edär. (AA, 60)

Ata-ananın qoca vaxtında oğul älindän tutar. (AA, 60)

Atası ölən yetim qalmaz, anası ölən yetim olar. (AA, 62)

Ayaqla gälän qonağı atla yola salarlar. (AA, 69)

Az danış çox qulaq as. (AA, 72)

Balıq tora düşəndən sonra, ağlı başına gälär. (AA, 80)

Baş ağrıyanda Allah yada düşür. (AA, 82) “Baş ağrıdığında Allah hatırlanır.”

Baş başa verməyincä, daş yerindən qopmaz. (AA, 82)

Özgä ağzına baxan ac qalar. (AA, 84)

Bir adamın payı iki adamı ac qoyar. (AA, 93)

Aläm od tutdu, bir dəstə həşəmdən. (AA, 96) “Bir deste ottan alemlə atəş sarar.”

Cəfa çäkmäyän səfa görməz. (AA, 106)

Çalışmayan ac qalar. (AA, 112)

Çayda balıq yan gəzär. (AA, 113)

Çäkilän zähmät hädär getmáz. (AA, 113) “Çekilen zahmet boşa gitmez.”

Uşaqla yola çıxma, eşşäyi yıxılsa ağlar, eşşäkdän yıxılsa gülär. (AA, 116)

Çox bilän quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 117) “Çok bilen kuş gagasından tuzağa düşer.”

Çox bilän, tez qocalar. (AA, 117) “Çok bilen tez kocar.”

Çox and içänin andına inanmazlar. (AA, 118)

Dabbaq xoşladıǵı därini yerdän-yerä vurar. (AA, 119) “Kasap hoşlandıǵı deriyi yerden yere vurur.”

Dağlar yalan götürmáz. (AA, 121)

Mäslähätlä atılan daş uzaq gedär. (AA, 123)

Däyirman bildiyini eylär, çaq-çaq baş ağrıdır. (AA, 125)

Däyirmanın boǵazı boş qalsa, daş daşı sürtär. (AA, 126)

Däli çomaǵa rast gälib. (AA, 127)

Däli däliyä xoş gälär. (AA, 127)

Däli dövrän sürär, ağıllı vaxt gözlär. (AA, 128)

Däli dövrän sürär, ağıllı vaxt gözlär. (AA, 128)

Därd gedär, yeri boş qalar. (AA, 135)

Därsiz könüldä mähäbbät yuva açmaz. (AA, 136)

Dävädän düşüb, höt-hötündän äl çäkmir. (AA, 140)

Dävänin dä oynamaǵına az qalıb. (AA, 140)

Dildän gälän äldän gälsä, kasıb-kusub varlanar. (AA, 144) “Dilden gelen elden gelirse, fakir fukara zenginleşir.”

Dilini uzun eläyän, başını bälaya salar. (AA, 146)

Dişinin qədrini bilməyən çənəsiz qalar. (AA, 148)

Haqq-hesaba dağlar da baş äyär. (AA, 148)

Dolaşan qurd ac qalmaz. (AA, 151)

Dosta borc pul vermə, hər ikisi äldän gedär. (AA, 154)

Dostluq həmişə qalib gälär. (AA, 155) “Dostluk her zaman galip gelir.”

Dul arvad yetim saxlar, naxırçıya minnät qoyar. (AA, 158) “Dul avrat yetim korur, sığırçıya minnet eder.”

Dünən yediyini bu gün yadından çıxardıb. (AA, 159)

Dünyada ən zor iş anlamaza söz anlatmaqdır. (AA, 162)

Düşmən gücsüz də olsa, ehtiyatı äldän vermə. (AA, 163)

Düşmənə bel bağlama. (AA, 163)

Düşmənə sahib çıxan, düşman sayılar. (AA, 164)

Äcäl aman vermäz. (AA, 165)

Äppäyi qatıqla uyuşduran heç vaxt ac qalmaz. (AA, 166) “Ekmeği katıqla uyuşturan hiçbir vakit aç kalmaz.”

Äl-älä vermäklä dağı dağ üstä qoymaq olar. (AA, 169)

El gözündän düşän boy atmaz. (AA, 169)

Xalq qız aldı quda qazandı, män qız aldım qada qazandım. (AA, 170)

Xalq qız aldı quda qazandı, män qız aldım qada qazandım. (AA, 170)

Ä1 qoldan qüvvät alar. (AA, 170)

Ä1 yarası tez gedär, kök salar dil yarası. (AA, 171)

Eldän därs alan Loğman olar. (AA, 171)

Äli xəmirliyə çörək borc vermäzlär. (AA, 172) “Eli hamurluya ekmeği borç vermezler.”

Elin atdığı daş uzaq gedär. (AA, 173)

Elin sözünə baxan ac qalmaz. (AA, 174)

Älindän iş gälmäyän uzun danışar. (AA, 175) “Elinden iş gelmeyen uzun konuşur.”

Ärik ağacından saz olmaz, gäl zurnadan xäbär al. (AA, 178)

Äsän küläk geri qayıtmaz. (AA, 180) “Esen rüzgar geri dönmez.”

Äski düşmännin dost olmağı fürsät tapmaq üçündür. (AA, 180)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşeğin canı yandığında attan hızlı kaçar.”

Fäläyә bel bağlamaq olmaz. (AA, 191)

Gälän gedänä rähmät oxuyar. (AA, 195)

Köçün dönməsi axsaq itä xoş gälär. (AA, 200)

Görölmüş işdän, gül iyi gälär. (AA, 201)

Güçlü gücsüzdän qisas almaz. (AA, 203)

Güldän gül iyi gälär. (AA, 204)

Xain dost, дәli düşmән, göz tikär ölän günä. (AA, 208)

Hamam suyu ilä özünü dost tutur. (AA, 210)

Bar vaxtı bağbana salam verän çox olar. (AA, 213) “Hasat vakti bağbana selam veren çok olur.”

Xäta insandan baş verär. (AA, 214)

Heyvana çuluna görä, insana geyiminä görä qiymät vermäk düz deyil. (AA, 215)

Hamı ilä xoş görüşmək ädaväti yox eylär. (AA, 218)

Heç kəsä bel bağlama. (AA, 221)

İki qapıda gäzän köpäk ac qalar. (AA, 227)

İki yana baxan çaş qalar. (AA, 228)

El malına göz tikän, gözsüz qalar. (AA, 229)

El malına göz tikmä, özün qazan, özün ye. (AA, 229)

El malına käm baxan, malsız – davarsız qalar. (AA, 229)

El malına käm baxanın gözlərindən qan damar. (AA, 230) “El malına kem bakanın gözlerinden kan damlar.”

Elm para ilə yox, çalışmaq ilə älä gälär. (AA, 231)

Elm zähmät ilə älä gälär. (AA, 231)

Eşidän göränä xəbär verir. (AA, 236)

İşlâyän dəmir pas tutmaz. (AA, 237)

İt äl çəkdi, molla äl çäkmädi. (AA, 238)

İt äl çəkdi, molla äl çäkmädi. (AA, 238)

İtin äblähi qaysavadan pay umar. (AA, 241) “İtin kötüsü muhallebiden pay umar.”

Yaxşı gündä yağlı çöräyi bəyänməyän, yaman gündä qum çäräya salam verär. (AA, 242)
“İyi günde yağlı çöreği beğenmeyen kötü günde kuru çöreğe selâm verir.”

Qazıya salam verdim, rüşvät deyil deyä almadı. (AA, 246)

Qarın tox olanda çox şey yada düşär. (AA, 250)

Pişik evdän çıxanda, siçanlar baş qaldırır. (AA, 253) “Kedi evden çıktığında siçanlar baş kaldırır.”

Öz kövşänində otlayan mal ac qalmaz. (AA, 255) “Kendi çayırında otlayan mal, aç kalmaz.”

Özündän quvvätli ilə ayaq çäkmä. (AA, 256)

Qiymətdän düşmək istämirsänsä, heç kəsin qiymətdän düşməsinä çalışma. (AA, 259)

Qız anadan qorxmasa öyüd almaz. (AA, 259)

Şam dibinə ışığı salmaz. (AA, 276) “Mum dibine ışıq vermez.”

Çıraq öz dibinə ışığı salmaz. (AA, 276) “Mum kendi dibine ışıq vermez.”

O qədər dərd çəkib qarnı dumbula dönüb. (AA, 280) “O kadar dert çekmiş, karnı davula dönmüş.”

Öküz özünə yonca äkändä başı ağrıyar. (AA, 284)

Öküzü ölənä yol göstärän çox olar. (AA, 285)

Bahalıqda çöräyini äsirgäyän ucuzluqda yalqız qalar. (AA, 289) “Pahalılıkta ekmeğini esirgeyen ucuzlukta yalnız kalır.”

Sən yerindən tärpänincä dağ-daş dilä gälär. (AA, 297)

Bädäsili başa çäkärsän, sürüşär ayağa düşär. (AA, 301) “Soysuzu başa çekersen, kayar ayağa düşer.”

Söyüddän sandal iyi gälmäz. (AA, 301)

Deyilän söz geri qayıtmaz. (AA, 301)

Sözün düzünü uşaqdan xäbär al. (AA, 302)

Sözünü bilmäyän ağız başa toxmaq vurdurar. (AA, 303)

Sürüyä qurd gäländä köpäyi yuxu tutar. (AA, 304)

Daş-divar dilä gäldi. (AA, 309)

Torpaqnan oynayan ac qalmaz. (AA, 316)

Varını veränin kisäsi boş qalar. (AA, 321)

Yalan ayaq tutar, amma yerimäz. (AA, 325)

Yalan üz qaraldar. (AA, 325)

Yalançı çox and içär. (AA, 325)

Yalançılıq üz qızardar. (AA, 325)

Acıqlı dilənçinin torbası boş qalar. (AA, 326)

Yerä düşmäklä gövhär qiymatdän düşmüz. (AA, 333)

İldä başə gälmäyän, dildä başə gälär. (AA, 335)

İldä başə gälmäyän, dildä başə gälär. (AA, 335)

Yorğun eşşäyä "hoşa" xoş gälär. (AA, 340)

Ziräk quş dimdiyindän täläyä düşär. (AA, 345) "Zeki kuş gagasından tuzığa düşer."

Varlı varından pay versä, varsız da varlı olar. (AA, 345) "zengin malından pay verse fakir de zengin olur."

Varlılığa täläsän yoxsulluğa tez düşär. (AA, 347) "Zenginliğe acele eden yoksulluğa tez düşer."

Zorla qedän köpək qoyuna foyda vermüz. (AA, 348)

Zurnanın säsi uzaqdan xoş gälär. (AA, 349)

1.12.2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller

Leylâ Karahan, bu tür birleşik fiillerin zarf-fiil eki taşıyan bir fiil ile bir tasvir fiilden meydana geldiğini ve ana unsurun başta, tasvir fiilin ise sonda bulunduğunu ifade eder (Karahan, 2012: 77).

Süer Eker, bu fiilleri; bir asıl fiil ile ona eklenen fiil birleşmesinde kendi anlamını bütünüyle kaybeden bir yardımcı fiilden oluşan fiiller şeklinde tanımlar (Eker, 2011: 366).

Çalışmada tespit edilen örnekler:

Aca doqquz yorğan örtmüşlər, yenä dä yuxulaya bilmämiş. (AA, 16)

Adam var ki, bir çöräklä min iti dolandırar, adam var, min çöräklä bir iti dolandıra bilmüz. (AA, 20)

Axsaq yabı köhlän atı keçä bilmüz. (AA, 35) "Aksak yabı küheylan atı geçemez."

Ala qarğa suya düşsä dä qaz ola bilmüz. (AA, 37)

Şir qocalanda özünə gülmäyi gälär. (AA, 53) “Aslan kocadığında kendine gülesi gelir.”

Bir ata doqquz oğul bäsłär, doqquz oğul bir atanı bäsläyä bilmäz. (AA, 94)

Bir çıplağı yüz cübbäli soya bilmäz. (AA, 95) “Bir çıplağı yüz cüppeli soyamaz.”

Bir dälil bir quyuya daş atmış, yüz ağıllı çıxarda bilmämiş. (AA, 95)

Cahil özünə düşməndir, başqasına necä dost ola bilär?! (AA, 104)

Däli quyuya bir daş atdı, min ağıllı çıxarda bilmädi. (AA, 129)

Däli bağlayanı ağıllı aça bilmäz. (AA, 130)

Däväni satan köşäk ala bilmäz, köşäyi satan, eşşäk ala bilmäz. (AA, 142)

Dostluğa dağlar da, danizlər dä mane ola bilmäz. (AA, 155)

Dünya bir pəncərədir, hər gälən baxar gedär. (AA, 161)

Dünyada oğul toyundan şirin heç nə ola bilmäz. (AA, 162)

Dünyanın işini hər tähr tutsan keçär gedär. (AA, 163) “Dünyanın işini her nasıl tutarsan geçer gider.”

Äli ilə verdiyini ayağı ilə ala bilmir. (AA, 173)

Eşşəyin yükü yüngül olanda oynamağı gälär. (AA, 182)

Ät ilə dırnaq arasına girən, iylänib çıxar. (AA, 183) “Et ile tırnak arasına giren, eğilerek çıkar.”

Evde öz başını bağlaya bilmir, toyda gəlin başı bağlayır. (AA, 186)

Deyingän dinä bilmäz, dinməsä dözä bilmäz. (AA, 198) “Geveze konuşamaz, konuşmasa da dayanamaz.”

Deyingän dinä bilmäz, dinməsä dözä bilmäz. (AA, 198)

İki dovşan dalınca yüyürän heç birini tuta bilmäz. (AA, 228)

İki vermäsän bir ala bilmäzsän. (AA, 228)

Yaxşı atları, yaxşı kişilər minib getdilər. (AA, 241)

Arvad yıxan evi fäläk dä yıxa bilmäz. (AA, 246)

Qäläm yazanı qılinc poza bilmäz. (AA, 247)

Durub getdik qışlağa, ümid qaldı yaylağa. (AA, 248)

Qardaş qardaşı bıçaklar, sonra dönüb qucaqlar. (AA, 249)

Öz evindä öz başını bağlaya bilmir, özgä evindä gälin başı bağlayır. (AA, 256)

Quzusuna qıymayan kabab yeyä bilmäz. (AA, 269)

Söz quşdur, buraxarsan uçar gedär. (AA, 301)

Şah vâzir ağılı ilä oturub durar. (AA, 306)

Bağa yol gedä bilmäz, evini dalında gäzdirär. (AA, 316)

Vura bilmäyän daşın böyüyündän yapışar. (AA, 322)

Yaldan tuta bilmäyän quyruqdan heç tuta bilmäz. (AA, 332) “Yeleden tutamayan kuyruktan hiç tutamaz.”

Yaldan tuta bilmäyän quyruqdan heç tuta bilmäz. (AA, 332)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

Zaman axıb gedir, amma här işimi qurtarıb getmir. (AA, 344)

1.13.KISALTMA GRUPLARI

Muharrem Ergin, kısaltma grupları ile ilgili; kelime gruplarının ve cümlelerin kısaltması, yıpranması sonucunda ortaya çıkan kelime gruplarıdır tanımını yapar ve daha geniş bir gruptan kısaltmış ve klişeleşmiş gruplar olduğunu ifade eder (Ergin, 2013: 396)

Leylâ Karahan, kelime grupları ya da cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan gruplar şeklinde tanımladığı kısaltma gruplarının genellikle isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil gruplarından kısaltıldığını ya da kalıplaştığını belirtir. Leylâ kısaltma gruplarını;

1. Unsurlarında çekim eki bulunmayan veya sadece birinci unsurunda iyelik eki bulunan kısaltma grupları (isnat grubu)

2. Birinci unsur yüklem hali eki taşıyan kısaltma gruplar (yüklem grubu)
3. Birinci unsur yönelme hali eki taşıyan kısaltma grupları (yönelme grubu)
4. Birinci unsur bulunma hali eki taşıyan kısaltma grupları (bulunma grubu)
5. Birinci unsur uzaklaşma hali eki taşıyan kısaltma grupları (uzaklaşma grubu)
6. Birinci unsur vasıta hali eki taşıyan kısaltma grupları (vasıta grubu)
7. Birinci unsur eşitlik eki taşıyan kısaltma grupları (eşitlik grubu)
8. Birinci unsur uzaklaşma hali, ikinci unsur yönelme hali eki taşıyan kısaltma grupları
9. İkinci unsur yönelme hali eki taşıyan kısaltma grupları
10. İkinci unsur bulunma hali eki taşıyan kısaltma grupları şeklinde tasniflendirmiştir (Karahan, 2012: 79).

Günay Karaağaç , söz öbekleri ve cümlelerden yıpranma ve eksiltme yoluyla ortaya çıkan öbekler şeklinde tanımladığı kısaltma gruplarını;

1. Yapma durumu öbeği
2. Yaklaşma durumu öbeği
3. Bulunma durumu öbeği
4. Uzaklaşma durumu öbeği
5. Araç durumu öbeği
6. Yön durumu öbeği
7. Eşitlik durumu öbeği
8. Benzerlik durumu öbeği
9. Karşılaştırma durumu öbeği
10. Neden durumu öbeği

11. Sınırlama durumu öbeği şeklinde sınıflandırır (Karaağaç, 2013: 458).

Süer Eker, kısaltma grupları için; ilgi, yaklaşma, bulunma ya da uzaklaşma durum eklerinden herhangi birini alan bir sözcük ilenbaşka bir sözcüğün birleşmesinden oluşan sözcük grubu tanımını yapar ve kısaltma gruplarını;

1.İlgi grubu

2.Belirtme grubu

3.Yaklaşma grubu

4.Bulunma grubu

5.Uzaklaşma grubu

6.Dayanma grubu şeklinde tasniflendirir (Eker, 2011: 368-369).

1.13.1.İsnat grubu

Ağzı ayrını boynunun ardından tanımaq olar.

Arzu bir, ümid iki. (AA, 52)

Arzu bir, ümid iki. (AA, 52)

Arzu geniş, ömür kısa. (AA, 52)

Arzu geniş, ömür kısa. (AA, 52)

At arıq mänzil uzaq. (AA, 58)

At arıq mänzil uzaq. (AA, 58)

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67) “Avrat yüzlü erkekten, erkek yüzlü avrattan uzak dur.”

Arvad üzlü kişidän, kişi üzlü arvaddan älhäzär. (AA, 67)

Ay görmüşün ulduza nä minnāti! (AA, 67)

Ayağı kısa, dayağı uzun. (AA, 68)

Ayağı kısa, dayağı uzun. (AA, 68)

Bilsäydim atımın ölümünü, qulağı dolusu darıya satardım. (AA, 92) “Bilseydim atımın öleceğini, kulağı dolusu darıya satardım.”

Bir gecəlik söhbətin doqquz ay mabədi var. (AA, 96) “Bir gecelik sohbətin dokuz ay hatrı vardır.”

Bir günlük bəylik də bəylikdir. (AA, 97)

Çirkin dövlətli qızını atası adına alarlar. (AA, 115)

Dili bal, işi bəla. (AA, 145)

Dili bal, iş bəla. (AA, 145)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlərə anadır. (AA, 158)

Dünya beş gündür, beşi də qara. (AA, 160)

Əli boş, çörəyi duzsuz. (AA, 172)

Əli boş, çörəyi duzsuz. (AA, 172)

Əli boş, üzü qara. (AA, 172)

Əli boş, üzü qara. (AA, 172)

Əli bağlını hər kəs döyər. (AA, 172) “Eli bağlını herkes döver.”

Əli xəmirliyə çörək borc verməzlər. (AA, 172) “Eli hamurluya ekmeği borç vermezler.”

Eşşâyə qızıldan noxta taxsan yenə adı eşşəkdir! (AA, 181) “Eşşəge altın yüklesen de kıymeti artmaz.”

Göycək arvadlı ilə, yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206) “Güzel hanımlı ile yorga atlıya yoldaş olma.”

Göycək arvadlı ilə, yorğa atlıya yoldaş olma. (AA, 206)

Arvadı gözəl, atı yorğa ilə yoldaş olma. (AA, 211)

Arvadı gözəl, atı yorğa ilə yoldaş olma. (AA, 211) “Hanımı güzel, atı yorga ile yoldaş olma.”

Arvadı bād olanın saqqalı tez ağarar. (AA, 212)

İynä ucu qädär bir deşik bir küpü boşaldar. (AA, 225) “İğne ucu kadar bir delil bir küpü boşaltır.”

İki başlı heyvandan yox, iki dilli insandan qorx. (AA, 226)

İki arvadlının ağzının dadı olmaz. (AA, 227)

İki arvadlının donu yırtıq olar. (AA, 227)

Yaxşı arvadlı ev cännətdir. (AA, 242)

Xälbircän evi olanın, gözləri qädär dardı var. (AA, 247)

Qarnı toxun qayğısı olmaz. (AA, 250)

Kabab qanlı, igid canlı. (AA, 253)

Kabab qanlı, igid canlı. (AA, 253)

Kor nə istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Kor nə istär? —İki göz, biri äyri, biri düz. (AA, 266)

Kasıbın bir oğlu oldu, o da boynu äyri. (AA, 275) “Miskinin bir oğlu oldu, onun da boynu eğri.”

Minnät qädär ağır yük olmaz. (AA, 275)

Harada gördün hamı kor, sän də ol kor. (AA, 278) “Nerede gördün hepsi kör, sen de ol kör.”

Sahibindän qabaq bostana girmä. (AA, 295) “Sahibinden önce bostana girme.”

Kürän adamla, kürän ata yaxın düşmä. (AA, 296) “Sarışın adamla, sarı ata yakın düşme.”

Daş üräklİ düşmānin ürāyini yarar yumşaqlıq. (AA, 311)

Üç tümānlık eşşāyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320) “Üç kuruşluk eşeğin, on beş gramlık sıpası olur.”

Üç tümānlık eşşāyin on beş qramlıq qoduğu olar. (AA, 320)

Üstü bəzək, altı təzək. (AA, 320)

Üstü bəzək, altı təzək. (AA, 320)

Yalanla plov bişsə, dəniz qədər yağı məndan. (AA, 326)

Yeddi fərsiz oğuldan bir fərli qız yaxşıdır. (AA, 331)

Yeddi fərsiz oğuldan bir fərli qız yaxşıdır. (AA, 331)

İgid canlı, kabab qanlı. (AA, 336)

İgid canlı, kabab qanlı. (AA, 336)

Yolu yaxın—yükü yüngül. (AA, 339)

Yolu yaxın—yükü yüngül. (AA, 339)

Zahiri gözəl, batini—çirkin. (AA, 343)

Zahiri gözəl, batini—çirkin. (AA, 343)

Zərrə qədər iman, dünya qədər günah. (AA, 348)

Zərrə qədər iman, dünya qədər günah. (AA, 348)

1.13.2.Yükleme Grubu

Könül bir saraydır tikilməsi çətin, yıxılması asan. (AA, 200) “Gönül bir saraydır; kurulması zor, yıkılması kolaydır.”

Könül bir saraydır tikilməsi çətin, yıxılması asan. (AA, 200)

Özü ədalətli olanın qaziya ehtiyacı olmaz. (AA, 257) “Kendisi adaletli olanın kadiya ihtiyacı olmaz.”

1.13.3.Yönelme grubu

Ağıla paxıllıq olmaz. (AA, 31)

Axşam qızartısı sabaha yaydır, səhər qızartısı axşama vaydır. (AA, 35) “Akşam kızılıığı sabaha yazdır, seher kızılıığı akşama vaydır.”

Axşam qızartısı sabaha yaydır, səhər qızartısı axşama vaydır. (AA, 35)

At oğurlanandan sonra axur näyә gäräkdir? (AA, 57) “At çalındıktan sonra ahır neye lazımdır?”

Dosta dost, düşmәнә düşmән kimi bax. (AA, 154)

Dosta dost, düşmәнә düşmән kimi bax. (AA, 154)

Dul arvad özü yetimdir, amma yetimlärә anadır. (AA, 158)

Ämanätә xäyanät olmaz. (AA, 176)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq мәrd kişinin işidir. (AA, 243)

Yaxşılığa yaxşılıq hür kişinin işidir, yamanlığa yaxşılıq мәrd kişinin işidir. (AA, 243))

Keçäl halva yeyür, puluna minnät. (AA, 254)

Yamanlığa yaxşılıq мәrd kişinin işidir. (AA, 267)

Tamahkarlıq başә bäladır. (AA, 308)

Vätänә mähäbbät iman әsәridir. (AA, 322)

1.13.4.Bulunma Grubu

Ayda-ildä bir namaz, onu da şeytan qoymaz. (AA, 69)

Ayda-ildä bir tamaşa, onda da göz qamaşa. (AA, 69)

Dünyada pulсуz—axirätdä imansız. (AA, 162)

Yolda yoldaş, evdä qardaş. (AA, 339)

Yolda yoldaş, evdä qardaş. (AA, 339)

1.13.5.Uzaklaşma Grubu

Adam başından böyük danışmaz. (AA, 18)

Ağıllı bizi tapmaz, дәli bizdän gen gäzmäz. (AA, 32) “Akıllı bizi bulmaz, deli bizden ayrı gezmez.”

Axşamdan sonra gälän qonağın yeyäcäyi soğandır. (AA, 35)

Axşamdan sonra sabahın xeyir olsun. (AA, 36)

Dalda qalma, yoldaşından yeyin get. (AA, 49)

Armud ağacından uzaq düşmüz. (AA, 50)

Äsil almaq çätindir, saxlamaq ondan çätin. (AA, 52)

Aydan arı, sudan duru. (AA, 69)

Aydan arı, sudan duru. (AA, 69)

Başından böyük danışma! (AA, 84)

Canı yanan eşşək atdan yeyin gedär. (AA, 106) “Canı yanan eşək, attan hızlı gider.”

Çaqqaldan çox çarık aparan olmaz, yenä ayaqları yalıdır. (AA, 110) “Çakaldan çok çarık çalan olmaz, yine ayakları yalıdır.”

Dağ üstündä tısbağa, gomuşdan böyük görünär. (AA, 120)

Dävädän böyük fil var! (AA, 140)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dildän acı, dildän şirin şey yoxdur. (AA, 144)

Dost min olar, candan dost olan bir. (AA, 152)

Dünyada hər şey satılıb-alınar, namusdan başqa. (AA, 162)

Äli ilə qoyan hamıdan yaxşı bilär. (AA, 173) (

Alma öz ağacından uzağa düşmüz. (AA, 175)

Eşşäyin canı yananda atdan bärk qaçar. (AA, 181) “Eşəğin canı yandığında attan kızılı qaçar.”

Gälänin qismäti özündän qabaq gälär. (AA, 196)

Gözdän ıraq, könlüdän uzaq. (AA, 202)

Gözdän ıraq, könlüdän uzaq. (AA, 202)

Gül äzizdirsä, gülşän ondan äzizdir. (AA, 203)

Haqq iş gündən aydındır. (AA, 208)

Hazır oldu bişmişlər, gəl di gözdən düşmüşlər. (AA, 216)

İftira dağdan ağırdır. (AA, 224)

İrz puldan qiymətlidir. (AA, 234)

İtdən çox çarıq yığan olmaz, yenə ayaqları yalındır. (AA, 241)

Yaxşı dost qardaşdan əzəldir. (AA, 242)

Qələm qılıncdan itidir. (AA, 247)

Qələm sözdən kəskindir. (AA, 247)

Öz gözündə bayquşun balası, tovus quşundan da gözəldir. (AA, 256)

Özündən quvvətli ilə ayaq çəkmə. (AA, 256)

Köpəyin iyə düşəni tuladan bərk qaçar. (AA, 266) “Köpəğin kuyuyu alanı tazıdan hızlı koşar.”

Sevgi od deyil, amma oddan yamandır. (AA, 297) “Sevgi atəş değıl ama atəşten de yamandır.”

Cərgədən qalan qotur olar. (AA, 299) “Sırasından kalan kotur olur.”

Sözün acısı zəhərdən də betərdir. (AA, 302)

Sözün yaxşısı baldan şirin olar. (AA, 303)

Daşdan yumşaq nə versən yeyər. (AA, 312)

Duzdan ləziz, sudan əziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Duzdan ləziz, sudan əziz, bir şey yoxdur. (AA, 316)

Duz-çörək qədri bilməyən itdən də alçaqdır. (AA, 317)

Yoldan irəli—yoldaş, evdən irəli—qardaş. (AA, 339)

Yoldan irəli—yoldaş, evdən irəli—qardaş. (AA, 339)

1.13.6.Vasıta Grubu

Sifariş ilâ hâcc qâbul olmaz. (AA, 299) “Sipariş ile yapılan hac kabul olmaz.”

1.13.7. İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu

Dağın da dârdi dağ boydadır. (AA, 121)

SONUÇ

Azerbaycan Türkçesi gramer çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla yapılan bu çalışmanın ilk bölümünde kelime gruplarıyla ilgili görüşlere ve çeşitli araştırmacıların kelime gruplarıyla ilgili yapmış oldukları sınıflandırmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Azerbaycan Atasözleri kitabında yer alan atasözleri incelenmiş olup toplamda 4790 kelime grubu tespit edilmiştir.

Sayıda en fazla kelime grubuna sahip kelime grupları sırasıyla; isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat-fiil grubu, birleşik fiil grubu, zarf-fiil grubu, isim-fiil grubu, kısaltma grubu, bağlama grubu, edat grubu, tekrar grubu, ünlem grubu, unvan ve sayı grubu şeklindedir. Araştırmada birleşik isim grubu örneğine rastlanılmamıştır.

Kelime grupları isim tamlamaları yönüyle incelendiğinde belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları olmak üzere sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma neticesinde en fazla kelime grubunun belirtili isim tamlaması şeklinde kurulmuş olduğu tespit edilmiştir. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarında incelenen kelime grupları iki kelimededen oluşanlar ve üç veya daha fazla kelimededen oluşanlar şeklinde kategorize edilmiştir. İki kelimededen oluşan tamlamalar, tamlamalarda sayıca en fazla yoğunluğa sahiptir. İki kelimededen oluşan kelime gruplarının da genellikle tamlayan+tamlanan dizilişinde olduğu görülmektedir. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının üç veya daha fazla kelimededen oluşanları incelendiğinde tamlayanı sıfat tamlaması olan belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları sayıca en fazla örneğe sahip olan gruptur.

Sıfat tamlamalarında, isim tamlamalarında olduğu gibi iki kelimededen oluşanlar ve üç veya daha fazla kelimededen oluşanlar şeklinde kategorize edilmiştir. İsim tamlamalarında olduğu gibi, iki kelimededen oluşmuş sıfat tamlamaları sayıca en fazla yoğunluğa sahip gruptur. Üç veya daha fazla kelimededen oluşmuş sıfat tamlamalarının ise genellikle tamlayanı sıfat-fiil kuruluşunda olduğu tespit edilmiştir.

Sıfat-fiil grubu örnekleri incelendiğinde; “-An” sıfat-fiil ekinin en yaygın kullanılan sıfat-fiil eki olduğu tespit edilmiştir. “-Dİk”, “-mİş”, “-AcAk” sıfat-fiil ekiyle kurulan sıfat-fiil grupları da bulunmakla birlikte sayıca azdır.

İsim-fiil grubunu oluşturan örneklerde ise yalnızca “-mAK” isim-fiil ekiyle kurulan isim-fiil grubu örneklerine rastlanmıştır.

Zarf-fiil grubu örneklerinde ise “-sA” zarf-fiil ekinin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. “-AndA”, “-Xp”, “-InCA”, “-DİkcA”, “-İkän” zarf-fiil eklerinin kullanıldığı zarf-fiil grubu örnekleri de çalışmada tespit edilmiştir.

Birleşik fiil grubu örnekleri bir hareketi karşılayan birleşik fiiller ve bir hareketi tasvir eden birleşik fiiller şeklinde sınıflandırılmıştır. En fazla örneğe sahip olan grubun bir hareketi karşılayan birleşik fiil grubu olduğu tespit edilmiştir. Bir hareketi karşılayan birleşik fiil grupları da kendi içerisinde; ana yardımcı fiillerle kurulanlar ve diğer fiillerle kurulanlar şeklinde kategorize edilmiş, sayıca en fazla örneğe sahip grubun ana yardımcı fiillerle oluşan fiiller olduğu tespit edilmiştir.

Kısaltma grubunda yer alan kelime gruplarının çoğu isnat grubuna dahildir. Vasıta ve iki unsur bulunma hali eki taşıyan kısaltma grubu örnekleri sayıca en az rastlanılan örneklerdir.

Bağlama grubunda “ile” bağlacının sıklıkla tercih edildiği görülmektedir. “ya.....ya”, “nä.....nä” ve “da.....da” ile “dä.....dä” bağlaçları da bağlama grubunda sıklıkla kullanılan diğer bağlaçlardır.

Edat grubunda en çok örneğine rastlanılan edat, benzerlik ilgisi kuran “kimi” edatıdır. Bunu “üçün” edatı takip etmiştir.

Yapılan bu çalışmada Azerbaycan Türkçesi’ndeki atasözlerinde yer alan kelime grupları detaylı sınıflandırmalarla ele alınmış ve Azerbaycan Türkçesi’ndeki atasözlerinde bulunan kelime gruplarının kullanım sıklığı ortaya konmuştur.

TABLÖLÄR

Tablo 2. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Sayısı

İsim Tamlaması	1430
Sıfat Tamlaması	1292
Sıfat-Fiil Grubu	571
İsim-Fiil Grubu	180
Zarf-Fiil Grubu	400
Tekrar Grubu	63
Edat Grubu	79
Bağlama Grubu	109
Unvan Grubu	2
Ünlem Grubu	6
Sayı Grubu	2
Birleşik Fiil Grubu	522
Kısaltma Grubu	134

Tablo 3. İsim Tamlamasının Dağılımı: 1430

Belirtili İsim Tamlamaları: 891	Belirtisiz İsim Tamlamaları: 539
a.İki Kelimededen Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları: 512	a. İki Kelimededen Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 522
a.1.Tamlayan+Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması: 510	a.1.Tamlayan+Tamlanan Dizilişinde Olan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 522
a.2.Tamlanan+Tamlayan Dizilişinde Olan Belirtili İsim Tamlaması: 2	b.Üç ve Daha Fazla Kelimededen Oluşan Belirtisiz İsim Tamlamaları: 18
b.Üç ve Daha Fazla Kelimededen Oluşan Belirtili İsim Tamlamaları: 379	b.1. Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 7
b.1.Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 109	b.2. Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 2
b.2.Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 45	b.3. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 1
b.3.Tamlayanı ve Tamlananı ST. Olan Belirtili İsim Tamlaması: 15	b.4. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 2
b.4.Tamlayanı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 15	b.5. Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Belirtisiz İsim Tamlaması: 1
b.5.Tamlananı Bağlama Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması:2	b.6. Tamlayanı İkileme Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 3
b.6.Tamlayanı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 2	b.7. Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Belirtisiz İsim Tamlaması: 1

b.7.Tamlananı Belirtili İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 1 b.8.Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 14 b.9.Tamlananı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Belirtili İsim Tamlaması: 6 b.10. Tamlayanı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 3 b.11. Tamlananı İsim-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 3 b.12. Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 78 b.13. Tamlananı Sıfat-Fiil Grubu Olan Belirtili İsim Tamlaması: 5 b.14. Tamlayanı ile Tamlananı Arasına Başka Unsurlar Bulunduran Belirtili İsim Tamlaması: 72 b.15.Tamlananı İkileme Olan Belirtili İsim Tamlaması: 4	
---	--

Tablo 4. Sıfat Tamlamasının Dağılımı: 1292

a.İki Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları:	1080
b.Üç ve Daha Fazla Kelimeden Oluşan Sıfat Tamlamaları:	212
b.1.Tamlayanı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	41
b.2.Tamlananı Sıfat Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	13
b.3.Tamlayanı Sıfat-Fiil Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	123
b.4.Tamlayanı Belirtisiz İsim Tamlaması Olan Sıfat Tamlaması:	3
b.5.Tamlayanı Kısaltma Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	15
b.6.Tamlayanı Edat Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	1
b.7.Tamlayanı Sayı Grubu Olan Sıfat Tamlaması:	2
b.8.Tamlayanı ile Tamlananı Arasında Başka Unsurlar Bulunduran Sıfat Tamlaması:	10
b.9.Tamlayanı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması:	2
b.10.Tamlananı İkilemelerden Oluşan Sıfat Tamlaması:	2

Tablo 5. Sıfat-Fiil Grubunun Dağılımı: 571

“-An” Sıfat-Fiil Eki İle Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	549
“-Dİk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	15
“-mİş” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	4
“-AcAk” Sıfat-Fiil Eki ile Kurulan Sıfat-Fiil Grubu:	3

Tablo 6. Zarf-Fiil Grubunun Dağılımı: 400

“-AndA” Zarf-Fiil Eki İle Oluşan Zarf-Fiil Grubu:	111
“-sA” Zarf-Fiil Eki ile Oluşan Zarf-Fiil Grubu:	211
“-Xp” Zarf-Fiil Eki İle Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	33
“-InCA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	32
“-DİkcA” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	5

“-İkän” Zarf-Fiil Eki ile Kurulan Zarf-Fiil Grubu:	8
--	---

Tablo 7. Birleşik Fiil Grubunun Dağılımı: 522

1.Bir Hareketi Karşılaman Birleşik Fiiller: 483 a. Ana Yardımcı Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller: 327 b. Diğer Fiillerle Kurulan Birleşik Fiiller: 156	2.Bir Hareketi Tasvir Eden Birleşik Fiiller: 39
---	--

Tablo 8. Kısaltma Grubunun Dağılımı: 134

İsnat grubu:	64
Yükleme Grubu:	3
Yönelme grubu:	14
Bulunma Grubu:	5
Uzaklaşma Grubu:	46
Vasıta Grubu:	1
İkinci Unsuru Bulunma Hali Eki Taşıyan Kısaltma Grubu:	1

Tablo 9. Bağlama Grubunun Dağılımı: 109

“ile” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	41
“vā” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	3
“nā..... nā” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	18
“ya.....ya” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	25
“da.....da” / “dā..... dā” Bağlacı İle Yapılan Bağlama	18

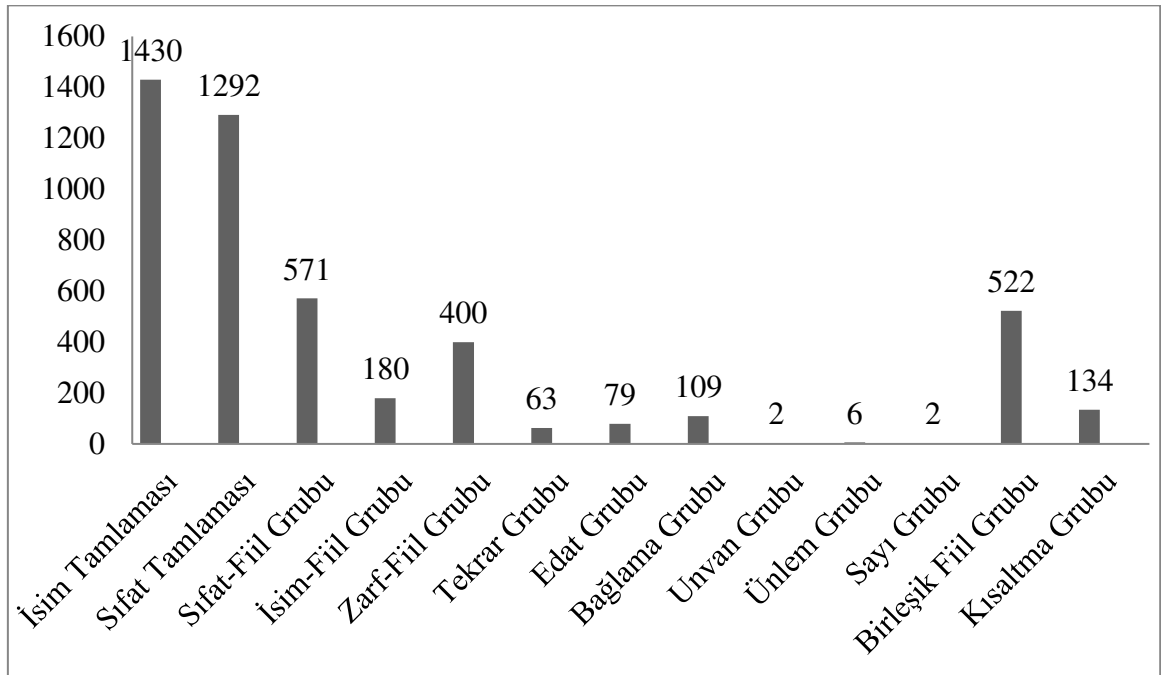
Grubu:	
“häm..... häm” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	3
“gah.....gah” Bağlacı İle Yapılan Bağlama Grubu:	1

Tablo 10. Edat Grubunun Dağılımı: 79

“-A qädär” İle Oluşan Edat Grubu:	5
“üçün” İle Oluşan Edat Grubu:	26
“kimi” İle Oluşan Edat Grubu:	30
“görä” İle Oluşan Edat Grubu:	12
“-AcAn / -AycAn” İle Oluşan Edat Grubu:	4
“ötrü” İle Oluşan Edat Grubu:	2

ŞEKİLLER

Şekil 1. Azerbaycan Atasözlerinde Kelime Gruplarının Oranı

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Halil – Yelten, Muhammet. (2005). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.
- Aktan, Bilal. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Atabay, Neşe- Özel, Sevgi – Çam, Ayfer. (1981). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*, Ankara.
- Banguoğlu, Tahsin. (2007). *Türkçenin Grameri*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baskakov, Aleksandr Nikolayeviç. (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, İstanbul, Kesit Yayınları.
- Baydar, A.S., Baydar, T. (2001). “Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları”, [Elektronik Sürüm], *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (16): 24-47.
- Beserek, Ahmet. (1991). *Türkçede Cümle Yapısı*, İstanbul, MEB. Yay.
- Bilgegil, M. Kaya. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara, Güzel İstanbul Matbaası.
- Bilgegil, M. Kaya. (1984). *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul, Dergah Yayınları,
- Cemiloğlu, İsmet. (2001). *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Delice, H.İbrahim. (2003). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul, Bayrak Matbaacılık.
- Delice, Halil İbrahim. (2012). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul, Kitabevi.
- Demir Nurettin- Yılmaz Emine. (2010). *Türk Dili El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Deny, Jean. (2012). *Türk Dil Bilgisi*, Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği, Çevirmen Ali Ulvi Elöve, İstanbul, Kabalcı Yayınevi.

- Deny, Jean (1941). *Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)*, Ali Ulvi Elöve (çev.) İstanbul, Maarif Matbaası.
- Ediskun, Haydar. (1988). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk Dili*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Ergin, Muharrem. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Yayınları.
- Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Gencan, Tahir Nejat. (1979). *Dilbilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güneş, Sezai.(1991). *Türk Dili Bilgisi*, İzmir, DEÜ. Rektörlük Matbaası.
- Hatiboğlu, Vecihe. (1982). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Basımevi.
- Hatipoğlu, Vecihe. (1963). “Kelime Grupları ve Kuralları”, *TDAY Belleten 1963*, 203-244.
- Hengirmen, Mehmet. (2002) . *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara.
- Kahraman, Tahir. (2005). *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Ankara, Kendi yayını.
- Karaağaç, Günay. (2009). *Türkçenin Söz Dizimi*, İstanbul, Kesit Yay.
- Karaağaç, Günay.(2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Karahan, Leylâ. (2012). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları, 18. Baskı.
- Karahan, Leylâ. (1993). *Türkçede Sözdizimi*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Karahan, Leylâ. (2011). *Türk Dili Üzerine İncelemeler*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Karaörs, M. (1993). *Türkçenin Söz Dizimi ve Cümle Tahlilleri*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Kerimoğlu, Caner. (2007). “Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine I (Kelime Grupları)”, *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 106-118.
- Koç, Nurettin. (1990). *Yeni Dilbilgisi*, İstanbul, İnkılap Yayınları.
- Koç, Nurettin. (1996). “Türk Dilinde Öbek”, *Çağdaş Türk Dili*, c. 19, Ekim, 3-9.

- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara, TDK Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Zeynep. (2010). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, TDK Yayınları.
- Kükey, Mazhar. (1975). *Türkçenin Söz Dizimi*, Ankara, Kardeş Matbaası.
- Özçelik, S. , ERTEN, M. (2005). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Diyarbakır.
- Özkan, M. (2004). *Tarih İçinde Türk Dili*. İstanbul, Filiz Kitabevi.
- Özkan, Mustafa – SEVİNÇLİ, Veysi. (2012). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi (Kelime Çözümlemeli)* , İstanbul, Akademik Kitaplar.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*, Adana, Karahan Kitabevi.
- Şimşek, Rasim. (1987). *Örneklerle Türkçe Sözdizimi*, Trabzon, Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A.Ş.
- Toparlı, Recep- Karataş, Turan- Vural, Hanifi. (1994). *Türk Dili*, Sivas, Seyran Yayınları.
- Usta, H. İbrahim. (2007). “Kelime Gruplarını Nasıl Tasnif Edelim?”, *UTEK*, s. 417-419.
- Usta, Halil İbrahim. (2000). “Türkiye Türkçesinde Kelime Grupları İle İlgili Bir Sınıflandırma”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 579, 209-216.
- Üstünova, Kerime. (2002). *Türkçede Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Bursa, Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Yelten, Muhammet- Açıkgöz, Halil. (2008). *Kelime Grupları*, İstanbul, Doğu Kütüphanesi.
- Yüksekkaya, G. Sağol. (2006). *Türk Dili Kitabı*, İstanbul, DUYAP Yayınları.
- Zülfikar, Hamza. (2009). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Bursa, Ekin Yayınevi.